

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10.
Maddesine İlişkin Rehber

İfade özgürlüğü

Güncelleme - 30 Nisan 2021

Bu Rehberin tamamını veya bir kısmını tercüme etmek ve/veya basılı veya elektronik olarak çoğaltmak isteyen yayınevleri veya kuruluşlar, izin prosedürüyle ilgili bilgi almak için publishing@echr.coe.int adresine ulaşabilir.

Şu anda hangi içtihat rehberlerinin tercüme edilmekte olduğunu öğrenmek istiyorsanız, lütfen bk. [Devam eden tercüme](#).

Bu rehber, Hukuk Danışmanlığı Birimi bünyesinde hazırlanmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu Rehber, bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Bu rehberin orijinal hali İngilizce dilinde hazırlanmıştır. 30 Nisan 2021 tarihinde kesinleşmiştir. Düzenli olarak güncellenecektir.

İçtihat rehberleri, www.echr.coe.int (İçtihat– İçtihat incelemesi – İçtihat rehberleri)adresinden indirilebilir. Yayınlarla ilgili güncellemeler için, Mahkemenin Twitter hesabını (https://twitter.com/ECHR_CEDH) takip edebilirsiniz.

Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının sorumluluğu altındadır.

© Avrupa Konseyi/ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2021

İçindekiler Tablosu

Okuyuculara Notlar	10
I. Giriş	12
A. Bu Kılavuzda kullanılan metodoloji	12
B. Mahkeme içtihatlarında 10. Madde hakkındaki genel değerlendirmeler	13
II. Sözleşme'nin 10. maddesinin Kabuledilebilirliği	14
A. Sözleşme'nin 10. Maddesinin Uygulanabilirliği	14
B. Diğer kabul edilebilirlik hususları	16
1. İç hukuk yollarının tüketilmesi (Madde 35 § 1).....	16
2. Mağdur Statüsü (Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi).....	16
3. Önemli bir dezavantaj bulunmaması (Madde 35 § 3 (b)).	18
III. Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki davaları incelemesi: adım adım analiz	19
A. İfade özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik herhangi bir müdahale olup olmadığı ve müdahale biçimleri.....	19
B. Üç "ölçüt": müdahalenin hukuka uygunluğu, meşruluğu ve demokratik bir toplumda gerekliliği	20
1. "Müdahalenin hukuka uygunluğu" ölçütü	21
2. "Müdahaleyle gözetilen amacın meşruluğu" ölçütü.....	23
3. "Müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliği" ölçütü	23
a. "Acil toplumsal ihtiyacın" mevcudiyeti	24
b. Yaptırımların niteliğine ve ağırlığına ilişkin değerlendirme	24
i. Daha az sınırlayıcı tedbir.....	25
ii. Genel tedbirler.....	25
c. İlgili ve yeterli gerekçe koşulu	27
C. Sözleşme tarafından korunan iki hak arasında uyumsuzluk: dengeleyici uygulama	27
1. Sözleşme'nin 6 § 2. maddesi.....	27
2. Sözleşme'nin 9 maddesi.....	28
3. Sözleşme'nin 11 maddesi.....	28
4. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi	28
IV. Başkalarının itibarının veya haklarının korunması	29
A. Metodoloji	29

B. Yayınlar bağlamında ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı arasında adil denge (bireyin yaşamının ve itibarının mahrem yönleri)	31
1. Bir bireyin veya ailesinin hayatının mahrem yönleriyle ilgili yayınlar (fotoğraflar, görüntüler ve makaleler)	31
a. Kriterler ve uygulamaları.....	31
i. Kamuoyunu ilgilendiren tartışmaya katkı	32
ii. İlgili kişinin ünlülük derecesi	33
iii. İlgili kişinin önceki davranışları.....	34
iv. Bilgi edinme yöntemi ve doğruluğu	35
v. İddia Konusu yayımın içeriği, şekli ve sonuçları	36
2. Mahkemenin hakaret davalarına özgü gerekçeli kararının unsurları ve kriterleri (itibarın korunması).....	37
a. Tanım ve çerçeveleme unsurları: bazı hususlar	37
i. Söz konusu ifade ile Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi kapsamında korunması gereken bir hakkı olduğunu iddia eden şahıs arasında nesnel bağ bulunması	37
ii. İtibarı hedef alan saldırının ciddiyet seviyesi	38
b. Müdahalenin, itibarın korunması meşru amacı ile orantılı olup olmadığını değerlendirilirken temel alınan kriterler ve unsurlar	40
i. İçerik ile alakalı unsurlar	40
a. İfade şekilleri/anlamları	40
b. Gerçeklerin ifade edilmesi ile değer yargısı arasında ayırım yapılması	40
c. Usuli meseleler: standart ve ispat yükümlülüğü, silahların eşitliği ilkesi	42
d. Savunmalar	44
ii. Bağlamla ilgili elementler	45
α. Dava konusu ifadeyi kullanan kişinin rolü ve statüsü	45
β. Dava konusu ifadenin hedefi	45
iii. Hakarete karşı tedbirlerin ve cezaların niteliği	49
α. Cezai anlamda ceza	49
β. Hukuki ve telafi edici tedbirler ve yaptırımlar.....	50
V. "Kamu bekçisi" rolü: geliştirilmiş koruma, görevler ve sorumluluklar	53
A. Kamu bekçisi rolü	53
B. Gazeteciliğe ilişkin haklar, görevler ve sorumluluklar.....	54
1. Bilgi toplama	54
a. Araştırma ve soruşturma faaliyetleri	54
b. Bilgi toplama amacıyla özel alanlara ve yerlere erişim ve buralarda bulunma	54
c. Bir gazetecinin davranışının hukukiliği	56

2. Editöryal karar almaya ilişkin görev ve sorumluluklar	57
a. Güvenilir ve kesin bilgi: Teyit etmeye ve iletmeye ilişkin sorumluluklar.....	57
b. Diğer sorumluluklar: gazete editörleri ve yayın yönetmenleri, okuyucular, katkıda bulunanlar.....	60
VI. Gazetecilik kaynaklarının korunması	60
A. Genel ilkeler.....	60
B. Tanımlar, uygulama alanı	61
C. Müdahalenin biçimleri ve orantılılığı	62
1. Bilgi kaynaklarını açıklama yönündeki kararlar	62
2. Aramalar	62
3. Kaynaklarının belirlenmesi için gazetecilerin hedeflenerek gözetime tabi tutulması	62
4. Ceza yargılaması bağlamında delil sunma kararı	63
D. Usuli güvenceler	63
VII. Gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi.....	64
A. Genel ilkeler	64
B. Değerlendirme kriterleri	65
1. Genel menfaate yönelik bir kamu tartışmasına katkı sağlama	66
2. Bilginin yayılmasından sorumlu kişinin eylemi	66
3. Yerel mahkemeler tarafından yapılan değerlendirme	66
4. Uygulanan yaptırımların orantılılığı	67
VIII. Kamu görevlileri tarafından yapıldığı iddia edilen usulsüzlüklerin rapor edilmesine ve muhbirlere yönelik özel koruma	67
A. Muhbirlerin korunması	68
B. Devlet görevlilerinin eylemlerindeki usulsüzlükleri rapor etme bağlamında koruma.....	71
IX. İfade özgürlüğü ve Devletin elinde bulunan bilgiye erişim hakkı	72
A. Genel ilkeler	72
B. 10. Maddenin uygulanabilirliğine ve bir müdahalenin varlığına ilişkin değerlendirme kriterleri	72
1. Bilgi talebinin amacı	73
2. Talep edilen bilginin niteliği	74
3. Bilgi talep eden kişinin rolü.....	75
4. Hazır ve mevcut bilgi.....	75

C. Müdahalenin gerekliliğini değerlendirmeye yönelik kriterler (müdahalenin gözetilen meşru amaçla orantılı olup olmadığı veya farklı hak ve menfaatler arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı)	76
---	----

X. Yetki ve adalet sisteminin tarafsızlığının korunması ve ifade özgürlüğü: adli yargılamalar bağlamında ifade özgürlüğü ve hâkimlerin kamusal tartışmaya katılımı77

A. Adalet sistemindeki aktörlerin özel statüsü ve adli yargılamalar bağlamında ifade özgürlükleri.....	77
1. Yargı mensupları	77
2. Avukatlar.....	78
B. Adli yargılamaların medyada yer alması	79
1. Metodoloji.....	79
2. Genel ilkeler	79
3. Başvuru kriterleri	80
a. Genel menfaate ilişkin bir konudaki kamusal tartışmaya katkıda bulunmak	81
b. Söz konusu yorumların niteliği veya içeriği	81
c. Söz konusu bilgiyi edinme yöntemi.....	81
d. Yayım yasağı veya yaptırımın orantılı olup olmadığı	81
4. İtiraza konu olan yayınların etkileyebileceği menfaatlerle ilgili diğer bağlamsal değerlendirmeler	83
a. Adli yargılamaların yürütülmesini etkileyebilecek yayınlar/açıklamalar	83
b. Adli soruşturmanın gizliliğinin ve masumiyet karinesinin ihlal edilmesine neden olabilecek yayınlar	83
c. Yargılamalara taraf olanların özel hayatına ilişkin bilgilerin yayımlanması	84
d. Mahkemeye saygısızlık.....	85
C. Hâkimlerin kamuoyu tartışmasına katılması	86

XI. İfade özgürlüğü ve ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü veya kamu güvenliği, düzenin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi meşru amaçları87

A. Genel ilkeler.....	88
B. Müdahalenin gerekçelendirilmesi ile ilgili değerlendirme kriterleri.....	89
1. Kamu yararına yönelik tartışmaya katkı.....	89
2. Konuşmanın niteliği ve içeriği ve potansiyel etkisi: metnin bağlam içinde analizi	89
a. Yasa dışı örgütlerin ayrılıkçı söylemi ve yayınları	91
b. Suç teşkil eden eylemlerin ve/veya terör eylemlerinin yüceltilmesi ve tasvip edilmesi	93

c. Düzensizliği ve suçu önleme gerekçesiyle kısıtlanan diğer konuşma türleri	93
3. Yaptırımın ağırlığı	94
XII. Genel İlkeler İfade özgürlüğü ve sağlığın veya ahlaki değerlerin korunması	95
A. Genel İlkeler	96
1. Sağlığın korunması	96
2. Ahlaki değerlerin korunması	96
B. Müdahalenin gerekçelendirilmesine ilişkin değerlendirme kriteri	98
1. İfadenin niteliği, içeriği ve potansiyel etkisi	98
a. İfadenin niteliği ve içeriği	98
b. İfadenin etkisi: yayma aracı ve hedef kitle	99
2. Ceza ya da tedbirin derecesi	100
XIII. İfade özgürlüğü ve İnternet	101
A. İfade özgürlüğü kapsamında İnternet spesifik özellikleri	101
1. İnternetin inovatif özelliği	101
2. İnternet ve diğer medya	102
B. İnternet bağlamında diğerlerinin haklarının korunması	102
1. Genel yorumlar	102
2. Savunmasız bireylerin korunması	104
3. İnternet haber portallarının “görev ve sorumlulukları”	104
4. Bir bağlantının (hyperlink) paylaşılmasından dolayı ortaya çıkan sorumluluk	105
5. İnternet üzerinde “Görevler, sorumluluklar” ve basın yayımları	106
C. İnternet erişimini engellemek	107
D. İnternete erişim ve tutuklular	108
XIV. Çoğulculuk ve ifade özgürlüğü	109
A. Görsel-ışitsel medyada çoğulculuğa ilişkin genel ilkeler	109
B. Medyada çoğulculuk ve seçimler	110
C. Ücretli reklamlara ilişkin düzenlemeler	111
D. Görsel-ışitsel kaynakların dağıtımı	112
E. Medya sahipliğine ilişkin şeffaflık	112
F. Çoğulculuk ve azınlıkların ifade özgürlüğü	113
XV. Sözleşme’nin 10. Maddesi ve Sözleşme’nin diğer hükümleriyle ve Sözleşme’ye ek Protokollerle olan ilişkisi: birbirine bağlılık, örtüşme	114
1. Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi	114
2. Sözleşme’nin 8. maddesi	114

3. Sözleşme'nin 9. maddesi.....	114
4. Sözleşme'nin 11. maddesi.....	115
5. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi	115
6. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi	115
Alıntılanan davaların listesi	117

Okuyuculara Notlar

Bu Rehber, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (“Mahkeme”, “Avrupa Mahkemesi” veya “Strazburg Mahkemesi”) tarafından verilen temel kararlar hakkında avukatlara bilgi sağlamak amacıyla Mahkeme tarafından yayımlanan Sözleşme Rehberleri serisinin bir parçasıdır. Bu özel Rehberde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (“Sözleşme” veya “Avrupa Sözleşmesi”) 10. maddesine ilişkin içtihatlar (Mahkeme tarafından verilen hüküm veya kararlar veya bundan böyle “Komisyon” olarak anılacak Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun karar veya raporları) incelenmekte ve özetlenmektedir. Bu Rehber 1957 yılı ve 31 Mart 2020 tarihi arasındaki dönemi kapsamaktadır. Okuyucular, bu kapsamda bu alandaki temel ilkeleri ve ilgili emsal kararları bulacaklardır. Alıntılanan içtihatlar, emsal, önemli ve/veya yakın tarihli kararlar arasından seçilmiştir.* Ancak Rehberde aşağıdakiler yer almamaktadır:

- 17. madde (hakların kötüye kullanılması yasağı) uygulanarak Sözleşme'nin korumasından hariç tutulmak suretiyle hakkında kabul edilebilirlik kararı verilen (konu bakımından bağdaşmazlık) 10. maddeye ilişkin davalar ile Mahkeme'nin hakların kötüye kullanılması hususunu Sözleşme'nin 17. maddesi ışığında incelediği, açıkça dayanaktan yoksun veya ihlal bulunmadığına dair bir kararla sonuçlanan 10. maddeye ilişkin davalar**;
- içtihatla açık ve net bir değişikliğin ardından konu ile bağlantısını yitiren davalar (örneğin, **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], no. 18030/11 kararından önce incelenen bilgiye erişim davaları), 8 Kasım 2016).

Mahkemenin kararları, sadece Mahkeme önüne getirilen davaları hükme bağlama işlevi görmekle kalmayıp; aynı zamanda daha genel olarak, Sözleşme’yle tesis edilen kuralları açıklığa kavuşturmaya, korumaya ve geliştirmeye de yardımcı olmakta; böylelikle Devletlerin, Sözleşmeci Taraflar sıfatıyla üstlenmiş oldukları taahhütleri yerine getirmelerine katkıda bulunmaktadır ([İrlanda/Birleşik Krallık](#), § 154, 18 Ocak 1978, Seri A no. 25, ve, daha güncel olarak, [Jeronovičs/Letonya](#) [BD], no. 44898/10, § 109, AİHM 2016, ve [Nagmetov/Rusya](#) [BD], no. 35589/08, § 64, 30 Mart 2017).

Dolayısıyla, Sözleşme ile kurulan sistemin görevi, kamu politikası alanına giren konularda kamu yararına karar vermek ve böylece insan haklarının korunmasına ilişkin standartları yükseltmek ve insan hakları alanındaki içtihatları Sözleşme Devletlerinin oluşturduğu topluluğun tümünde yaymaktır ([Konstantin Markin/Rusya](#) [BD], § 89, no. 30078/06, AİHM 2012). Nitekim Mahkeme, insan hakları alanında “Avrupa kamu düzeninin anayasal bir aracı” olarak Sözleşme'nin rolünü vurgulamıştır (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], no. 45036/98, § 156, AİHM 2005-VI ve daha yakın zamanda, **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], no. 8675/15 ve 8697/15, § 110, 13 Şubat 2020).

Bu Rehberde, alıntılanan Sözleşme ve Ek Protokollerinin her bir maddesine ilişkin anahtar kelimelere atıflar yapılmaktadır. Her bir davada ele alınan hukuki konular, doğrudan Sözleşme ve Ek Protokollerini metninden alınan (pek çok davada) terimler dizininden seçilen [Anahtar kelime listesinde](#) özetlenmektedir.

Mahkemenin içtihatlarının yer aldığı *HUDOC veri tabanı*, anahtar kelime ile arama yapılmasına imkan vermektedir. Anahtar kelimelerle arama, benzer hukuki içeriğe sahip grup halindeki belgelere erişim imkanı sağlamaktadır (Mahkemenin her bir davadaki gerekçeleri ve tespitleri, anahtar kelimelerle özetlenmektedir). Her bir davanın anahtar kelimelerine, HUDOC'ta Dava Bilgileri düğmesine tıklayarak erişim sağlanabilir. HUDOC veri tabanı ve anahtar kelimelerle ilgili daha fazla bilgi için, lütfen bk. *HUDOC kullanım kılavuzu*.

* Alıntılanan içtihat, Mahkemenin ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun resmi dillerinden herhangi birinde veya her ikisinde de (İngilizce ve Fransızca) yayımlanmış olabilir. Aksi belirtilmediği takdirde, tüm atıflar, Mahkeme'nin bir Dairesi tarafından verilen esasa ilişkin bir karara yöneliktir. “(k.k.)” kısaltması, alıntının Mahkeme tarafından verilen kabul edilebilirlik hakkında bir karara ait olduğunu ve “[BD]” kısaltması, davanın Büyük Daire tarafından görüldüğünü göstermektedir. Bu güncellenmenin yayımlandığı tarihte henüz kesinleşmemiş olan Daire kararları, yıldız işaretiyle (*) belirtilmiştir.

** Bu davalar [Sözleşme'nin 17. maddesine ilişkin Rehberde](#) (Hakların kötüye kullanımının yasaklanması) yer almaktadır.

Sözleşme'nin 10. maddesi - İfade Özgürlüğü

"1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon veya sinema işletmelerini bir izne tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir."

1. İfade özgürlüğü (10-1) – Düşünce özgürlüğü (10-1) – Bilgi alma özgürlüğü (10-1) – Bilgi verme özgürlüğü (10-1) – Fikir alma özgürlüğü (10-1) – Fikir verme özgürlüğü (10-1) – Kamu otoritesinin müdahalesi (10-1) – Sınırlardan bağımsız olarak (10-1) – Yayıncılığın lisanslanması (10-1)

2. Görev ve sorumluluklar (10-2) – Kamu otoritesinin müdahalesi (10-2)

Yasayla öngörülenler (10-2): Erişilebilirlik (10-2) – Öngörülebilirlik (10-2) – Kötüye kullanıma karşı güvenceler (10-2)

Bir demokratik bir toplumda gereklilik (10-2): Ulusal güvenlik (10-2) – Toprak bütünlüğü (10-2) – Kamu güvenliği (10-2) – Düzensizliğin önlenmesi (10-2) – suçun önlenmesi (10-2) – Sağlığın korunması (10-2) – Ahlakın korunması (10-2) – Başkalarının haklarının korunması (10-2) – Başkalarının itibarının korunması (10-2) – Gizli olarak alınan bilgilerin açıklanmasının önlenmesi (10-2) – Yargının yetki ve tarafsızlığının korunması (10-2).

I. Giriş

A. Bu Kılavuzda kullanılan metodoloji

1. Sözleşme kurumları tarafından ifade özgürlüğü ile ilgili olarak ortaya konulan geniş kapsamlı içtihatlar dikkate alındığında, bu konu net biçimde tanımlanmış bir metodoloji kullanılarak ele alınmalıdır.

1. Kılavuz, 10. Madde tarafından korunan hakkın özünü çeşitli temalar altında incelemeyen önce, Sözleşme'nin 10. maddesinin uygulanabilirliğine ve bu hükümle ilgili davalarda en sık geliştirilen kabul edilebilirlik kriterlerine ilişkin genel bir değerlendirme sunmaktadır.

2. Sonrasında, Sözleşme'nin 10. maddesinin tematik ve ayrıntılı bir analizi yapılmadan önce, Mahkeme'nin incelemesinin çeşitli aşamalarına ilişkin özel olarak vurgulanması gereken noktalar incelenecektir.

3. Sonraki temalara dayalı bölümler, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına bir müdahaleyi haklı çıkarabilecek çeşitli meşru amaçlar etrafına bina edilmiştir (Madde 10 § 2). Meşru amaçların her birinin analizi, ilgili içtihatların miktarına ve içerdikleri nüans derecesine bağlı olarak değişir.

4. 10. maddeye ilişkin davalarda sıklıkla birden fazla meşru amaca atıfta bulunulduğuna dikkat edilmelidir. Sonuç olarak, tematik bir bölümde atıfta bulunulan bir dava, diğer bölümler için de geçerli olabilir.

5. Meşru amacı ele alan her bölüm, özellikle verilen amacın bağlamına ilişkin genel ilkeleri ve Sözleşme kurumlarının içtihatlarından ortaya çıkan özel uygulama kriterleri içermektedir. Ancak, ilkeler ve uygulama kriterleri bu Kılavuz'da yapılandırıldıkları şekilleriyle temalara münhasır değildir. Burada ele alınan içtihatların bütününde ortak kümeler olan ve birbiriyle bağlantılı alanlar oldukça yaygındır.

6. Kılavuz ayrıca, Sözleşme metninde özel olarak belirtilmeyen, ancak çoğulculuk, bilgiye erişim hakkı, ihbarcının korunması ve internet üzerinde ifade özgürlüğü gibi Mahkeme'nin ifade özgürlüğü hakkının korunmasına ilişkin olarak Sözleşme sistemine dahil ettiği konu başlıklarını da içermektedir. Bu bölümlerin yapısı, Mahkeme'nin içtihadında yorumlandığı şekliyle bu konu başlıklarının doğal mantığını takip eder.

İş bu kılavuzda Mahkemenin ifade hürriyetini incelerken, Sözleşme ve Protokolleri tarafından güvence altına alınan diğer haklar ile tamamlayıcı veya çelişki içerisinde olup olmadığı hususunda uyguladığı metodoloji de gözden geçirilmektedir.

B. Mahkeme içtihatlarında 10. Madde hakkındaki genel değerlendirmeler

7. Demokrasiden ayrı olarak düşünülmemeyen ifade özgürlüğü, insan haklarının korunmasını garanti edebilecek tek araç olarak tanınan siyasal sistemi destekleyen bir dizi ulusal, Avrupa, ¹uluslararası ve bölgesel² belgede yer almaktadır. Mahkeme Sözleşme'nin 10. maddesinin yorumlanmasında, "ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun en önemli unsurlarından ve demokratik toplumun ve kişilerin gelişmesinin temel koşullarından biri olduğuna karar vermiştir (*Handyside/Birleşik Krallık*, § 49).

8. Mahkeme, yalnızca olumlu şekilde karşılanan veya saldırganca olarak değerlendirilmeyen veya ilgilenilmeye değer görülmemeyen "bilgi" veya "fikirler" bakımından değil, aynı zamanda inciten, şok eden veya rahatsız eden "bilgi" veya "fikirler" bakımından da uygulanabilir olan bu maddenin önemini birçok kez vurgulamıştır; bunlar "demokratik toplumun" olmazsa olmazı niteliğindeki çoğulculuğun, hoşgörünün ve geniş görüşlülüğün koşullarıdır (**Error! Hyperlink reference not valid.**, § 49; **Error! Hyperlink reference not valid.**, § 59).

10. 10. maddede belirtildiği üzere, ifade özgürlüğü istisnalara tabidir; bununla birlikte, bu istisnaların dar bir şekilde yorumlanması ve herhangi bir kısıtlamaya ihtiyaç duyulduğunun ikna edici şekilde ortaya konulması gerekir (*Stoll / İsviçre* ([BD], § 101, tekrarlandı *Morice/Fransa* ([BD], § 124) ve *Pentikäinen/Finlandiya* ([BD], § 87).

9. Bu genel mülahazalara ek olarak Mahkeme, içtihadında Devletlerin bu hakkın kullanımını korumaya yönelik pozitif yükümlülüklerini de incelemiştir.

Bu pozitif yükümlülükler, diğer hususların yanı sıra, Devletlerin, ilgili tüm kişilerin kamusal tartışmalara katılımı için elverişli bir ortam yaratmak amacıyla resmi makamlar veya kamuoyunun önemli bir bölümü tarafından savunulan görüşlere karşı çıksalar veya kamuoyunu rahatsız edici veya şok edici olsalar bile, gazetecilerin düşünce ve fikirlerini korkmadan dile getirebilmelerini sağlayacak şekilde yazarların ve gazetecilerin korunması için etkili bir mekanizma oluşturmasını gerekli kılmaktadır (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 137; **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 158).

¹bk. Örnek olarak, *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın* (2000) 11. Maddesi: "1. 2. Medyanın özgürlüğüne ve çoğulculuğuna saygı gösterilmelidir."

²Örneğin, bk. *Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin* (1969), *Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin* (1966) 19. Maddesi veya *Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi'nin* (1981) 9. Maddesi.

II. Sözleşme'nin 10. Maddesinin Kabul Edilebilirliği

A. Sözleşme'nin 10. Maddesinin Uygulanabilirliği

10. 10. Madde, yalnızca belirli bilgi türleri veya fikirler veya ifade biçimleri için geçerli değildir (**Error! Hyperlink reference not valid.**, § 26), siyasi nitelikte olanlar başta olmak üzere; ayrıca bir tablonun ortaya konulma şeklini (**Error! Hyperlink reference not valid.**, § 27), bir tiyatro oyununun prodüksiyonunu (**Error! Hyperlink reference not valid.**) **Error! Hyperlink reference not valid.** ve ticari nitelikteki bilgileri (**Error! Hyperlink reference not valid.**, § 26; **Error! Hyperlink reference not valid.**, §§ 35-36; **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], § 61; **Error! Hyperlink reference not valid.**) de kapsar.

11. Ayrıca Mahkeme, birçok durumda, ifade özgürlüğünün fotoğrafların (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD]; **Error! Hyperlink reference not valid.**) ve hatta fotomontajların (**Error! Hyperlink reference not valid.**) yayınlanmasını da kapsadığını belirtmiştir.

12. Aynı şekilde Mahkeme, 10. maddenin cezaevi içerisinde de olmak üzere (**Error! Hyperlink reference not valid.** davranış biçimleri (**Error! Hyperlink reference not valid.**, §§ 166-167; **Error! Hyperlink reference not valid.**; **Error! Hyperlink reference not valid.**; **Error! Hyperlink reference not valid.**, § 29; **Error! Hyperlink reference not valid.**, §§ 37-) giyimle ilgili kurallara (**Error! Hyperlink reference not valid.**, Komisyon kararı) veya semboller (**Error! Hyperlink reference not valid.** § 47) bakımından da uygulanabileceği kanaatine varmıştır.

13. Benzer şekilde Mahkeme, bir katedraldeki protesto gösterisinin sözlü ve sözlü olmayan ifadenin bir karışımından oluştuğunu ve Sözleşme'nin 10. maddesinin kapsamına giren bir sanatsal ve politik ifade biçimi teşkil ettiğini tespit etmiştir (*Mariya Alekhina ve Diğerleri/Rusya*, § 206). *Tatar ve Faber/Macaristan* kararında, Parlamento binasının parmaklıklarına kirli çamaşır asan iki kişinin yasadışı ve kısa bir toplantı yapması Mahkeme tarafından 10. madde ile korunan bir ifade biçimi olarak değerlendirilmiştir.

14. Boykotu bir protestoyu ifade etmenin bir yolu olarak tanımlayan Mahkeme, aynı zamanda, belirli protesto eylemleri çağrısında bulunarak söz konusu protesto görüşlerini iletmeyi amaçlayan bir boykot çağrısının, ilke olarak Sözleşme'nin 10. maddesinde belirtilen koruma kapsamında olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme, boykot çağrısının, protesto amacı taşıyan bir görüşün ifadesini farklı bir muameleye teşvikle bir araya getirdiğini, böylece koşullara bağlı olarak, başkalarına karşı ayrımcılık yapma çağrısı anlamına gelebileceğini de vurgulamıştır. Ayrımcılığa teşvikin, şiddet ve nefrete teşvikle birlikte, ifade özgürlüğünün kullanılmasında asla aşılmaması gereken sınırlardan biri olan hoşgörüsüzlüğe teşvikin bir biçimi olduğunu yineleyen Mahkeme, yine de, farklı muameleye teşvikin mutlak bir şekilde ayrımcılığa teşvik ile anlama gelmeyeceğini kaydetmiştir (*Baldassi ve Diğerleri/Fransa*, §§ 63-64).

15. Ayrıca Mahkeme, 10. Maddenin içinde bulunulan ortamdan bağımsız olarak geçerli olduğunu kabul etmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme ifade özgürlüğünün askeri kışla (Grigoriades/Yunanistan, § 45) veya hapisane kapılarında (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG/İsviçre*, § 22; *Bamber/Birleşik Krallık*, Komisyon kararı) da uygulanmasının sona ermeyeceğini değerlendirmiştir.

16. Bu bağlamda, Mahkeme, *Nilsen/Birleşik Krallık* (k.k.) davasında bir seri katilin otobiyografisini yayınlamasını önlemek için cezaevi idaresi tarafından alınan tedbirlerle ilgili olarak, 10. maddenin uygulanabilir olduğunu kabul etmiş ve söz konusu müdahalenin izlenen meşru amaçla orantılı olduğu sonucuna varmadan önce, yazılarının yayınlanmak üzere tekrar gözden geçirmesi için başvurana verilmemesinin, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına bir müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir (§ 44).

17. Hapisanedeki bir kişinin yasal bilgiler yayınlayan İnternet sitelerine erişim fırsatlarına getirilen kısıtlamalara ilişkin olan [Kalda/Estonya](#) davasında, Mahkeme, 10. maddenin hapisanede kalanların İnternet'e veya belirli İnternet sitelerine erişmelerine izin verme konusunda genel bir yükümlülük doğurduğu şeklinde yorumlanamayacağını yinelemiştir. Bununla birlikte, Devletler hapisanede kalanlara internete erişim izni verirse ancak onları belirli sitelere girmekten alıkoyarsa, Sözleşme'nin 10. Maddesine bir müdahale olabileceği sonucuna varmıştır (§ 45).

18. Bir Devlet memurunun veya bir kamu çalışanının siyasi gerekçelerle işten çıkarılması da Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında incelemeyi gerekli kılmıştır ([Vogt/Almanya](#); [Volkmer/Almanya](#) (k.k.); ayrıca bk. *a contrario* (karşıt argüman olarak) , [Glaserapp/Almanya](#) , § 53). Başvuranların, doğası gereği günlük olarak görüş ve haber iletilmesini kapsayan öğretmenlik mesleğinden çıkarılmış olması bu davalarda belirleyici bir etkidir.

19. Buna karşılık Mahkeme, başvuruların eski KGB çalışanları olmaları temelinde tarama önlemleri uygulayan özel iç mevzuatın kendilerine uygulanmasının ardından sırasıyla vergi müfettişi ve savcı olarak görevlerinden ihraç edilmelerinin, başvuruların ifade özgürlüğü hakkını ihlal etmeyeceğine ve Sözleşme'nin 10. maddesinin söz konusu davada uygulanmayacağına kanaat getirmiştir ([Sidabras ve Džiautas/Litvanya](#) , §§ 71-72).

20. Ayrıca Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin, özel hukuk kurallarına tabi olunan durumlar da dahil olmak üzere, iş ilişkilerinde de uygulanabilir olduğuna karar vermiştir ([Herbai/Macaristan](#) , § 37; [Fuentes Bobo/İspanya](#) , § 38).

21. Özel yazışmalarda ([Zakharov/Rusya](#) , § 23; [Sofranschi/Moldova](#) , § 29; [Marin Kostov/Bulgaristan](#) , § 42; [Matalas/Yunanistan](#) , § 46) veya kapalı kapılar ardında yapılan bir toplantı sırasında ([Raichinov/Bulgaristan](#) , § 45), yapılan açıklamalar, bu tür açıklamaların kamusal niteliğinin sınırlı olmasına rağmen, 10. maddenin kapsamına girebilir.

22. Mahkeme ayrıca kendisine atfedilen sözleri asla kullanmadığını iddia eden bir başvuranın Yerel mahkemelerin, hiçbir zaman yapmadığı beyanları kendisine isnat ederek ve tazminat ödemesini emrederek, başvuranın ifade özgürlüğünün kullanımını dolaylı olarak engellediği göz önüne alındığında, 10. maddenin korumasına güvenebileceğini tespit etmiştir. Aksi takdirde, iddialarının doğru olduğunu varsayıldığında, ödemesine karar verilen tazminatların başvuranı gelecekte benzer eleştiriler yapmaktan caydırması muhtemeldir ([Stojanović/Hırvatistan](#) , § 39).

23. Kendini ifade etmemeye yönelik “olumsuz hak” ile ilgili olarak, Mahkeme, böyle bir hakkın Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında korunduğunu reddetmemekte birlikte, bu konunun dava bazında ele alınması gerektiğine karar vermiştir. ([Gillberg/İsveç](#) [BD], § 86). Bu sorun, daha önce hüküm giymiş bir kişinin yalan beyanda bulunması nedeniyle verilen mahkûmiyet kararıyla ilgili olan [Wanner/Almanya](#) (kk) davasında gündeme gelmiştir. Bu davada başvuran suç ortaklarının isimlerini vermeyi reddetmiş ve masum olduğunu savunmaya devam etmiştir. Mahkeme, 10. maddenin uygulanabilir olduğunu varsayılsa bile, demokratik bir toplumda doğru ifade verme vatandaşlık görevinin ihlali nedeniyle mahkûmiyetin gerekli olduğuna karar vermiştir (§§ 38 ve 44).

24. Mahkeme, 10. maddenin seçim veya referandumda oy kullanma hakkını koruma altına almadığına karar vermiştir ([Moohan and Gillon/Birleşik Krallık](#) (k.k.), § 48).

25. Devlete olan sadakatının takdiren değerlendirilmesinin ardından yabancı bir ülke vatandaşına vatandaşlık verilmemesine ilişkin davalarda; Mahkeme 10. maddenin uygulanamayacağını tespit etmiştir ([Boudelal / Fransa](#) [BD], § 30). Özellikle, vatandaşlığa alma kararının amaçları kapsamında sadakatın değerlendirilmesinin, iktidardaki Hükümete değil, Devlete ve Anayasasına sadakat anlamına geldiğini vurgulamıştır. Mahkeme, demokratik bir Devletin, vatandaşlığını kazanmak isteyen kişilerin Devlete ve özellikle de onun üzerine kurulduğu anayasal ilkelere sadık olmalarını talep etme hakkına sahip olduğu kanaatindedir ([Petropavlovskis/Letonya](#) , § 85).

26. Mahkeme, Sözleşme'nin 17. Maddesi (hakların kötüye kullanılması yasağı) tarafından sağlanan

korunmanın geri alınması yoluyla, Sözleşme'nin 10. maddesinin bazı davalarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir. Bu davalar [17. Madde Rehberinde](#) detaylı olarak incelenmektedir.

B. Diğer kabul edilebilirlik hususları³

29. Sözleşme'nin 10. maddesine ilişkin olarak kabul edilebilirlik hakkında üç itirazdan bahsedilebilir.

1. İç hukuk yollarının tüketilmesi (Madde 35 § 1)

27. Mahkeme *Fressoz and Roire/Fransa* [BD]davasında bu kuralın amacının, Sözleşme'ye Taraf Devletlere, sebep oldukları ileri sürülen ihlalleri, bu hususta Mahkemeye başvuruda bulunulmadan önce önleme veya (genellikle mahkeme yoluyla) düzeltme fırsatı vermek olduğunu tekrarlamıştır. Mahkeme, başvuranın bu hükmün bir dereceye kadar esneklikle ve aşırı şekilcilik olmaksızın uygulanması gerektiğinin ve ileride Strazburg'a getirilmesi amaçlanan şikayetlerin en azından özünde ve iç hukukta belirtilen resmi gerekliliklere ve süre sınırlarına uygun olarak ulusal makamlar önünde dile getirilmesinin yeterli olduğunu eklemiştir (§§ 37-39).

28. Başvuranın yargılamanın herhangi bir aşamasında davasına bakan mahkemeler nezdinde Sözleşme'nin 10. Maddesine ilişkin savunmasını veya iç hukukta aynı veya benzer etkiye sahip argümanları dile getirmediği durumlarda, Mahkeme, Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4. maddesi uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle şikayetin kabul edilemez olduğuna karar verir (diğer kararların yanı sıra bk., *Aydar/Türkiye* (k.k.)).

29. Ayrıca, Mahkeme bu kurala uyulup uyulmadığını kontrol ederken, Mahkemenin, davanın kendine özgü koşullarını göz önüne almasının ve yalnızca ilgili Devletin hukuk sisteminde resmi hukuk yollarının varlığını değil, aynı zamanda bu hukuk yollarının uygulandıkları genel hukuki ve siyasi bağlamı ve ayrıca başvuranın kişisel koşullarını gerçekçi bir şekilde hesaba katmasının esas olduğunu ve böylece, Mahkeme'nin davanın tüm koşullarını hesaba katarak, başvuranın iç hukuk yollarını tüketmek için kendisinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yapıp yapmadığını inceleyebileceğini kabul etmektedir (*Yılmaz and Kılıç/Türkiye*, § 38).

30. Mahkeme, ulusal mahkemeler tarafından resen ve esasen ifade özgürlüğü hakkına atıf yapılması durumunda iç hukuk yollarının tüketildiğini kabul etmektedir (*Yılmaz ve Kılıç/Türkiye*, § 42).

31. *Karácsony ve Diğerleri/Macaristan* [BD] davasında, davalı Devlet, bir meclis oturumu sırasında davranışlarından dolayı disiplin kovuşturmasına tabi tutulan ve para cezasına çarptırılan milletvekilleri olan başvuranların, iç hukuk yollarını, yani anayasa şikayet yolunu tüketmediklerini ileri sürmüştür. Mahkeme, söz konusu şikayet prosedürünün, Macaristan hukukunda bu yönde herhangi bir düzenleme bulunmaması nedeniyle, başvuranlara disiplin kararlarının herhangi bir şekilde düzeltilmesini talep etme imkanı sunmadığını belirterek bu itirazı reddetmiştir (§§ 81-82); ayrıca bkz. *Szanyi/ Macaristan* davası (§ 18).

2. Mağdur Statüsü⁴ (Sözleşme'nin 35 § 3 (a) maddesi)

32. Bir ihlalden dolayı mağdur olduğunu ileri sürebilmek için bir kimsenin dava konusu tedbirden doğrudan etkilenmiş olması gerekmektedir: Sözleşme tanıdığı hakların yorumlanmasında halk davası (*actio popularis*) açılmasını öngörmemektedir ya da bireylerin doğrudan etkilenmedikleri halde

³ bk. Kabuledilebilirlik Hakkında Uygulama Rehberi

⁴Mağdur statüsünün olmamasına veya kaybedilmesine dayalı kabuledilemezlik iddiası, kısmen benzer bir mantığa dayanan 'bir müdahalenin olup olmadığı' sorusuyla sıklıkla örtüşmektedir. 'Bir müdahalenin olup olmadığı' konusu aşağıda Bölüm "III. Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki davaları incelemesi: adım adım analiz" kapsamında işlenmiştir.

Sözleşme'ye aykırı olabileceğini düşündükleri için bir ulusal hukuk hükmü hakkında şikayette bulunmalarına izin vermemektedir. Tüm vatandaşları etkileyen mevzuatın söz konusu olduğu ancak söz konusu yasa ile başvurular için yarattığı yükümlülükler veya etkiler arasında doğrudan bir bağlantının kurulmadığı durumlarda, Mahkeme, başvuruların mağdur statülerinin bulunmadığına karar vermiştir (*Dimitras ve Diğerleri/Yunanistan* (kkk) olduğu kanaatinde değildir.), § 31). Bununla birlikte başvurular mevzuattan doğrudan etkilenme riski taşıyan bir gruba dahillerse veya davranışlarını değiştirmeleri veya kovuşturma riskini almaları gerekiyorsa, başvurular kendileri haklarında bireysel bir tedbir uygulanmasa da bir yasanın haklarını ihlal ettiğini iddia edebilirler (*Burden/Birleşik Krallık* [BD], §§ 33-34 ve burada yapılan atıflar; *Open Door ve Dublin Well Woman/İrlanda* , § 44).

33. *Margulev/Rusya* davasında, özellikle başvuran tarafından yapılan açıklamalar nedeniyle bir gazeteye karşı hakaret davası açılmıştır. Mahkeme, yerel mahkemelerin, başvuranın hakaret davalarına üçüncü taraf olarak müdahalesini kabul ederek, haklarının bu yargılamaların sonucundan etkilenebileceğini zımnen kabul ettiğini kaydetmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, bahse konu yargılamalarda başvuranın hak ve yükümlülüklerinin söz konusu olduğu ve bunların başvuranın ifade özgürlüğü hakkı üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır (§§ 36-37).

34. Belirli görüş türlerinin ifadesini çok geniş bir şekilde bastırarak eser üretmek isteyenleri bir tür otosansür uygulamaya yönlendiren bir mevzuatın varlığı, ifade özgürlüğüne müdahale anlamına gelebilir ve söz konusu eser sahipleri bu nedenle mağdur statüsüne sahip olduklarını ileri sürebilirler (*Vajnai/Macaristan* , § 54; *Altuğ Taner Akçam/Türkiye*, §§ 68-83).

35. Ancak Mahkeme mağdur statüsünün ileri sürülebilmesi için başvuran ile ilgili sürülen ihlal nedeniyle ortaya çıkan zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerektiği kanaatinde. Yunanistandaki bir kamu yayın kuruluşunun kapatılmasına ilişkin bir davada Mahkeme, uygulamada yayıncının kapatılması sonucunda bilgi verme hakkının ihlalinin mağduru olduğunu iddia eden eski bir çalışanın faaliyetlerini incelemiştir. Mahkeme, mali bir yönetici olan başvuranın programların hazırlanmasına doğrudan dâhil olmadığına ve dolayısıyla bu bağlamda Sözleşme'nin 10. maddenin ihlal edildiğini iddia edecek mağdur statüsüne sahip olmadığına karar vermiştir (*Kalfagiannis ve Prospert/Yunanistan* (k.k.), § 45). Aynı sonuca, başvuranın bir Yunan vatandaşı olarak bilgi alma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle mağdur olduğu iddiası bakımından da ulaşılmıştır (§§ 46-48). Kamu ve özel sektördeki medya çalışanlarını temsil eden bir sendikalar federasyonu da, söz konusu yayın hizmetinin kapatılması nedeniyle, Sözleşme'nin 10. maddesi (§ 50) kapsamında korunan haklarını doğrudan etkilemediği için mağdur statüsünü kazanamamıştır.

36. *Rotaru/Romanya* [BD] davasında Mahkeme, ulusal makamlar açıkça veya esasen kabul etmedikçe ve daha sonra Sözleşme ihlali için tazmin sağlamadıkça, başvuranın lehine bir karar veya tedbirin başvuranı "mağdur" statüsünden mahrum bırakmak için prensipte yeterli olmadığını kaydetmiştir (§ 35; ayrıca bk. *Amuur/Fransa* , § 36).

37. Mahkeme, örneğin bir af tedbirinin, başvuranın haklarının ihlal edildiğinin kabul edilmesini gerektirmediği ve söz konusu disiplin yaptırımının neden olduğu iddia edilen kazanç kaybını talep etme olanağı sağlamadığı için bu şartı karşılamadığını kaydetmiştir (*Albayrak/Türkiye* , § 33).

38. Aynı şekilde Başkanlık affı da, Başkanın takdir yetkisine bağlı bir tedbir olduğundan, hakareten dolayı verilen cezai müeyyidenin caydırıcı etkisini ortadan kaldıramaz; ayrıca, böyle bir af eylemi, hüküm giymiş kişileri cezalarını çekmek zorunda olmaktan muaf tutsa da, mahkûmiyetlerini ortadan kaldırmaz (*Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], § 116).

39. Kürtçe dil eğitimi getirilmesi için dilekçe verdikleri için başvuruların disiplin cezasına çarptırıldığı bir davada, ulusal mahkemelerin haklarına yapılan müdahaleyi ne kabul ettiği ne de tazmin etmediği göz önüne alındığında, başvuruların nihayetinde beraat etmiş olmaları, onları mağdur statüsünden mahrum bırakmamıştır (*Döner ve Diğerleri/Türkiye* , § 89; yedi ayrı ceza yargılaması sonucunda bir gazete sahibinin beraatine ilişkin dava için bk. *Ali Gürbüz/Türkiye*, §§ 63-68).

40. Yine hükmün açıklanmasının geri bırakılması da ceza yargılamalarının bireyin ifade özgürlüğü üzerinde yarattığı sonuçların önlenmesi veya tazmin edilmesi olarak kabul edilmemelidir. (*Dickinson/Türkiye*, § 25).

41. Bir kişinin hala Sözleşme'nin ihlal edildiği iddiasının mağduru olduğunu iddia edip edemeyeceği meselesi, esasen Mahkeme açısından, bu kişinin durumunun makabline şamil (*ex post facto*) incelemesini gerektirir (*Centro Europa 7 Srl ve Di Stefano/İtalya* [BD], § 82). Bu nedenle, televizyon yayıncılığı sektöründe faaliyet gösteren bir limited şirket olan başvuran şirketin başvurusunda şikayet ettiği durumu sonlandıracak şekilde yayın frekansının tahsis edilmesi ve tazminata hükmedilmesi, Mahkemeye göre, ne Sözleşme'nin ihlalinin zımnen bir kabulü anlamına gelmiş, ne de başvuran şirketin yayın yapmasının engellendiği dönem için tazminat teşkil etmiştir (*aynı yerde.*, § 88).

42. Mahkeme'nin görüşüne göre, belirli ceza mevzuatına dayalı olarak ceza yargılamalarının usuli gerekçelerle düşürüldüğü ancak ilgili tarafın suçlu bulunup cezalandırılma riskinin devam ettiği durumlarda, söz konusu taraf geçerli bir şekilde bir Sözleşme ihlalinin mağduru olduğunu iddia edebilir (bk., diğer kararlar arasında, *Bowman/Birleşik Krallık*, § 29).

43. Bu nedenle, gazeteciler hakkında suç duyurusunda bulunularak başlayan cezai kovuşturmanın, yargılamanın üç yıl sürmesiyle sonuçlanması, her ne kadar bu süreden sonra bir mahkûmiyet olmamış ve ceza yargılaması düşmüş olsa dahi, gazeteciler üzerindeki caydırıcı etkisi nedeniyle müdahale teşkil etmiştir (*Yaşar Kaplan/Türkiye*, § 35; aynı anlamda bk. *Aslı Güneş/Türkiye* (kk)). Düşme süresinin sınırlandırılması da Mahkeme'nin belirli davalarda Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesine yol açan bir unsur olmuştur (*Şener/Türkiye*, § 46; *Krasulya/Rusya*, § 44).

44. Aynı şekilde *Nikula/Finlandiya* davasında, Mahkeme, bir avukatın, savcı tarafından ceza yargılamasında benimsenen stratejiye yönelik eleştirisi nedeniyle yalnızca taksirle hakaret suçundan mahkûm edilmesinin, müdafinin müvekkillerinin menfaatlerini gayretle savunma görevi üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olduğuna karar vermiştir (§ 54).

3. Önemli bir dezavantaj bulunmaması (Madde 35 § 3 (b)).

45. Mahkeme, ifade özgürlüğüne ilişkin bir davada “önemli bir dezavantaj bulunmaması” hususundaki kabul edilebilirlik kriterinin uygulanmasını inceleme fırsatına nadiren sahip olmuştur.

- *Eon/Fransa* davasında, Mahkeme Devlet başkanına hakaretin ceza gerektiren bir suç olarak kalması gerekip gerekmediğine ilişkin Fransa'daki ulusal tartışmayı ve bu suçun Sözleşme ile uyumlu olup olmadığına ilişkin daha geniş kapsamlı tartışmaları göz önünde bulundurarak, önemli dezavantaj kriteri kapsamında ön itirazı reddetmiştir (§§ 34-36).
- *Margulev/Rusya* davasında Mahkeme, başvuranın kişisel görüşlerini ifade ettiği bir gazetenin yayın kurulu aleyhine açılan hakaret davası sonucunda caydırıcı bir etki yaşadığı gerçeğini ve ayrıca demokratik bir toplumun düzgün işleyişini sağlamada özgür basın temelde rolünü göz önünde bulundurarak aynı itirazı reddetmiştir (§ 42; ayrıca bk. *Gafiuc/Romanya*, § 39; *Panioğlu/Romanya*, § 75).
- **Error! Hyperlink reference not valid.** davasında Mahkeme, başvuranın bir azınlığa aidiyetini göstermek istediğini ve demokratik bir toplumda azınlık haklarının siyasi hassasiyetini göz önünde bulundurarak bu itirazı reddetmiştir (§§ 54-55).
- Aksine, Mahkeme *Sylka/Polonya* (k.k.) davasında, ifade özgürlüğüne ilişkin davalar kapsamında, bu kriterin uygulanmasında söz konusu özgürlüğün öneminin dikkate alınması ve Mahkeme tarafından dikkatli bir şekilde incelenmesi gerektiğini vurgulayarak; bu itirazı kabul etmiştir. Bu tür bir incelemede, kamu menfaatini ilgilendiren bir meseleye yapılan katkı ve davanın basın veya diğer haber yayın organlarını kapsayıp kapsamadığı gibi unsurlara odaklanılmalıdır (ayrıca bk. *Anthony France ve Diğerleri/Birleşik Krallık* davasındaki Komite kararı).

III. Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki davaları incelemesi: adım adım analiz

A. İfade özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik herhangi bir müdahale olup olmadığı ve müdahale biçimleri

46. Mahkeme, ifade özgürlüğü hakkına yönelik müdahalenin, genellikle “şekilcilik, koşul, kısıtlama veya ceza” gibi geniş çeşitlilikte tedbirler alınmasını gerektirebileceği görüşündedir ([Wille/Lihtenştayn](#) [BD], § 43).

47. Mahkeme ayrıca, ifade özgürlüğüne yönelik herhangi bir müdahale olup olmadığı belirlenirken; yerel mahkemeler tarafından yapılan nitelendirmenin üzerinde durulmasına gerek olmadığı kanısındadır. Bazı davalarda, başvuranın mahkumiyetine ilişkin delillerin yalnızca ifade biçimlerinden oluşması, Mahkeme'nin müdahale tespitinde bulunmasına neden olmuştur ([Yılmaz ve Kılıç/Türkiye](#), § 58; [Bahçeci ve Turan/Türkiye](#), § 26).

48. Başvuranın, mahkumiyetine neden olan belgelerden dolayı ortaya çıkan sorumluluğunu yerel ceza mahkemeleri önünde inkar ettiği bir davada; Mahkeme bu mahkumiyetin ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik bir müdahale anlamına geldiğine karar vermiştir. Mahkeme'nin görüşüne göre, aksini iddia etmek, Sözleşme'nin 6. maddesi tarafından korunan adil yargılanma kavramının merkezinde yer alan, kendi kendini suçlamama hakkına aykırı olarak, suçlandığı eylemleri kabul etmesini talep etmekle aynı anlama gelecektir. Bununla beraber, ilgili kişinin söz konusu eylemlere katıldığını inkar etmesi nedeniyle cezai mahkumiyetin müdahale teşkil ettiğini kabul etmemek, kendisini Sözleşme korumasından yoksun bırakacak bir kısır döngü içerisine sokacaktır (bk. [Müdür Duman/Türkiye](#) § 30).

49. Mağdur statüsü hususu gibi, ifade özgürlüğüne yönelik herhangi bir müdahale olup olmadığı hususu da bu hakkın kullanılması üzerinde caydırıcı bir etki bulunup bulunmadığı ihtimaliyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, ceza yargılamalarının tahliye kararı veya beraat kararı ile oldukça hızlı bir şekilde sona erdirildiği bir davada, Mahkeme, ilgili diğer yargılamaların yokluğunda, bu yargılamaların başvuranların yayıncılık faaliyetleri üzerinde caydırıcı bir etkisinin bulunmadığı ve bu nedenle başvuranların ifade özgürlüklerine müdahale teşkil etmediği kanaatine varmıştır (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.), §§ 35-36).

50. Mahkeme, ifade özgürlüğünün kullanılması üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi olabilen durumlarla ilgili olarak dava bazında inceleme yapmaktadır. Her halükarda, Mahkeme, böyle bir etkinin hangi özel durumda meydana geldiğine açıklık getirmeksizin, yalnızca dava konusu tedbirlerin “caydırıcı bir etkiye” sahip olduğunu iddia etmenin Sözleşme'nin 10. maddesinin amaçları bakımından müdahale teşkil etmek için yeterli olmadığı kanaatindedir (**Error! Hyperlink reference not valid.**, § 72).

51. Örneğin, aşağıdaki durumlar Mahkeme içtihatları kapsamında ifade özgürlüğüne yönelik müdahale biçimleri olarak değerlendirilebilir:

- cezai hüküm ([Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa](#) [BD], § 59), para cezası ([Kasabova v. Bulgaristan](#)) veya hapis cezası ile birlikte ([Cumpănă ve Mazăre/Romanya](#) [BD]);
- sembolik olduğu durumlar da dahil ([Paturel/Fransa](#), § 49) tazminat ödeme emri ([Tolstoy Miloslavsky/Birleşik Krallık](#), § 51),
- infazı durdurulmuş olsa dahi mahkumiyet ([Otegi Mondragon/İspanya](#), § 60);
- ceza yargılaması kapsamında soruşturmaya tabi tutulma veya açık olmayan bir şekilde tasarlanan ve yerel mahkemeler tarafından da açık olmayan şekilde yorumlanan bir mevzuat temelinde soruşturmaya tabi tutulma hususundaki gerçek risk ([Altuğ Taner Akçam/Türkiye](#));

- yayın yasağı (*Cumhuriyet Vakfı ve Diğerleri/Türkiye*);
- bir yayına el konulması (*Handyside/Birleşik Krallık*);
- cezaevinde bulunan başvurana yakınları tarafından gönderilen gazete ve dergilere ve başvuranın elinde bulunan radyoya cezaevi yönetimi tarafından el konulması (*Rodionov/Rusya*);
- yayın frekansı verilmesinin reddedilmesi (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano/İtalya*);
- kişinin telekomünikasyon uydularından radyo yayını almasını engelleyen bir yargı kararı (*Khurshid Mustafa ve Tarzibachi/İsveç*, § 32);
- reklam yasağı (*Barthold/Almanya*);
- bir hastaya sunulan tıbbi tedaviyi eleştirdiği gerekçesiyle mesleki etik ilkeleri ihlal etmesi nedeniyle bir doktora (*Frankowicz/Polonya*); ya da yasal reformlara yönelik eleştirilerinin ardından bir savcıya disiplin cezası uygulanması (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 190).
- Gazetecilik kaynaklarını kamuya açıklama emri (*Goodwin/Birleşik Krallık*) bu emrin uygulanmadığı (*Financial Times Ltd ve Diğerleri/Birleşik Krallık* , § 56) veya kaynağın zaten ortaya çıktığı ve gazetecinin kendisi hakkında ifade vermeye zorlandığı durumlar dahil olmak üzere (*Becker/Norveç*);
- anayasal bir mesele hakkındaki görüşünü açıkladığı ve bu gerekçenin Devlet başkanının görüşüyle çeliştiği gerekçesiyle; Devlet başkanının bir hakim olan başvuranı başka bir kamusal göreve atamaya niyetinin olmadığı konusunda açıklama yapması (*Wille v. Lihtenştayn* [BD], § 50);
- bir televizyon programı hazırlanırken cezaevinin içerisinde çekim yapılmasına ve tutuklulardan biriyle röportaj yapılmasına izin verilmemesi (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG/İsviçre*); buradaki yaşam koşulları hakkında bilgi almak amacıyla sığınmacılara yönelik merkezlere girişin engellenmesi (*Szurovecz / Macaristan*);
- göstericilerin yakalanması ve tutuklanması (*Steel ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, § 92; *Açık ve Diğerleri/Türkiye*, § 40).
- savcılık tarafından bir yasaya karşı halk gösterileri düzenleyen bir STK'nın yetkililerine gönderilen yazılı uyarılar (*Karastelev ve Diğerleri/Rusya*, §§ 70-76);
- bir gazeteci tarafından gazete makalelerinin hazırlanmasında kullanılan arşivlerden faydalanma akreditasyonunun iptal edilmesi (*Gafiuc/Romanya* , § 55).

52. Disiplin işlemleri veya hakimlerin görevden alınması veya atanmasına ilişkin davalarda, şikayet konusu olan tedbirin başvuranın ifade özgürlüğünün kullanılmasına yönelik bir müdahale teşkil edip etmediğinin tespit edilmesi sırasında, Mahkeme ilk olarak davanın olayları ve ilgili mevzuat bağlamında değerlendirerek tedbirin kapsamını belirlemiştir (*Baka/Macaristan* [BD], § 140; ayrıca bk. *Wille/Lihtenştayn* [BD], §§ 42-43; *Kayasu/Türkiye*, §§ 77-79; *Kudeshkina / Rusya*, § 79; *Poyraz/Türkiye*, §§ 55-57; *Harabin/ Slovakya*, § 149; **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 190; ayrıca bk. ilgili sınavda başarılı olmasına rağmen, blogu ve Devlet yetkililerine yönelik eleştirileri nedeniyle bir adaya mahkeme bilirkişiliği unvanı verilmemesi, **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 57).

B. Üç “ölçüt”: müdahalenin hukuka uygunluğu, meşruluğu ve demokratik bir toplumda gerekliliği

53. Mahkeme daha sonra müdahalenin “yasayla öngörülmüş olup olmadığını”, Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi anlamında “meşru amaçlardan birini gözetip gözetmediğini” ve son olarak müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını” incelemektedir; davaların çoğunda, bu soru Mahkemenin davaya ilişkin kararını belirlemektedir.

1. “Müdahalenin hukuka uygunluğu” ölçütü

54. İfade özgürlüğüne yönelik müdahale, 10. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kriterleri karşılamazsa, Sözleşme'nin ihlaline sebep olacaktır. Bu nedenle, müdahalenin “yasayla öngörülmüş olup olmadığı” belirlenmelidir. İç hukuku yorumlamak öncelikle ulusal makamlara ve özellikle mahkemelere düşmektedir.

55. Yorumlama keyfi veya açıkça mantıksız olmadıkça, Mahkemenin rolü, bu yorumlamanın Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır (*Cangi/Türkiye*, § 42).

56. Mahkeme, bir normun, bireyin belirli bir eylemin sebep olduğu sonuçları ilgili koşullar altında bir dereceye kadar öngörmesini sağlayacak şekilde, gerekirse uygun tavsiyeler olarak davranışını düzenleyebilmesine olanak verecek kadar yeterli netlikte olmadıkça, “kanun” olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, bu sonuçların mutlak bir kesinlikle öngörülebilir olmasına gerek olmadığını ifade etmiştir; nitekim, bunun mümkün olmadığı tecrübeyle sabittir (*Perinçek/İsviçre* [BD], § 131). Kesinlik arzu edilen bir şey olmakla birlikte, beraberinde aşırı katılık getirebilir ve kanunun değişen koşullara ayak uydurabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, birçok kanun kaçınılmaz olarak az ya da çok muğlak ifadelerle hazırlanmış olup, yorumlaması ve uygulaması pratiğe bırakılmıştır ((*Lindon, Otchakovsky-Laurens and July/Fransa* [BD], § 41).

57. Mahkeme ayrıca, bir kişinin, sadece yasal bir hükmün ilk defa kendi davasında uygulanması sebebiyle öngörülebilir olmadığını ileri süremeyeceğini değerlendirmiştir. (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy/Finlandiya* [BD], § 150; *Tête/Fransa*, § 52).

58. Ayrıca Mahkeme, öngörülebilirlik ve erişilebilirlik kavramlarının kapsamının büyük ölçüde ilgili hukuki belgenin içeriğine, düzenlemesi amaçlanan alana ve söz konusu belgeye muhatap olanların sayısına ve durumuna bağlı olduğunu vurgulamıştır. Kişinin bir eylemin ortaya çıkarabileceği sonuçları olayın koşullarına göre makul bir ölçüde değerlendirmek için uygun hukuki danışmanlık hizmeti alması gerekse bile, bir kanun yine de öngörülebilirlik koşulunu karşılayabilir. Bu durum özellikle, mesleki faaliyet yürüten ve mesleklerini sürdürürken son derece dikkatli bir şekilde hareket etmeye alışkın kişiler için geçerlidir; bu nedenle, bu kişilerden bu tür bir faaliyetin gerektirdiği riskleri değerlendirirken özellikle dikkat etmeleri beklenebilir (*Chauvy ve Diğerleri/Fransa*, §§ 43-45).

59. Ayrıca Mahkeme, öngörülebilirlik kavramının kapsamının ilgili kısıtlayıcı tedbirlerin kullanıldığı bağlama da dayalı olduğu kanısındadır. Bu kapsamda, seçmenlerin demokratik kurumlara olan güvenini korumada oylama sürecinin bütünlüğünün önemi göz önünde bulundurulduğunda, bu tedbirlerin seçim bağlamında kullanılması özel önem arz etmektedir (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt/Macaristan* [BD], § 99).

60. Mahkeme, Sözleşme'nin 9, 10 ve 11. maddelerine ilişkin olarak, yasal bir hükmün birden çok yoruma elverişli olmasının tek başına bu hükmün öngörülebilirlik koşulunu karşılamadığı anlamına gelmeyeceğini yinelemiştir (*Perinçek/İsviçre* [BD], § 135; 10.maddeyle ilgili olarak, *Vogt/Almanya*, § 48 son cümlesi). Bu bağlamda, mevzuatla yeni suçlar tanımlandığında, ceza mahkemeleri tarafından yorumlanıp uygulanana kadar bu mevzuatın anlamı konusunda her zaman bir belirsizlik unsuru olacaktır (*Jobe/Birleşik Krallık* (k.k.)).

61. Mahkeme bir kanunun öngörülebilirliğini değerlendirirken, söz konusu kanunun niteliğini hem açıklık hem de kesinlik açısından doğrulamayı da üstlenir. Mahkeme bu bağlamda, “yasayla öngörülmüş olma” ifadesinin sadece başvuruya konu tedbirin iç hukukta temeli bulunmasını gerektirmemekte, aynı zamanda söz konusu kanunun erişilebilirliğine ve niteliğine de atıfta bulunduğunu yinelemektedir. Mahkeme, ulusal resmi gazetede yayımlanmış bir kanunun erişilebilir olduğu kanısındadır.

62. Mahkeme, siyasi kongrenin başkanı olan başvuranın, hükümet gözlemcisinin uyarılarına

rağmen delegelerin kongrede Kürtçe konuşmalarına müdahale etmediği ve onları engellemediği için mahkum edilmesinin “yasayla öngörülmemiş” olduğuna hükmetmiştir. Mahkeme, siyasi partileri düzenleyen iç hukuk hükmünün, başvuranın ceza yargılamalarıyla karşı karşıya kalabileceğini anlamasına olanak sağlayacak kadar açık olmadığına karar vermiştir (*Semir Güzel v. Turkey*, §§ 35 ve 39-41).

63. Mahkeme, *Pinto Pinheiro Marques/Portekiz*, davasında, farklı şekilde yorumlanarak başvuran tarafından yapılan açıklamaları ceza kapsamına alan bir yasa hükmünün uygulandığına dikkat çekerek, müdahalenin yeterli yasal dayanağının bulunmadığına karar vermiştir (§§ 37-39).

64. Aynı şekilde Mahkeme, açık bir çözüm olmaksızın iki hukuki metin arasındaki bir çelişkiye (*Goussev and Marenk v. Finland*, § 54) veya içtihatla bulunan bir uyuşmazlığa (*RTBF v. Belgium*, § 115) dikkat çektikten sonra, müdahalenin hukuka uygun olması koşulunun ihlal edildiğini tespit etmiştir.

65. davasında Mahkeme, hakim hakkında uygulanan disiplin cezasına dayanak mevzuatın yasal unsurlarının genel olduğunu ve birden fazla yoruma izin verdiğini tespit etmiştir. Ancak Mahkeme, yargı mensuplarının davranışlarına ilişkin kurullarla ilgili olarak, kanuni kesinliğin değerlendirilmesinde makul bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ve böylece ihtilaf konusu tedbirin Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi uyarınca hukuka uygun olduğu kanaatine varmıştır (§ § 128-130).

66. Mahkeme başka bir davada, ceza hukuku hükümlerinin (söz konusu davada nefret söylemiyle ilgili hükümler), Devletin bu tür suçlar için soruşturma yürütme takdir yetkisinin çok geniş olduğu ve seçici uygulama yoluyla potansiyel olarak kötüye kullanıma meyilli olduğu bir durumun önlenmesi amacıyla, ilgili suçların kapsamını açık ve kesin bir şekilde tanımlaması gerektiğini yinelemiştir (*Savva Terentyev/Rusya*, § 85; ayrıca bk. *Altuğ Taner Akçam/Türkiye*, §§ 93-94).

67. Birçok davada Mahkeme Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında bir suçun işlendiğine dair makul bir şüpheye dayanmayan tutukluluğun bu hükmün ihlaline yol açtığına karar vermiş ve başvuranın tutukluluğunun, Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi uyarınca bir gereklilik olan hukuken hiçbir dayanağı olmayan bir müdahale teşkil ettiği sonucuna varırken bu bulguya atıfta bulunmuştur (*Ragıp Zarakolu/Türkiye*, § 79; *Sabuncu ve Diğerleri/Türkiye*, § 230).

68. Mahkeme, *Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel/Ukrayna*, davasında, internetten elde edilen bilgileri kullanan gazeteciler için iç hukukta yeterli güvencelerin bulunmaması nedeniyle, başvuranların, dava konusu yayının ortaya çıkarılabileceği sonuçları uygun ölçüde öngöremediklerini tespit etmiştir. Mahkeme bu tespit ışığında, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan hukuka uygunluk koşulunun karşılanmadığı sonucuna varmıştır (§ 66).

69. İç hukukta oy pusulalarının referandum esnasında paylaşılabilmesi için fotoğraflarının çekilmesini ve anonim olarak mobil bir uygulamaya yüklenmesini yasaklayan herhangi bir hüküm bulunmayan bir davada, Mahkeme, ulusal makamlarca uygulanan dava konusu yasal hükümlerin potansiyel etkilerine ilişkin önemli ölçüdeki belirsizliğe dikkat çekmiş ve bu hükümlerin öngörülemez olduğuna karar vermiştir (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt/Macaristan* [BD]).

70. “Aşırılık karşıtı” mevzuat kapsamında ihtar, uyarı ve emir verebilmesi için savcılığa tanınan sınırsız takdir yetkisine ilişkin bir davada Mahkeme, öngörülebilirlik şartının karşılanmadığı sonucuna varmıştır. Bu bağlamda Mahkeme yerel yasal çerçevenin *öngördüğü makabline şamil (ex post facto)* hukuk yollarının keyfiliğe veya yargı dışı bir merci tarafından takdir yetkisinin kullanılmasına karşı koruma sağlamadığını kaydetmiştir (*Karastelev ve Diğerleri/Rusya*, §§ 78- 97).

71. Mahkeme ayrıca, kendi değerlendirmesinin yalnızca daha önce belirsiz ve öngörülemez olarak beyan ettiği bir kanunun niteliğiyle sınırlandırmanın gerekli olmadığına ve bu tür yasaların demokratik toplumun doğasında bulunan eşitlik, çoğulculuk ve hoşgörü kavramlarıyla bağdaşmadığı hallerde, bu yasaların gerekliliğini de değerlendirmenin uygun olacağına karar vermiştir (*Bayev and Others/Rusya*, § 83).

72. Sunucuların yayınlanan haberler hakkında herhangi bir görüş belirtmesini yasaklayan yürürlükteki bir yasayla ilgili olan *ATV Zrt/Macaristan* davasında Mahkeme, konunun, soyut olarak, ilgili yasama hükmünün yeterince kesin olup olmamasıyla alakasının olmadığını bunun yerine konunun başvuran televizyon şirketinin, uygun hukuki tavsiyeyi aldıktan sonra, dava konusu ifadeyi yayınlarken (bir siyasi partiyi “aşırı sağ” olarak tanımlamak) bu ifadenin davanın koşullarında bir “görüşü” temsil edeceğini bilip bilmediği veya bilmesinin gerekip gerekmediği olduğunu değerlendirmiştir. Mahkeme'ye göre, ulusal mahkemelerin yaklaşımının makul bir şekilde beklendiği olup olmadığı sorusu, mevcut davanın koşullarında ve kısıtlamanın takip ettiği meşru amaç ışığında demokratik bir toplumda bir haber programında “aşırı sağ” ifadesinin yasaklanmasının gerekli olup olmadığı konusunda yakından ilgilidir (*ATV Zrt/ Macaristan* , §§ 35 ve 37).

73. Mahkemeye göre, yaptığı siyasi konuşmalar nedeniyle kendisine yöneltilen terör suçlamaları sonrasında, başvuran milletvekilinin anayasa değişikliğine dayalı olarak milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması bir kerelik bir özel (ad hominem) değişiklikten kaynaklanmış ve bu değişiklik öngörülemez bir müdahale teşkil etmiştir (*Selahattin Demirtaş/Türkiye (no. 2)* [BD], §§ 269-270).

74. Mahkemeye göre ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasının silahlı bir terör örgütüne üye olma, örgütü kurmak ve yönetmekle bir tutulduğu bu ceza kanunu hükmüne ilişkin geniş yorumlama, böylesi bir linke ilişkin somut delillerin bulunmadığı bir durumda gerekçelendirilemez.

2. “Müdahaleyle gözetilen amacın meşruluğu” ölçütü

75. İfade özgürlüğüne müdahalenin meşru amaçları, Sözleşme'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Mahkeme, incelemesinin bu aşamasında, bir müdahalenin dayanan meşru amacı geliştirmeye hizmet etmediğine karar verebilir (Mahkemenin değerlendirmesinin, genel tedbirler olarak dava konusu yasaların gerekliliğine odaklandığı

Bayev ve Diğerleri/Rusya, § 83) veya Devletin dayandığı meşru amaçlardan yalnızca birini dikkate almayı seçerek diğerlerinin reddedilmesine karar verebilir (*Morice/Fransa* [BD], § 170; *Perinçek/İsviçre* [BD], §§ 146-154; *Stoll/İsviçre* [BD], § 54; *Open Door and Dublin Well Woman/İrlanda*, § 63).

76. Mahkeme, müdahalenin meşru bir amacının bulunmamasının başlı başına Sözleşme'nin ihlali anlamına geldiği kanaatine varabilir ve bu nedenle söz konusu müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelememeye karar verebilir (Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamındaki bir şikayet için **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 117). Mahkeme ayrıca, davanın koşullarını göz önünde bulundurarak incelemesine devam etmeye ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını tespit etmeye karar verebilir (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 199).

3. “Müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliği” ölçütü

77. Mahkeme tarafından *Handyside/Birleşik Krallık* kararından itibaren birçok defa tekrar edildiği üzere, ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin gerekliliğinin değerlendirilmesi kapsamındaki genel ilkeler *Stoll/İsviçre* [BD] (§ 101) kararında özetlenmiş ve *Morice/Fransa* [BD] (§ 124) ve *Pentikäinen/Finlandiya* [BD] (§ 87) kararlarında yeniden ortaya konmuştur.

78. Mahkeme bu nedenle içtihadında, müdahalenin “gözetilen meşru amaçla orantılı” olup olmadığına yönelik özerk bir kavram geliştirmiştir; bu husus, Mahkeme içtihadında oluşturulan kriterler kullanılarak ve çeşitli ilkelerin ve yorumlama araçlarının yardımıyla davanın bütün koşulları dikkate alınarak belirlenmektedir.

79. Bu kriterler, çeşitli dava kategorilerinde 10. maddenin esas yönünden uygulanmasına ilişkin bölümlerde detaylı bir şekilde incelenecektir.

80. İfade özgürlüğüne yönelik belirli bir müdahalenin gerekliliğini değerlendirmek için

Mahkemenin gerekçesinde tanımlanan, kullanılan ve ifade edilen bazı ilkeler ve yorumlama araçları aşağıda açıklanmıştır.

a. “Acil toplumsal ihtiyacın” mevcudiyeti

81. Acil bir toplumsal ihtiyaç ne "zaruri" ile eş anlamlıdır ne de "kabul edilebilir", "olağan", "yararlı", "makul" veya "makbul" gibi ifadelerin esnekliğine sahiptir (*Gorzelik ve Diğerleri/Polonya* [BD], § 95; *Barthold/Almanya*, § 55; *The Sunday Times/Birleşik Krallık (no. 1)*, § 59).

82. Sözleşme’ye taraf Devletlerin böyle bir ihtiyacın var olup olmadığını değerlendirme konusunda belirli bir takdir payına sahip olmalarına karşın, basın özgürlüğünün söz konusu olduğu durumlarda bu takdir yetkisi ilke olarak sınırlıdır (*Dammann/İsviçre*, § 51). Bu nedenle Mahkeme, Devletlerin bu tür bir ihtiyacın söz konusu olup olmadığını değerlendirme noktasında takdir payına sahip olduklarını kabul etmekle birlikte, bu bağlamda öne sürülen argümanları reddedebilir (bk. örneğin, *Eirikäinen ve Diğerleri/Finlandiya*, § 71; *Fáber/Macaristan*, § 45).

83. Mahkeme, acil bir toplumsal ihtiyacın var olup olmadığı konusunda kararlarında her zaman açıkça bir hüküm vermemekte, ancak ulusal makamlarca verilen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığına ve Devletin bu tür bir ihtiyacın mevcut olup olmadığına zımnen karar verirken sahip olduğu takdir payına atıfta bulunmaktadır (örneğin, *Janowski/Polonya* [BD], §§ 31 ve 35; *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], §§ 58 ve 73).

84. Son olarak Mahkeme, bir müdahaleyi gerekçelendirmek için acil bir toplumsal ihtiyaç dışındaki unsurlara daha fazla önem verebilir ve incelemesinde bu faktörlere ve söz konusu çatışan menfaatler arasında adil bir denge kurulmasında ulusal makamlarca gösterilen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığına odaklanabilir (*Pentikäinen/Finlandiya* [BD], § 114). Bu kapsamda, 10. maddenin kamusal alanlardaki gösteriler hakkında haber yapan gazetecilere sağladığı korumanın parametrelerinin ve gazetecilerin söz konusu hüküm kapsamındaki yükümlülüklerinin ortaya konduğu *Pentikäinen/Finlandiya* [BD] davasında, Büyük Daire ilk olarak, davaya konu eylemin başvuranın gazetecilik faaliyetiyle değil başvuranın hukuka uygun ve makul polis talimatlarına uymayı reddetmesiyle ilgili olduğunu kaydetmiştir. Büyük Daire ayrıca, 10. madde kapsamında kendilerine sağlanan mutlak koruma kapsamında gazetecilerin ilke olarak ceza hukukuna riayet etme görevlerinden muaf tutulamayacaklarını vurgulamıştır (Mahkemenin gerekçesinde “acil toplumsal ihtiyaca” atfedilen önem ile Daire kararında atfedilen önem arasında karşılaştırma için bk. § 64).

b. Yaptırımların niteliğine ve ağırlığına ilişkin değerlendirme⁵

85. Mahkeme, bir müdahalenin "sansür" yönüne özellikle dikkat etmektedir ve cezanın, basını eleştiriye ifade etmekten caydırmayı amaçlayan bir tür sansür olmadığı konusunda ikna olmalıdır (*Bédat/İsviçre* [BD], § 79). Bu nedenle, Mahkemeye göre, bir gazetecinin yayın yayımlanmadan önce mahkum edilmesi, gazeteciyi güncel bir konuyla ilgili bilgiye dayalı bir basın makalesi hazırlamak amacıyla işinin doğasında var olan araştırma yapmaktan caydırabilecek bir sansür niteliğindedir (*Dammann/İsviçre*, § 57). Mahkeme, gazetelerin yayımlanmasının ve dağıtımının askıya alınmasına yönelik bir kararı “sansür” olarak nitelendirmiş ve kısa bir süreliğine geçerli olsa bile bu tür bir kararı haksız olarak değerlendirmiştir (*Ürper ve Diğerleri/Türkiye*, § 44; ayrıca bk. *Gözel ve Özer/Türkiye*, § 63).

86. Benzer şekilde, Mahkeme, bir tablonun sergilenmesini ve fotoğraflarının yayımlanmasını yasaklayan ve ne zaman ne de mekân yönünden sınırlandırılan bir mahkeme kararının, gözetilen amaçla orantısız olduğuna karar vermiştir (*Vereinigung Bildender Künstler/Avusturya*, § 37; orantılılık hususunun değerlendirilmesinde zamanın geçmesiyle ilgisi hakkında, bk. *Éditions*

⁵ Yaptırımların niteliği ve ciddiyeti sorusuna ilişkin daha ayrıntılı bir açıklama, aşağıdaki “Başkalarının itibarının veya haklarının korunması” bölümünde yer almaktadır.

Plon/Fransa, § 53).

i. Daha az sınırlayıcı tedbir

87. Mahkeme, bir tedbirin orantılı ve demokratik bir toplumda gerekli olarak kabul edilebilmesi için, söz konusu temel hakka yönelik daha hafif bir müdahale teşkil edecek ve aynı amaca ulaşılmasını sağlayacak başka hiçbir yöntem bulunmaması gerektiği kanısındadır (*Glor/İsviçre*, § 94).

88. Bu nedenle Mahkeme, orantılılık analizinde, ulusal hakimnin çeşitli olası tedbirler arasından en az kısıtlayıcı tedbiri seçmesine (*Axel Springer SE and RTL Television GmbH/Almanya*, § 56; *Perinçek/İsviçre* [BD], § 273; *Tagiyev ve Huseynov/ Azerbaycan*, § 49) veya başvuran derneğin haklarının asgari ölçüde zarar görmesinin sağlanmasına (*Mouvement raëlien suisse/İsviçre* [BD], § 75) önem atfetmiştir.

89. Bir davada, kürtajın suç olmaktan çıkarılması amacıyla kampanya yürütmek üzere gemide faaliyetler düzenleyen başvuran derneğin, bakanlık kararı gereğince gemisiyle Portekiz kara sularına girmesi engellenmiştir. Mahkeme, yetkililerin temel hakları kısıtlamaya karar vermeleri halinde, ilgili haklara mümkün olan en az zararı verecek araçları seçmeleri gerektiğini yinelemiş ve bazı olası tedbirlere dair örnekler vermiştir (*Women On Waves ve Diğerleri*, § 41).

90. Mahkeme *Amorim Giestas and Jesus Costa Bordalo/Portekiz* davasında, başvuranların mahkumiyetleri ile para cezalarının ve tazminatların ödenmesine ilişkin kararların açıkça orantısız olduğuna karar vermiştir; Mahkeme, Medeni Kanun'da şeref ve itibarın korunmasına ilişkin özel bir başvuru yolunun öngörüldüğüne vurgu yapmıştır (ayrıca bk. *Mătăşaru/Moldova Cumhuriyeti*, § 36).

91. Aynı şekilde *Fáber/Macaristan*, davasında, başvuran, bir gösteri esnasında, bu gösteriyi protesto etmek için elinde tuttuğu bir bayrağı ortadan kaldırmayı reddettiği için polis tarafından nezarete alınmış ve para cezası ödemeye mahkum edilmiştir. Mahkeme, başvuranın ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakkı ile diğer göstericilerin karmaşadan korunma hakları arasında değerlendirme yaparken, Devletin her iki tarafın haklarını koruma ve ilke olarak, her iki gösterinin de gerçekleşmesini sağlayacak en az kısıtlayıcı yolu bulma pozitif yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir (§ 43).

92. davasında, başvuran, küçük çapta holiganlık yapmaktan suçlu bulunmuş ve sonuç olarak, tarihi bir kamu anıtının kılık kıyafetini değiştirdiği (bir şapka taktığı ve yanına bir çanta yerleştirdiği) için para cezasına çarptırılmıştır. Mahkeme, kamusal anıtların genellikle fiziksel olarak benzersiz olduğunu ve bir toplumun kültürel mirasının bir parçasını oluşturduğunu, dolayısıyla onları yok edebilecek veya fiziksel görünümüne zarar verebilecek eylemleri caydırmak için tasarlanmış orantılı yaptırımlar da dahil olmak üzere önlemlerin "demokratik bir toplumda gerekli" kabul edilebileceğini tespit etmiştir. Buna ek olarak, hukukun üstünlüğü ile yönetilen demokratik bir toplumda, kamusal bir anıtın nasıl gözükmesi gerektiği hakkındaki tartışmaların, örtülü veya şiddet içeren yollardan ziyade uygun hukuki kanallar aracılığıyla çözülmesi gerekir. Ancak başvurana uygulanan yaptırım, özellikle başvuran herhangi bir şekilde şiddete başvurmadığı, anıta herhangi bir şekilde fiziksel olarak zarar vermediği ve başvuranın amacının hükümete karşı ülke çapında uzun süreli bir protesto bağlamında hükümeti protesto etmek olduğu için gerekli bulunmamıştır (§§ 53-59).

ii. Genel tedbirler

93. Mahkeme, yayın kuruluşunda siyasi reklam yayımlanmasına yönelik yasaklamanın Sözleşme ile uyumlu olup olmadığını incelediği bir davada, genel bir tedbirin orantılı olup olmadığını belirlenmesine yönelik kriterlerini açıklamıştır. Mahkeme öncelikle bu yasaklamanın altında yatan yasal tercihleri değerlendirmelidir. Tedbirin gerekliliği konusunda, ilgili takdir yetkisinin işleyişi de dahil olmak üzere yapılacak parlamenter ve adli incelemenin niteliği, bu bağlamda özel önem arz etmektedir. Mahkeme, genel tedbire ilişkin genel gerekçeler ne kadar ikna edici olursa, ilgili davada bu tedbirin etkisine o kadar az önem atfedeceğini belirtmiştir (*Animal Defenders*

International/Birleşik Krallık [BD], §§ 108-109).

94. Mahkeme, aynı ilkeler ışığında, başka bir davada, ulusal makamların çeşitli genel tedbirleri kabul ederek ve bunları başvuranın davası kapsamında uygulayarak, Sözleşme'nin 10. maddesiyle sağlanan takdir payını aştıkları sonucuna varmıştır (*Bayev ve Diğerleri/Rusya*, § 83).

95. Mahkeme son olarak, genel tedbirlere yönelik gerekçe açısından ulusal takdir payını incelerken, Avrupa düzeyinde fikir birliği bulunup bulunmadığını dikkate almaktadır (*Animal Defenders International/Birleşik Krallık* [BD], § 123; *Bayev ve Diğerleri/Rusya*, § 66).

c. İlgili ve yeterli gerekçe koşulu

96. Mahkeme, birçok davada, ulusal mahkemelerce ilgili ve yeterli gerekçe gösterilmemesinin veya söz konusu müdahalenin değerlendirilmesinde uygulanabilir standartların dikkate alınmamasının 10. maddenin ihlaline neden olacağını belirtmiştir (bk. diğer birçok karar arasında, *Uj/Macaristan*, 97. §§ 25-26; *Sapan/Türkiye*, §§ 35-41; *Gözel ve Özer/Türkiye*, § 58; *Scharsach and News Verlagsgesellschaft/Avusturya*, § 46; *Cheltsova/Rusya*, § 100; *Mariya Alekhina and Others/Rusya*, § 264), davasında, Mahkeme, daha özel olarak, ifade özgürlüğünü kısıtlamak için geçerli ve yeterli nedenlerin bulunmamasının, başvurana uygulanan yaptırımın hafif doğasıyla telafi edilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır (§§ 85 ve 98).

C. Sözleşme tarafından korunan iki hak arasında uyumsuzluk: dengeleyici uygulama

98. İfade özgürlüğünün uygulanması sonucunda Sözleşme ve Protokolleri tarafından güvence altına alınan diğer haklara müdahale söz konusu olabilir. Mahkeme, bu tür davalarda, ifade özgürlüğü ve diğer haklar ile Sözleşme tarafından güvence altına alınan haklar ve değerler arasında ulusal makamlarca uygun bir denge kurulup kurulmadığını incelemektedir (*Perinçek/ İsviçre* [BD], § 274).

99. Adil bir denge arayışı eşit statüdeki iki hak arasında değerlendirme yapılmasını gerektirebilir; bu durum, Sözleşme'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan hak ile özellikle itiraza konu ifadelerin hedef aldığı kişinin hakları olmak üzere Sözleşme ile koruma altına alınan diğer hak arasında bariz bir uyumsuzluğa ilişkin davalarda uygulanan belirli bir metodolojinin Mahkeme tarafından benimsenmesine sebebiyet vermiştir. Bu davalar tipik olarak Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi (*Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 65; *Axel Springer SE ve RTL Television GmbH/Almanya* , §§ 40-42; *Eerikäinen ve Diğerleri/Finlandiya* , § 60) ve Sözleşme'nin 8. Maddesi (*Axel Springer AG/Almanya* [BD], §§ 83-84; *Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], §§ 104-107) tarafından korunan haklarla ilgilidir.

100. Bu davalardaki metodolojiyi düzenleyen genel ilkeler özellikle Büyük Daire kararları olmak üzere çeşitli kararlarda özetlenmiştir (*Perinçek/İsviçre* [BD], § 198; *Axel Springer AG/Almanya* [BD], §§ 83-84; *Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], §§ 104-107).

101. Özel hayatın bir unsuru olarak itibarın korunması hakkı da dahil olmak üzere, özel hayata saygı hakkı (Sözleşme'nin 8. maddesi) Mahkeme önünde en çok öne sürülen uyumsuzluk konusudur. Aşağıda Bölüm V bu alana odaklanmıştır.

102. Ayrıca, Sözleşme'nin diğer maddelerinin 10. maddeyle uyumsuzluğunun söz konusu olabileceği davalara ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

1. Sözleşme'nin 6 § 2. maddesi⁶

103. Sözleşme'nin 10. Maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğü, bilgi alma ve verme özgürlüğünü de kapsar. Bu nedenle Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi yetkililerin devam eden cezai soruşturmalar hakkında halkı bilgilendirmesini engelleyemez, ancak bunu, masumiyet karinesine saygı duyulması için gerekli olan tüm sağduyu ve ihtiyatla yapmalarını gerektirir (*Allenet de Ribemont/Fransa* , § 38; *Fatullayev /Azerbaycan* , § 159; *Garycki/Polonya* , § 69). Mahkeme, bir kişi belirli bir suçtan yargılanıp suçlu bulunmadan önce kamu görevlilerinin ifadelerinde sözcük seçiminin önemini vurgulamıştır (*Daktaras/Litvanya* , § 41; *Arrigo ve Vella/Malta* (kk); *Khuzhin ve Diğerleri/Rusya* , § 94).

⁶ bk. aşağıda "Yetki ve adalet sisteminin tarafsızlığının korunması ve ifade özgürlüğü: adli yargılamalar bağlamında ifade özgürlüğü ve hâkimlerin kamusal tartışmaya katılımı".

104. Bir sanık aleyhine yapılan basın kampanyaları veya suçlayıcı unsurlar içeren yayınlarla ilgili olarak Mahkeme, bunların kamuoyunu etkileyerek yargılamanın adilliğine hanel getirebileceğini ve sonuç olarak jüri üyelerini bir sanığın suçlu olduğuna karar vermeye davet edeceğini kaydetmiştir (*Khuzhin ve Diğerleri/Rusya* , § 93).

2. Sözleşme'nin 9 maddesi

105. Mahkeme, bir yanda [başvuranın] dini doktrin hakkındaki görüşlerini halka açıklama hakkının ağırlığını ve diğer yanda inananların düşünce, vicdan ve din özgürlüklerine saygı gösterilmesi hakkının ağırlığını değerlendirir. (*Aydın Tatlav/Türkiye* , § 26).

106. Mahkeme, saygı duyulan nesnelere ilgili olarak, başkalarına karşı gereksiz yere saldırgan ve küfür içeren bir ifadeden mümkün olduğunca kaçınma yükümlülüğü de dahil olmak üzere bu tür inançlara sahip kişilerin 9. maddede güvence altına alınan haklardan barışçıl bir şekilde yararlanmalarını sağlamaya yönelik genel yükümlülüğün yeniden altını çizmiştir. Bu nedenle Mahkeme, dini hoşgörüsüzlük de dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı nefreti kışkırtmaya veya haklı çıkarmaya çalışan ifadelerin Sözleşme'nin 10. maddesinin sağladığı korumadan yararlanmadığına işaret etmiştir (*E.S./Avusturya* , § 43; aksi yöndeki ulusal makamların herhangi bir nefrete kışkırtma olup olmadığını değerlendiremedikleri, dine yönelik taciz edici bir saldırı olarak kabul edilen ifadeler için cezai mahkumiyete ilişkin olarak 10. maddenin ihlal edildiğine dair bulgu için (*Tagiyev ve Huseynov/Azərbaycan* , §§ 48-50).

107. Sözleşme'nin 10. Maddesi tarafından korunan bir özgürlük olan dini kuruluşlar tarafından istihdam edilen kişilerin ifade özgürlüğü ile ilgili olarak, eski Komisyon, bir Alman Katolik hastanesinde çalışan ve basında yayınlanan ve kürtaj hakkında Katolik Kilisesi'nin tutumuna ters düşen bir görüş ifade eden bir açık mektubu imzaladığı için işten çıkarılan bir tıp doktorunun başvurusunu kabul edilemez bulmuştur (*Rommelfanger/Almanya* , Komisyon kararı).

108. Buna karşılık Mahkeme, Milano'daki Sacred Heart Katolik Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki hukuk felsefesi öğretim görevlisinin iş sözleşmesinin yenilenmemesine ilişkin olarak 10. Maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. İhlalin sebebi Vatikan'ın bir kurumu olan Katolik Eğitim Cemaati'nin, başvuranın görüşlerini belirtmeksizin görüşlerinden bazılarının "Katolik doktrinine açıkça karşı olduğu" gerekçesiyle iş sözleşmesini yenilenmeyi onaylamamasıdır. Mahkeme, cemaatin kararının esasını incelemenin yerel makamların görevi olmadığını kabul etmiştir. Ancak, Mahkeme'nin görüşüne göre, Üniversitenin Katolik doktrine dayalı eğitim yapma konusundaki tercihinin verilen ağırlık, Sözleşme'nin 10. Maddesi tarafından başvurana sağlanan usuli garantilerin özüne zarar verecek kadar genişleyemez (*Lombardi Vallauri/İtalya*).

3. Sözleşme'nin 11 maddesi

109. Fáber/*Macaristan* kararında, başvuran polis tarafından gözaltına alınmış ve karşı gösteri amacıyla düzenlenen bir eylem sırasında sergilediği bir bayrağı kaldırmayı reddettiği için başvuranın para cezası ödemesine hükmedilmiştir. Mahkeme, başvuranın ifade özgürlüğü ve ve barışçıl toplanma hakkı ile diğer göstericilerin karmaşadan korunma hakları arasında değerlendirme yaparken, Devletin her iki tarafın haklarını koruma ve ilke olarak, her iki gösterinin de gerçekleşmesini sağlayacak en az kısıtlayıcı yolu bulma pozitif yükümlülüğü bulunduğunu belirtmiştir (§ 43).

4. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi

110. Fotoğrafçıların defile fotoğraflarının internet ortamında yayınlanması suretiyle telif hakkı ihlalden mahkum edilmelerine ilişkin bir davada, Mahkeme, müdahalenin amacı, yani başkalarının hakları dikkate alındığında, yerel makamların özellikle geniş bir takdir yetkisine sahip olduğuna karar vermiştir. Mahkeme'ye göre, Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin fikri mülkiyete

uygulandığı dikkate alındığında, müdahale aynı zamanda Sözleşme veya Protokolleri tarafından korunan hakların korunmasını da amaçlamaktadır(*Ashby Donald ve Diğerleri/Fransa* , § 40).

111. *Neij ve Sunde Kolmisoppi/İsveç* (k.k.) davası ,başvuranların telif hakkı ihlali içeren, dünyanın en büyük torrent paylaşım sitesi (müzik, film, oyun vb.) olan “The Pirate Bay”in yönetimine katıldıkları için mahkûm edilmeleri, ertelenmeyen hapis cezaları almaları ve tazminat ödemelerine karar verilmesiyle ilgilidir. Mahkeme, bu tür bir dosyanın internette paylaşılmasının veya hukuka aykırı ve kâr amaçlı bile olsa paylaşımın kolaylaştırılmasının, Sözleşme'nin 10 § 1 maddesi anlamında “bilgi alma ve verme” hakkının bir parçası olduğunu açıkça kabul etmiştir. Mahkeme, Sözleşme kapsamında eşit korumadan yararlanan iki hakkı, yani ifade özgürlüğü hakkı ile Devletin geniş bir takdir yetkisi sahip olduğu bir alan olan fikri mülkiyet hakları arasında bir dengeleme yapmıştır. İsveç makamları, Telif Hakkı Yasası ve Sözleşme uyarınca davacıların mülkiyet haklarını korumakla yükümlü olduğundan, Mahkeme, başvuranların ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının önemli nedenlerinin bulunduğuna karar vermiştir. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranların yalnızca telif hakkıyla korunan materyaller nedeniyle mahkûm edildiğini yinelemiştir.

IV. Başkalarının itibarının veya haklarının korunması

112. Mahkeme önüne gelen 10. Madde davalarında başkalarının itibarının veya haklarının korunması, açık farkla, en sık başvuru alan meşru amaçtır.

A. Metadoloji

113. Başkalarının itibarının veya haklarının korunmasına ilişkin davalarda iki farklı muhakeme yöntemi uygulanmaktadır.

114. Mahkeme, önündeki davanın koşullarında, 8. maddenin başkalarının itibarının veya haklarının korunmasına uygulanamayacağını tespit ederken “klasik” orantılılık analizi yöntemini kullanır.

115. “Hakların dengelenmesi” yaklaşımı olarak adlandırılan ikinci yöntem, Mahkeme'nin 8. maddenin bu meşru amaçların korunmasına uygulanabilir olduğunu düşündüğü dava kategorileriyle ilgilidir. Bu dava kategorisi olarak bir bireyin veya ailesinin hayatının mahrem yönleriyle ilgili fotoğrafların, görüntülerin veya makalelerin yayınlanmasını içeren davalardan oluşur (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 79; *Von Hannover/Almanya (2)* [BD], § 103; *MGN Limited/Birleşik Krallık* , § 142).

116. Büyük Daire kararında pekiştirilen edilen içtihatındaki bir gelişmenin ardından (Axel Springer AG/Almanya [BD], § 83), itibarın korunması, tek bir şartla özel hayatın bir unsuru olarak, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamına girebilir: Sözleşme'nin 8. maddesi ile güvence altına alınan hakların ihlali bakımından “ciddiyet eşiği” aşıldığında. 8. Maddenin hakaret davalarında devreye girebilmesi için kişinin itibarına yönelik saldırının belirli bir ciddiyet düzeyinde ve özel hayata saygı hakkının kişisel kullanımına halel getirecek şekilde olması gerekir.

117. Mahkeme ayrıca, örneğin bir suç işlemek gibi kendi eylemlerinin öngörülebilir bir sonucu olarak itibar kaybı bakımından şikayet etmek için 8. maddeye güvenilemeyeceğine işaret etmiştir (*Axel Springer AG/Almanya [Axel Springer AG/Almanya [BD], §§ 83-84; Hachette Filipacchi Associés/Fransa* , § 43; *MGN Limited/Birleşik Krallık* , § 142; *Sidabras ve Džiautas/Litvanya* , § 49).

118. Mahkeme, ilk olarak, iki hakkı tartma (veya dengeleme) metodolojisinde belirleyici olan genel ilkeleri ve ikinci olarak, uygulanabilir kriterlerin kapsamlı olmayan bir listesini ortaya koymuştur.⁷ .

119. "Hakların dengelenmesi" metodolojisine uygulanabilir genel ilkeler, Mahkeme tarafından *Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD] (§§ 104-107) ve *Axel Springer AG/Almanya* [BD] (§§ 85-88) davalarındaki Büyük Daire kararlarında ortaya konmuş ve *Perinçek/İsviçre* kararında [BD] (§ 198) özetlenmiştir:

i. Bu gibi durumlarda, başvurunun beyanın öznesi tarafından 8. madde kapsamında veya başvuruyu yapan kişi tarafından 10. Madde kapsamında getirilip getirilmediğine bağlı olarak sonuç değişmemelidir. Çünkü, prensipte bu maddeler kapsamındaki haklar eşit derecede saygıyı hak etmektedir. (ayrıca bk. *Delfi AS/Estonya* [BD], § 110; *Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy/Finlandiya* [BD], § 163).

ii. Bireylerin aralarındaki ilişki konusunda Sözleşme'nin 8. maddesine uygunluğu güvence altına almak için hesaplanan araçların seçimi, ilke olarak, Devletin yükümlülükleri olumlu veya olumsuz olsun Sözleşmeci Devletlerin takdir yetkisi kapsamına giren bir konudur (bk., yukarıda anılan, daha fazla atıfla birlikte, *Von Hannover (no. 2)*). Özel hayata saygı gösterilmesini sağlamanın farklı yolları vardır ve yükümlülüğün niteliği, söz konusu özel hayatın belirli yönüne bağlıdır.

iii. Benzer bir şekilde, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında, Sözleşmeci Devletlerin bu hüküm tarafından korunan ifade özgürlüğüne müdahalenin gerekli olup olmadığını ve ne ölçüde gerekli olduğunu değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (a.g.e.).

IV. Bununla birlikte, bu yetki, hem mevzuatı hem de bunu uygulayan kararları ve hatta bağımsız bir mahkeme tarafından verilen kararları içine alan Avrupa denetimiyle bir arada yer almaktadır. Mahkemenin denetim işlevini yerine getirirken görevi, ulusal mahkemelerin yerine kendini koymak değil, bir bütün olarak davanın ışığında, kararlarının dayanılan Sözleşme hükümleriyle uyumlu olup olmadığını gözden geçirmektir.

Dengeleme uygulamasının Mahkeme'nin içtihadında düzenlenen kriterlere uygun olarak ulusal makamlar tarafından üstlenildiği durumda, Mahkeme, ulusal mahkemelerin görüşleri yerine kendi görüşünü koymak için güçlü gerekçelere ihtiyaç duyacaktır (bk., yukarıda anılan, *Von Hannover (no. 2)*, § 150).

120. Bu nedenle Mahkeme, ciddi gerekçeler tespit etmesi halinde, kendi dengeleme uygulamasını gerçekleştirmeyi tercih edebilir (*Perinçek/İsviçre* [BD], §§ 274-279).

121. Ulusal makamlar tarafından kurulan denge, özellikle söz konusu haklardan birinin önemi veya kapsamı gerektiği gibi dikkate alınmadığı için tatmin edici değilse, Devletlere tanınan takdir payı daha dar olacaktır (*Aksu/Türkiye* [BD] , § 67).

122. Ulusal makamların Sözleşme kapsamında eşit korumadan yararlanan iki hak arasındaki dengeyi sağlamada yetersiz kaldığı durumlarda, Mahkeme tarafından uygulanan metodoloji, Mahkeme'yi 10. maddenin usuli yönden ihlal edildiği tespitini yapmaya götürebilir (*Ibragim Ibragimov ve Diğerleri/Rusya* , §§ 106 -111); alternatif olarak, Mahkeme, ciddi gerekçeler bulması halinde, kendi dengeleme uygulamasını yapmayı seçebilir (*Perinçek/İsviçre* [BD], §§ 274-279; *Tête/Fransa* , §§ 57-70), veya bu işlemi bizzat yapmadan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna varabilir (*Ergüdoğan/Türkiye* , §§ 32-35).

⁷bk. aşağıda 123. paragraf ve devamı

B. Yayınlar bağlamında ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı arasında adil denge (bireyin yaşamının ve itibarının mahrem yönleri)

123. Bir basın makalesi bağlamında özel hayatın korunmasına ilişkin Mahkeme'nin içtihadından kaynaklanan genel ilkeler, *diğerlerinin yanı sıra*, **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD] kararının 83 ila 87. paragraflarında belirtilmiştir. Bu bağlamda ifade özgürlüğü hakkına ilişkin genel ilkeler, söz konusu kararın 88 ila 93. paragraflarında tekrarlanmıştır.

124. Basının belirli sınırları aşmaması gerekmesine rağmen, özellikle başkalarının itibarını ve haklarını koruma konusunda, görevi, yine de, yükümlülükleri ve sorumlulukları ile tutarlı bir şekilde kamu menfaati ile ilgili tüm konularda bilgi ve fikir vermektir.

125. Basının bu tür bilgileri ve fikirleri verme görevi bulunmakla birlikte kamunun da bunları alma hakkı bulunmaktadır. Aksi halde, basın, hayati bir rolü olan “kamu gözlemcisi” rolünü oynayamayacaktır (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], §§ 59 ve 62; **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], § 71; **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], § 102).

126. Dolayısıyla, bilgi verme görevi mutlaka “görev ve sorumlulukları” ve bunun yanı sıra basının kendisine kendiliğinden koyması gereken sınırları içermektedir. Herhangi bir davada gazeteciler tarafından hangi habercilik tekniğinin benimsenmesi gerektiği konusunda basının görüşlerinin yerine kendi görüşlerini koymak etmek Mahkemenin veya bu ilgili davadaki ulusal mahkemelerin görevi değildir (*Jersild/Danimarka* , § 31; *Stoll /İsviçre* [BD], § 146).

1. Bir bireyin veya ailesinin hayatının mahrem yönleriyle ilgili yayınlar (fotoğraflar, görüntüler ve makaleler)

127. İfade özgürlüğü fotoğrafların yayınlanmasını içermektedir. Ancak, ifade özgürlüğü, haklarının korunmasının ve başkalarının itibarının özel önem kazandığı bir alandır. Zira fotoğraflar bir birey veya ailesi hakkında çok kişisel veya hatta mahrem bilgileri içerebilir (bk., yukarıda anılan, *Von Hannover* (no. 2), § 103).

128. Bu nedenle, Mahkeme, her kişinin kendi imajının korunması hakkını tanımış ve bir kişinin imajının onun eşsiz özelliklerini ortaya çıkarması ve akranlarından ayırması nedeniyle kişiliğinin temel özelliklerinden birini teşkil ettiğini vurgulamıştır. Bir kişinin görüntüsünün korunması hakkı, bu nedenle, kişisel gelişimin temel bileşenlerinden biri olup esas olarak, bireyin, yayınlanmasını reddetme hakkı da dahil olmak üzere, bu görüntünün kullanımını kontrol etme hakkı olduğunu varsayar (*Von Hannover/Almanya* (no. 2) [BD], § 96).

a. Kriterler ve uygulamaları⁸

129. Mahkeme, bu alanda bir müdahalenin gerekli olup olmadığı konusundaki değerlendirmesine (ve daha da önemlisi yerel mahkemelerin değerlendirmesine) rehberlik etmesi gereken ilgili ilkeleri ortaya koymuştur. Bu nedenle, karşılıklı hakların dengelenmesi bağlamında bir dizi kriter belirlemiştir (*Axel Springer AG/Almanya* [BD], §§ 90-95).

130. İlgili beş kriter şunlardır: kamu menfaatine ilişkin tartışmaya katkı; etkilenen kişinin kötü şöhret derecesi; haberin konusu; ilgili kişinin önceki davranışı; yayının içeriği, şekli ve sonuçları; ve eğer varsa, fotoğrafların çekildiği koşullar (*Von Hannover/Almanya* (no. 2) [BD], §§ 109-113; *Von Hannover/Almanya* (no. 3), § 46; *Axel Springer AG/Almanya* [BD], §§ 89-95; *Tănăsoaica/Romanya*, § 41). Ayrıca, 10. madde kapsamında yapılmış bir başvuru bağlamında, Mahkeme, bilginin ne şekilde

⁸İlgili olduğu ölçüde, bu kriterler itibarın korunmasına ilişkin davalar için de geçerlidir.

elde edildiğini ve doğruluğunu ve gazetecilere veya yayıncı kuruluşlara verilen cezanın ağırlığını incelemektedir (Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy/Finlandiya [BD], § 165).

131. Mahkeme, her davada, bu şekilde tanımlanan kriterlerin ilgili davaya uygulanıp uygulanamayacağını değerlendirir, ancak belirli kriterlerin davanın özel koşulları göz önüne alındığında daha az veya çok ilgili olabilir *Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy/Finlandiya* [BD], § 166).

132. Belirli bir davanın özel koşullarına bağlı olarak diğer kriterler dikkate alınabilir. Bu nedenle, Mahkeme bir cinayet davası ve bir sanığın kimliğinin belirlenebileceği görüntülerine getirilen yayın yasağına ilişkin *Axel Springer SE ve RTL Television GmbH/Almanya* davasında verdiği kararında, Mahkeme “ceza yargılamaları üzerinde etki” adında yeni bir kriter eklemiştir (§ 42).

i. Kamuoyunu ilgilendiren tartışmaya katkı

133. Mahkeme, basında bilgi, belge veya fotoğrafların yayınlanmasının kamu yararına hizmet etmesine ve kamu yararına bir tartışmaya katkıda bulunmasına her zaman özel bir önem vermiştir. Söz konusu çıkar, yalnızca her davanın kendi koşulları ışığında tesis edilebilir (*Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 109; *Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue/Belçika*, § 68; *Standard Verlags GmbH/Avusturya*, § 46; *Von Hannover/Almanya*, § 60).

134. Bu bağlamda, Mahkeme sürekli olarak, Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinin politik ifadelerin veya kamu yararına ilişkin sorunların tartışılması üzerindeki kısıtlamalar bakımından çok dar bir kapsama sahip olduğuna karar vermiştir (*Castells/İspanya*, § 43; *Wingrove/Birleşik Krallık*, § 58).

135. Kamu yararı, özellikle vatandaşların refahını veya toplumun hayatını etkilemesi bakımından kamuoyunu meşru bir şekilde ilgilendiren, dikkatini çeken veya kayda değer ölçüde ilgilendiren bir şekilde kamuoyunu meşru bir şekilde etkileyen konularla ilgilidir. Ayrıca, önemli bir konuyla ilgili olan veya kamuoyunun bilgilendirilme konusunda menfaatinin bulunacağı bir sorun içeren önemli bir uyumsuzluğa neden olabilecek konularda da durum böyledir.

136. Mahkeme, örneğin yayın, Devletin en yüksek makamına talip bir adayın tıbbi durumuna ilişkin bilgilerle ilgili olduğunda, böyle bir yarar olduğunu kabul etmiştir (*Éditions Plon/Fransa*, § 44), spora ilişkin konular için (*Nikowitz and Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya*, § 25; *Colaço Mestre and SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A./Portekiz*, § 28); veya performans sanatçıları hakkında (*Sapan/Türkiye*, § 34) genel olarak ceza yargılamaları hakkında (*Dupuis ve Diğerleri/Fransa*, § 42; *Temmuz and SARL Libération/Fransa*, § 66), işlenen suçlara ilişkin (*White/İsveç*, § 29; *Egeland and Hanseid/Norveç*, § 58; *Leempoel & S.A. ED.*, § 72; *Eerikäinen ve Diğerleri/Finlandiya*, § 59) veya Hükümetin belirli üyelerinin dahil olduğu bir siyasi parti içindeki “seks skandalı” hakkında (*Kqcki/Polonya*, § 55)).

137. Mahkeme'nin içtihadına göre kamu yararına olan meseleler arasında adaletin tecellisi (*Morice/Fransa* [BD], § 128), çocuk bakım işlemleri sisteminin işleyişi (*N.Š./Croati a*, § 103), veya çevrenin ve halk sağlığının korunması (*Mamère/Fransa*, § 20; *OOO Regnum/Rusya*, §§ 68-69) ve tarihi olaylarla ilgili konular (*Dink/Türkiye*, § 135) bulunmaktadır. Mahkeme ayrıca, insanlığa karşı suç teşkil eden belirli ağırlıktaki eylemlerin nedenlerine ilişkin bir tartışmanın özgürce yapılabilmesinin demokratik bir toplumda gerekli olduğunu düşünmektedir (*Giniewski/Fransa*, § 51).

138. Mahkeme, meslektaşlarına hakaret eden makaleler yayımladıkları için sendika üyelerinin işten çıkarılmasını incelediği bir davada, Hükümet'in söz konusu makalelerin içeriğinin herhangi bir kamu yararını ilgilendirmede görüşünü paylaşmamıştır. Mahkeme'nin görüşüne göre, bu içerikler, başvuranların belirli taleplerde buldukları şirket içindeki bir iş anlaşmazlığı bağlamında yayınlanmıştır. Bu nedenle, tartışma tamamen özel bir tartışma olmamakla en azından şirket çalışanlarını ilgilendiren bir konudur (*Palomo Sánchez ve Diğerleri/İspanya* [BD], § 72).

139. Kamunun bilgilenme hakkı olmakla birlikte, bir kişinin özel hayatının ayrıntılarına ilişkin yalnızca belirli bir kitlenin merakını gidermeye yönelik makaleler veya televizyon programları, toplumu ilgilendiren herhangi bir tartışmaya katkıda bulunamaz (*Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 59; *Hachette Filipacchi Associés/Fransa*, § 42; *Rubio Dosamantes/İspanya*, § 34; *MGN Limited/Birleşik Krallık*, § 143), ilgili kişinin bilindik olduğu durumda bile (*Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 95). Mahkeme, bu bağlamda, kamu yararının, halkın başkalarının özel hayatı hakkında bilgi edinme açıklığına veya okuyucunun sansasyon ve hatta röntgencilik arzusuna indirgenemeyeceğini yinelemiştir (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 101).

140. Irak asıllı başvuranların kendi ülkelerinde veya bölgelerinde bulunan Arapça ve Farsça televizyon programlarını izlemek istedikleri *Khurshid Mustafa ve Tarzibachi/İsveç*, davasında, Mahkeme, bilgi alma özgürlüğünün yalnızca kamuyu ilgilendiren olayların haberlerini kapsamadığını, aynı zamanda ilke olarak kültürel ifadelerin yanı sıra salt eğlenceyi de kapsadığını yinelemiştir. Mahkeme, özellikle üç çocuklu göçmen bir aile için asıl ülkelerinin kültürü ve diliyle teması sürdürmenin önemini vurgulamıştır (§ 44).

ii. İlgili kişinin ünlülük derecesi

141. Mahkeme, bir bireyin kamusal bir profile sahip olmasının veya tanınmış olmasının, özel hayatına sağlanabilecek korumayı etkilediğini yinelemiştir. Habere ve/veya fotoğrafa konu olan ilgili kişinin rolü veya işlevi ve faaliyetlerin niteliği, öncekiyle bağlantılı olarak bir diğer önemli kriteri oluşturmaktadır (*Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 110; *Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya (no. 2)*, § 34; *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia/Yunanistan*, § 53).

142. Halkın, demokratik bir toplumda temel bir hak olarak, başta politikacıların söz konusu olduğu durumlar olmak üzere belirli özel durumlarda, kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatlarının bazı yönlerine kadar uzanabilen bilgilenme hakkı vardır (*Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 64; *Karhuvaara ve Iltalehti/Finlandiya*, § 45). Son olarak, kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatı hakkındaki haberlerin yayınlanmasının genel olarak eğitimden ziyade eğlence amaçlı olmasına rağmen, bu, kamunun elindeki bilgilerin çeşitliliğine katkıda bulunmakta ve şüphesiz Sözleşme'nin 10. maddesi korumasından faydalanmaktadır. Bununla birlikte, bu tür koruma, söz konusu bilgilerin özel ve mahrem nitelikte olması ve bunun yayılmasında hiçbir kamu menfaatinin bulunmaması durumunda 8. madde gerekliliklerinden feragat edebilir (*Mosley/Birleşik Krallık*, § 131; *Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD], § 110).

143. **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD] davasında Mahkeme, kamuya mal olmuş kişilerin özel hayatlarını gizli tutma haklarının prensipte herhangi bir resmi görev üstlenmedikleri durumlarda daha geniş olduğunu ve böyle bir resmi görev üstlendikleri durumlarda daha sınırlı olduğunu yinelemiştir. Kamusal bir görev icra etme veya siyasi bir göreve gelme hususu, mutlaka, bir bireyi, bir kişinin özel hayat alanına giren alanlar da dahil olmak üzere diğer vatandaşların dikkatine maruz bırakmaktadır. Dolayısıyla, siyasi veya sosyal sahnede oynadıkları rol ve kamuoyunun sonuç olarak bunlar hakkında bilgilendirilmelerine olan ilgisi dikkate alındığında, kamuya mal olmuş kişileri tarafından yapılan bazı özel eylemler bu şekilde değerlendirilemez (§§ 119-120).

144. Bu nedenle Mahkeme, dava konusu ifadelerin ilgili zamanda bir halk figürü olmasının yanı sıra, resmi görevlerini yerine getiren Avrupa Parlamentosu üyesini hedef olarak bu kişinin kendisini yardımcılardan birine cinsel menfaat karşılığında maaşlı bir iş teklif etmekle suçladığı davada bu kişinin görevinin ve işlevinin önemini vurgulamıştır (*Kaçki/Polonya*, §§ 54-55).

145. Bu gerekçenin uygulanması, siyasi şahsiyetlerin ötesinde, kamusal bir şahsiyet olarak kabul edilebilecek herhangi bir kişiyi, yani eylemleri ve hatta pozisyonları yoluyla kamusal alana girmiş kişileri kapsar (*Kapsis ve Danikas/Yunanistan*, § 35; kamu makamları tarafından belirli konuları incelemek üzere atanan uzmanlarla benzerlik gösteren Danışma Kurulu üyelerinin statüleri için bk., *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, § 74).

146. Sonuç olarak Mahkeme, bir işadınının kamuya mal olmuş bir şahsiyet olduğuna karar vermiştir (*Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya (no. 2)* , § 36).

147. Buna karşılık, bir gazetecinin, ceza soruşturmasının gizliliği kapsamındaki bilgileri, özellikle sanık tarafından sorgu yargıcına gönderilen mektupları ve tıbbi mahiyetteki bilgileri yayımlamaktan mahkûm edilmesine ilişkin bir davada, Mahkeme, ulusal makamların yalnızca Sözleşme'nin 8. maddesi uyarınca korunan bilgileri bilerek ifşa etmeme yönünde olumsuz bir yükümlülüğe tabi olmadıklarına, aynı zamanda sanığın yazışmalarına saygı gösterilmesi hakkının etkin bir şekilde korunmasını sağlamak için adımlar atmaları gerektiğine karar vermiştir (*Bédat/İsviçre* [BD], § 76; ayrıca bk. *Craxi/İtalya (no. 2)*, § 73).

Mahkeme'nin görüşüne göre, bu tür bilgiler Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında yüksek derecede koruma gerektirmektedir. Bu bulgu, sanığın kamuoyu tarafından bilinmemesi nedeniyle özellikle önemlidir. Sanığın çok ciddi bir suçtan dolayı bir ceza soruşturmasının konusu olması, bu kişinin kendisini gönüllü olarak ünlülüğe maruz bırakan bir halka mal olmuş kişi gibi muamele görmesini haklı çıkarmaz (ayrıca bk., karşılaştırılabilir bir bağlamda, *Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], § 50; *Egeland ve Hanseid/Norveç* , § 62; mağdurun kimliğini koruma yükümlülüğü bağlamında, bk. *Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH/Avusturya*).

iii. İlgili kişinin önceki davranışları

148. *Von Hannover/Almanya (no. 2)* [BD] davasında, Mahkeme, ilgilinin haberin yayımlanmasından önceki davranışının veya söz konusu fotoğrafın ve ilgili bilgilerin daha önceki bir yayında yer almış olmasının da dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu belirtmiştir (§ 111).

149. Bu nedenle, *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)/Fransa* davasında Mahkeme, bir şarkıcının ilk defa kamuya ifşa edilmesinin, söz konusu haber ilgili zamanda kamunun geneli tarafından öğrenildiği için, şarkıcının hayatı bakımından hak sahibi olduğu koruma derecesini zayıflattığını tespit etmiştir. Başvuran gazetecinin, şarkıcı tarafından özellikle kendi otobiyografisinde özgür bir biçimde paylaşılan ve kamuya açıklanan mal varlığı ve parasını nasıl harcadığıyla ilgili bilgilerin bir kısmını, çarpıtmadan kendi bilgileriyle aktarması bakımından ise, Mahkeme şarkıcının artık özel hayatının etkin bir şekilde korunacağına dair “meşru bir beklentiye” sahip olamayacağı kanaatine varmıştır (§§ 52-53; ayrıca bk *Minelli/İsviçre* (k.k.)).

150. Buna karşılık Mahkeme, daha önceki durumlarda basınla işbirliği yapmış olmanın, ilgili tarafı yayına karşı her türlü korumadan mahrum bırakmak için bir argüman olarak kullanılamayacağını belirtmiştir. Bir bireyin kendi özel hayatına değinen yayınları ister iddia olarak ister gerçek olarak tolere etmiş olması ilgili kişiyi mahremiyet hakkından mahrum bırakmaz (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 130).

151. Sözleşme'nin 8. maddesine ek olarak, 6 § 2. maddesini gündeme getiren bir bağlamda, Mahkeme, suç ikrarının sanığı, karar açıklanıncaya kadar, rıza göstermediği fotoğrafların yayınlanması yoluyla suçlu olarak gösterilmeme hakkından mahrum bırakmadığına karar vermiştir. (*Axel Springer SE ve RTL Television GmbH/Almanya* , § 51).

152. Mahkeme ayrıca, kendisinden beklenen eleştiriye tolerans derecesini değerlendirirken bir şirketin önceki davranışlarını da dikkate almaktadır. Başvuranların, davacı gıda üretim şirketi tarafından üretilen cipsleri “dışkı” olarak tanımlayan hicivli bir karikatür yayınladıkları *Kuliś and Rózycki/Polonya*, davasında, Mahkeme, başvuranlar tarafından kullanılan ifadenin kuşkusuz abartıldığını ancak başvuranların davacının reklam kampanyasında kullanılan ve aynı zamanda ürünlerinin hedeflenen tüketicilerinin, yani çocukların yaşı ve savunmasızlığı konusunda bir duyarlılık ve anlayış içermekten noksan olan sloganına tepki gösterdiklerini değerlendirmiştir. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranların ifade tarzlarının, tepki gösterdikleri sloganların türünden kaynaklandığını ve bağlamı dikkate alındığında, özgür basın için izin verilen sınırları aşmadığını değerlendirmiştir (§ 39).

iv. Bilgi edinme yöntemi ve doğruluğu

153. Bir fotoğrafın yayınlanmasının bir başvuranın özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına müdahale edip etmediğini belirlerken Mahkeme bilgi veya fotoğrafın nasıl elde edildiğini dikkate alır. Mahkeme özellikle, ilgili kişilerin rızasının alınmasının ve bir fotoğrafın derecesi fark etmeksizin neden olduğu güçlü özel yaşama tecavüz duygusunun önemini vurgulamaktadır (*Von Hannover/Almanya*, § 59; *Gurgenidze/Gürcistan*, §§ 55-60; *Hachette Filipacchi Associés/Fransa*, § 48).

154. Bu bağlamda Mahkeme, belirli durumlarda “sansasyonel” basında veya “romantizm” dergilerinde genellikle bir kişinin kesinlikle özel hayatının ayrıntılarına ilişkin kamuoyunun merakını gidermeyi amaçlayan fotoğrafların ilgili kişide özel hayatına çok güçlü bir şekilde tecavüz ve hatta zulüm duygusu uyandırabilecek sürekli bir taciz ortamında elde edildiğini kaydetmiştir (*Von Hannover/Almanya*, § 59; *Société Prisma Presse/Fransa (no. 1)* (k.k.); *Société Prisma Presse/Fransa (no. 2)* (k.k.); *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)/Fransa*, § 40).

155. Gizli kamera kullanılarak kaydedilen videoların yayılmasına ilişkin olarak, Mahkeme bir kararında, *diğer hususların yanı sıra*, söz konusu görüntülerin kamusal alanda mı yoksa özel bir alanda mı çekilip çekilmediğini incelemiştir. Mahkeme, kamuya mal olmuş bir şahıs için, kamusal alanda, davranışlarının yakından izlenmesinin ve hatta kameraya kaydedilmesinin beklenebilir olduğuna, özel bir alanda ise aynı kişinin meşru bir şekilde mahremiyet beklentisine sahip olabileceğine karar vermiştir (*Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia/Yunanistan* , §§ 64-65; ayrıca bk. *Von Hannover/Almanya* , § 52).

156. Bir yayın kuruluşunun esasen bir başka kişinin yasa dışı olarak elde ettiği yayın bilgilerine sahip olması nedeniyle cezalandırıldığı bir davada, Mahkeme, tek başına alındığında bu gerçeğin başvuran şirketi Sözleşme'nin 10. maddesinin korumasından yoksun bırakmaya yeterli olmadığına karar vermiştir. Başvuran şirket tarafından hükümet üyeleri arasında yapılan telefon görüşmelerinin yayınlanmasına ilişkin olarak, Mahkeme, bilgi edinme yöntemine ve doğruluğuna ilişkin birkaç noktanın altını çizmiştir: Mahkeme, hiçbir aşamada başvuran şirketin veya çalışanlarının veya temsilcilerinin kayıttan herhangi bir şekilde sorumlu olduklarının veya gazetecilerinin bunu elde ederken veya yayınlarken ceza kanununu ihlal ettiklerinin iddia edilmediğini kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, kaydın yapıldığı koşullara ilişkin olarak yerel düzeyde hiçbir soruşturma yapılmadığını da kaydetmiştir. Son olarak, Mahkeme, yerel mahkemelerce kaydın doğru olmayan veya çarpıtılmış herhangi bir bilgi içerdiğinin veya başvuran şirketin gazetecisinin davacı ile bağlantılı olarak ifade ettiği bilgi ve fikirler nedeniyle, davacının kişisel bütünlüğüne ve itibarına herhangi bir zarar gelmesine yol açtığına tespit edilmediğine hükmetmiştir (*Radio Twist as/Slovakya* , §§ 59-62).

157. Ayrıca, ilgili kişilerin rızasının alınması, söz konusu bilgiyi edinme ve kamuya açıklama araçlarının doğruluğunu ve adilliyini değerlendirmeyi mümkün kılmaktadır (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 134; bk. *,a contrario (karşıt durum) Reklos ve Davourlis/Yunanistan* , § 41 ve *Gurgenidze/Gürcistan* , § 56). *Peck/Birleşik Krallık* davasında Mahkeme, eski Komisyonun ilgili içtihadına atıfta bulunarak, kamuya açık bir yerdeki intihar girişiminin kaydedilmesi ve ifşa edilmesinin, başvuranın özel hayatına saygı hakkına ciddi bir müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir (§§ 61-62).

158. Son olarak, halka mal olmuş bir kimsenin “Nazi” içerikli cinsel faaliyetlerde bulunduğu iddiası hakkında gizlice kaydedilmiş video görüntülerinden alınan mahrem fotoğrafların eklendiği bir haber ile ilgili olarak, Sözleşme'nin 10. maddesi ile korunan haklar ile 8. madde kapsamında korunan haklar arasında kurulacak adil dengenin incelendiği bir davada, Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin bir kişinin özel hayatıyla ilgili bilgilerin yayınlanmasından önce yasal olarak bağlayıcı bir ön bildirim yapma gerekliliği doğurmadığına karar vermiştir (*Mosley/Birleşik Krallık* , § 132).

v. İddia Konusu yayımın içeriği, şekli ve sonuçları

159. Mahkeme her zaman, Sözleşme'nin 10. maddesinin yalnızca ifade edilen fikir ve bilgilerin özünü değil, aynı zamanda iletilme biçimini de koruduğunu değerlendirmiştir (*De Haes ve Gijssels/Belçika* , § 48; *Jersild/Danimarka* , § 31; *Oberschlick /Avusturya (no. 1)* , § 57).

160. Dava konusu makalelerin içeriği ve biçimi ile ilgili olarak, her zaman gazetecilik mesleğinin doğasında bulunan, konuları uygun görülen şekilde işleme özgürlüğünün olduğu ilkesi hakim olmuştur. Mahkeme, örneğin, bu alanda ne kendisinin ne de ulusal mahkemelerin basın görüşlerinin yerine kendi görüşlerini koyma gibi bir görevi olduğunu yinelemiştir (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 139; *Jersild ; /Danimarka* , § 31). Ayrıca Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin, bir haberin güvenilirliğinden emin olmak için hangi ayrıntıların yayınlanması gerektiğine dair kararın gazetecilere bırakıldığını tespit etmiştir (*Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], § 54).

161. Her halükarda Mahkeme, başka bir kişinin özel hayatını gündeme getiren bilgilerin söz konusu olduğu her yerde, gazetecilerin mümkün olduğunca, dağıtımına çıkmadan önce yayınlanacak bilgi ve resimlerin etkisini dikkate almaları gerektiği kanaatindedir.(*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 140).

162. *Haldimann ve Diğerleri/İsviçre* davası, gazetecilerin kamu yararı amacıyla bir sigorta komisyoncusu ile yaptığı röportajı çekmek ve yayınlamaktan mahkûm edilmelerine ilişkindir. Her ne kadar sadece sınırlı bir grup kişinin kayda erişimi olduğu göz önüne alındığında, kaydın kendisi, komisyoncunun çıkarlarına yalnızca sınırlı bir müdahale içerse de, kaydın özellikle komisyoncuya karşı küçük düşürücü bir haberin parçası olarak çok sayıda izleyici tarafından görüntülenmesi nedeniyle komisyoncunun mahremiyet hakkına daha ağır bir müdahale olarak sonuçlanması muhtemeldir. Bununla birlikte, başvurular, sadece saçı ve ten rengi anlaşılabilir şekilde komisyoncunun yüzünü mozaiklemiş, sesini de değiştirmiştir. Mahkeme, komisyoncunun kimliğinin tespit edilmesini önlemeye yönelik bu ve diğer tedbirlerin davada belirleyici unsurlar olduğunu değerlendirmiştir. Sonuç olarak Mahkeme, komisyoncunun özel hayatına yapılan müdahalenin, sigorta komisyonculuğu alanında iddia edilen yanlış uygulama hakkındaki bilgilere yönelik kamu menfaatini geçersiz kılacak kadar ciddi olmadığı sonucuna varmıştır (§ 66; Aksi yönde Mahkeme'in, kapalı devre bir televizyondan alınan video görüntülerinin medyaya aktarılmasından ve halka açık bir yerde intihar girişiminde bulunan bir kişinin filme alınmasından kaynaklanan Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmettiği karar, *Peck/Birleşik Krallık*)

163. Mahkeme, genel anlamda, bir kişinin belirli bir amaç için izin verdiği bir fotoğrafın değiştirilmesinin veya kötüye kullanılmasının, ifade özgürlüğü hakkının kısıtlanması için bir neden olarak değerlendirilmesini anlayabilir (*Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)/Fransa* , § 46). Fotoğraf veya haberin yayınlanma şekli ve ilgili kişinin burada temsil edilme şekli de dikkate alınması gereken unsurlar olabilir (*Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlags-gesellschaft mbH/Avusturya (no. 3)* , § 47; *Jokitaipale ve Diğerleri/Finlandiya* , § 68).

164. Diğer bir faktör, bir fotoğrafın hangi amaçla kullanıldığı ve daha sonra nasıl kullanılacağıdır (*Reklos ve Davourlis/Yunanistan* , § 42; *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS)/Fransa* , § 52). *Reklos ve Davourlis/Yunanistan* davasında Mahkeme, bir bebeğin görüntüsünün, daha sonra kullanım olasılığıyla birlikte, bebeğin kimliği tanınacak şekilde fotoğrafçının elinde tutulmasının ilgili kişinin ve/veya ebeveynlerinin isteklerine aykırı olduğuna ve Sözleşme'nin 8.maddesini ihlal ettiğine karar vermiştir (§ 42).

165. Son olarak Mahkeme, gazetenin ulusal mı yoksa yerel mi olduğuna ve büyük veya sınırlı bir tirajına sahip olmasına bağlı olarak, haberin ve fotoğrafın ne ölçüde yayıldığına da önemli bir unsur olabileceği kanaatindedir (*Karhuvaara and Iltalehti/Finlandiya* , § 47; *Gurgenidze/Gürcistan* , § 55; *Klein/Slovakya* , § 48).

166. Söz konusu mecranın potansiyel etkisine ilişkin olarak Mahkeme, görsel-işitsel medyanın genellikle yazılı basından çok daha hızlı ve güçlü bir etkiye sahip olduğunu sürekli olarak yinelemektedir (*Purcell ve Diğerleri/İrlanda*, Commission decision; *Jersild/Danimarka*, § 31).

167. Mahkeme, görsel işitsel yayın medyasının etkisinin özellikle, mahrem ev ortamında bilindik eğlence kaynakları olmaya devam etmeleri nedeniyle güçlendiğini kabul etmiştir (*Animal Defenders International/Birleşik Krallık* [BD], § 119, buradaki daha fazla referans ile).

168. Mahkeme ayrıca, internet sitelerinin, özellikle bilgi depolama ve iletme kapasitesi bakımından yazılı medyadan özellikle farklı bir bilgi ve iletişim aracı olduğunu ve özellikle arama motorlarının önemli rolü nedeniyle internetteki içerik ve iletişimlerin insan hak ve özgürlüklerine, özellikle de özel hayata saygı hakkının kullanılmasına zarar verme riskinin, basının teşkil ettiği riske göre kesinlikle daha yüksek olduğunu kaydetmiştir *M.L. and W.W./Almanya*, § 91, buradaki daha fazla referans ile).

169. Özellikle iftira niteliğinde kabul edilen ifadelerin İnternet'te yayılmasına ilişkin olarak Mahkeme, İnternet'teki içerik ve iletişimlerin insan hak ve özgürlüklerinin, özellikle de özel hayata saygı hakkının kullanılmasına zarar verme riskinin, basının yarattığı riskten kesinlikle daha yüksek olduğunu kaydetmiştir (*Delfi AS/Estonya* [BD], § 133).

170. Ayrıca, **Error! Hyperlink reference not valid.** [BD] kararında, Mahkeme, esas itibarıyla, söz konusu ifadelerin sözlü olarak yapıldığı ve daha sonra basın tarafından aktarıldığı durumlarda, bunun başvuranların ifadelerini yayınlanmadan önce yeniden formüle etme, mükemmelleştirme veya geri çekme olasılıklarını ortadan kaldırdığının varsayılabilirliğini belirtmiştir (§ 48). Dava konusu beyanların bir basın toplantısı veya canlı bir radyo veya televizyon programı sırasında yapılmış olması, iftiraya uğrayan kişinin bunları kamuya açıklanmadan önce yeniden formüle etme, düzeltme veya geri çekme olasılığını da azaltmıştır (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 54; **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 46; **Error! Hyperlink reference not valid.** , § 44).

2. Mahkemenin hakaret davalarına özgü gerekçeli kararının unsurları ve kriterleri (itibarın korunması)

a. Tanım ve çerçeveleme unsurları: bazı hususlar

171. Mahkeme, Sözleşme'nin hakarete ilişkin bir tanım içermemesi dolayısıyla bu kavrama içtihadında ulusal kanunlara atıf yaparak yaklaşmaktadır.

i. Söz konusu ifade ile Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi kapsamında korunması gereken bir hakkı olduğunu iddia eden şahıs arasında nesnel bağ bulunması

172. Mahkeme, hakaret unsurlarının olduğu tespit edilirken, söz konusu ifade ile hakaret davasını açan şahıs arasında nesnel bir bağın olması gerektiğini belirtmektedir. Moskova Barosu başkanı aleyhindeki hakaret iddiasına ilişkin *Reznik/Rusya* davasında, Mahkeme bir yayımın öznal ya da şahsi varsayım temelinde hareket olarak algılanmasının söz konusu şahsın bu yayım tarafından doğrudan etkilendiğine kanaat getirilmesi için yeterli olmadığını vurgulamıştır. Her davada, olağan bir okuyucunun ilgili ifadenin davalı birey ile doğrudan alakalı olduğu ve eleştirel olarak hedef alındığını algılamasına yol açan bir unsur olmalıdır. Bu davada, davacı, kimliğine dair herhangi bir bilgi, ismi ya da işvereni dile getirilmeden söz konusu sadece "adam" olarak tasvir edilmiştir. Mahkeme, ulusal makamların söz konusu ifade ile hakaret davasındaki davalılar arasında nesnel bir bağ kurmak için yeterli gerekçeler ortaya koymadığına karar vermiştir (§ 45; ayrıca bk. *Margulev/Rusya*, § 53).

173. Bir şirketin ya da örgütün yönetim kurulu gibi küçük bir grup, üyelerinin ismi belirtilmese bile, kendilerini tanıyanlar ya da "ortalama bir şahıs" tarafından, genel olarak ifadelerin kendileri ile ilgili olduğunu anlayabilecek bir şekilde bu grubun hedef alındığı bazı durumlarda, hakaret davası açabilir. *Ruokanen ve Diğerleri/Finlandiya* davasında böyle bir durum yaşanmış olup bu dava yerel

bir basketbol takımının partisi sırasında gerçekleşen tecavüz iddiaları ile alakalıdır (§ 45; ayrıca bk. *Bladet Tromsø ve Stensaa/Norveç* [BD], § 67).

174. Bir şahsın bir grup ile ilişkilendirilmesi temelinde itibarının korunmasına ilişkin olarak Mahkeme *Aksu/Türkiye* [BD] davasında özellikle bir grubun belirli bir seviyeye ulaşacak şekilde negatif basmakalıp olarak etiketlenmesinin bu grubun kimlik algısını ve üyelerin kendine değer verme ve özgüven duyguları üzerinde etkili olabileceğine karar vermiştir. Bu itibarla, Sözleşme'nin 8 § 1 maddesi kapsamında "özel hayatın" etkilendiği söylenebilir. Mahkeme, bu maddenin bir Türkiye'deki Romanlar hakkında bir kitapta ve sözlükteki ifadelerden rencide olan Roman kökenli bir kişinin tazmin sağlanmasını talep ettiği yargılamalara uygulanabilir olduğuna hükmetmiştir (§§ 58-61 ve 81).

175. Mahkeme, sınırlı ve net olarak tanımlanmış bazı durumlar dışında itibarın korunması hakkının ilke olarak sadece yaşamakta olan şahıslar için uygulanmasını ve ölen şahısların itibarına ilişkin olarak uygulanmaması gerektiği kanaatindedir. Mahkeme başvuruların ölen şahsın ailesi olduğu durumda özellikle ölümün hemen ardındaki süre zarfında ölen kişinin itibarını hedef alan saldırıların ailenin kederini derinleştirebileceğini kabul etmiştir (*Éditions Plon/Fransa*). Eşit bir şekilde, bazı durumlarda ölen bir şahsın itibarına karşı yapılan saldırılar bu şahsın ailesinin özel hayatına saygı duyulması hakkına zarar verecek ya da bazen bu hakkı ihlal edecek bir nitelikte olabilir (*Hachette Filipacchi Associés/Fransa*; ayrıca bk. *Dzhugashvili/Rusya* (k.k.) ve *Genner/Avusturya*).

176. Mahkeme bir çok kararında ataların itibarının bir şahsın "özel hayatını" ve kimliğini bazı durumlarda etkileyebileceğini ve bu nedenle Sözleşme'nin 8 § 1 maddesi kapsamına girebileceğini kabul etmiştir (örneğin bk., *Putistin/Ukrayna*, §§ 33 ve 36-41; bir kurgu kitabı için bk. *Jelševar ve Diğerleri/Slovenya* (k.k.), § 37); tarihi bir kamu şahsiyeti hakkında basın makalesi için bk. *Dzhugashvili/Rusya* (dec.), §§ 26-35).

ii. İtibarı hedef alan saldırının ciddiyet seviyesi

177. Hakaretin temel unsuru itibarı hedef alan bir saldırı olmasıdır. Ancak, Sözleşme'nin 8. maddesinin devreye sokulabilmesi için bir şahsın itibarına yapılan saldırı özel hayata saygı hakkının kullanılmasına helal getirecek şekilde olmalı ve belirli bir ağırlık seviyesine ulaşmalıdır (*Bédat İsviçre* [BD], § 72; *Axel Springer AG/Almanya* [BD], § 83; *A./Norveç*, § 64).

178. Mahkeme, özellikle, söz konusu iddiaların şikâyetçinin hayatını ciddi bir şekilde etkileyecek rencide edici nitelikte olacak şekilde olgulara dayalı olması halinde itibarı daha çok bağımsız bir hak olarak değerlendirileceğine hükmetmiştir. Mahkeme, özellikle, yayımlanan iddiaların şikâyetçinin hayatını ciddi bir şekilde etkileyecek rencide edici nitelikte olacak şekilde olgulara dayalı olması halinde itibarı daha çok bağımsız bir hak olarak değerlendirileceğine hükmetmiştir (*Toranzo Gomez/İspanya*, § 51; *Karakó/Macaristan*, § 23; *Polanco Torres ve Movilla Polanco/İspanya*, § 40; *Yarushkevych/Ukrayna* (k.k.), § 24).

179. Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesinin itibarın korunması bakımından devreye sokulabilmesi için müdahalenin taşınması gereken ciddiyet seviyesini, *Karakó/Macaristan* davasında kişinin bütünlüğünü tehlikeye atacak türden özel yaşama yönelik bir müdahale olarak tanımlamıştır.

180. Mahkeme, hakaret hakkında bir kaç ihtilafa ilişkin olarak açıkça ya da dolaylı olarak ağırlık seviyesine erişildiğini ve Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir.

- Mahkeme, kendisi hakkında bir internet platformunda anonim olarak paylaşılan rencide edici bir ifadeye ilişkin olarak hakaret davası açan bir şahsın başvuran olduğu kararda Sözleşme'nin 8. maddesinin bu başvuruya uygulanabilir olduğuna karar vermiştir (*Pihl/İsveç*, §§ 23-25; ayrıca bk. *Fuchsmann/Almanya*, § 30).

- Mahkeme, tanınan bir erkeğin alenen homoseksüel olduğunu kendisi açıkladığı ve bu şahsın

ulusal makamların, televizyonda yayınlanan bir komedi programı sırasında kendisinin bir kadın olarak tasvir eden bir şakaya ilişkin olarak ceza yargılaması başlatmaması dolayısıyla Sözleşme'nin 8 maddesinin ihlal edildiğini savunduğu bir başvuruda mahkeme Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiş ancak bu maddenin ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Mahkemeye göre, cinsel yönelim bir şahsın kimliğinin derin bir parçasıdır ve cinsiyet ile cinsel yönelim iki ayrı ve özel kimlik unsurlarından biridir. Bu nedenle ikisi arasındaki herhangi bir çelişki, kişinin itibarına yönelik, Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilmesi için yeterli vahamet derecesine ulaşabilecek bir saldırı teşkil edecektir (*Sousa Goucha/Portekiz*, § 27).

- Mahkeme, bir şahsı başka bir etnik kökene ve dine ait olan bir gruba saygısız davranmakla suçlamanın bu şahsın hem itibarına zarar verebileceğini hem de mesleki ve sosyal çevresinde kendisine ön yargı ile yaklaşılmasına sebebiyet verebileceğini dikkate alarak bu tür suçlamaların gerekli ciddiyet seviyesine ulaştığına ve ilgili şahsın Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında korunan haklarına zarar verebileceğine karar vermiştir (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna-Hersek* [BD], § 79).

- Mahkeme bir şahsın mesleki itibarını hedef alan saldırıların Sözleşme'nin 8 maddesi kapsamına girdiği kanaatindedir. Örneğin, **Error! Hyperlink reference not valid.** *Yunanistan* davasında bir doktor; *Tănăsoaica/Romanya* davasında Devlet sübvansiyonlu bir şirketin yöneticisi; *Belpietro/İtalya* davasında hâkimler; ayrıca kıyaslayınız iddia edilen düzensizlikler ve Devlet yetkilileri aleyhindeki bir şikâyet için *Shahanov ve Palfreeman/Bulgaistan* (§§ 63-64) ve Mahkemenin bir doktorun mesleki itibarının korunması yönündeki menfaatinin, medyanın kamuyu ilgilendiren bir bilgiyi yayınlamasına ilişkin medya özgürlüğü yönündeki önemli kamu menfaatinden daha ağır basmadığını tespit ettiği *Bergens Tidende ve Diğerleri/Norveç* (§ 60) davası.

- *Mikolajová/Slovakya* davasında başvuran, herhangi bir cezai yargılama açılmamasına rağmen bir suç işlediğini öne süren bir polis kararının açıklanmasına ilişkin olarak şikâyette bulunmuştur. Polis kararında bulunan ifadenin ciddiyetini, yani başvuranın şiddet içerikli cezai bir suçtan suçlu olduğu yönündeki ifadenin ciddiyetini -ve bu bilginin bir sigorta şirketine açıklanmasını göz önünde bulunduran Mahkeme Sözleşme'nin 6 § 2 ve 8. maddelerinin bu başvuruya uygulanabilirliğini incelemiştir. Mahkeme, başvuranın 6 § 2 madde kapsamında önemli derecede etkilenmediğini not ederek 8. madde kapsamında korunan haklarına karşı bir müdahalenin yapıldığına kanaat getirmiştir. Ancak, bu Mahkemenin ağırlık değerlendirmesinde 6 § 2 maddesi kapsamında korunan hakları göz önünde bulundurmasının önüne geçmemiştir (§ 44; ayrıca bk. *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 65; *A./Norveç*, § 47).

- Polisler tarafından kullanılan metotları yasal tanımından farklı olarak "işkence" olarak değerlendirmesi nedeniyle iftira suçundan mahkum olan başvuranın bulunduğu *Toranzo Gomez/İspanya* davasında Mahkeme 8. maddenin uygulanabilir olduğuna karar vermiş ve ulusal mahkemeler tarafından kullanılan standartların çatışan haklar ve söz konusu menfaatler arasında adil bir denge kurup kurmadığını incelemiştir (§§ 56 ve 59-60).

- Bir üniversite profesörün, milletvekili seçimlerine aday olan bir şahsın ticari bir uyuşmazlığa karıştığını dile getirdikten sonra tazminat ödemesine hükmedilen bir davaya ilişkin olarak Mahkeme Sözleşme'nin 8. maddesinin devreye sokulabilmesi için gereken ciddiyet seviyesinin özellikle söz konusu bilgilerin özel nitelikte olmasından dolayı aşıldığına karar vermiştir (*Prunea/Romanya*, § 36).

- Kişiler arasındaki özel belgelerde yer alan ve yazarları tarafından kamuya açıklanması amaçlanmayan ancak sınırlı sayıda kişiye duyurulan ifadelerden kaynaklanan bir hakaret davasında Mahkeme, bu tür ifadelerin yalnızca hedeflenen kişinin itibarını zedeleyebileceğini değil, aynı zamanda hem mesleki hem de sosyal çevresinde zarara yol açabileceğini değerlendirmiştir. Dolayısıyla, bu tür suçlamaların, bir kişinin 8. Madde kapsamındaki haklarına zarar vermeye yetecek bir ciddiyet düzeyine ulaştığı kabul edilmiş ve Mahkeme, yerel makamların, bir yandan başvuranın 10. madde kapsamında korunan ifade özgürlüğü ile diğer yandan alıcının 8. madde kapsamında

itibarına saygı hakkı arasında adil bir denge kurup kurmadığını incelemiştir ([Error! Hyperlink reference not valid.](#), § 45).

181. Mahkeme hakaret davalarına ilişkin bazı başvurularda 8. maddenin uygulanamadığına karar verip ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığını incelemiştir ([Falzon/Malta, § 56](#); [Fedchenko/Rusya\(no. 3\)](#), §§ 48-49).

182. Mahkeme, bu davalarda ve 8. maddenin dolaylı olarak uygulanabilir olmadığı tespit edilen diğer davalarda incelemesini 10. maddenin 2. fıkrasına dayandırmış ve temel olarak aynı kıstasları takip ederek orantılılık analizini, metodolojisi olarak kullanmıştır (bk. Aşağıdaki kısım).

b. Müdahalenin, itibarın korunması meşru amacı ile orantılı olup olmadığı değerlendirilirken temel alınan kriterler ve unsurlar

183. Mahkemenin itibarın korunmasına ilişkin içtihadında geliştirilen orantılılık değerlendirilmesinde kullanılan kriterler ve unsurlar hakkında daha detaylı bilgi aşağıda verilmiştir.

184. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin orantılılığını incelerken kullanılacak ilk kriter, gözetilmesi amaçlanan meşru amaçtan ve Mahkeme tarafından uygulanan gerekçelendirme metotlarından bağımsız olarak söz konusu ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren bir tartışmaya katkıda bulunma derecelerini belirlemek olacaktır. Genel olarak, bir ifadenin kamuoyunu ilgilendiren tartışmaya katkı sağlaması halinde bu konuda Devletin takdir marjı azalacaktır.

185. Bu bağlamda, Mahkeme devamlı olarak siyasi konuşmalara ya da kamuoyunu ilgilendiren tartışmaya getirilen kısıtlamalar için Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinde çok az kapsam sağlandığını belirtmiştir ([Stoll/İsviçre](#) [BD], § 106; [Castells/İspanya](#), § 43; [Wingrove/Birleşik Krallık](#), § 58).

ii. İçerik ile alakalı unsurlar

a İfade şekilleri/anlamları

186. Sözleşme'nin 10. maddesi ayrıca her türlü kültürel, siyasi ve sosyal bilgi ve fikir kamuya açık paylaşımına katılma olanağı tanıyan sanatsal özgürlüğü de içermektedir.

187. Sanat eseri yaratan, bunları yayan ve yayınlayan kişiler demokratik bir toplumda gerekli olan fikir ve görüşlerin paylaşılmasına katkı sağlamaktadır ([Müller ve Diğerleri/İsviçre](#), §§ 27 ve sonraki paragraflar.; [Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa](#) [BD], § 47).

188. Mahkeme, hicvin özünde gerçekliğin çarpıtılması ve abartılmasına dayanan ve dolayısıyla kışkırtma ve rahatsızlık verme amacı taşıyan bir sosyal yorum ve sanatsal ifade şekli olduğunu bir çok kez gözlemlemiştir. Bu doğrultuda, bir sanatçının - ya da başka herhangi bir şansın- bu şekilde ifade yöntemi kullanma hakkına yapılan bir müdahale özel bir dikkatle incelemeye tabi tutulmalıdır ([Welsh ve Silva Canha/Portekiz](#), § 29; [Eon/Fransa](#), § 60; [Alves da Silva/Portekiz](#), § 27; [Vereinigung Bildender Künstler/Avusturya](#), § 33; [Tuşalp/Türkiye](#), § 48; [Ziemiński/Polonya \(no. 2\)](#), § 45). Bu bağlamda, Mahkemenin içtihadında hiciv ifadelerine ilişkin bir çok örnek gözlenebilir: bir resim([Vereinigung Bildender Künstler/Avusturya](#), § 33), siyasi bir mesaj içeren bir simge ([Eon/Fransa](#), § 53), hayali bir röportaj ([Nikowitz ve Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya](#), § 18), bir reklam ([Bohlen/Almanya](#), § 50), bir karikatür ([Leroy/Fransa](#), § 44), yerel bir gazetede bir haber ([Ziemiński/Polonya \(no. 2\)](#), § 45).

b. Olay ve olgular ile değer yargısı arasında ayırım yapılması

189. Mahkeme, [Lingens/Avusturya](#) ve [Oberschlick/Avusturya \(no. 1\)](#) emsal kararlarından beri olgusal ifadeler ile değer yargısı arasında ayırım yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Olguların mevcudiyeti kanıtlanabilirken, değer yargılarının doğruluğu kanıtlanamaz ([McVicar/Birleşik Krallık](#), § 83; [Lingens Avusturya](#), § 46).

190. Bir değer yargısının doğruluğunun kanıtlanması zorunluluğunun yerine getirilmesi imkânsız olup böyle bir zorunluluk 10. madde kapsamında korunan hakkın temel parçasından birini oluşturan fikir özgürlüğünü de ihlal edecektir (*Morice/Fransa* [BD], § 126; *Dalban/Romanya* [BD], § 49; *Lingens/Avusturya*, § 46; *Oberschlick/Avusturya (no. 1)*, § 63).

191. Mahkeme, ulusal mahkemelerin olay ve olgular ile değer yargısı arasında ayırım yapmaması halinde bu durumun bir değer yargısının doğruluğunun kanıtlanmasının zorunlu kıldığını ve bir ifadenin değerlendirilmesinde ayırım yapmayan bir yaklaşım olduğunu kaydetmiştir. Bu kapsamda Mahkeme böyle bir ayırım yapılmamasının kendi başına Sözleşme'nin 10 maddesinin temel unsurlarından bir olan fikir özgürlüğü ile çeliştiğini vurgulamıştır (*Gorelishvili/Gürcistan*, § 38; *Grinberg/Rusya*, §§ 29-30; *Fedchenko/Rusya*, § 37).

192. Mahkeme, bu kapsamda, birçok davada olgu ve değer yargıları arasında ayırım yapılmadığını tespit etmiştir (*Izdatelskiy Tsentri Kvaritirnyy Ryad/Rusya*, § 44; *Reichman/Fransa*, § 72; *Paturel/Fransa*, § 35; *Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa* [BD], § 55; *De Carolis ve France Télévisions/Fransa*, § 54).

193. Mahkeme, gazetelerin özel şahısları tahkir edici olgusal ifadelerini doğrulaması yönündeki olağan yükümlülüklerinin ortadan kalkması için özel gerekçelerin mevcut olması gerektiğini yinelemiştir. Bu tür gerekçelerin mevcut olup olmadığı, söz konusu tahkirin niteliğine ve seviyesine ve gazetelerin makul olarak iddiaların kaynağını ne derece güvenilir olarak gösterdiğine bağlı olmaktadır (*McVicar/Birleşik Krallık*, § 84; *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 66).

194. Bir ifadenin gerçeklik ile alakalı mı yoksa bir değer yargısı olup olmadığına karar vermek ilk olarak özellikle ulusal mahkemeler başta olmak üzere ulusal makamların takdir yetkisine girmektedir (*Peruzzi/İtalya*, § 48).

195. Mahkeme bu bağlamda yaptığı incelemede, zaman zaman ulusal makamlar tarafından bu kapsamda yapılan sınıflandırmayı, uyumsuzluk konusu ifadelerin doğruluğu kanıtlanamayan bir değer yargısı teşkil ettiğini (bk. örneğin, *Feldek/Slovakya* §§ 35 ve 86) alternatif olarak, bunların gerçek olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünerek sorgulamıştır (*Egill Einarsson/İzlanda* § 52).

196. Bir siyasetçiyi tanımlamak için "Gizli Nazi" ifadesinin kullanıldığı *Scharsach and News Verlagsgesellschaft/Avusturya* davasında, ulusal mahkemeler söz konusu bu ifadenin olgusal bir gerçeklik ile alakalı olduğunu düşünmüş ve ifadenin değer yargısı olup olmadığı hususuna hiç değinmemiştir (§ 40). Mahkemeye göre, bir şahsın siyasi faaliyetlerinin ahlaki özellikler açısından değerlendirilmesinde uygulanan standartlar, ceza hukuku kapsamında bir suçu sabit görmek için gerekli olan standartlardan farklıdır (§ 43; ayrıca bk. *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt/Avusturya*, § 46; *Brosa/Almanya*, § 48).

197. Olgusal iddialar ile değer yargıları arasında ayırım yapmak için her davanın kendine has koşulları ve söz konusu ifadelerin genel üslubu göz önünde bulundurulmalıdır (*Brasilier/Fransa*, § 37; *Balaskas/Yunanistan*, § 58). Ayrıca, söz konusu ifadelerin kamuyu ilgilendiren konular hakkında olması halinde bu ifadelerin olgular ile alakalı olmayıp bir değer yargısını teşkil edebileceğine dikkat edilmelidir (*Paturel/Fransa*, § 37; bir gazetecinin belediye seçimlerindeki bir adayın siyasi düşüncesine ve ideolojisine ilişkin olarak yaptığı yorumlara ilişkin olarak ayrıca bk. *Lopes Gomes da Silva/Portekiz*, ve bir Yüksek Mahkeme hâkimine yapılan eleştiriye ilişkin olarak *Hrico/Slovakya*).

198. Ancak, bir ifadenin değer yargısı olması halinde bile bu ifadeyi destekleyecek yeterli olgusal temel bulunmalıdır. Zira böyle bir olgusal temelin olmaması bu ifadeyi aşırı kılabilir (*Pedersen and Baadsgaard/Danimarka* [BD], § 76; *De Haes and Gijssels/Belçika*, § 42; *Oberschlick/Avusturya (no. 2)*, § 33; *Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa* [BD], § 55).

199. Mahkeme, *Thorgeir Thorgeirson/İzlanda* davasında söz konusu makalede bulunan zalimliğe ilişkin bazı olgusal ifadeler için, temel olarak başvuran dışında başka insanların anlattıkları "hikâye" ya da "dedikodulara" atıfta bulunulduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, makalelerin kamuyu

ilgilendiren ciddi bir konu hakkında olduğunu ve hikâyelerin tamamının yanlış ya da sadece uydurma olup olmadığını göstermediğini not etmiştir. Mahkemeye, temel olarak başkaları tarafından polis zulmüne ilişkin olarak söylenenlerin aktarılması dolayısıyla gazetecinin iddialarının olgusal temelleri için bir kanıt sunmak ile yükümlü olmadığına karar vermiştir. Başvuranın iddialarının doğruluğunu kanıtlamaya zorunlu tutulması Mahkemeye göre başvurana imkânsız olmasa da makul olmayan bir görev yüklemiştir (§ 65; ayrıca bk. *Dyuldin ve Kislov/Rusya*, § 35).

200. Bir değer yargısı ile bunu destekleyen olgular arasında bir bağın olması gerekliliği her davanın kendi koşullarına göre değişiklik gösterebilir (*Feldek/Slovakya*, § 86).

201. Mahkeme, bu olgusal temelin eksik olduğu ve başvuruların şikâyetçinin suç teşkil ettiği iddia edilen eylemine ilişkin bir kanıt sunmadığı bir davada Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (*Barata Monteiro da Costa Nogueira and Patrício Pereira/Portekiz*, § 38; kıyaslayınız: *De Lesquen du Plessis-Casso/Fransa*, § 45).

202. (Yeterli) olgusal bir temelin var olması konusu, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılılığına ilişkin diğer ilgili parametreler karşısında değerlendirilmelidir. Örneğin, olgu beyanları ile değer yargıları arasındaki ayrım, itiraz edilen beyanların yerel düzeyde canlı bir siyasi tartışma sırasında yapıldığı ve seçilmiş yetkililer ile gazetecilerin yerel bir makamın eylemlerini eleştirmek için geniş bir özgürlüğe sahip olması gerektiği durumlarda daha az önem taşımaktadır (*Lombardo ve Diğerleri/ Malta*, § 60; *Dyuldin ve Kislov/Rusya*, § 49).

203. Mahkeme bir gazetede yayınlanan editoryal bir yazıya ilişkin olan *Lopes Gomes da Silva/Portekiz* davasında belediye seçimlerine katılan bir adayın siyasi düşüncesi ve ideolojisine ilişkin olarak sivri bir dille yapılan yorumların biraz olgusal bir temelinin olduğuna, konunun kamuyu ilgilendiren siyasi bir husus olduğuna ve bu alanda ifade özgürlüğüne getirilebilecek kısıtlamaların dar bir çerçevede yorumlanması gerektiğine karar vermiştir (§ 33).

204. Mahkeme, *Hrico/Slovakya* davasında bir Yüksek Mahkeme hâkimini eleştiren makalelerin değer yargıları ile alakalı olduğunu ve yeterli bir olgusal temelinin bulunduğu hükmetmiştir. Mahkeme, olgusal bir temelin olmaması halinde söz konusu ifade aşırı gözükse de bu durumun davada söz konusu olmadığına karar vermiştir (ayrıca bk. *Fleury/Fransa, Cârlan/Romanya, Laranjeira Marques da Silva/Portekiz*).

205. Genellikle bir romandan alıntılar ele alınırken bu ayrımın yapılmasına gerek yoktur. Mahkemeye göre, ancak söz konusu eserin kurgu olmayıp gerçek karakterler ya da olgular içermesi durumunda bu ayrım ilgili hale gelecektir (*Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa* [BD], § 55).

206. Mahkeme, hiciv ile alakalı davalarda da olgusal ifadeler ile değer yargıları arasında ayrım yapmaktadır. Avusturyalı bir kayakçının rakiplerinden birinin yaralanmasına ilişkin olarak duyduğu memnuniyeti konu alan bir hiciv makalesine ilişkin olarak, Mahkeme söz konusu ifadelerin şaka yoluyla dile getirilmiş bir değer yargısı olduğunu ve demokratik bir toplumda kabul edilebilir düzey içerisinde olan bir hiciv ifadesi olduğunu kaydetmiştir (*Nikowitz ve Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya*).

c. Usuli meseleler: delilin niteliği ve ispat yükümlülüğü⁹, silahların eşitliği ilkesi

207. Yukarıda detaylıca incelenen olgular ve değer yargıları arasında ayrım yapılması hakaret davalarında ispat yükümlülüğü kapsamında büyük bir önem arz etmektedir. Ayrıca, "sorumlu gazeteciliğe" ilişkin meseleler de her davanın kendine has koşullarının değerlendirilmesinde bu husus ile yakından alakalıdır.

208. İfade özgürlüğünün kullanılması ile beraber gelen "sorumluluk ve yükümlülükler," bir

⁹ Sözleşme'nin 6 § 2 maddesi kapsamındaki masumiyet karinesi bağlamında olgu veya hukuk karinelerine ilişkin genel ilkeler için, bk. *Salabiaku/Fransa*, § 28.

gazetenin olağan yükümlülüklerinden olan iftira mahiyetindeki olgusal ifadelerin teyidini ortadan kaldırabilmesi için özel gerekçelerin mevcut bulunmasını gerektirmektedir (örneğin bk. *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 66).

209. Mahkeme, *Bozhkov/Bulgaristan* davasında ulusal mahkemelerin gazetecilerin mesleki faaliyetlerini oldukça katı bir yaklaşım çerçevesinde değerlendirmesinin, gazetecilerin kamuyu bilgilendirme işlevlerini yerine getirmelerinden alı koyabileceğine karar vermiştir. Dolayısıyla, mahkemeler hükümlerinin sadece önündeki davalar özünde değil daha geniş anlamda medyaya etki edebileceğini göz önünde bulundurmalıdır.

210. Bu nedenle, Mahkeme hakaret davası bağlamında bir gazete haberinde bulunan iddiaların “olasılıklar dengesi göz alındığında büyük ölçüde doğru olduğunu” kanıtlama gerekliliğinin Sözleşme’nin 10 § 2. maddesi kapsamında ifade özgürlüğü üzerinde haklı bir kısıtlamayı teşkil ettiğine karar vermiştir (*McVicar/Birleşik Krallık*, §§ 84 ve 87).

211. Mahkeme *Kasabova/Bulgaristan* davasında medyada bulunan iddiaların ceza yargılamalarında yapılan iddialar ile eş tutulamayacağına hükmetmiştir. Aynı zamanda yazılı iftira davasına bakan mahkemeler davalıların savcılar gibi davranmasını bekleyemez ya da davacıların kaderlerini, aleyhinde iddialarını öne sürdükleri şahıslar hakkında soruşturma makamlarının ceza gerektiren suç yöneltmesini ve şahsa ilişkin olarak mahkûm kararı ortaya konmasına bağlayamaz (§ 62; ayrıca bk. *Bozhkov/Bulgaristan*, § 51; *Rumyana Ivanova/Bulgaristan*, § 39).

212. Mahkeme, *Kasabova/Bulgaristan* davasında “yanlışlık karinesi (*the presumption of falsity*),” örneğin kabul edilebilir delilin olmaması ya da ilgili masraflar gibi mahkemede doğruluğunun test edilmesinin zor olan bazı unsurların yayınlanmasını engelleyebileceğini not etmiştir. Bu karine bağlamında ispat yükünün yer değiştirmesi nedeniyle Mahkeme davalı tarafından sunulan delillerin, davalının söz konusu yükümlülüğünün yerini değiştirmesini ve tahkir bakımından ispat hakkını (*defence of truth*) kullanmasını imkânsız kılmayacak şekilde ulusal mahkemelerce çok dikkatli bir incelemeye tabi tutulmasına özel bir önem verdiğini vurgulamıştır. Gazeteciler, basitçe adil ve sorumlu davrandıklarını göstererek yayımlarında öne sürdükleri olguların doğruluğunu kanıtlama yükümlülüklerinden feragat edebilirler (§ 61; ayrıca bk. *Wall Street Journal Europe Sprl ve Diğerleri/Birleşik Krallık* (k.k.); *Radio France ve Diğerleri/Fransa*, § 24; Standard Verlags GmbH and Krawagna-Pfeifer/Avusturya, §§ 16, 30 ve 57).

213. Benzer şekilde, polis memurlarının özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkı ile bu polis memurları tarafından tutuklanan bireylerin ifade özgürlükleri arasında dengenin kurulması çerçevesinde Mahkeme bireylere ulusal kanunda bulunan işkence yasal tanımına tamı tamına uyma yükümlülüğünün yüklenmesinin bireylerin kamu yetkililerini eleştirme hakkını kısıtladığına kanaat getirmiştir (*Toranzo Gomez/İspanya*, § 65).

214. Mahkeme, *Rumyana Ivanova/Bulgaristan* davasında başvuranın makaleyi yayımlamadan önce bir siyasetçi aleyhinde yaptığı olgusal iddiaları doğrulamadığı ve iyi gazetecilik uygulamaları ile çelişecek şekilde başvuranın güvenilir kaynaklara dayanmadığına karar vermiştir. Mahkeme başvuranın suç yöneltici iddiaları kendi iddiaları şeklinde sunduğunu ve bu nedenle bu iddiaların doğruluğundan sorumlu olduğunu vurgulamıştır. Mahkeme, bu durumu gazetecilerin başkalarının aktardığı ve sadece mesafeli durmadıkları durumlardan farklı olduğunu kaydetmiştir (*Rumyana Ivanova/Bulgaristan*, § 62; *Radio France ve Diğerleri/Bulgaristan*, § 38; *Thoma/Lüksemburg*, §§ 63-64; *Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka* [BD], § 77).

215. Bir belediye meclisi üyesinin mezhepler hakkında ifadeleri yinelemesini yasaklayan ihtar ile alakalı bir davada Mahkeme hakaret davalarında savunma tarafının iddialarını kanıtlama olasılığına ilişkin olarak başvuranın sunduğu delillerin alakasız bulunmasına ve delillerin etkili bir şekilde kullanılabilir olup olmadığına ilişkin bir yorum yapmamasına oldukça büyük bir önem yüklemektedir (*Jerusalem/Avusturya*, § 45; ayrıca bk. *Boldea/Romanya*, §§ 60-61; *Flux/Moldova* (no. 4), §§ 37-38; *Busuic/Moldova*, § 88; *Savitchi/Moldova*, § 59; *Folea/Romanya*, §§ 41-43).

216. Ek olarak, Mahkeme ispat külfetinin bir gazetecinin bilgi kaynağını açıklamasını zorunlu kıldığı durumlara da dikkat çekmektedir. Bu itibarla, Mahkeme gazetecilerin kaynaklarını koruması ilkesine karşı yapılan müdahalenin ancak bu ilkeye ağır basan bir kamu menfaatinin mevcut olması halinde Sözleşme'nin 10 maddesi ile uyumlu olacağı kanaatindedir (*Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda* [BD], § 90; *Kasabova/Bulgaristan*, § 65; *Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], § 106).

217. Mahkeme *Steel ve Morris/Birleşik Krallık* davasında uluslararası bir şirket olan McDonalds ile başvurular arasındaki ihtilafta başvuranlara yüklenen ispat külfetini incelemiştir. Başvuranlar, sivil toplum örgütü Londra Greenpeace tarafından başlatılan bir kampanyaya katılmış ve bu kampanya sırasında dağıtılan bir bilgi notunu hazırlamak ile suçlanmışlardır. Mahkeme, ilk olarak, uluslararası bir şirket olan davacının ilke olarak iftira niteliğindeki iddialar karşısında kendisini savunma hakkından mahrum bırakılmaması gerektiğini ya da başvuruların dile getirdikleri ifadelerin doğruluğunu kanıtlamak zorunda bırakılmaması gerektiğini not etmiştir. İkinci olarak, Mahkeme ifade özgürlüğü ve açık tartışmada bulunan menfaatlerin güvence altına alınması amacıyla usuli adillik tedbirinin ve silahların eşitliği ilkesinin sağlanmasının elzem olduğunu belirtmiştir. Son olarak, Mahkeme adli yardımın sağlanmamasının hakaret yargılamalarını adil olmamasına sebep olabileceğini ve dolayısıyla Sözleşme'nin 6 § 1 maddesini ihlal ettiğini kaydetmiştir. Bu kapsamda, usuli adillik tedbirinin ve silahların eşitliği ilkesinin sağlanmaması, bu davada Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal etmiştir.

d. Savunmalar

173. İfade özgürlüğünün kullanılmasının doğasında var olan “görev ve sorumluluklar” nedeniyle 10. maddenin genel çıkarları ilgilendiren konularda habercilikle ilgili olarak gazetecilere sağladığı güvence, onların iyi niyetle ve doğru olgusal temellere dayanarak hareket etmesi ve gazetecilik ahlakına uygun olarak “güvenilir ve kesin” bilgiler sunması şartına tabidir (*Bergens Tidende ve Diğerleri/Norveç*, § 53; *Goodwin/Birleşik Krallık*, § 39; *Fressoz ve Roire/Fransa* [GC], § 54).

174. Bu nedenle, özellikle gazetecilerle ilgili olarak, hakaret davalarında aşağıdaki savunma gerekçeleri geçerlidir.

- *İspat Hakkı (exceptio veritatis)*

175. Hakaret davalarında bir davalının menfaatine olacak usuli güvencelerin varlığı, 10. madde kapsamında bir müdahalenin orantılılığının değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken faktörler arasındadır. Özellikle, davalıya öne sürdüğü iddialarına ilişkin yeterli olgusal dayanak olduğunu kanıtlaması için gerçekçi bir şans verilmesi önemlidir (*Morice/France* [BD], § 155, daha fazla atıflar ile birlikte).

176. Mahkemeye göre ispat hakkının bulunmaması, bireyin itibarını ve haklarını korumak için gerekli olanın ötesine geçmektedir (*Colombani ve Diğerleri/Fransa*, § 66).

177. İspat hakkı sadece olgulara ilişkin olup yorumları ve değer yargılarını kapsamaz çünkü sadece olgusal ifadeler kanıtlanabilir (bk., örneğin, *Castells/İspanya*, § 48).

178. Ancak, bu hususun gazeteciler için geçerli olmasıyla birlikte, bir olay henüz yeni gerçekleşmiş iken olguları tamamen teyit etmek her zaman mümkün değildir ve bu yüzden böylesi durumlarda belirli bir manevra marjı gerekmektedir. Mahkeme haberlerin “hızla değer kaybettiğini” ve yayımının kısa bir süre için bile olsa gecikmesinin haberin tüm değerini ve çekiciliğini ortadan kaldırdığını kabul etmiştir (*Observer ve Guardian/Birleşik Krallık*, § 60).

- *İyi niyet*

179. İyi niyetin bulunup bulunmadığı bir davanın olguları ve koşulları ve/veya mesleki etik kuralları ışığında belirlenebilir. Gazeteciler konusunda Mahkeme, özellikle çağdaş toplumda ve

bireylerin büyük miktarlarda bilgiyle karşı karşıya olduğu bir dünyada medyanın etkisi göz önüne alındığında gazetecilik etiğine uyumluluğun izlenmesinin önemini vurgulamıştır (*Stoll/İsviçre* [BD], § 104).

180. Bir plastik cerraha hakaret içeren bir davada Mahkeme, açık ve güçlü terimler kullanılsa da memnun kalmayan hastaların yaptığı beyanların temelde doğru olduğuna ve gazete tarafından doğru bir şekilde kaydedildiğine karar vermiştir. Makaleleri bir bütün olarak okuyan Mahkeme, ifadelerin aşırı veya yanıltıcı olduğunu tespit edememiştir (*Bergens Tidende ve Diğerleri/Norveç*, § 56; ayrıca bk., yerel mahkemelerin kriterleri uygun bir şekilde değerlendirmemesine ilişkin olarak, *Reichman/Fransa*, § 71).

ii. Bağlamla ilgili elementler

α. Dava konusu ifadeyi kullanan kişinin rolü ve statüsü

181. Sözleşmenin 10. maddesi kapsamındaki güçlendirilmiş koruma, demokratik bir toplumdaki rolleri ve statüleri nedeniyle belirli kişilere verilmektedir. "Kamu gözlemcilerinin" rolü ve hâkim ve avukatların özel statüsü aşağıda ayrı bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

182. Ayrıca ifade özgürlüğü, seçmenlerini temsil eden, kaygılarına dikkat çeken ve çıkarlarını savunan seçilmiş temsilciler için özellikle önemlidir. Bu itibarla bir muhalif milletvekilinin ifade özgürlüğüne müdahale Mahkemenin yakından inceleme yapmasını gerektirir (*Karácsony ve Diğerleri/Macaristan* [BD], § 137; *Castells/İspanya*, § 42; *Piermont/Fransa*, § 76; *Jerusalem/Avusturya*, § 36; *Otegi Mondragon / İspanya*, § 50; *Lacroix/Fransa*, § 40; *Szanyi/Macaristan*, § 30).

218. Aynı zamanda, Erbakan/Türkiye kararında Mahkeme, hoşgörüsüzlüğün her biçimiyle mücadelenin insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve politikacıların konuşmalarında bu tür hoşgörüsüzlüğü besleyecek yorumlar yapmaktan kaçınmalarının son derece önemli olduğunu vurgulamıştır (§ 64).

β. Dava konusu ifadenin hedefi

228. Hakaret içerikli ifadelerle hedef alınan kişinin statüsü, hakaret davalarını incelerken Mahkeme tarafından dikkate alınan parametrelerden biridir. Mahkeme, kamusal statüye sahip bireyler açısından "kabul edilebilir eleştiri sınırlarının" özel şahıslara göre çok daha geniş olduğu kanaatindedir (*Palomo Sánchez ve Diğerleri/İspanya* [BD], § 71).

• *Siyasiler ve kamuya mal olmuş kişiler*

229. Mahkeme siyasilerin kaçınılmaz olarak ve bilerek her kelimelerinin ve her hareketlerinin gazetecilerin ve kamunun incelemesine açık olduğu dolayısıyla daha yüksek bir toleransa sahip olmaları gerektiği ilkesini ilk defa *Lingens/Avusturya* davasında ortaya koymuştur (§ 42; ayrıca bk. *Nadtoka/Rusya*, § 42).

230. Siyasilerin eleştiriye müsait kamuya açık konuşmalar yaptıklarında bu tolerans gerekliliği daha da önemlidir (*Mladina d.d. Ljubljana/Slovenya*, § 40; *Pakdemirli/Türkiye*, § 45). O yüzden Mahkeme örneğin *Oberschlick/Avusturya (no. 2)* davasında provokatif olması ve ardından güçlü tepkilere yol açması açıkça hedeflenen bir konuşmanın aktarılması (§ 31) sırasında yapılan yorumların tartışmaya sebebiyet verecek niteliğine rağmen (*Dickinson/Türkiye*, § 55) haksız bir kişisel saldırı teşkil etmediğine karar vermiştir (§ 33).

231. Genel anlamda tolerans ilkesi, bir başbakan (*Tuşalp/Türkiye*, § 45; *Axel Springer AG/Almanya (no. 2)*, § 67), bir bakan (*Turhan /Türkiye*, § 25), bir vali (*Brasilier /Fransa*, § 41), bir siyasi

danışman ([Morar / Romanya](#)), bir milletvekili ([Mladina d.d. Ljubljana/Slovenya](#)), ya da bir siyasi parti lideri ([Oberschlick/Avusturya \(no. 2\)](#)) dahil olmak üzere her düzeyden siyasiler için geçerlidir.

232. Nitekim, Mahkeme özel bir kanun yoluyla Devlet ve Hükümet liderlerine daha fazla koruma sağlanmasının, kural olarak, Sözleşme'nin ruhuna uygun olmayacağını belirtmiştir ([Otegi Mondragon/İspanya](#), § 55; [Pakdemirli/Türkiye](#), § 52; [Artun ve Güvener / Türkiye](#), § 31; yabancı Devlet liderleri için, bk. [Colombani ve Diğerleri/Fransa](#), § 67). [Otegi Mondragon/İspanya](#), davasında Mahkeme, Kral'ın siyasi tartışmalarda tarafsız bir konuma sahip olmasının ve bir hakem ve Devlet birliğinin bir sembolü olarak hareket etmesinin, onu resmi görevlerini yerine getirirken her türlü eleştiriden koruması gerektiğine karar vermiştir (§ 56; ayrıca bk. [Stern Taulats ve Roura Capellera / İspanya](#), § 35).

219. Buna ek olarak Mahkeme, her ne kadar Devlet kurumlarını temsil eden kişilerin, kurumsal kamu düzeninin garantörü sıfatlarıyla yetkili makamlarca korunması meşru olsa da, bu kurumların sahip olduğu hakim konum nedeniyle yetkililerin ceza yargılaması yoluna başvurmadan kendilerini sakınmaları gerektiği kanaatinde (Error! Hyperlink reference not valid., § 56).

234. Mahkeme, çeşitli şekillerde kamu hayatına dahil olan kişiler için de aynı mantığı uygulamaktadır. [Kuliś/Polonya](#), davasında Mahkeme, kamuya mal olmuş bir kişi bakımından kabul edilebilir eleştirinin sınırlarının daha geniş olduğunu çünkü bu kimsenin kaçınılmaz olarak ve bilerek kendini kamu incelemesine açık hale getirdiğini ve bu yüzden özellikle daha yüksek bir tolerans göstermesi gerektiğini belirtmiştir (§ 47; mesleğinin kamusal niteliği ötesinde bazı fikir ve inançlarını kamuya açıklayan ve bu yüzden ifadelerinin yakından incelemeye tabi tutulmasını tahmin etmesi gereken bir eğitim görevlisine ilişkin olarak, bk. [Brunet-Lecomte ve Lyon Mag'/Fransa](#), § 46; görevinin kurumsal yönü ve önemi bakımından görevlerini gerçekleştirmesine ilişkin olarak eleştirilen baş müftüye ilişkin olarak [Chalabi/Fransa](#), § 42; bir iş adamına ilişkin olarak ([Verlagsgruppe News GmbH/Avusturya \(no. 2\)](#), § 36); aksi yönde [Kaboğlu ve Oran/Türkiye](#), § 74, kamu makamları tarafından belirli hususları incelemek için atanan bilirkişiler ile benzer göreve sahip olan Danışma Kurulu üyelerine ilişkin olarak).

235. İtibarın korunması, özel sıfatları ile hareket etmeseler bile siyasetçileri de kapsar; ancak bu tür durumlarda bu tür bir korumanın gereklilikleri siyasi konuların kamuya açık şekilde tartışılmasına ilişkin çıkarlar karşısında tartılmalıdır ([Lingens/Avusturya](#), § 42; [Nadtoka / Rusya](#), § 42).

- *Hükümet, kamu makamları ve diğer kurumlar*

236. Demokratik bir sistemde hükümetin eylemlerinin veya ihmallerinin yalnızca yasama ve yargı makamlarının değil, aynı zamanda kamuoyunun yakından incelemesine tabi olması gerektiği görüşünü dikkate alan Mahkeme, izin verilebilir eleştiri sınırlarının sivil bir vatandaş ya da hatta bir siyasetçi ile karşılaştırıldığında Hükümet açısından daha geniş olduğunu tespit etmiştir ([Castells/İspanya](#), § 46; [Tammer/Estonya](#), § 62; [Margulev/Rusya](#), § 53). [Vides Aizsardzibas Klubs/Letonya](#), davasında Mahkeme demokratik bir toplumda kamu makamlarının kendilerini kamuoyunun incelemesine açık bıraktıkları tespitini yaparak bu uygulamanın kapsamını kamu makamlarını da kapsayacak şekilde genişletmiştir (§ 46; ayrıca bk. [Dyuldin ve Kislov/Rusya](#), § 83; [Radio Twist a.s./Slovakya](#), § 53).

237. Mahkeme, kamu görevleri dâhilinde hareket eden Devlet organlarının ve kamu görevlilerinin özel bireylere kıyasla daha geniş kabul edilebilir eleştiri sınırlarına tabi olduklarını kabuk etmelerinin gerektiği görüşündedir ([Romanenko ve Diğerleri/Rusya](#), § 47; [Toranzo Gomez/İspanya](#), § 65; ayrıca bk. [Frisk ve Jensen / Danimarka](#), § 56, devlet hastanesinin eleştirilmesine ilişkin olarak, ve [Lombardo ve Diğerleri/Malta](#), § 54, bir yerel konsey).

238. Aynı ilkeler kamu hizmeti sunmakla görevli kurumlar için de geçerlidir. Mahkeme, bir

üniversite makamının korunmasının yalnızca kurumsal bir çıkar olduğuna ve Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi amacı dahilinde başkalarının itibarının korunması ile aynı güce sahip olmadığına karar vermiştir (*Kharlamov/Rusya*, § 29). Sonuç olarak söz konusu eleştiri üniversitenin itibarı üzerinde olumsuz bir etki yaratıyor olsa da müsaade edilebilir eleştirinin sınırları üniversiteler için daha geniştir. Mahkemeye göre bu, akademisyenlerin çalıştıkları kurum ya da sistem hakkında görüşlerini özgürce ifade etme özgürlüğünü ve kısıtlamalar olmadan bilgiyi ve gerçekleri aktarma özgürlüğünü kapsayan akademik özgürlüğün bir parçasıdır (*Sorguç/Türkiye*, § 35; *Kula/Türkiye*, § 38).

- *Kamu görevlileri*

239. Mahkeme kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirirken başarılı olabilmeleri için gereksiz endişelerden uzak koşullarda kamu güvenine sahip olmaları gerektiğini ve bu yüzden görev başındayken onların kırıcı ve kötüleyici sözlü saldırılardan korunmasının gerekli olduğunu düşünmesine rağmen (*Busuioc / Moldova*, § 64; *Lešník/Slovakya*, § 53), siyasetçilerden beklenen ile aynı olmamakla birlikte kamu görevlilerinin de yüksek toleransa sahip olması gerektiğini ifade etmiştir. Kamu görevini ifa etmekte olan kamu görevlilerinin siyasetçilerde de olduğu gibi sıradan vatandaşlara kıyasla daha geniş kabul edilebilir eleştiri sınırlarına tabi olduğuna karar vermiştir (*Mamère/Fransa*, § 27). Kuşkusuz, bazı durumlarda bu sınırlar özel bireylere kıyasla yetkilerini kullanan kamu görevlileri için daha geniş olabilir. Ancak, kamu görevlilerinin siyasetçiler gibi her kelimesini ve her hareketini bilerek kamu oyununun incelemesine açtığı ve bu yüzden eylemlerinin eleştirilmesi konusunda siyasetçiler ile aynı kefeye konması gerektiği söylenemez (*Janowski/Polonya* [BD], § 33; *Mariapori/Finlandiya*, § 56; *Nikula / Finlandiya*, § 48).

240. Ek olarak, yüksek tolerans ilkesi Devlet ya da Devlet'in sahip olduğu teşebbüsler bünyesinde çalışan bütün personel için geçerli değildir (*Busuioc/Moldova*, § 64). Örneğin *Nilsen ve Johnsen/Norveç* [BD] davasında Mahkeme hükümet tarafından atanan bilirkişi ile bir siyasetçiye karşılaştırmayı reddetmiştir. Eğer yapsaydı, bu durum başvuranın daha yüksek tolerans göstermesini gerektirecekti. Mahkemeye göre, buradaki husus başvuranın kamuoyu tartışmalarına katılarak bu işlevinin ötesinde ne yaptığıdır (§ 52). Aynı yaklaşım, Mahkemenin kamu görevlisinin mevkisinin ondan beklenen tolerans düzeyinin belirlenmesinde etkili kriter olduğuna karar verdiği *De Carolis ve France Télévisions/Fransa*, davasında da görülmektedir (§ 52).

- *Hakimler, bilirkişiler*

241. *Morice/Fransa* [BD] davasında Mahkeme, hakimlerin Devletin temel kurumlarından birinin bir parçasını oluşturduğunu akılda tutarak hakimlerin sadece teorik ve genel anlamda değil müsaade edilebilir sınırlar dahilinde kişisel eleştiriye tabi olabileceğini kabul etmiştir. Kamu görevlerini ifa eden hakimler sıradan vatandaşlara kıyasla daha geniş kabul edilebilir eleştiri sınırlarına tabi olabilir (§ 131; ayrıca bk. *July ve SARL Libération/Fransa*, § 74; *Aurelian Oprea/Romanya*, § 74; *Do Carmo de Portugal e Castro Cãmara/Portekiz*, § 40; *Radobuljac/Hırvatistan*, § 59).

242. Müsaade edilebilir eleştirinin sınırı, eleştiriler esasen dayanaksız, yıkıcı saldırılara dönüştüğünde son bulmaktadır (*Prager ve Oberschlick / Avusturya*, § 34); bu yüzden Devletin, hakimleri dayanaksız suçlamalardan koruması gerekli olabilir (*Lešník/Slovakya*, § 54; sanık tarafından savcının eleştirilmesine ilişkin olarak, bk. *Čeferin/Slovenya*, § 56). Benzer şekilde, kamu görevleri dahilinde hareket ettikleri farz edildiğinde ve görüşlerinin ceza yargılamalarının sonucu üzerindeki potansiyel etkisi göz önüne alındığında, bilirkişiler de görevlerini yerine getirirken eleştirilere tolerans göstermelidir (*agy.*, § 58).

220. Ulusal mahkemelerin, başkalarının (özellikle kamu yetkilerine sahip olanların) onur ve haysiyetinin korunmasına ilişkin çıkarların her koşulda ifade özgürlüğüne üstün geldiğine dair bir

zımni varsayımda bulunması, Mahkemenin, gerekli dengeleme uygulamasının gerçekleştirilmediği sonucuna varmasına yol açmıştır (*Tolmachev/Rusya*, § 51).

- *Sanıklar*

221. Bir davalının başka bir ceza yargılamasında verdiği ifadeler nedeniyle açılan hakaret yargılamalarına ilişkin **Error! Hyperlink reference not valid.** davasında, Mahkeme başvuranın yorumlarının, özellikle üçüncü bir tarafı suça eşdeğer bir davranışla itham etmek anlamına gelmelerinden dolayı, Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında korunan haklara zarar vermek için gerekli ciddiyet düzeyini karşıladığını kaydettikten sonra (§ 60-62), sanığın ceza yargılaması sırasında savunmasının bir parçası olarak verdiği ifadelerin hak ettiği yüksek koruma düzeyine dikkat çekmiştir. Mahkeme, ceza yargılamalarındaki sanıkların başka bir kişiye karşı kasıtlı olarak cezayla sonuçlanabilecek bir davranış şüphesine yol açmadıkları sürece, hakaret davası tehdidiyle engellenmeden, yargılamalarıyla bağlantılı meseleler hakkında özgürce konuşabilmeleri gerektiğini yinelemiştir. Mahkeme, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi değerlendirirken, diğer faktörlerin yanı sıra ifadelerin verildiği bağlamı ve özellikle bunların başvuranın savunmasıyla bağlantılı olarak ileri sürülen argümanlarla ilgili olup olmadığını dikkate almıştır (§ 68).

- *Tüzel kişiler (şirketler, dernekler)*

245. Devlete ait bir şirket tarafından üretilen şarabın eleştirildiği bir basın makalesine ilişkin davada Mahkeme üretimi yapan şirketin kuşkusuz bir şekilde hakeret içerikli iddialar karşısında kendini savunma hakkının bulunduğunu ve şirketlerin ticari başarısını ve güvenilirliğini korumakta hissedarlar ve çalışanlar açısından ve aynı zamanda genel ekonomik durum açısından kamu çıkarı bulunduğunu kabul etmiştir. Ancak, Mahkeme bir kimsenin onuru üzerinde etkisi olabilecek sosyal statüsüne ilişkin itibarı ve ahlaki boyuttan yoksun olan bir şirketin ticari itibarına ilişkin çıkarlar arasında bir farklılık olduğunu belirtmiştir (*Uj/Macaristan*, § 22).

246. Mahkeme, uygulanabildiği ölçüde, *Lingens/Avusturya* davasında ortaya konan ilkeleri büyük şirketler gibi tüzel kişilere uygulamaktadır. *Steel ve Morris/Birleşik Krallık* kararında Mahkeme, büyük kamu şirketlerinin kendi eylemlerini kamunun yakından incelemesine kaçınılmaz bir şekilde ve bilerek açık bıraktığını ve böylesi şirketler söz konusu olduğunda bunları yöneten iş adamları ve kadınları için kabul edilebilir eleştirinin sınırlarının geniş olduğunu belirtmiştir (§ 94; ayrıca bk. *Fayed/ Birleşik Krallık*, § 75).

247. Ölçülülüğün değerlendirilmesinde Mahkeme, Hakaret içerikli yorumlara maruz kaldığı iddia edilen şirketlerin büyüklüğüne ve niteliğine de dikkat etmektedir. Bir başka davada Mahkeme, söz konusu şirketin *Steel ve Morris/Birleşik Krallık* davasında olduğu gibi çok uluslu bir firma olduğunun düşünülmemeyeceğini ve bu yüzden itibarı konusunda daha yüksek bir korumadan faydalanması gerektiğini vurgulamıştır (*Timpul Info-Magazin ve Anghel/Moldova*, § 34). Ayrıca, özel şirketlerin ciddi boyutlarda kamu finansmanının dahil olduğu işlemlerde yer almaya karar verdiğinde kendilerini gönüllü bir şekilde daha yakından bir kamuoyu incelemesine açık bıraktıklarını belirtmiştir (*agy.*, § 34).

248. Nitekim, Mahkeme ticari uygulamalarla ilgili kamuya açık tartışmalarda kamu yararının yanı sıra, şirketlerin hissedarları ve çalışanları ve genel ekonomik durum açısından şirketlerin ticari başarısı ve finansal kapasitesinin korunması konusunda yarışan çıkarlar bulunduğunu vurgulamıştır (*Steel ve Morris/Birleşik Krallık*, § 94).

222. Büyük bir şirkette bir azınlık hissedarının yaptığı açıklamalarla ilgili olarak, Mahkeme, güçlü ticari şirketlerin yöneticilerinin sorumluluklarını üstlenmelerini ve firmalarının uzun vadeli çıkarlarını gözetmelerini sağlamak amacıyla bu açıklamalar bakımından yüksek derecede koruma sağlandığı sonucuna ulaşmıştır (*Petro Carbo Chem SE/Romanya*, § 43). Mahkeme, başvuran şirketin amacının, şirketin ticari başarısını ve güvenilirliğini hissedarları ve çalışanları daha geniş anlamda ekonominin refahı için tehlikeye atmak olmadığını, bunun yerine amacın hisselerine sahip olduğu şirketin yönetimi konusunda bir tartışma başlatmak olduğuna karar vermiştir. Şirketin yorumlarının,

yönetimini iyileştirmek ve uzun vadeli değer yaratılmasını teşvik etmek amacıyla firma üzerinde aktif kontrol uygulama arzusunun kaynaklandığı değerlendirilmiştir (§ 52).

250. Dernekler ve diğer sivil toplum kuruluşları hakkında müsaade edilebilir eleştirinin sınırlarının değerlendirilmesi, kamuya açık tartışmalara ne kadar dahil olduğuna bağlıdır. Mahkemenin belirttiği üzere dernekler kamuya açık tartışmalara dahil olduklarında kendilerini incelemeye açık bırakmaktadır (*Jerusalem/Avusturya*, § 38). Sonuç olarak, dernekler kamusal alanda aktif iseler, derneklerin amaçları ve araçları tartışma konusu yapıldığında karşı tarafça yapılan eleştirilere daha yüksek tolerans göstermelidir (*Paturol/Fransa*, § 46).

iii. Hakarete karşı tedbirlerin ve cezaların niteliği

251. Verilen cezaların niteliği ve ağırlığı, Sözleşme'nin 10. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınacak etkenlerdir (*Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], § 111). Hakaret davalarına ilişkin kriterler aşağıda detaylı bir şekilde verilmiştir.

252. Kural olarak cezalandırma ulusal mahkemelerin karar vereceği bir husustur (*Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], § 115), ancak Mahkeme bu cezanın orantılılığını inceler.

α. Cezai anlamda ceza

253. Sözleşme'nin 10. maddesi tarafından Sözleşmeciler Devletlere bırakılan takdir payı göz önünde tutulduğunda hakarete karşılık olarak cezai tedbirin izlenen amaç ile orantılı olduğu düşünülemez (*Radio France ve Diğerleri/Fransa*, § 40; *Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July / Fransa* [BD], § 59).

254. Mahkeme, kural olarak, hakarete karşı cezai tedbir uygulanmasını kabul etse de Devlet kurumlarının dominant konumunun makamların ceza yargılamalarına başvurmasından sakınmasını gerektirdiğini belirtmiştir (*Morice/Fransa* [BD], § 176; *De Carolis ve France Télévisions / Fransa*, § 44; *Otegi Mondragon/İspanya*, § 58; *Incal/Türkiye*, § 54; *Öztürk/Türkiye* [BD], § 66). Mahkeme, eğer gerekirse, hukuki tedbirler ve disiplin tedbirleri gibi diğer alternatif tedbirlere başvurulmasını tavsiye etmektedir (*Raichinov/Bulgaristan*, § 50; *Ceylan/Türkiye* [BD], § 34).

255. Mahkeme, hakaret davalarında özellikle kamu yararının söz konusu olduğu durumlarda, cezai anlamda verilen cezanın ağırlığına kayda değer ölçüde dikkat etmektedir. Bu kapsamda, bir basın suçu için hapis cezasının verilmesinin sadece istisnai koşullarda, örneğin nefret söylemi ya da şiddete teşvik gibi diğer hakların ciddi şekilde ihlal edildiği durumlarda, Sözleşme'nin 10. maddesince güvence altına alınan gazetecilerin ifade özgürlüğü ile uyumlu olabileceğini hatırlatmıştır. (*Cumpănă ve Mazăre/Romanya* [BD], § 115; *Ruokanen ve Diğerleri/Finlandiya*, § 50; ayrıca bk. *Fatullayev/Azerbaycan*, §§ 129 ve 177, bu davada Mahkeme başvurana verilen 2 yıl 6 aylık hapis cezasını "ciddi derecede orantısız" olarak tanımlamış ve başvuranın derhal serbest bırakılması yönünde talimat vermiştir).

256. Dolayısıyla, etnisiteye ilişkin nefret suçu nedeniyle bir iş adamının mahkum edilip ona para cezası verilmesi ve onun gazetecilik ve yayıncılık faaliyetlerinden iki yıl boyunca men edilmesine ilişkin olarak Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (*Atamanchuk/Rusya**, § 72).

257. *Bédat/İsviçre* [BD] davasında Mahkeme, cezanın basının eleştirisi yapmaktan caydırılmasına yönelik bir çeşit sansür teşkil etmemesini sağlamaya çalıştığını tekrarlamıştır. Ardından böylesi bir yaptırımın büyük ihtimalle gazetecilerin toplum hayatını etkileyen konulardaki kamu tartışmalarına katılmaktan çekinmesine sebep olacağını ifade etmiştir (§ 79; ayrıca bk. *Toranzo Gomez / İspanya*, § 64; *Lewandowska-Malec/Polonya*, § 70; *Barthold/Almanya*, § 58; *Lingens/Avusturya*, § 44; *Monnat/İsviçre*, § 70).

258. Basının dahil olduğu davalarda Mahkeme, yaptırımın cezai hukuk niteliği taşımasının cezanın

derecesinden daha önemli olduğuna karar vermiştir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 154; *Haldimann ve Diğerleri/İsviçre*, § 67).

259. Bu gerekçe, *De Carolis ve France Télévisions/Fransa* davasında da mevcuttur. Bu davada Mahkeme, örneğin suçlu bulunup cezanın infazından vazgeçilmesi ve sadece "göstermelik parasal" tazminata hükmedilmesi gibi, mümkün olan en hafif yaptırım uygulanmış olsa dahi, bu durumun yine de cezai bir yaptırım teşkil ettiğini yinelemiştir (§ 63; ayrıca bk. *Jersild/Danimarka*, § 35; *Brasilier / Fransa*, § 43; *Morice/Fransa* [BD], § 176).

260. Aksine, *Pedersen and Baadsgaard/Danimarka* [BD] davasında Mahkeme, iddialarını kanıtlama girişiminde bulunmayan gazetecilerin ciddi suçlayıcı iddialarına ilişkin olarak harekete geçilmesinde "acil bir toplumsal ihtiyaç" bulunduğu karar vermiştir. Cezai anlamdaki cezaların aşırı olduğu ya da bunların basın özgürlüğünün kullanılmasında "caydırıcı etkiye" sahip olduğu yönünde bir tespit bulunmamıştır (§§ 92-94). Ek olarak, ulusal Yüksek Mahkeme açık bir şekilde demokratik bir toplumda gazetecilerin özgürlüğüne verilmesi gereken önemi kabul etmiştir (§ 71).

261. Ek olarak, hakaret davalarında ceza yargılamalarının kullanımının kısıtlanmasını gerektiren ilke gazetecilik özgürlüğü ile kısıtlı değildir ve herkes için geçerlidir. Örneğin, *Kanellopoulou/Yunanistan* davasında Mahkeme başvurana bir cerrahın itibarına yönelik saldırısı karşısında hapis cezası verilmesini orantısız bulmuştur. Bu davada hukuk davası kapsamındaki yolların doktorun itibarını koruma konusunda yeterli olacağını belirtmiştir (§ 38; ayrıca bk. *Mătăşaru/Moldova Cumhuriyeti*, § 35; bk. *Nikula/Finlandiya*, § 55, müdafinin cezai mahkumiyetine ilişkin olarak).

262. Bu kapsamda Mahkeme, kanunlarında hakaret için hapis cezasının öngörüldüğü -hapis cezaları gerçekten uygulanmasa da- Devletleri gecikmeden bu hükümleri kaldırmaya teşvik eden Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin *1577 Sayılı İlke Kararı'na (2007)* sıklıkla atıfta bulunmaktadır (*Otegi Mondragon/İspanya*; *Artun ve Güvener/Türkiye*; *Mariapori/Finlandiya*, § 69; *Niskasaari ve Diğerleri/Finlandiya*, § 77; *Saaristo ve Diğerleri/Finlandiya*, § 69; *Ruokanen ve Others/Finlandiya*, § 50).

β. Hukuki ve telafi edici tedbirler ve yaptırımlar

• Tazminat

263. Mahkeme, itibarın zedelenmesi hususunda tazminatın hesaplanmasına ilişkin ulusal kanunların çeşitli açık uçlu olgusal durumları hesaba katmasının gerektiğini kabul etmektedir. Bir davanın kendine özgü olguları kapsamında oluşan zararı hesaplamaları için jüriye ciddi ölçüde esneklik tanınması gerekebilir (*Tolstoy Miloslavsky/Birleşik Krallık*, § 41).

264. *Tolstoy Miloslavsky/Birleşik Krallık*, davasında orantısız şekilde yüksek bir tazminata hükmedildiğini tespit ederken Mahkeme söz konusu tarihte orantısız şekilde yüksek olan tazminatlara karşı yeterli ve etkili usuli güvence bulunmadığı için bu durumun yaşandığını vurgulamıştır (§ 51; bk., benzer şekilde, *Independent Newspapers (İrlanda) Limited/İrlanda*, § 105).

265. Hükmedilen tazminatları değerlendirirken Mahkeme, hükmedilen tazminat miktarının başvuranın ekonomik durumu üzerindeki etkisini dikkate alabilmektedir (hükmedilen tazminatın zarara yol açmadığı duruma ilişkin olarak, bk. *Delfi AS/Estonya* [BD], § 161; başvuranın ekonomik durumu göz önüne alındığında maddi tazminatın orantısız olmasına ilişkin olarak, bk. *Kasabova/Bulgaristan*, § 43, ve Tolmachev/Rusya, §§ 53-55). Mahkeme, söz konusu davalı Devlette yürürlükte olan asgari ücret gibi referans değerlere de atıfta bulunabilir (Tolmachev/Rusya, § 54).

266. Hükmedilen tazminatların orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi yerel mahkemeler tarafından hakaret yüzünden sorumlu tutulan kişiye verilen diğer cezaların ve hukuki giderlerin niteliğine de bağlıdır (*Ileana Constantinescu/Romanya*, § 49).

267. Son olarak tazminata hükmedilmesinin "caydırıcı etkisi " de hakaret içerikli yorumların

telafisine ilişkin yolların orantılı olup olmadığı konusunda başka bir kriterdir. Gazetecilerin ifade özgürlüğüne ilişkin olarak Mahkeme, basın kuruluşlarından beklenen tazminat ödemesinin basın kuruluşlarının ekonomik temellerini sarsacak düzeyde yüksek olmamasını sağlamayı hedeflemektedir (*Błaja News Sp. z o. o. /Polonya*, § 71). Bu itibarla, *Timpul Info-Magazin ve Anghel/Moldovya*, davasında Mahkeme başvuran şirketin ödemesine hükmedilen tazminatın söz konusu şirketin kapanmasına yol açtığını not etmiştir (§ 39).

268. Aynı zamanda “bir franklık sembolik bir tazminatın” hükmedilmesine ilişkin olarak Mahkeme, bu durumu göreceli olarak hafif olsa bile yaptırımın ifade özgürlüğü hakkı üzerindeki caydırıcı etkisine dikkat çekmiştir (*Brasilier/Fransa*, § 43; *Paturel/Fransa*, § 49; *Desjardin/Fransa*, § 51).

- *Cevap, geri çekme ve düzeltme hakkı, mahkeme emri ile özür ve özrün yayınlanması*

269. Başvuranın kitaplarından birine ilişkin yapılan eleştiriye karşı cevabının yayınlanmasının gazete tarafından reddedilmesine ilişkin *Melnichuk v. Ukraine* (k.k) davasında Mahkeme, Devletin başvuranın ifade özgürlüğünü iki şekilde koruması yönünde pozitif yükümlülüğünün bulunduğunu not etmiştir: Bunlardan ilki yayınlanması için gazeteye bir cevap gönderilmesiyle başvurana cevap hakkını kullanması için fırsat tanınmasını sağlamak, ikincisi ise gazetenin reddetmesi üzerine yerel mahkemeler önünde buna itiraz edebilmek için fırsat tanınmasını sağlamaktır. Mahkeme, ifade özgürlüğünün önemli bir unsuru olan cevap hakkının yalnızca asılsız bilgilere itiraz edebilme ihtiyacından değil, aynı zamanda, özellikle edebiyat ve politika gibi genel çıkarı ilgilendiren konularda, çoğul görüş sağlama ihtiyacından kaynaklandığı kanaatindedir. (§ 2).

270. Sonuç olarak, cevap hakkı eşit olarak Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinin kısıtlamalarına ve sınırlamalarına tabidir.

271. Aynı şekilde Mahkeme, bir hakaret davasında geri çekme, özür ve hatta bir yargı kararının yayınlanması gerekliliğinin gazeteler ve diğer medya kuruluşlarının özel kişiler tarafından sunulan yazıları ve yorumları yayınlayıp yayınlamama konusunda karar verirken sahip oldukları editoryal takdir yetkisinin bir istisnası olduğunu belirtmiştir. (*Eker/Türkiye*, § 45; *Melnichuk/Ukrayna* (k.k.)).

272. *Ediciones Tiempo/İspanya* isimli komisyon kararında başvuran şirketin şikâyeti, daha önce sahibi olduğu haftalık bir gazetede yer alan bir makaleye karşı bir yanıtın yayınlanmasına ilişkin bir mahkeme emriyle ilgilidir. Başvuran şirket, özellikle, yanlış olduğunu bildiği beyanları yayınlamasının şart koşulduğundan şikâyet etmiştir. Eski Komisyon şikâyeti reddetmiş ve bir gazetenin yalnızca yanlış bilgiler içerdiği iddiasına dayanarak bir cevap hakkını yayınlamayı reddedemeyeceğine dikkat çekmiştir. Komisyon'un görüşüne göre, Sözleşme'nin 10. maddesi, iletişim şirketlerinin yalnızca gerçeği yansıttığını düşündükleri bilgileri yayınlama hakkını garanti altına aldığı şeklinde ve bu şikâetlere özel kişilerin hakkı olan cevapları yayınlama yükümlülüğünden kendilerini kurtarmadan önce neyin doğru olduğuna karar verme gücünü verdiği şeklinde yorumlanamaz. Cevap hakkını düzenleyen düzenlemelerin amacı, kamunun çeşitli kaynaklardan bilgi edinme konusundaki menfaatini korumak ve böylece bilgiye mümkün olan en eksiksiz erişimi garanti etmektir. Komisyon ayrıca, yayıncı şirketin yazının içeriğini değiştirmek zorunda olmadığını ve eleştirilen kişinin yanıtını yayınladıktan sonra kendi görüşlerini bir kez daha yayınlama fırsatına sahip olduğunu kaydetmiştir. (*Ediciones Tiempo/İspanya*, § 2).

273. Bir cevabın etkili olabilmesi için derhal yayınlanması gerektiği gerçeğini göz önünde bulunduran Komisyon, cevapta ileri sürülen olguların doğruluğunun, yayın sırasında ayrıntılı olarak kontrol edilemeyeceğini değerlendirmiştir.

- *Geri çekme, düzeltme ve özür emreden tedbirler*

274. *Karsai/Macaristan* kararında Mahkeme, bir tarihçiye verilen geri çekme emriyle ilgili olarak

mahkemelerin başvuranın açıklamalarını alenen geri çekmesini emrederek başvuranın bir tarihçi olarak profesyonel güvenilirliğini etkileyen ve bu nedenle caydırıcı bir etki yaratabilecek bir tedbir uyguladığına karar vermiştir. (§ 36).

275. [Smolorz/Polonya](#) davasında Mahkeme, bir gazetecinin iftira niteliğindeki açıklamalarının ardından aleni bir özür yayınlaması yönündeki bir emrin orantılılığını değerlendirirken Smolorz'a verilen cezanın küçük olmasına rağmen, önemli olan noktanın kendisinden alenen özür dilemesinin istenmesi olduğunu yinelemiştir (§ 42).

- *Diğer Yayınlar*

276. Mahkeme, başvuranın masrafları kendisine ait olacak şekilde bir kararın duyurusunu ulusal bir gazetede yayınlamasını emreden bir mahkeme kararını incelerken başvuranın meşru olarak katılmaya çalıştığı tartışmanın önemini göz önünde bulundurarak yaptırımın caydırıcı etkisine vurgu yapmıştır ([Giniewski/Fransa](#), § 55).

277. Başvuran derneğin internet sitesinden rahatsız edici makaleleri kaldırmak, kanton mahkemesinin kararının ana bulgularını yayınlamak ve yerel yargılama masraf ve giderlerini ödemek zorunda kaldığı başka bir davada Mahkeme, bunun büyük ölçüde sembolik bir tazminat olduğuna ve aşırı veya orantısız olarak kabul edilemeyeceğine karar vermiştir ([Cicad/İsviçre](#), § 62).

- *Ara ve kalıcı tedbirler*

278. Mahkeme, genel olarak, 10. maddenin bu tür yayınlara önceden kısıtlama getirilmesini yasaklamadığını belirtmiştir. Ancak Mahkeme'nin görüşüne göre ön kısıtlamaların doğasında var olan tehlikeler, Mahkeme'nin en dikkatli biçimde inceleme yapmasını gerektirecek şekildedir. Bu durum, özellikle basın söz konusu olduğunda geçerlidir, çünkü haber çabuk değer kaybeden bir unsurdur ve yayınlamasını kısa bir süre için bile olsa geciktirmek onu tüm değerinden ve ilgi çekiciliğinden yoksun bırakabilir. ([Observer and Guardian/Birleşik Krallık](#) § 60; ayrıca bk. [Cumpănă ve Mazăre/Romanya](#) [BD], § 118).

Bu nedenle, bu tür kısıtlamalar hem yasağın kapsamı üzerinde sıkı kontrol sağlayan hem de herhangi bir kötüye kullanımı önlemek için etkili bir yargı denetimi sağlayan yasal çerçevenin bir parçası olmalıdır ([Ahmet Yıldırım/Türkiye](#), § 64, buradaki alıntılarla birlikte).

279. [Cumhuriyet Vakfı ve Diğerleri/Türkiye](#) davasında aynı ilkeleri yeniden teyit eden Mahkeme ifade özgürlüğünün keyfi olarak ihlal edilmesini önlemek için sistemde yer alan usuli güvenceleri de yakından incelemesi gerektiğini vurgulamış ve ihtiyati tedbirin kapsamını ve süresini, gerekçesini ve uygulamadan önce bu tedbire itirazın mümkün olup olmadığını incelemiştir (§§ 61-74).

280. Mahkeme, konuklarından birinin yaptığı yorumlar nedeniyle bir radyo istasyonuna getirilen 180 günlük yayın yasağının, izlenen amaçlarla orantısız olduğuna karar vermiştir ([Nur Radyo Ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş. v. Turkey](#), § 31).

281. Başka bir davada Mahkeme, ilgili koşullarda bir değişiklik olması durumunda incelemeye tabi olan ve belirli filmlerin yayınlamasını engelleyen bir ihtiyati tedbir kararının Alman mahkemelerinin başvuran derneğin ifade özgürlüğü hakkı ve ilgili şirketin itibarının korunmasına yönelik çıkarları arasında kurduğu adil dengeyi yansıttığını değerlendirmiştir ([Tierbefreier e.v./Almanya](#), § 58).

282. Başkalarının itibarının korunması ve ayrıca yargının otoritesinin sürdürülmesi amacını güden genel ve mutlak suretteki yasağa ilişkin bir davada Mahkeme, yasağın sadece bir şikâyet temelinde müdahil bir tarafın katılımıyla açılan ceza yargılamalarında uygulanıp, savcılığın başvurusuyla açılan yargılamalarda ya da müdahil bir taraf olmadan bir şikâyet temelinde açılan yargılamalarda uygulanmadığına dikkat çekerek yerel mahkemelerin gerekçelerinin yetersiz olduğuna karar vermiştir. Mahkeme'nin görüşüne göre haber verme hakkının ele alınışındaki böylesi bir farklılık,

herhangi bir nesnel temele dayanıyor gibi görünmemekteydi ve basın, müdahil taraf başvurusunun yapıldığı ceza yargılamalarına ilgili olmasına rağmen, bu davada olduğu gibi kamu yararına olabilecek konularda kamuoyunu bilgilendirme hakkını tamamen engellemiştir (Du Roy and Malaurie/Fransa, §§ 35-36).

V. “Kamu bekçisi” rolü: geliştirilmiş koruma, görevler ve sorumluluklar

A. Kamu bekçisi rolü

283. Mahkeme her zaman basının demokratik bir toplumda bir “kamu gözlemcisi” olarak oynadığı önemli rolü ileri sürmüştür ve kamuyu ilgilendiren tüm konularda bilgi ve fikirlerin iletilmesi şeklindeki basının görevi ve kamunun bunları alma hakkı arasında bağ kurmuştur. (*Satakunnan Markkinpörssi Oy ve Satamedia Oy/Finlandiya* [BD], § 126; *Bédat/İsviçre* [GC], § 51; *Axel Springer AG / Almanya* [BD], § 79; *The Sunday Times/Birleşik Krallık (no. 2)*, § 50; *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [GC], §§ 59 and 62; *Pedersen and Baadsgaard/Danimarka* [GC], § 71; *News Verlags GmbH & Co.KG /Avusturya*, § 56; *Dupuis ve Diğerleri /Fransa*, § 35; *Campos Dâmaso / Portekiz*, § 31).

284. “Basın” özgürlüğünün tehlikede olduğu durumlarda, yetkililerin “acil bir toplumsal ihtiyacın” var olup olmadığına karar verme konusunda yalnızca sınırlı bir takdir payı vardır. (*Stoll/İsviçre* [BD], § 102).

285. “Kamu bekçisi” kavramının kökeninde basın olmasına rağmen, Mahkeme ayrıca STK'ların da aynı rolü oynadığını kabul etmektedir. (*Animal Defenders International/Birleşik Krallık* [GC], § 103; *Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna-Hersek* [BD], § 86; *Cangi / Türkiye*, § 35).

286. Aynı şekilde, kamuyu ilgilendiren konularda akademik araştırmacılar ve literatür yazarları da yüksek düzeyde korumadan yararlanmaktadır. Ayrıca Mahkeme, internetin kamunun haberlere erişimini ve bilginin yayılmasını kolaylaştırmada oynadığı önemli rol göz önüne alındığında blog yazarlarının ve sosyal medyadaki popüler kullanıcılarının işlevinin de Sözleşme'nin 10. maddenin sağladığı koruma çerçevesinde “kamu bekçisi” işlevine benzetilebileceğini kaydetmiştir. (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 168).

287. Mahkeme, özellikle, STK'ların oynadığı kamu bekçiliği rolünün “basınla benzer bir öneme sahip olduğu” kanaatindedir (*Animal Defenders International/Birleşik Krallık* [BD], § 103; *Steel ve Morris/Birleşik Krallık*, § 89; *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 166). Mahkeme'ye göre, basınla karşılaştırıldığında bir kamu bekçisi rolü üstlenen bir STK'nın kamu görevlilerinin usulsüzlükleri hakkında haber yapmasının daha büyük bir etkiye sahip olması muhtemeldir ve böylesi bir STK bir bireyin kişisel olarak gözlemledikleri üzerine haber yapması ile karşılaştırıldığında eleştirinin doğruluğunu tasdiklemek ve destek vermek için daha kapsamlı araçlar kullanacaktır (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna-Hersek* [BD], § 87).

288. Avrupa'daki Sivil Toplum Kuruluşlarının Statüsüne İlişkin Temel İlkeler (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna-Hersek* [BD], §§ 45 and 87) atıfta bulunarak Mahkeme gazetecilerin ifade özgürlüğünün doğasında bulunan “görev ve sorumluluklara”¹⁰ ilişkin mülahazaların, sosyal bekçilik sorumluluğunu üstlenen bir STK için de geçerli olması gerektiği sonucuna varmıştır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], §§ 159 ve 166).

¹⁰ bk. aşağıda “Gazeteciliğe ilişkin haklar, görevler ve sorumluluklar” başlıklı kısım.

B. Gazeteciliğe ilişkin haklar, görevler ve sorumluluklar

289. Sözleşme'nin 10. madde kapsamında "kamu bekçilerine" ve özellikle basına sağlanan yüksek koruma, gazeteciliğe ilişkin görev ve sorumluluklara uymaları ve dolayısıyla "sorumlu gazetecilik" yükümlülüğüne tabidir.

290. Bu korumanın en önemli yönleri ve Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi uyarınca onu yöneten görev ve sorumluluklar aşağıda ele alınmaktadır.

1. Bilgi toplama

a. Araştırma ve soruşturma faaliyetleri

291. Mahkeme, bilgi toplamanın gazetecilik için temel bir hazırlık adımı ve basın özgürlüğünün doğasında bulunan, korunan bir parçası olduğunun sabit olduğunu tespit etmiştir. (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy/Finlandiya* [BD], § 128; *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 130; *Guseva/Bulgaristan*, § 37; *Shapovalov/Ukrayna*, § 68).

292. Mahkeme, yayından önceki bir hazırlık aşamasına ilişkin basın özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların Mahkeme'nin denetiminin kapsamına girdiğini ve aynı zamanda araştırma ve soruşturma faaliyetleri üzerindeki kısıtlamaların temsil ettiği büyük tehlike nedeniyle bir gazetecinin bu faaliyetlerinin Mahkeme tarafından yakından incelenmesi gerektiğini değerlendirmektedir. (*Dammann/İsviçre*, § 52; *The Sunday Times/Birleşik Krallık (no. 2)*, § 51).

293. Mahkeme, kamuyu ilgilendiren bilgilere erişimi engellemek için yaratılan engellerin medyada veya ilgili alanlarda çalışanları bu tür konuları takip etmekten caydırabileceği kanaatinde (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [GC], § 167; *Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, § 38; *Shapovalov/Ukrayna*, § 68).

294. Başka bir davada, başvuran (bir gazeteci), özel kişilerin önceki mahkûmiyetlerine ilişkin bir soruşturma yürütüyordu. Bilgi almak için başka bir kişiyi resmi sırları açıklamaya teşvik etme suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkeme, başvuranın mahkûmiyetinin kendisini işinin doğası gereği güncel bir konu hakkında detaylı bir basın makalesi hazırlamak amacıyla araştırma yapmaktan büyük olasılıkla caydırabilecek bir tür sansür teşkil ettiğine karar vermiştir. Mahkemeye göre, yayınlanma öncesi atılan bir adıma ilişkin ceza verilmesini içeren bu tür bir mahkûmiyet kararının gazetecileri toplumun yaşamını etkileyen meselelerin kamuoyunda tartışılmasına katkıda bulunmaktan caydırması muhtemeldir (*Dammann/İsviçre*, § 57).

295. Aynı şekilde, sigorta komisyoncularının ticari uygulamalarına yönelik gizli kamera aracılığıyla elde edilmiş bir raporun yayınlanmasına ilişkin bir davada Mahkeme, bilgi edinme yöntemine ilişkin karar verirken gazeteci olan başvuranların mesleki etik ilkelerini kasten ihlal etmekle suçlanamayacağı görüşündedir. (*Haldimann ve Diğerleri / İsviçre*, § 61). Mahkeme ayrıca yerel mahkemelerin başvuranların bilgi toplarken gazetecilik kurallarını göz ardı edip etmedikleri konusunda oybirliğiyle karara varamadıklarını kaydetmiştir. Başvuranlara şüpheden yararlanma hakkı tanınması gerektiğine ifade vermiştir. (*agy.*, § 61).

b. Bilgi toplama amacıyla özel alanlara ve yerlere erişim ve buralarda bulunma

296. Bir gazetecinin Dünya Ekonomik Forumu sırasında polis tarafından getirilen genel bir yasak nedeniyle Davos'a erişiminin engellendiği bir davada Mahkeme, ilk olarak, bu toplu tedbirin başvuranın ifade özgürlüğünü kullanmasına bir "müdahale" teşkil ettiğini kaydetmiştir. Mahkeme, bu sonuca varırken başvuranın belirli bir konuda bir makale yazmak için Davos'a gitmek istediğini

kaydetmiştir. Daha sonrasında yetkililerin potansiyel şiddet yanlısı kişiler ile barışçıl göstericiler arasında hiçbir ayırım yapmadığına dikkat çekmiştir. Yetkili makamların genel polis hükmünü kullanma hakkına sahip olmadığı göz önüne alındığında, başvuranın Davos'a girmesine izin verilmemesi Sözleşme'nin 10 §2 maddesi açısından “kanunla öngörülmuş” olarak değerlendirilemez. ([Gsell/İsviçre](#), §§ 49 ve 61).

297. Parlamentodaki ifade özgürlüğü ile ilgili olarak Mahkeme, meclisdeki konuşmaların yüksek düzeyde bir korumaya sahip olduğunu yinelemiştir. Parlamento, demokratik bir toplumda tartışma için benzersiz ve temel öneme sahip bir forumdur ([Karácsony ve Diğerleri / Macaristan](#) [BD], § 138). Meclis görüşmeleri sırasında gazetecilerin basın locasından çıkarılmasıyla ilgili olarak Mahkeme, ilgili gazetecilerin seçilmiş temsilcilerin hareketleri ve yetkililerin tartışmalar sırasında meydana gelen kargaşalarla nasıl başa çıktıkları hakkında kamuya bilgi verme haklarını kullandıklarını tespit etmiştir. Bu nedenle, gazetecileri bu tartışmalardan uzak tutmaya yönelik herhangi bir girişim, sıkı bir incelemeye tabi tutulmak zorundaydı. ([Selmani ve Diğerleri/Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti](#), § 75; [Pentikäinen/Finlandiya](#) [BD] kararına atıfta bulunarak, §§ 89 ve 107). Mahkeme, ilk olarak, gazetecilerin ortamda bulunmasının kamu güvenliğine veya düzenine herhangi bir tehdit oluşturmadığını (§ 80) ve ikinci olarak, gazetecilerin oradan çıkarılmasının gazetecilerin gerçekleşen olayların bilgisini bizzat tecrübe ederek doğrudan ve ilk elden edinmesini anında engellediğini - her ne kadar gazeteciliğin temel unsurlarından biri olarak kamunun bundan mahrum edilmemesi gerekse de - vurgulamıştır (§ 84).

223. Gazetecilerin belirlenen alanlar dışında milletvekilleriyle yaptıkları röportaj ve video kayıtları nedeniyle Meclis'e giriş akreditasyonlarının askıya alınmasına ilişkin **Error! Hyperlink reference not valid.** kararında, Mahkeme, meclis çalışmalarının kesintiye uğramaması için belirli çekim alanları belirlenerek parlamento binalarındaki içindeki davranışları düzenleme konusunda parlamentoların koydukları kurallara uyulması hakkına sahip olduğunu değerlendirmiştir (§§ 68-70). Ancak, yeterli usuli güvencelerin olmaması, yani karar alma sürecine katılmanın imkansız olması, kısıtlama süresinin uzunluğuna ilişkin netliğin olmaması ve dava konusu karara itiraz etmek için herhangi bir etkili yolun bulunmaması nedeniyle Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (§§ 72-78).

299. Mahkeme'ye göre, yetkililer kamu düzenini korumak için operasyonlar yürüttüğünde yetkililerin örneğin halka açık gösterileri ve kargaşaları kontrol altına alma şekli gibi konularda medya, bilgi sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Medyanın “bekçilik” rolü, bu tür bağlamlarda özel bir önem kazanır, çünkü medyanın varlığı yetkililerin protestocuları kontrol etmek veya dağıtmak ya da kamu düzenini korumak için kullanılan yöntemler de dahil olmak üzere büyük toplantılarda düzenin sağlanması konusunda göstericilere ve genel olarak halka karşı hareketlerinden sorumlu tutulabileceğinin garantisidir. ([Pentikäinen/Finlandiya](#) [BD], § 89).

300. Hapishanedeki bir mahkûmla yapılan röportajın görsel olarak kayda alınmasına izin verilmesinin mutlak olarak reddedilmesine ilişkin bir davada Mahkeme, özellikle, söz konusu kısıtlamaya yönelik herhangi bir acil toplumsal ihtiyacın bulunmadığını ve yerel makamların kararlarında söz konusu çıkarlar arasında bir denge kurmadığını kaydetmiştir. ([Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG/İsviçre](#), §§ 22 and 65).

301. [Szurovecz/Macaristan](#) kararında the araştırmacı gazeteci olan başvuran, sığınmacıların kaldığı bir kabul merkezini ziyaret etmek ve merkezdeki yaşam koşullarına ilişkin bir makale için burada yaşayanlarla röportaj yapmak üzere izin istemiştir ancak izni reddedilmiştir. Mahkeme, özellikle yetkililerin hassas gruplara yönelik uygulamalarının mevcut olduğu durumlarda belirli yerlere ilişkin haber yapılmasında kamu yararının söz konusu olduğuna karar vermiştir. Medyanın “bekçi” rolü, medyanın varlığı yetkililerin sorumlu tutulabileceğinin bir garantisi olduğundan, bu tür bağlamlarda özel bir önem kazanır. Konu kamuyu ilgilendiren bir husus olduğundan, Devletin ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaları için çok az alan vardı. (§§ 61-62). Mahkeme, kabul merkezinde doğrudan haber toplamaya yönelik başka alternatiflerin varlığının, başvuranın merkezdeki yaşam

koşulları hakkında yüz yüze görüşme yapmaya ve ilk elden izlenimler edinmeye olan ilgisini kaybetmesine neden olmadığını karar vermiştir. (§ 74).

c. Bir gazetecinin davranışının hukukiliği

302. Mesleki bir faaliyet olarak "sorumlu gazetecilik" kavramı, Sözleşme'nin 10. Maddesinin korumasından faydalanmakta olup gazetecilik yoluyla toplanan ve/veya yayılan bilgilerin içeriğiyle sınırlı değildir. Bu kavram, *diğerlerinin yanı sıra*, gazetecilik görevlerini yerine getirirken yetkililerle kamuya açık etkileşim kurmak da dahil olmak üzere bir gazetecinin davranışlarının hukuka uygunluğunu da kapsar. Bir gazetecinin bu bağlamda kanunu ihlal etmiş olması, kesin olmasa da gazetecinin sorumlu davranıp davranmadığının belirlenmesinde en önemli husustur ([Pentikäinen/Finlandiya](#) [BD], § 90).

303. Bu bağlamda Mahkeme, gazetecilerin bazen,bağışık tutulmadıkları olağan ceza hukukuna uyma genel ödevi ile mesleki görevleri olan bilgi alma ve yayma ve böylece medyanın temel rolü olan "kamu gözlemciliği" yapma görevini yerine getirme işlevleri arasında bir çelişki ile karşılaşabileceklerini kabul etmiştir. Bu çıkar çatışmasının bağlamında, "sorumlu gazetecilik" kavramının gerektirdiği üzere bir gazeteci - ve aynı zamanda işvereni - iki görev arasında bir seçim yapmak zorunda kaldığında gazeteci bu seçimini olağan ceza hukukuna uyma görevinden yana kullanmazsa, böyle bir gazetecinin, *diğerleri arasında* polisin yasal emirlerine uymayarak, cezai nitelikte olanlar da dahil olmak üzere, yasal yaptırımlara maruz kalma riskini üstlendiğinin farkında olması gerektiği vurgulanmalıdır ([Pentikäinen/Finlandiya](#) [BD], § 110). Mahkeme, sürekli olarak, gazetecilerin, yalnızca 10. Maddenin kendilerine koruma sağlaması nedeniyle olağan ceza hukukuna uyma görevlerinden muaf tutulamayacağını yinelemiştir ([Stoll/İsviçre](#) [BD], § 102).

304. Başka bir deyişle, bir gazeteci, ifade özgürlüğü hakkını kullanan diğer bireylerden ayrılarak, söz konusu suçun gazetecilik görevlerinin ifası sırasında işlenmiş olması nedeniyle, cezai sorumluluk bakımından kendine özgü bir dokunulmazlık talep edemez ([Pentikäinen / Finlandiya](#) [BD], § 91, diğer referanslarla birlikte).

224. Ancak, söz konusu tedbirin yine de gerekli olup olmadığını tespit etmek için, Mahkeme birkaç farklı yönü dikkate almaktadır: söz konusu menfaatler (β), tedbirin yerel mahkemeler tarafından gözden geçirilmesi (γ), başvuranın davranışı (δ) ve verilen cezanın orantılı olup olmadığı (ϵ) ([Stoll/İsviçre](#) [BD], § 112).

225. Dolayısıyla Mahkeme, gazetecilerin hukuka aykırı davranışlarının ardından ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin, gizli olarak sınıflandırılan bir diplomatik belgenin yayınlanmasına ilişkin davalarda izlenen meşru amaçlarla orantılı olduğuna karar vermiştir (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD]); bir gösteri şiddete dönüştüğünde polisin dağılma emrine uymayı reddetme (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD]); polis iletişiminin telsiz cihazıyla dinlenmesi (**Error! Hyperlink reference not valid.**); güvenlik sistemindeki eksiklikleri ortaya çıkarmak için uçağa silah sokulması (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.)); bu tür silahlara erişimin kolaylığını göstermek amacıyla kanuna aykırı olarak ateşli silah bulundurmak (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.)); yasaklanmış havai fişeklerin satın alınması ve yasadışı taşınması (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.)); veya şantaj ve organize suçlar (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.)) (§ 151; ayrıca bk., bir gazetecinin üçüncü şahısların özel hayatına saygı göstermemesinin ardından arşivlerde araştırma yapma akreditasyonun geri alınmasıyla ilgili olarak, **Error! Hyperlink reference not valid.** , §§ 86-88).

307. [Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy/Finlandiya](#) [BD] davasında, her ne kadar veriler yasadışı yollarla elde edilmemiş olsa da, Mahkeme, medya profesyonelleri olan başvuran şirketlerin, gazetecilere vergilendirme verilerine erişim için açık olan normal kanalların ve buna bağlı olarak, yerel makamlar tarafından bu bilgilerin erişim ve dağıtımını düzenlemek için kurulan kontrol ve denge mekanizmasının etrafından dolaşan bir politika izlediklerini açıkça belirtmiştir (§ 185). Mahkeme, özellikle, başvuran şirketlerin medya profesyonelleri olarak söz konusu verilerin

kitlel olarak toplanmasının ve bu ölçekte yayılmasının yalnızca gazetecilik amaçlarına yönelik bir veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilemeyeceğinin farkında olmaları gerektiğini kaydetmiştir (§ 151; ayrıca bk., bir gazetecinin üçüncü şahısların özel hayatına saygı göstermemesinin ardından arşivlerde araştırma yapma akreditasyonun geri alınmasıyla ilgili olarak, Gafiuc/Romanya , §§ 86-88).

308. Gazetecilere uygulanan sınır dışı etme emri ve ülke topraklarına giriş yasağı ile ilgili *Zarubin ve Diğerleri/Litvanya* davasında, Mahkeme, yerel mahkemelerin söz konusu gazetecilerin Litvanya'daki varlığının, fikirlerini yaymaları nedeniyle değil, bundan ziyade üst düzey bir siyasi olaydaki saldırgan ve kışkırtıcı davranışları nedeniyle ulusal güvenlik için bir tehdit oluşturduğu sonucuna vardıklarını kaydetmiştir (§§ 53, 57).

2. Editöryal karar almaya ilişkin görev ve sorumluluklar

309. Editöryal karar almaya ilişkin görev ve sorumluluklar aynı zamanda gazetecilik "etiği" veya "mesleki kurallar" gibi kavramlara veya "sorumlu gazetecilik" kavramlarına dahildir. Bu görev ve sorumluluklara ilişkin unsurlar, Mahkemenin değerlendirmesinde kullanılan diğer kriterlerle etkileşim halinde olup, bu Kılavuzun diğer bölümlerinde de ele alınmışlardır. Ancak ana noktaların bu kısımda özetlenmesi yerinde olacaktır.

310. Gazetecilik özgürlüğüne ilişkin olarak Mahkeme, hukukun üstünlüğü ilkesiyle yönetilen bir Devlette basın oynadığı öncü rol ışığında sürekli olarak bu "görev ve sorumlulukların" kapsamını değerlendirmiştir (*Thorgeir Thorgeirson/İzlanda*, § 63).

311. Basının demokratik bir toplumdaki temel rolüne rağmen, Sözleşmenin 10. maddesinin 2. fıkrası, kamuoyunu ciddi seviyede ilgilendiren konuların basına yansımalarına ilişkin olarak bile tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemektedir (*Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 65; *Monnat / İsviçre*, § 66).

312. Mahkeme, 10. Madde ile gazetecilere genel ilgi alanlarını ilgilendiren konularda haber yapma konusunda sağlanan güvencenin, gazetecilerin iyi niyetle ve doğru bir olgusal temelde hareket etmeleri ve gazetecilik etiğine uygun olarak "güvenilir ve kesin" bilgi vermeleri şartına tabi olduğu kanaatindedir (*Axel Springer AG/Almanya* [BD], § 93; *Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç* [BD], § 65; *Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka* [BD], § 78; *Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], § 54; *Stoll/İsviçre* [BD], § 103; *Kasabova/Bulgaristan*, §§ 61 ve 63-68; Mahkemenin aynı ilkenin kamuoyunda tartışmaya giren kişilere de uygulanması gerektiğine dair bir bulgusu için bk. *Steel ve Morris / Birleşik Krallık*, § 90).

313. Bu koşullar aynı zamanda "sorumlu gazetecilik ilkelerine uygun" hareket etmek olarak da tanımlanmaktadır (*Bédat/İsviçre* [BD], § 50; *Pentikäinen/Finlandiya* [BD], § 90).

314. Çağdaş toplumda medyanın sahip olduğu etki göz önüne alındığında, bu mülahazalar günümüzde özellikle önemli bir role sahiptir: Medya sadece bilgi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu bilgiyi sunuş şekliyle bu bilgilerin nasıl değerlendirileceğine yönelik bir fikir de verebilir. Bireyin geleneksel ve elektronik medyada dolaşan ve sayısı gittikçe artan aktörü içeren büyük miktarda bilgiyle karşı karşıya olduğu bir dünyada, gazetecilik etiğine uyulup uyulmadığını takip etmek daha fazla önem kazanmaktadır (*Stoll/İsviçre* [BD], § 104).

a. Güvenilir ve kesin bilgi: Teyit etmeye ve iletmeye ilişkin sorumluluklar

315. Genel olarak, Mahkeme, muhabirlerin, resmi kaynaklardan edinilen bilgilere dayanarak olayları doğrulamak zorunda kalmadan, olayları haberleştirmede özgür olması gerektiğini düşünmektedir (*Selistö/Finlandiya*, § 60; *Axel Springer AG/Almanya* [BD], § 105; *Yordanova ve Toshev/Bulgaristan*, § 51).

316. Başvuranın, bir narkotikle mücadele biriminin belirli üyelerinin faaliyetlerine ilişkin bir soruşturmadan elde edilen kamuya açık materyallere ve aşırı doz nedeniyle ölümlerin sayısını gösteren resmi bir sağlık raporuna dayandığı bir davada, Mahkeme, başvuranın yayınının, adı geçen polis memurlarının itibarına yönelik karşılıksız bir saldırıdan ziyade halkı ilgilendiren bir konu hakkında haklı bir yorum olduğu sonucuna varmıştır (*Godlevskiy/Rusya*, § 47).

317. Bir gazeteci başvuranın, resmi mal beyanı ışığında sürgündeki bir milletvekilinin mali durumunu genel olarak incelemesine ilişkin bir davada, Mahkeme, başvuranın bağımsız araştırma yapmak zorunda kalmadan resmi bir belgeye güvenme hakkına sahip olduğu sonucuna varmıştır (*Gorelishvili/Gürcistan*, § 41).

318. Başka bir davada, söz konusu ifadelerin ilgili bireyin uluslararası uyuşturucu kaçakçılığına alet olduğunu ima etmesi nedeniyle, günlük bir gazetenin yayın müdürü hukuk davası kapsamında bir Devlet başkanına hakaret olarak nitelendirilen ifadeleri yayınlamaktan sorumlu tutulmuştur. Mahkeme, ilk olarak, yerel mahkemelerin yayınlanan bilgilerin içeriğinin esasen doğru olduğunu reddetmediğini kaydetmiştir. Derdest haldeki yargılamalara ilişkin olarak ayrıntı eksikliği iddiasıyla ilgili olarak, Mahkeme, yayınlanan haberin, gazetecinin metnini hazırlarken kullanımına açık olan bilgilere atıfta bulunduğunu kaydetmiş ve haberin yazarından mahkumiyet kararının verilmesinden iki ay önce, derdest haldeki ceza yargılamasının gelecekteki sonucunu bilmesinin veya niteliği gereği kısıtlanmış olan polise ait belgeler ve adli belgeler üzerinde araştırma yapmasının beklenemeyeceği kanaatine varmıştır (*Gutiérrez Suárez/İspanya*, § 37).

319. Mahkeme, yerel mahkemelerin, ihtilaf konusu iddiaların dayandığı kaynak türleri arasında bir ayırım yapmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Ulusal mahkemeler, belirli bir bireyin mafya mensubu olduğuna dair şüpheler ile ilgili olarak, başvuran şirketin, resmi şirket içi raporlarda yansıtılan şüphe düzeyini abarttığına ve iddia ettiği yüksek düzeydeki şüpheyi ek gerçeklerle kanıtlayamadığına karar vermiştir. Yerel mahkemenin yaptığı ayırma göre, gazeteciler ilave bir araştırma yapmaksızın kamu görevlisi raporlarına veya resmi basın açıklamalarına güvenebilseler de, aynı durum iç yazışmalar için geçerli değildir. Mahkemenin görüşüne göre, bu ayırım, özellikle masum sayılma hakkının söz konusu olduğu suç teşkil eden davranış iddialarına ilişkin raporlar bakımından doğrudur (*Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG/Almanya*, § 48).

320. Bir haber sitesindeki materyallerin kelimesi kelimesine çoğaltılmasına yönelik bir davada Mahkeme, yazıların kaynağına işaret ederek, yazılı basın ile İnternet arasında farklılıklar olduğunu ve internetin profesyonel medya faaliyetleri bağlamında oynadığı rolü ve genel olarak ifade özgürlüğü hakkının kullanılması açısından önemini dikkate alarak, genel olarak, gazetecilerin yaptırımlara maruz kalma korkusu olmadan internetten elde edilen bilgileri kullanmalarına olanak tanıyan ulusal düzeyde yeterli bir yasal çerçevenin bulunmamasının, basının bir “kamu gözlemcisi” olarak yaşamsal işlevini yerine getirmesini ciddi şekilde engellediğini kabul etmiştir (*Editorial Board of Pravoye Delo ve Shtekel / Ukrayna*, § 64).

321. Mahkeme, *Kqcki/Polonya* davasında, “sorumlu gazeteciliğin” gazetecilerin halka sunulan bilgileri makul ölçüde kontrol etmeleri anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu nedenle, gazetecilerden her zaman makul bir şekilde bir röportajda yer alan tüm bilgileri kontrol etmeleri beklenemez. Mahkeme; Gazetecinin kendi ifadeleri yerine, röportaj yapılan kişinin ifadelerini yazıya döktüğü bir röportajın yazılı basınında yeniden basılması ile gazetecinin, söz konusu kişinin ifadelerini yayınlanmadan önce makalede doğru bir şekilde alıntı yapıldığını kontrol etmesine olanak tanıyarak iyi niyetini göstermiş olması arasındaki ayırma vurgu yapmıştır (§ 52).

322. Mahkeme, gazetecilerin üçüncü bir tarafın hakaret teşkil edebilecek ifadelerini bildirmek için kullandıkları teknikleri veya yöntemleri seçme özgürlüğünü her zaman tanımıştır. Mahkeme, söz konusu medyadaki diğer şeylerin yanı sıra, tarafsız ve dengeli habercilik yöntemlerinin de önemli ölçüde farklılık gösterebileceğini kabul etmiştir (*Jersild/Danimarka*, § 31).

323. Mahkeme, gazetecilerin başkalarına karşı hakaret içerebilecek veya başkalarını

kışkırtabilecek veya bu kişilerin itibarlarına zarar verebilecek bir alıntı yapmaktan sistematik ve resmi olarak kaçınmaları yönündeki genel bir gerekliliğin basının güncel olaylar, görüşler ve fikirler hakkında bilgi sağlama rolüyle bağdaşmayacağı kanaatindedir (*Thoma/Lüksemburg*, § 64; *Brunet-Lecomte ve Diğerleri/Fransa*, § 47).

324. Bir gazetecinin ırkçılıklarını yeniden dile getiren gençler hakkında bir televizyon belgeseli yaptığı için yargılandığı ve mahkûm edildiği bir davada, Mahkeme, başvuranın ırkçı görüşleri yaymayı değil, kamuoyunu ilgilendiren bir konuyu vurgulamayı amaçladığı sonucuna varmıştır: Röportajlara dayalı habercilik, basının "kamu gözlemcisi" rolünü oynamak için kullandığı en önemli araçlardan biri olmuştur (*Jersild/Danimarka*, § 35).

325. Basın özgürlüğü aynı zamanda bir dereceye kadar abartmaya ve hatta provokasyona başvurma ihtimalini de içinde barındırır (*Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka*, § 71). Herhangi bir davada gazeteciler tarafından hangi habercilik tekniğinin benimsenmesi gerektiğine dair kendi görüşlerini basının görüşlerinin yerine koymak ne Mahkemenin ne de ulusal mahkemelerin görevidir (*Jersild/Danimarka*, § 31; *Erikäinen ve Diğerleri/Finlandiya*, § 65) Gazeteciler dikkatlerini çeken haber öğelerinden hangisiyle ve nasıl ilgileneceklerini seçme özgürlüğüne sahiptir (*Couderc and Hachette Filipacchi Associés / Fransa* [BD], §§ 31 ve 139).

326. Bununla birlikte, Mahkeme, günlük yayın yapan bir gazetenin genel yayın yönetmeni olan başvuranın, bir seçim adayının siyasi görüşlerini eleştirdiği itiraz konusu başyazının yanı sıra, son zamanda basında çıkan haberlerden çok sayıda alıntı yapmış olmasına büyük önem vermiştir. Mahkeme, bunu yaparken başvuranın gazetecilik mesleğini düzenleyen kurallara uygun hareket ettiğine karar vermiştir. Mahkeme, bu makaleleri ele alırken, genel yayın yönetmeninin okuyucuların söz konusu başyazıyı burada atıfta bulunulan kişinin kullandığı ifadelerin yanına yerleştirerek okuyucuların kendi fikirlerini oluşturmalarına izin verdiğini açıklamıştır (*Lopes Gomes da Silva/Portekiz*, § 35).

327. Bu bağlamda, Mahkeme, bilgiyi edinme ve kamuoyu için yeniden üretmede kullanılan yöntemlerin adilliklerinin ve haberin konusu olan kişiye gösterilen saygının da dikkate alınması gereken temel kriterler olduğu kanaatine varmıştır. Bir makalenin indirgemeci ve cimbrizlanmış yapısı, okuyucuyu yanıltma eğilimindeyse, bu nedenden dolayı, söz konusu makalenin kamu yararına yönelik bir tartışmaya katkısını önemini önemli ölçüde azaltması muhtemeldir (*Couderc ve Hachette Filipacchi Associés/Fransa* [BD], § 132; *Travaglio/İtalya* (k.k.), § 34).

328. Mahkeme, birçok davada, ifadelerin gazeteciye mi ait olduğuna yoksa başkalarından alıntı mı yapıldığına göre bir ayırım yapılması gerektiğini yinelemiştir (*Godlevskiy / Rusya*, § 45; *Pedersen ve Baadsgaard/Danimarka* [BD], § 77; *Thorgeir Thorgeirson/İzlanda*, § 65; *Jersild/Danimarka*, § 35).

329. Bir gazeteci olan başvuranın tartışmanın girişi olarak kullanmayı seçtiği görüntülerde başvuranın farkında olmadan canlı bir televizyon programına katılırken verdiği ifadelerle ilişkin bir davada Mahkeme, başvuranın sorumluluğunun kapsamının kendi sözlerinin ötesine geçemeyeceğine ve ister televizyon editörü ister gazeteci olsun başkalarına ait ifadelerden veya iddialardan sorumlu tutulamayacağına karar vermiştir (*Reznik/Rusya*, § 45).

330. Yerel mahkemelerin, bulgularını yalnızca ihtilaf konusu makaledeki rüşvet suçlamalarını içeren bir pasaja dayandırdığı bir davada, Mahkeme, itiraz konusu pasajın bağlamının dışına çıkarıldığını kaydetmiştir. Her ne kadar suçlamalar ciddi olsa da, makale, bir bütün olarak okunduğu takdirde söz konusu söylentinin güvenilmez olduğu konusunda okuyucuyu açıkça uyarmaktadır. Mahkeme, bu kararda, tamamen temelsiz olmadıkları durumlarda medyanın diğer kişilerce veya "kamuoyunca" ortaya atılan "hikayeler" veya "söylentiler" hakkında yaptığı haberlerin de korunacağını yinelemiştir (*Timpul Info-Magazin ve Anghel/Moldova*, § 36).

b. Diğer sorumluluklar: gazete editörleri ve yayın yönetmenleri, okuyucular, katkıda bulunanlar

331. Mahkeme, yayıncıların yazarlara fikirlerini ifade etmeleri için bir ortam sağlamaya yardımcı oldukları için yayıncıların yalnızca makalelerini yayınladıkları yazarların ifade özgürlüğünün kullanımına tam olarak katılmakla sınırlı kalmayıp aynı zamanda yazarların "görev ve sorumluluklarını" da paylaştıklarına hükmetmiştir. Bu nedenle, 2. fıkranın gereklerine uyulduğu takdirde 10. madde, kişisel olarak ifade edilen fikirlerle bağlantılı olmasalar bile yayıncıların yazarının bu "görev ve sorumlulukları" göz ardı ettiği bir metni yayınladıkları için, cezalandırılmasını engellemez (*Orban ve Diğerleri/Fransa*, § 47, diğer referanslarla birlikte).

332. Diğer bir dava, aşırı sağcı bir parti ve onun başkanına hakareten üç kişinin mahkum edilmesine ilişkindir: Bir romanın yazarı ve yayıncısı ile bir gazetenin yayın yönetmeni mahkum edilmiştir. Üçüncü mahkumiyet, rahatsız edici pasajlara atıfta bulunan ve ilk iki mahkumiyeti protesto eden bir dilekçenin basılmasının ardından gelmiştir. Mahkeme, ilk iki mahkumiyete ek olarak, gazetenin yayın müdürünün de karalayıcı pasajları yeniden üretmek suretiyle izin verilen "provokasyon" sınırlarını aştığını düşünmek mantıksız görünmediğinden, söz konusu kişinin mahkumiyetinin 10. maddeye uygun olduğuna karar vermiştir (*Lindon, Otchakovsky-Laurens ve Temmuz/Fransa* [BD], § 66).

333. İki hakim hakkında iftira niteliğinde bir haber yayınladığı için bir gazete müdürüne ertelenen bir hapis cezası verilmesini içeren başka bir davada, Mahkeme, başvuranın bir gazetenin yayın yönetmeni olarak siyasi tartışmanın hakaret veya kişisel saldırılara dönüşmesinin önüne geçme yetkisine ve görevine sahip olduğunu yinelemiştir (*Belpietro/İtalya*, § 41).

334. Her ne kadar İnternetin kendine özgü yapısı nedeniyle, 10. Maddenin amaçları bakımından bir İnternet haber portalına verilecek "görev ve sorumluluklar", üçüncü taraf içerik açısından geleneksel bir yayıncıya göre bir dereceye kadar farklılık gösterebilse de" (*Delfi AS/Estonya* [BD],

§ 113; ayrıca bk. *Orlovskaya Iskra/Rusya*, § 109), kamuoyunun internette bilgi ve fikir alışverişi yapmasını sağlayarak ifade özgürlüğünün kullanılması için bir ortam sunulması olgusu, basın için geçerli ilkeler ışığında değerlendirilmelidir (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ve Index.hu Zrt/Macaristan*, § 61)¹¹.

VI. Gazetecilik kaynaklarının korunması

A. Genel İlkeler

335. Gazetecilik kaynaklarının korunması basın özgürlüğünün temel taşlarından biridir. Bu türden bir korumanın olmadığı durumda bilgi kaynakları, kamuoyunu ilgilendiren konularda halkı bilgilendirme konusunda basına yardım etmekten caydırılabilir. Sonuç olarak, basının hayati önem taşıyan "kamu gözlemcisi" rolü zayıflayabilir ve basının doğru ve güvenilir bilgi sağlama yeteneği olumsuz şekilde etkilenebilir (*Ressiot ve Diğerleri/Fransa*, § 99; *Goodwin/Birleşik Krallık*, § 39; *Roemen ve Schmit/Lüksemburg*, § 57; *Ernst ve Diğerleri/Belçika*, § 91; *Tillack/Belçika*, § 53).

336. Bilgi kaynakların korunmasına yapılan müdahaleleri gerekçelendirmek için en sık dayanan iki meşru amaç "ulusal güvenlik" ve "gizli bir şekilde edinilen bilgilerin ifşasını önlemek" olarak karşımıza çıkmaktadır. "Düzensizliğin önüne geçilmesi", "suç işlenmesinin önlenmesi" ve "başkalarının haklarının korunması" gibi gerekçelere de bu nitelikteki pek çok hususta dayanıldığı görülmektedir.

337. Demokratik bir toplumda basın özgürlüğü için gazetecilik kaynaklarının korunmasının önemi

¹¹ İnternetteki araçların sorumlulukları için, aşağıdaki "İfade Özgürlüğü ve İnternet" Bölümüne bakınız.

ve bir bilgi kaynağının ifşa edilmesi yönündeki bir kararın bu özgürlüğün kullanılması üzerindeki potansiyel caydırıcı etkisi göz önünde bulundurulduğunda, bir müdahale, kamu yararına ağır basan bir gereklilik tarafından gerekçelendirilmedikçe, Sözleşme'nin 10. maddesiyle uyumlu olamaz (*Goodwin/Birleşik Krallık*, § 39; *Weber ve Saravia/Almanya* (k.k.), § 149; *Financial Times Ltd ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, § 59; *Tillack/Belçika*, § 53).

Buna göre, gazetecilik kaynaklarının gizliliğine ilişkin sınırlamalar, Mahkeme tarafından mümkün olan en dikkatli incelemeyi gerektirmektedir (*Goodwin/Birleşik Krallık*, §§ 39-40).

338. Gazetecilik kaynaklarının gizliliğinin iki yönü bulunmaktadır: Gizlilik sadece gazetecileri değil, aynı zamanda ve özellikle kamuoyunu ilgilendiren konularda halkı bilgilendirmede basına yardımcı olan kaynakları da ilgilendirmektedir (*Stichting Ostade Blade* (k.k.), § 64; *Nordisk Film & TV A/S / Danimarka* (k.k.)).

339. Mahkeme, gazetecilerin kaynaklarını ifşa etmeme hakkının, kaynaklarının hukuka uygunluğuna veya hukuka aykırılığına bağlı olarak bahsedilecek veya elinden alınabilecek salt bir ayrıcalık olarak kabul edilemeyeceğini, bunun yerine son derece dikkatli davranılması gereken bilgi alma hakkının ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamıştır (*Nagla/Letonya*, § 60; *Tillack/Belçika*, § 65).

B. Tanımlar, uygulama alanı

340. Gazetecilik kaynaklarının korunmasına ilişkin davalarda Mahkeme sık sık, 8 Mart 2000 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen, gazetecilerin bilgi kaynaklarını açıklamama hakkına ilişkin R (2000) 7 sayılı Tavsiye Kararına atıfta bulunmaktadır (bk., diğer kararların yanı sıra, *Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda* [BD], § 44; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri/Hollanda*, § 86).

341. Dolayısıyla, Mahkemenin gazetecilik "kaynağı" kavramına ilişkin anlayışı "bir gazeteciye bilgi sağlayan herhangi bir kişi" dir. Buna ek olarak, Mahkeme, bir kaynağın tanımlanmasına yol açması muhtemel olduğu sürece, "bir kaynağı tanımlayan bilgi" ifadesinin "bir gazetecinin bir kaynaktan bilgi edinmesinin maddi koşulları" ve "bir kaynak tarafından bir gazeteciye sağlanan bilgilerin yayınlanmamış içeriğini" kapsadığını değerlendirmektedir (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 45; *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri/Hollanda*, § 86).

342. Bir televizyon şirketinin polise pedofili olduğundan şüphelenilen kişileri içeren yayımlanmamış görüntüleri teslim etmesi yönündeki emre ilişkin bir davada Mahkeme, ilk olarak gazetecinin gizli kimlikle çalıştığını ve onunla konuşan kişilerin kendisinin gazeteci olduğunun farkında olmadığını kaydetmiştir. Mahkeme'ye göre, programa katılan kişiler, kamuoyunu ilgilendiren konularda halkı bilgilendirme konusunda özgür iradeleriyle basına yardımcı olmadıkları için, bu kişilerin geleneksel anlamda gazetecilik bilgi kaynağı olarak değerlendirilmeleri mümkün değildir. Bu bulguya rağmen Mahkeme, yerel mahkemelerin itiraz edilen kararının Sözleşme'nin 10 § 1 maddesi anlamında bir müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir. Söz konusu kararda, Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesinin böyle bir durumda uygulanabilir olabileceğini kabul etmiş ve araştırma materyalinin zorunlu olarak yetkililere teslim edilmesinin gazetecilik ifade özgürlüğünün kullanılması üzerinde caydırıcı bir etkiye yol açabileceğini kaydetmiştir (*Nordisk Film & TV A/S/Danimarka* (k.k.)).

343. Bir bombalı saldırının sorumluluğunu üstlenen bir mektubun yayınlanmasının ardından dergi binalarında arama yapılmasına ilişkin bir davada Mahkeme, aramanın ciddi bir suç araştırma ve saldırıları önlemek için yapıldığını kaydetmiştir. Mahkeme, saldırıları halka duyurmayı amaçlayan derginin bilgi sağlayıcısının, "kaynaklara" sağlananla aynı korumadan yararlanma hakkına sahip olmadığı sonucuna varmıştır (*Stichting Ostade Blade/Hollanda* (k.k.)).

C. Müdahalenin biçimleri ve orantılılığı

1. Bilgi kaynaklarını açıklama yönündeki kararlar

344. Mahkeme, bilgi kaynaklarının açıklanmasına yönelik kararların, yalnızca kimliği açıklanabilecek kaynak üzerinde değil, aynı zamanda emrin hedef aldığı gazete veya diğer yayınlar üzerinde zararlı bir etkiye sahip olduğunu ve gelecekteki potansiyel kaynakların ve anonim kaynaklar aracılığıyla aktarılan bilgileri almakta menfaati bulunan halkın gözünde ilgili kuruluşların itibarının olumsuz etkilenebileceğini kaydetmiştir (*Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda* [BD], § 89; *Financial Times Ltd ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, § 70).

345. Bir gazetecinin silah kaçakçılığına ilişkin cezai bir soruşturma hakkındaki bilgi kaynağını açıklamaya zorlamak amacıyla tutuklandığı bir davada, Mahkeme, ulusal makamların bilgi kaynağının kimliğini öğrenmek için ne kadar ileri gitmeye hazırlıklı oldukları konusundaki şaşkınlığını belirtmiştir. Bu türden geniş kapsamlı önlemler, yalnızca yapılan yanlışlarla ilgili doğru ve kesin bilgilere sahip olan kişileri gelecekte ortaya çıkıp bilgilerini basınla paylaşmaktan caydırmaktadır (*Voskuil/Hollanda*, § 71).

2. Aramalar

346. Mahkeme, birçok davada, verimsiz olsa bile, bir gazetecinin kaynağını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan bir aramanın, kaynağın kimliğini açıklama emrine göre daha sert bir önlem olduğuna karar vermiştir. Bunun nedeni, habersiz olarak gazetecinin işyerine baskın düzenleyen arama emirleri ile donatılmış müfettişlerin, kapsam gereği, gazetecinin elindeki tüm belgelere erişmelerini sağlayan çok geniş soruşturma yetkilerine sahip olmalarıdır (*Roemen ve Schmit/Lüksemburg*, § 57; *Ernst ve Diğerleri / Belçika*, § 103; *Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, §§ 57-59).

347. *Görmüş ve Diğerleri/Türkiye* davasında, dava konusu tedbirin birkaç yönü bulunmaktadır; başvuranların iş yerlerinde yapılan arama, gazetecilerin bilgisayarlarının tüm içeriğinin harici disklere kopyalanması ve bu disklerin savcılık tarafından saklanması. Mahkeme, böylesine bir tedbirin, bilgi sağlayan kişilerin kimliğinin açıklanmasını gerekli kılan bir emre göre kaynakların korunmasını daha büyük ölçüde tehdit ettiğini değerlendirmiştir. Gazetecilerin yazılım paketlerindeki tüm verilerin ayırım gözetmeksizin elde edilmesi, yetkililerin söz konusu eylemlerle ilgisi olmayan bilgileri toplamasına olanak sağlamıştır.

Mahkemenin görüşüne göre, bu müdahalenin sadece başvuranların bütün kaynakları ile ilişkileri üzerinde çok olumsuz yansımaları sahip olması muhtemeldir. Bu etkinin yanı sıra böylesine bir müdahale, Devlet tarafından istihdam edilen diğer gazeteciler veya diğer muhbirler açısından da ciddi bir caydırıcı etkiye sahip olabilir ve onları, kamu makamlarının herhangi bir suistimalini veya tartışmalı eylemlerini bildirmekten caydırabilir (*Görmüş ve Diğerleri / Türkiye*, §§ 73-74; *Roemen ve Schmit/Lüksemburg*, § 57; bir gazetecinin evinde, söz konusu gazetecilerin bilgi kaynaklarını içeren veri depolama cihazlarına el konulmasını içeren acil aramaların yapıldığı *Nagla/Letonya*).

3. Kaynaklarının belirlenmesi için gazetecilerin hedeflenerek gözetime tabi tutulması

348. Gazetecilerin izleme kapsamına alınması ve kaynaklarının tespit edilmesine yol açabilecek belgelerin teslim edilmesine ilişkin bir davada, Mahkeme, ilk olarak, davanın, bilgilerini nereden elde ettiklerini belirlemek için gazetecilerin hedeflenmiş bir gözetime tabi tutulması ile karakterize edildiğini kaydetmiştir (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri/Hollanda*, § 97). Bu nedenle ortaya çıkan soru, başvuranların gazeteci olarak statülerinin, kaynaklarının yeterli şekilde korunmasını sağlamak için özel güvenceler gerektirip gerektirmediğiydi. Mahkeme, özellikle, gazetecilerin hedeflenmiş bir gözetime tabi tutulmasına, bu gözetimi yapmaktan kaçınma

veya sonlandırma yetkisine sahip bağımsız bir organ tarafından önceden incelenmeksizin izin verildiğini vurgulamıştır. Mahkemenin görüşüne göre, olaydan sonra yapılan (*post factum*) inceleme yeterli olmamıştır, çünkü gazetecilik kaynaklarının gizliliği bir kez ortadan kaldırıldığında yeniden tesis edilemez. Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 98).

349. Başka bir davada, gözetim tedbirleri, gazetecilik kaynaklarının kaçınılmaz olan en az seviyede tutarken, bir tehdidi belirleyip önlemeyi amaçlamaktaydı. Mahkeme, bu nedenle tedbirin gazetecileri izlemeyi amaçlamadığını kaydetmiştir. Genel olarak yetkililer, yalnızca dinlenen telekomünikasyonları incelerken, bir gazetecinin konuşmalarının izlendiğini bilmiş olacaktı. Mahkemenin görüşüne göre, gözlem altına alma tedbirleri gazetecilik kaynaklarını ortaya çıkarmaya yönelik olmadığından, stratejik izleme yoluyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahale, özellikle ciddi olarak nitelendirilemez (*Weber ve Saravia / Almanya* (k.k.), § 151)

226. *Sedletska/Ukrayna* davasında, bir kamu görevlisine karşı yürütülen ceza yargılaması bağlamında, bir bölge mahkemesi, soruşturmacının, gazeteci ve üst düzey politikacılar/savcılar arasındaki yolsuzluğa odaklanan bir televizyon programının genel yayın yönetmeni olan başvuranın telefon verilerine erişmesine izin vermiştir. Başvuran, bu tür verilerin yetkililerin kaynaklarını belirlemesine olanak sağlayabileceğinden ve dolayısıyla gazetecilik faaliyetlerini riske atabileceğinden şikayet etmiştir. Mahkeme, yerel mahkemeler tarafından verilen veri erişim yetkisinin “kamu yararına ağır basan bir gereklilik” veya dolayısıyla demokratik bir toplumda gerekli olduğuna ikna olmamıştır (§ 72).

4. Ceza yargılaması bağlamında delil sunma kararı

227. Bir gazeteciye, kendisi öne çıkan bir kaynak aleyhinde ifade vermesine karar verildiği *Becker/Norveç*, davasında, Mahkeme, kararın kamu yararına olan ağır basan bir gereklilikle gerekçelendirilmediğine karar vermiştir (§ 83). Mahkeme, başvuruyu piyasayı manipüle etmek için bir araç olarak kullandığına ilişkin olarak kaynak hakkında düzenlenen iddianamenin orantılılık değerlendirmesi yapmaya uygun olduğu kanaatine varmıştır. Bununla birlikte Mahkeme, ifade verme kararının verildiği esnada kaynağın zararlı amacının sınırlı bir ağırlık taşıdığını kaydetmiştir (§ 77).

228. **Error! Hyperlink reference not valid.** davasında, gazeteci başvuranın, hakkında haber yaptığı bir uyuşturucu satıcısının karıştığı bir ceza soruşturmasının bir parçası olarak ifade vermesine karar verilmiştir. Her ne kadar söz konusu suç, bir gazetecinin kaynaklarının korunması hakkına ilişkin kanuni istisnalar içinde yer alsa da, Mahkeme, bu özel davada, bu gerekçenin, başvurana yüklenen kaynağının kimliğini ifşa etme yükümlülüğünü haklı çıkarmak için yeterli olmadığı kanaatine varmıştır. (§ 41).

D. Usuli güvenceler

353. Gazetecilik kaynaklarının ve kimliklerinin tespit edilmesine yol açabilecek bilgilerin korunmasının basın özgürlüğü bakımından hayati önemi göz önüne alındığında, bu tür kaynakların koruma haklarına yapılan herhangi bir müdahaleye, söz konusu ilkenin önemi ile orantılı usuli yasal güvenceler eşlik etmelidir (*Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda* [BD], § 88).

354. Bu güvencelerin ilki ve en önemlisi, bir hâkim veya diğer bağımsız ve tarafsız karar alma organları tarafından yapılacak bir incelemenin garanti altına alınmasıdır. Zaruri olan bu inceleme, yürütme organı ve diğer ilgili taraflardan ayrı bir organ tarafından yapılmalı ve söz konusu inceleme, bu tür materyallerin teslim edilmesinden önce, gazetecilik kaynaklarının korunması ilkesini geçersiz kılan kamu yararına bir gerekliliğin olup olmadığını belirleme ve eğer yoksa kaynakların kimliğini ifşa edebilecek bilgilere gereksiz erişimi önleme yetkisine sahip olmalıdır (*Sanoma Uitgevers B.V./ Hollanda* [BD], § 90). Mahkemenin görüşüne göre, en azından elde edilen materyallere erişim ve kullanımdan önce yapılan bağımsız bir inceleme, herhangi bir gizlilik

sorununun ortaya çıkıp çıkmadığını ve eğer çıkıyorsa, davanın özel koşullarında, soruşturma veya kovuşturma makamlarınca ileri sürülen kamu menfaatinin, kaynağın korunmasına ilişkin genel kamu menfaatine ağır basıp basmadığını belirlemek için yeterli olmalıdır. Mahkemenin görüşüne göre, sadece bu tür kaynakları açığa çıkarabilecek materyallerin teslim edilmesinden sonra gerçekleşen herhangi bir bağımsız inceleme uygulamasının, gizlilik hakkının özüne zarar vereceği açıktır (*aynı kararda.*, § 91; ayrıca bk. *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri/Hollanda*, § 98).

355. Mahkeme, bu nedenle böyle bir incelemenin önleyici niteliği göz önüne alındığında, kimliğin açıklanmasını talep eden yetkililerin iddiaları uygun şekilde değerlendirebilmesi için hâkimin veya diğer bir bağımsız ve tarafsız organın herhangi bir ifşadan önce ve ifşa edilmek istenen materyale referansta bulunmak suretiyle potansiyel risklerin ve ilgili menfaatlerin birbirleri karşısında ağırlıklarını ölçebilecek bir konumda olması gerektiğini eklemiştir. Alınacak karar, daha az müdahaleci bir tedbirin, belirlenen öncelikli kamu çıkarlarına hizmet etmeye yetip yetmeyeceği de dahil olmak üzere, açık kriterler gözetilerek gerçekleştirilmelidir. Gizli materyalde isimlerinden özel olarak bahsedilmiş olsun ya da olmasın, kaynakların açığa çıkmasını önlemek için hâkim veya diğer makamlar bu tür materyallerin paylaşılmasının, bir gazetecinin kaynaklarının kimliğini tehlikeye atma konusunda ciddi bir risk oluşturduğu gerekçesiyle bir açıklama kararı vermeyi reddedebilmeli veya sınırlı veya nitelikli bir karar verebilmelidir. Acil durumlarda, yetkililer tarafından ilgili materyalin kullanılmasından önce, bu tür bir risk taşımayan bilgiler nedeniyle kaynakların kimliklerinin açık edilmesine yol açabilecek bilgileri tanımlamak ve bunları ayırmak için bir prosedür mevcut olmalıdır (*Sanoma Uitgevers B.V./Hollanda* [BD], § 92).

VII. Gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi

A. Genel ilkeler

356. Gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi, Mahkeme önünde hem “kamu” hem de “özel” olmak üzere birçok içerik türüne dayandırılmaktadır. Bunlar, askeri bilgiler¹² (*Hadjianastassiou/Yunanistan*, § 45; *Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 62); vergilere ilişkin gizli bilgiler (*Fressoz ve Roire/Fransa* [BD], § 52); bir adli soruşturmada elde edilen bilgiler¹² (*Bédard/İsviçre* [BD], § 55); diplomatik yazışmaların korunması (*Stoll / İsviçre* [BD]); ulusal güvenlik servislerinin gizli raporları (*Vereniging Weekblad Bluf! / Hollanda*); tıbbi gizlilik (*Éditions Plon/Fransa*) veya belirli bir faaliyet alanında iş uygulamalarına dair tartışmaya davet eden ticari bilgilerdir (*Herbai/Macaristan*, §§ 41-43).

357. Mahkeme, Sözleşmenin 10 § 2 maddesinde kullanılan ve bir gizli göreve tabi kişi veya üçüncü bir taraf ve özellikle de bir gazeteci tarafından ifşa edilen gizli bilgiyi kapsayan “gizli bilginin yayılmasının önlenmesi” cümlesinin bir yorumunun benimsenmesinin uygun olduğunu değerlendirmektedir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 61).

358. Basın özgürlüğü, gizli veya saklı tutulması gereken bir niteliği olmasından dolayı Devlet faaliyetlerinin ve kararlarının demokratik ve yargı denetimden kaçırıldığı koşullarda daha da büyük önem arz etmektedir. Bu tür bir bağlamda, Devletin elindeki bilgilerin ifşa edilmesi demokratik bir toplumda çok önemli bir rol oynamaktadır zira menfaatlerini koruma yetkisi verdiği Hükümetin eylemlerini kontrol etmesi için sivil topluma imkân sağlamaktadır (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 48; *Stoll/İsviçre* [BD], § 110).

¹² bk. aşağıda “Adalet sisteminin otoritesi ve tarafsızlığı ve ifade özgürlüğünün korunması: adli yargılamalar bağlamında ifade özgürlüğü hakkı ve hâkimlerin kamu tartışmasına katılımı” Bölümü..

359. Bu doğrultuda, Mahkeme, belgelerin yayımlanmasının bir kural ve sınıflandırması olduğu Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen ilkeye ve bunun istisnası olan casusluk ve Devlet sırlarını ifşa etmeye ilişkin ceza davalarındaki adil yargılanma konularına dair Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=17535&lang=en> 1551 (2007) sayılı Kararına atıfta bulunmaktadır (*Stoll/İsviçre* [BD], §§ 40-41).

360. Mahkeme, gizli veya saklı tutulması gereken nitelikte belirli hassas öğeler içeren bilgilerin korunmasını ve bu amaca aykırı hareket eden eylemlerin kovuşturulmasını amaçlayan kurallarda üye Devletlerdeki büyük değişkenlikleri not etmiştir. Devletlerin dolayısıyla bu alanda belirli bir takdir yetkisi talep edebildiğine işaret etmiştir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 107).

361. Gizli veya saklı kalması gereken bilgiyi yaydığı için bir gazetecinin mahkûm edilmesi, basın çalışanlarının kamu menfaatine dair konularda kamuyu bilgilendirme hususunda cesaretlerini kırabilir. Sonuç olarak, basın “kamu gözlemcisi” olarak elzem rolünü yerine getiremeyebilir ve basının doğru ve güvenilir bilgi sunma kabiliyeti olumsuz etkilenebilir (*Stoll / İsviçre* [BD], § 110).

362. Mahkeme'nin kapsamlı içtihadına göre, kamuya açık hale getirildikten (*Weber/İsviçre*, § 49) veya gizliliğini yitirdikten sonra (*Observer ve Guardian/Birleşik Krallık*, §§ 66-70; *The Sunday Times/ Birleşik Krallık (no. 2)*, §§ 52-56) bilginin yayılmasının önlenmesi gereksizdir.

363. Mahkeme, gazetecilik etiğinin ilgilendirdiği ölçüde, gazetecilerin çalışma şeklini değerlendirmede iki yönün hesaba katılması gerektiğini değerlendirmektedir: gazetecinin gizli bilgiyi elde etme biçimi ve ihtilaf konusu yazıların şeklidir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 140).

B. Değerlendirme kriterleri

364. Gazeteciler tarafından ulusal güvenlikle ilgili konulara dair bilgi veya gizli bilgilerin ifşa edilmesine ilişkin birkaç davada, Mahkeme, Devletlerin aldıkları tedbirlerin gazetecilerin ifade özgürlüğüne ihlal teşkil ettiğine karar vermiştir (*Gîleanu/Romanya*, §§ 71- 72; *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG/İsviçre*, § 22; *Dammann / İsviçre*, § 28).

365. İfade özgürlüğünün kullanılmasına ilişkin özel bir müdahalenin gerekliliğini değerlendirirken, Mahkeme, çatışan menfaatlerin değerlendirilmesi, başvuruların eylemi, yerel mahkemelerin değerlendirmesi ve uygulanan cezanın orantıllığı gibi birkaç kriteri dikkate almıştır (*Stoll/İsviçre* [BD], § 112).

366. Söz konusu menfaatleri değerlendirirken, Mahkeme ilk olarak söz konusu belgenin içeriğinin kamu menfaatine dair bir tartışmaya katkıda bulunmaya haiz olup olmadığını incelemektedir (*Stoll/İsviçre* [BD], §§ 118-124). Şayet böyle bir durum söz konusuysa, anlaşmazlık konusu belgelere dair haberdar edilirken kamu menfaatine karşı ölçülüp değerlendirilecek olan bu menfaatlerin niteliğini - kamu veya tam tersi - de dikkate almıştır (*aynı kararda*, §§ 115-116). Bu doğrultuda, Mahkeme, vatandaşların ilgili ulusal makamlara olan güvenini korumak gibi menfaatlere atıfta bulunmuştur (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 63).

367. Ek olarak, Mahkeme, söz konusu içeriğin kamu tarafından tamamıyla bilinip bilinmediği meselesine belirli bir ağırlık atfetmektedir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 113).

1. Genel menfaate yönelik bir kamu tartışmasına katkı sağlama

368. Gizli bilginin yayılmasının önlenmesine dair davalar bağlamında, Mahkeme, diğer hususların yanı sıra, genel menfaate yönelik konularda şu konuları değerlendirmiştir: kuvvetler ayrılığı, üst düzey bir siyasetçinin görevini kötüye kullanması ve Hükümetin polis şiddetine karşı takındığı tutum gibi konuları içeren yazıların ifşa edilmesi (*Guja /Moldova* [BD], § 88); silahlı kuvvetler ve bir

ülkenin genel politikası arasındaki bağlar (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 56); ceza yargılamalarına ve genel olarak adalet sisteminin işleyişine dair bir yayın (*Bédat/İsviçre* [BD], § 63; *A.B./İsviçre*, § 47; *Dupuis ve Diğerleri/Fransa*, § 42); Hepatit B aşısı olduktan sonra hastalık kapan mağdurlar tarafından açılan adam öldürmeye dair yargılamalara ilişkin ifadeler (*Mor / Fransa*, § 53); İsviçre'deki banka hesaplarına yatırılan sahipsiz varlıklar için Holokost mağdurlarından dolayı tazminat meselesi (*Stoll/İsviçre* [BD], § 118).

369. Ek olarak, Mahkeme, iş yeri kaynaklı ifade özgürlüğünün yalnızca bir kamu meselesine dair bir tartışmaya bariz biçimde katkıda bulunan yorumları koruduğuna karar vermemiş ve bilginin mesleki bir uygulama hakkında olduğuna, bir takım meslektaşına özel bir çevrede çevrimiçi olarak yayıldığı ve internet sitesi okuyucularını mesleki uygulamalara dair tartışmaya davet ettiği ve 10. madde kapsamı dışında bırakılamayacağı sonucuna da varmıştır (*Herbai/Macaristan*, § 43).

2. Bilginin yayılmasından sorumlu kişinin eylemi

370. Mahkeme, gazetecilik etiğinin ilgilendirdiği ölçüde, gazetecilerin çalışma şeklini değerlendirmede iki yönün hesaba katılması gerektiğini değerlendirmektedir: gazetecinin gizli bilgiyi elde etme biçimi ve ihtilaf konusu yazıların şeklidir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 140).

371. Daha genel olarak, Mahkeme, gizli veya saklı nitelikte olduğu değerlendirilen bir bilginin bir kişi tarafından elde edilme biçiminin, 10 § 2 maddesi bağlamında gerçekleştirilecek menfaatlerin dengelenmesi için bazı bakımlardan alakalı olabileceğini değerlendirmiştir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 141).

372. Bir gazetecilik araştırması bağlamında gizli nitelikteki askeri bilginin ifşa edilmesinden dolayı yaptırım uygulanan başvuranın davasında, Mahkeme, başvuranın, özel “görevleri” ve “sorumlulukları” olan silahlı kuvvetlerin bir mensubu olmadığını not etmiştir (*Girleanu/Romanya*, § 90). Ayrıca, gazeteci olan başvuranın söz konusu bilgiyi kanun dışı yöntemlerle elde etmediğini ve de bu bilgiyi elde etmek için aktif bir arayış halinde olmadığını kaydetmiştir (*aynı kararda*, § 91).

373. Başvuranın, polis haberleşmeleri dâhil olmak üzere, kendisi için amaçlanmayan konuşmaları dinlediği bir davada, Mahkeme, sorumlu gazetecilik kavramının, bir gazetecinin davranışının olağan ceza kanununa uyma görevini ihlal ettiğinde cezai niteliğe sahip olanlar dâhil olmak üzere yasal yaptırımlarla karşılaşmakla yükümlü olduğunun farkında olması gerektiğini yinelemiştir (*Brambilla ve Diğerleri/İtalya*, § 64).

374. Bu aynı şekilde bir gazetecinin istenilen bilgiyi ifşa etmesi için o kişiye baskı uygulamak için hile, tehdit veya diğer yöntemleri kullandığı bir davada da söz konusu olmuştur (*Dammann/İsviçre*, § 55).

375. Bununla birlikte, bir başvuranın bu minvalde kanun dışı olarak hareket etmemesi, görevlerine ve sorumluluklarına uyup uymadığını değerlendirmede zaruri olarak belirleyici bir faktör değildir (*Stoll/İsviçre* [BD], § 144; *Fressoz and Roire/Fransa* [BD], § 52).

3. Yerel mahkemeler tarafından yapılan değerlendirme

376. Mahkeme, geleneksel olarak Devletin egemenliğinin özünü oluşturan bir alan olan ulusal menfaatlerin belirlenmesinde Sözleşmeye Taraf Devletlerin yerini almanın kendi rolü olmadığını yinelemektedir. Ancak, 10. maddedeki hakların kullanılmasına müdahale edilmesine dair bir davanın incelenmesinde yargılamaların adilliğine ilişkin değerlendirmeler dikkate alınmasına ihtiyaç duyulabilir (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 64; *Stoll/İsviçre* [BD], § 137).

Örneğin, yerel mahkemelerin söz konusu menfaatlerin ölçülmesinde gizli nitelikteki belgelerin

maddi içeriğini değerlendirmesinden engellenmesi halinde “gizlilik” kavramının salt olarak resmen uygulanması Sözleşme’nin 10. maddesi ile korunan haklara getirilen müdahalenin gerekçelendirilip gerekçelendirilmediğini değerlendirirken bir engel teşkil edecektir (*Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, §§ 64-66).

Benzer şekilde, Mahkeme, uygulanan tedbirin yargı denetimiyle ilgili olarak, başvuran davranışına dair spesifik ögelerin yerel mahkemelerin incelemelerinde değerlendirmeye alınmadığını ve yerel mahkemelerin söz konusu bilginin askeri yapılara gerçekten de bir tehdit teşkil etmiş olabileceğini teyit edemediğini de göz önünde bulundurmıştır. Mahkemeler, dolayısıyla, bir gazetecilik araştırmasının menfaatlerine karşı söz konusu belgelerin gizliliğinin sürdürülmesindeki menfaatleri, bilgi sızdırılmasından bilgilendirilmesi hususunda kamunun menfaati ve belki de belgelerin gerçek içeriğini ölçmemişlerdir (*Gîrleanu/Romanya*, § 95).

4. Uygulanan yaptırımların orantılılığı

377. Mahkeme, ulusal güvenlikle ilgili olarak ve gizli askeri bilgilerin ifşa edilmesine dair cezai yaptırımlara ilişkin davalarda ulusal makamlara belirli bir takdir yetkisi bırakılması gerektiğini yinelemiştir (*Hadjianastassiou/Yunanistan*, § 47).

378. Ancak, bir gazetecilik araştırmasına yönelik uygulanan bir yaptırıma dair bir davada, cezanın nispeten düşük miktarda olması Mahkeme’yi Sözleşme’nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesinden alıkoymamıştır. Mahkeme, bilhassa, bir kişinin mahkûm edilmiş olmasının verilen cezanın önemsiz bir nitelikte olmasından daha önemli olabileceğini not etmiştir. İlaveten, başvurana karşı uygulanan yaptırımlarda onun gizli bilgiyi yayımlaması ve paylaşmasından alıkoyması hedeflenmiştir. Ancak, Mahkeme’nin görüşüne göre, belgelerin gizliliği kaldırıldıktan sonra herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmaması kararı etraflıca ölçülmelidir (*Gîrleanu / Romanya*, § 98).

VIII. Kamu görevlileri tarafından yapıldığı iddia edilen usulsüzlüklerin rapor edilmesine ve muhbirlere yönelik özel koruma

379. Sözleşme’nin 10. maddesi, hukuk dışı veya ahlaken kınanması gereken davranışa karşı dikkat çekme arayışında olan ifadelere uygulanmakta ve Mahkeme’nin içtihadında bu tür ifadeler için özel koruma sağlanmaktadır. Bu doğrultuda iki ayrı kategori mevcuttur: muhbirler ve Devlet memurları veya kamu çalışanlarının eylemlerindeki usulsüzlüklerin rapor edilmesi (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD], §§ 80-84). Bu ayırım, Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamındaki özel koruma kriterini belirlemeyi mümkün kılmıştır.

Davaların ilk kategorisiyle ilgili olarak, izlenen meşru amaçlar, bilhassa, alınan gizli bilginin ifşa edilmesini önlemek ve/veya başkalarının haklarını korumak iken ikinci kategoride başkalarının itibarının ve haklarının korunması daha sık gerekçe olarak gösterilmektedir.

Bu iki kategori arasındaki temel ayırt edici iki özellik aşağıdaki gibi özetlenebilir:

380. İlk olarak, muhbirin statüsü zaruri olarak bir iş kaynaklı ilişkiyi kastedip çalışanların işverenlerine borçlu olduğu bağlılık, sadakat ve ketumluk ödevi konusunu gündeme getirirken (*Guja / Moldova* [BD], § 70), bu tür bir ilişki usulsüzlüklerin rapor edilmesinde zaruri bir koşul değildir.

381. İkinci olarak, rapor etme her zaman bir Devlet görevlisi ile ilgiliyken (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD], § 80; *Zakharov/Rusya*; *Siryk/Ukrayna*; *Sofranschi /*

Moldova), muhbirlik zaruri olarak devlet memurlarının davranışıyla ilgili değildir. Nitekim Mahkeme muhbirler için sağlanan korumanın hem özel hem de kamu sektörü çalışanlarına tanınabileceğini kabul etmiştir (*Guja/Moldova* [BD], § 8; *Bucur ve Toma/Romanya*, § 7; *Langner / Almanya*, § 6). Örneğin, bir hemşirenin işvereni olan, çoğunluğu Land of Berlin'in sahip olduğu bir limited şirket tarafından sunulan sağlık hizmetindeki eksikliklere ilişkin olarak açtığı bir ceza davasının reddedilmesiyle ilgili olarak, Mahkeme, söz konusu korumanın bu davada olduğu üzere işveren ve çalışan arasındaki ilişkileri düzenleyen özel hukuka göre uygulandığını belirtmiştir (*Heinisch/Almanya*, § 44).

382. Bu doğrultuda, Mahkeme, hesap verilebilirliği güçlendirmede ve hem kamuda hem de özel sektörlerdeki yolsuzluk ve yönetim hatalarına karşı cesaretlendirmede bir fırsat olarak “muhbirliğin” önemini vurgulayan “muhbirlerin” korunmasına yönelik Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 1729 (2010) sayılı Kararına - risk altında bulunan arkadaşlarına yönelik gerçekleşen yanlış uygulamaları durdurmak için uyarıda bulunan bireylerle ilgili olarak - atıfta bulunmuştur. Tüm üye Devletleri “muhbirlerin” korunmasına yönelik olarak mevzuatlarını değerlendirmeye davet etmiştir (*Heinisch/Almanya*, § 37).

229. Mahkeme ayrıca, üye Devletlerin, iş temelli ilişkileri bağlamında, kamu yararına yönelik tehditler veya zararlar hakkında bilgi aktaran veya sızdıran bireyleri korumak için normatif, kurumsal ve adli bir çerçeve oluşturmalarını tavsiye eden Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ihbarcılarının korunmasına ilişkin **Error! Hyperlink reference not valid.** sayılı Tavsiye Kararına atıfta bulunmuştur. Mahkeme özellikle, haber yapma ve bilgi sızdırma için açık kanalların yerleştirilmesini tavsiye eden bu tür ilkelere ve ihbarcılarının misilleme hareketlerine karşı korunmasına ilişkin ilkelere atıfta bulunmuştur (**Error! Hyperlink reference not valid.** , §§ 39-40 ve diğer Avrupa Konseyi metinleri ve diğer uluslararası enstrümanlar, §§ 41-42).

A. Muhbirlerin korunması

384. Mahkeme, çalışanların işverenlerine karşı sadakat, ihtiyat ve takdir yükümlülüğü taşıdıklarını, bu yükümlülüğün özellikle devlet memurları için geçerli olduğunu, zira devlet memurluğunun doğasının bir devlet memurunun sadakat ve takdir yükümlülüğüyle bağlı olmasını gerektirdiğini düşünmektedir (*Ahmed ve Diğerleri/ Birleşik Krallık*, § 56; *De Diego Nafría/İspanya*, § 37).

385. Demokratik bir toplumda gazetecilerin oynadığı rol göz önüne alınarak, işverenlerine karşı ketumluk yükümlülüklerine, bilgi ve fikirleri yayma işlevlerinin niteliği dikkate alınarak, eşit kuvvette uygulanacağı söylenemez (*Wojtas-Kaletka/Polonya*, § 46; *Matúz / Macaristan*, § 39).

Ek olarak, bir gazetecinin bir devlet radyosu veya televizyon yayıncısı tarafından çalıştırılması halinde, gazetecinin bağlılık ve kısıtlama yükümlülükleri söz konusu yayıncı şirketin kamu niteliğine karşı ölçülmek zorundadır (*aynı kararda*, § 39; *Wojtas-Kaletka/Polonya*, § 47).

386. Ancak, Mahkeme, bazı devlet memurlarının, çalıştıkları esnada gizli bilgileri de içermek üzere, bilginin açığa vurulması ve yayınlanmasının güçlü bir kamu menfaatine tekabül edecek olan kurum içi bilgiden haberdar olabileceğini kabul etmiştir. Dolayısıyla, bir kamu sektöründeki devlet memuru veya çalışanın iş yerindeki hukuk dışı eylemi veya yanlış uygulamanın habercisi olması her koşulda korumadan faydalanmalıdır. Bu, ilgili çalışan veya devlet memurunun iş yerinde meydana gelenlerden haberdar olan tek kişi veya küçük bir insan grubunun parçası olması halinde gerekmektedir ve dolayısıyla işvereni veya genel olarak kamuyu uyararak kamu menfaatini harekete geçirmek için en iyi yöntem olur (*Guja/Moldova* [BD], § 72; *Marchenko/Ukrayna*, § 46; *Heinisch/Almanya*, § 63). Bir diğer deyişle, Mahkeme, işveren tarafından gerçekleştirildiği iddia edilen hukuk dışı davranışa ilişkin bir başvuran tarafından yapılan muhbirliğin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında özel korumayı gerektirdiği kanaatindedir (*Langner/Almanya*, § 47; *Heinisch/Almanya*, § 43).

230. *Guja/Moldova* [BD] davasında Mahkeme, ihbarcıların ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin orantılılığını değerlendirmek için altı kriter ortaya koymuştur (§§ 74-78).

388. Mahkeme, ilk olarak söz konusu bilginin ifşa edilmesinin kişinin üst veya diğer yetkili otorite veya organ tarafından yapılması gerektiğine karar vermiştir. Bu manada, bilginin, bir son çare olarak, kamuya ifşa edilmesinin yalnızca açık bir şekilde uygulanamaz olduğu hallerde gerçekleşebileceğini değerlendirmektedir (*Guja / Moldova* [BD], § 73; *Haseldine / Birleşik Krallık* , Komisyon kararı). Bu doğrultuda, Mahkeme, başvuran için açığa çıkarma niyetinde olduğu bir yanlış uygulamayı telafi edici herhangi bir etkili yöntemin mevcut olup olmadığını dikkate almalıdır. Örneğin, *Bucur ve Toma / Romanya*, davasında, Mahkeme, başvuranın, bu alanda hiçbir resmi prosedürün öngörülmediğini göz önüne alarak, endişelerine ilişkin üstlerini bilgilendirdiği ve hatta bağlı olduğu hizmeti denetlemekle sorumlu olan bir meclis komisyonu üyesi milletvekiliyle temasa geçtiğinden bilginin kamuya açıklanmasının gerekçelendirilebildiğine karar vermiştir (§§ 95-100). Benzer şekilde, *Matúz / Macaristan*, davasında, Mahkeme, söz konusu bilgiyi ifşa eden kitabın başvuranın iddia edilen sansür hakkında işverene şikâyetinde bulunduğu girişimin başarısız olmasının ardından basıldığına karar vermiştir (§ 47); bunun aksine, askeri personel olan bir başvuranın davasında, başvuran, fonları kötüye kullanmasıyla ilgili olarak ordu İç Hizmet Genel Müfettişliğine bir komutanı eleştiren e-posta göndermiş ve Mahkeme, diğer hususların yanı sıra, başvuranın emir komuta zincirine uymadığı ve dolayısıyla iddiaların doğrulanmasına yönelik soruşturma yürütülmesi için hiyerarşik ast-üst ilişkisini reddettiğini değerlendirmiştir (*Soares / Portekiz*, § 48).

231. İkinci olarak, açıklanan bilgilerle ilgili kamu yararına özel dikkat gösterilmelidir (**Error! Hyperlink reference not valid.** [BD], § 74): özel bir sağlık kuruluşu tarafından dava konusu edilen eksiklikler (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 3); bir devlet hastanesinde çalışan başhekimin defalarca aktif ötenazi uyguladığı şüphesi (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 73); kamu fonlarının zimmete geçirilmesi (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 10); Üst düzey yetkililerin devletin demokratik temellerine zarar veren uygunsuz davranışları veya Hükümetin polis vahşetine karşı tutumu.

Benzer ölçüde, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin birkaç davada, ifşa etme kamu menfaatine hizmet etmektedir. Mahkeme'nin görüşüne göre, bu meseleler kuvvetler ayrılığına ilişkindir: "Kuvvetler ayrılığına ilişkin konular kamunun bilgilendirmek şeklinde bir meşru menfaati olduğu ve bir siyasi tartışma kapsamında kalan çok önemli konuları içerebilmektedir" (*Baka/Macaristan* [BD], § 165; *Guja v. Moldova* [BD], § 88). Örneğin, *Kudeshkina/Rusya* davasında, başvuranın çeşitli yetkililerinin davranışlarını alenen eleştirdiğini ve hâkimlere baskı yapıldığına ilişkin örneklerin yaygın olduğunu iddia ettiğini not ederek, Mahkeme, başvuranın demokratik bir toplumda hür bir tartışma açılması gerektiğine ilişkin çok önemli bir kamu menfaatini gündeme getirdiğine hükmetmiştir (§ 94).

390. Söz konusu üçüncü faktör, ifşa edilen bilginin doğruluğudur (*Guja/Moldova* [BD], § 75). ifade özgürlüğü, bilgiyi ifşa etmeyi seçen kişinin, koşulların izin verdiği ölçüde, bu bilginin doğru ve güvenilir olduğunu dikkatli bir şekilde doğrulaması gerektiğine dair görev ve sorumlulukları da taşımaktadır (*Bladet Tromsø and Stensaas/Norveç* [BD], § 65; *Morissens/Belçika*, Komisyon kararı). Örneğin, *Gawlik/Lihtenştayn* davasında **Error! Hyperlink reference not valid.** (§§ 74-78), Mahkeme, başvuranın doğrudan üstü tarafından aktif ötenazi uygulandığı iddialarını yalnızca elektronik tıbbi dosyalarda bulunan bilgilere dayandırdığını gözlemlemiştir. Ancak bu dosyalar, hastanede çalışan bir doktor tarafından bilineceği üzere, hasta sağlığına ilişkin tam bilgileri içermemektedir. Başvuran, bu bağlamda kapsamlı bilgi içeren kağıt halindeki tıbbi dosyaları incelemeksizin, harici bir kuruluşla ciddi bir suç şüphesi ileri sürmüştür. Yerel mahkemeler, başvuranın bu dosyaları incelemesi halinde, şüphelerinin açıkça temelsiz olduğunu derhal anlayacağını ve bu nedenle sorumsuzca davrandığını tespit etmiştir. Mahkeme, başvuranın, açıklanan bilgilerin doğru ve güvenilir olduğunu koşulların izin verdiği ölçüde dikkatli bir şekilde doğrulamadığı sonucuna varmıştır.

391. Dördüncü olarak, söz konusu ifşa sonucunda, şayet mevcutsa, kamu makamının maruz kaldığı zararın ölçülmesi ve bu tür zararın bilginin açığa çıkarılmasında kamu menfaatinden daha ağır basıp basmadığının değerlendirilmesi gereklidir (*Guja/Moldova* [BD], § 76; *Hadjianastassiou/Yunanistan*, § 45). Örneğin, bir ulusal güvenlik hizmetinde veya silahlı kuvvetlerdeki tartışmalı uygulamalardaki kötüye kullanıma ilişkin bilginin ifşa edilmesindeki kamu menfaati demokratik bir toplumda o kadar önemlidir ki bu kurumlardaki kamu güvenini korumadaki menfaatten ağır basmaktadır (*Bucur ve Toma/Romanya*, § 115; *Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 63). Benzer şekilde, Genel Savcılığın haksız nüfuz kullanımına maruz kaldığı iddiası bu kurumun bağımsızlığına dair kamu güveni üzerinde güçlü olumsuz etkiler yaratabilecek olsa da bu tür bilginin ifşa edilmesindeki kamu menfaati üstün gelmektedir (*Guja/Moldova* [BD], §§ 90-91). Buna karşılık, Mahkeme, **Error! Hyperlink reference not valid.** davasında bir devlet hastanesinde tekrarlanan bir şekilde aktif ötenazi uygulandığı şüphelerine ilişkin bilgilerin ifşa edilmesinde kamu yararı bulunmasına rağmen, bu tür bilgilerin alınmasındaki kamu yararının, söz konusu bilgiler ifade edilmeden önce şüphenin temellerinin yeterince doğrulanmaması nedeniyle işverenin ve başhekimin itibarlarının korunmasına yönelik çıkarlarından daha ağır basmayacağına karar vermiştir (§ 80).

392. Beşinci belirleyici faktör, rapor eden çalışanın eylemlerinin arkasında yatan güdüdür (*Guja/Moldova* [BD], § 77). İlke olarak, Mahkeme'nin Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 1729 (2010) sayılı Kararındaki aynı terimleri kullandığı *Heinisch/Almanya* kararında, “şayet bir muhbir bilginin ifşa edilmesinin doğru olduğuna inanacak makul gerekçelere sahipse, daha sonra böyle olmadığı ortaya çıksa bile ve muhbir kanun dışı veya etik olmayan herhangi bir amaç izlese de, söz konusu muhbirin iyi niyetle davrandığı şeklinde değerlendirilmelidir” (§ 80). Ancak, kişisel bir sorunu veya kişisel bir düşmanlık veya maddi çıkarı kapsamak üzere kişisel fayda beklentisi ile güdümlü bir eylem özel olarak güçlü bir koruma düzeyi için gerekçe olarak gösterilemez (*Guja/Moldova* [BD], § 77; *Haseldine/Birleşik Krallık*, Komisyon kararı). Bir davayı incelerken, Mahkeme, çalışanın işverene veya ifşadan etkilenebilecek herhangi bir kişiye karşı kişisel bir sorunu olup olmadığıyla özellikle ilgilenmektedir (*Guja/Moldova* [BD], § 93). Bu doğrultuda, Mahkeme, iş anlaşmazlıkları veya işveren ve çalışan arasında bir çıkar çatışması bağlamında meydana gelen ihtilaf konusu bir eleştirinin söz konusu olduğu halleri kapsayan birkaç davada muhbirlerle genellikle tanınan özel korumayı tanımayı reddetmiştir (*Rubins/Letonya*, § 87; *Langner/Almanya*, § 47; *Aurelian Oprea/Romanya*, §§ 69-70). Başvuranın iyi niyetine itiraz edilmeyen yerel yargılamalarda, Mahkeme, bu koşulu dikkate almaktadır (*Wojtas-Kaleta/ Polonya*, § 51; *Matuz/Macaristan*, § 44).

393. Son olarak, müdahalenin orantılılığını değerlendirmedeki altıncı kriter başvurana uygulanan ceza ve neticelerinin dikkatli bir analizini gerektirmektedir (*Guja/Moldova* [BD], § 78). Bu doğrultuda, başvurana kanunla öngörülen olası en ağır cezanın uygulandığı bir davada (tazminat hakkı olmadan iş sözleşmesinin sonlandırılması) Mahkeme, daha hafif ve daha uygun başka disiplin cezaları öngörülebilecekken bilhassa başvuranın yaşını ve şirket için çalıştığı sürenin uzunluğunu göz önüne alarak bu yaptırımın fazlasıyla sert olduğuna hükmetmiştir (*Fuentes Bobo/İspanya*, § 49). Diğer taraftan, Mahkeme, söz konusu ifadelerin işverenin ve diğer personelin itibarı üzerindeki olumsuz etkisini göz önünde bulundurarak, başvuranın ihbarsız işten çıkarılmasının (iş kanununa göre mümkün olan en ağır yaptırım) haklı olduğu sonucuna varmıştır (*Gawlik/Lihtenştayn*, § 85). Aynı şekilde, yaptırımın ağırlığının diğer aksaklıkları rapor etme hususunda cesaret kırabilecek durumların medyada geniş yer bulduğu davalarda yaptırımın bir şirketin diğer çalışanları ve benzer şekilde aynı sektördeki başka çalışanlar üzerindeki caydırıcı etkisini göz önüne almak uygundur (*Heinisch/Almanya*, § 91).

Mahkeme, başka bir davada, bir yıllık hapis cezasının gerekçelendirilemediğine ve cezanın ertelenmiş olmasının bilhassa tek başına mahkûmiyetin etkileri ortadan gidermediğinden dolayı söz konusu neticeyi değiştirmede karar vermiştir (*Marchenko/Ukrayna*, §§ 52-53).

394. Mahkeme, bir kamu sektörü çalışanıyla ilgili olan *Guja/Moldova* [BD] kararında ortaya

konan, yukarıda bahsedilen ilke ve kriterlerin, özel hukuk kapsamındaki iş ilişkilerine dönüştürülmeye uygun olduğu ve işverenin itibarı ve ticari menfaatlerinin korunması hakkına karşı çalışan işverenin kanun dışı davranışı veya görevini kötüye kullanımını bildirme hakkını ölçmek için uygulanabileceği kanaatindedir (*Heinisch/Almanya*, § 64).

B. Devlet görevlilerinin eylemlerindeki usulsüzlükleri rapor etme bağlamında koruma

395. *Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD] davasında, muhirlere tanınan korumanın uygulanmasını reddettikten sonra, Mahkeme, 10. madde kapsamındaki korumanın başvuranın Devlet görevlilerinin eylemlerinde usulsüzlük olduğunu iddia ettiği durumları rapor etme hakkı ışığında değerlendirilmesi gerektiğine karar verdiği bir grup kıyaslanabilir davayı kayda değer bulmuştur (*Zakharov/Rusya*, § 23; *Siryk/Ukrayna*, § 42; *Sofranschi/Moldova*, § 29; *Bezmyanny /. Rusya*, § 41; *Kazakov/Rusya*, § 28; *Lešník/Slovakya*).

396. Mahkeme, vatandaşların onlara usulsüz veya kanun dışı görünen Devlet memurlarının eylemleri hakkında yetkili Devlet görevlilerine bildirebilmesi gerektiğinin (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD], § 82; *Zakharov/Rusya*, § 26; *Kazakov/Rusya*, § 28; *Siryk/Ukrayna*, § 42) ve kamu idaresine güvenini sürdürmenin (*Shahanov ve Palfreeman/Bulgaristan*, § 63) “hukukun üstünlüğü ilkesinin temel kurallarından biri” olduğuna hükmetmiştir. Bu usulsüzlükleri rapor etme hakkı, söz konusu iddialar gardiyanların yetkisini bu manada değiştirmesi muhtemel olsa bile mahpuslar gibi yetkililerin kontrolü altındaki kişilerin davalarına ek bir sorumluluk getirmektedir (*aynı kararda*, § 64).

397. Mahkeme, resmi bir yetkiyle görev yapan Devlet memurlarının sıradan bireylerden daha geniş sınırları olan kabul edilebilir eleştiriye tabi olduğunu değerlendirmektedir (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD], § 98; *Morice/Fransa* [BD], § 131). Bununla birlikte, Devlet memurları görevlerini gerçekleştirirken başarılı olacaklarsa uygunsuz ihlallerden muaf koşullarda kamu güveninden yararlanmalı ve bunun dolayısıyla görevleri başındayken onları saldırgan ve hakarete varan sözlü saldırılardan korumak için gerekli olduğunu kanıtlayabilir (*Janowski/Polonya* [BD], § 33). Savcılara ilişkin özel bir davada, Mahkeme, tıpkı adli memurlar gibi onların da kamu güveninden yararlanması gerektiğinin genel menfaat olduğu kanaatindedir. Dolayısıyla Devletin onları mesnetsiz suçlamalardan koruması gerekli olabilir (*Lešník/Slovakya*, § 54; *Chernysheva/Rusya* (k.k.)).

398. Mahkeme, başvuranların özel yazışmalar yoluyla şikâyetlerini dile getirmesine “hayati önem” atfetmekte (*Zakharov/Rusya*, § 26; *Sofranschi/Moldova*, § 33; *Kazakov/Rusya*, § 29; *Raichinov/Bulgaristan*, § 48) ve söz konusu iddiaların doğruluğunu teyit etmek için başvuranlara kısmen daha hafif bir yük getirilmesini kabul etmektedir (bk. örneğin, başvuranın davasını karara bağlayan bir hâkimin kanun dışı bir eylemi olduğunu iddia ettiği durumu rapor ettiği *Bezmyanny /. Rusya*, §§ 40-41; başvuranın suç duyurusunda bulunduğu üçüncü bir kişi hakkındaki şikâyetini reddeden bir Cumhuriyet savcısıyla ilgili olarak görevini kötüye kullanmak ve yolsuzluktan şikâyet ettiği *Lešník/Slovakya*, § 60 ve başvuranın iki kişi tarafından okunan bir mektupta kötü yönetimi şikâyet ettiği *Boykanov/Bulgaristan*, § 42).

399. Bir mektup yoluyla rapor etmenin gerçekleşmesi halinde, başvuranın iyi niyetinin ve gerçeği ortaya çıkarma çabalarının değerlendirilmesi diğer dava türlerindeki kadar daha öznel ve hafif bir yaklaşımla yapılmalıdır (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri/Bosna Hersek* [BD], § 98 ve orada atıf yapılan diğer kararlar)

400. Bildirimde bulunan bireyin profiliyle ilgili olarak, Mahkeme, basın ile karşılaştırılabilir bir şekilde, kamu gözlemcisi rolünü gerçekleştiren bir STK'nın kamu görevlilerinin usulsüzlüklerini bildirirken daha büyük bir etkiye sahip olacağını ve genellikle eleştirilerin doğruluğunu teyit etmek ve doğrulamak için kişisel olarak gözlemlendiğini bildiren bir bireye kıyasla daha fazla imkana sahip

olacağını değerlendirmektedir (*Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Dięerleri/Bosna Hersek* [BD], § 87). Sonuç olarak, bir STK'nın usulsüzlükleri rapor etmenin merkezinde olduğu hallerde, medyanın kamu gözlemcisi işlevini yerine getirirken itibara leke düşüren ifadelerin yayılmasına genel olarak uygulanan kriterlerin uygulanmasını, yani etkilenen kişinin kötü ününün derecesi, rapor edilen haberin konusu, yayının içeriği, türü ve neticeleriyle birlikte bilginin elde edilme şekliyle doğrulanması ve uygulanan cezanın ağırlığını dikkate almak uygundur (*aynı kararda* § 88; *Von Hannover /. Almanya (no.2)* [BD], §§ 108-113; *Axel Springer AG/Almanya* [BD], § 83).

IX. İfade özgürlüğü ve Devletin elinde bulunan bilgiye erişim hakkı

401. İfade özgürlüğüne kapsamında kalan türden olarak değerlendirilen, Devlet elinde bulunan bilgiye erişim hakkının olup olmadığı meselesi hem eski Komisyon hem de Mahkeme tarafından içtihatlarla giderek açıklığa kavuşturulan bir konu haline gelmiştir.

402. *Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD] davasında, Mahkeme, bu alandaki ilkelerini açıklığa kavuşturmuştur. Başvuran STK, müdafii atama planında reform yapılması önerileriyle bir araştırmayı tamamlamak adına avukatların atanması ve avukat atayan mahkemelerin isimlerine dair bilgileri içeren karakolların elinde bulunan dosyalara erişim talebinde bulunmuştur. Karakolların çoğu talep edilen bilgiyi ifşa etmiş olsalar da iki karakol buna uymamıştır. Başvuran STK, bu bilgiye erişim sağlayacak yerel yargı eylemini edinmede başarısız olmuştur. Mahkeme nezdinde, ilgili STK, bu bilgiyi ifşa etme talebinin reddedilmesinin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

A. Genel ilkeler

403. Mahkeme, süregelen ilkelere açıklık getirmek amacıyla, “temelde haber alma özgürlüğü hakkının, bir Hükümetin, bir kişinin başkalarının kendisine vermek istediği veya verilmesine rıza gösterebileceği bilgileri almasını kısıtlamaktan alıkoyduğunu” değerlendirmektedir. Dahası, “bilgi alma özgürlüğü hakkı bir Devlete re'sen bilgi toplamak ve yaymak için pozitif yükümlülükler getirmesi olarak yorumlanamaz”. Mahkeme, ayrıca, 10. maddenin bireye bir kamu makamının elinde bulunan bilgilere erişim hakkı vermediği veya Hükümeti bu tür bilgileri bireye vermekle yükümlü kılmadığı kanaatindedir. Ancak, bu tür bir hak veya yükümlülük, ilk olarak, bilginin ifşasının yasal güç kazandıran bir yargı kararıyla uygulandığında ve ikinci olarak bilgiye erişimin bilhassa da “bilgi alma ve verme özgürlüğü” olmak üzere bireyin ifade özgürlüğü hakkını kullanmasında çok önemli olduğu koşullarda ve bunun reddinin bu hakka bir müdahale getirdiğinde ortaya çıkabilir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 156; *Cangi / Türkiye*).

B. 10. Maddenin uygulanabilirliğine ve bir müdahalenin varlığına ilişkin değerlendirme kriterleri

404. Devletin elinde bulunan bilgiye erişim alanıyla ilgili olarak, 10. maddenin uygulanabilirliği ve bir müdahalenin varlığına ilişkin konular – bir müdahalenin varlığına ilişkin konu olan şikâyetlerin esasının

bir parçası olarak – sıklıkla birbirinden ayrılmaz biçimde bağlantılıdır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], §§ 71 ve 117; *Center for Democracy and the Rule of Law/Ukrayna*, (k.k.), § 55).

405. Mahkeme, bilgiye erişimin engellenmesinin bir başvuranın ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edip etmediğinin ve ne ölçüde bir müdahale teşkil ettiğinin, bu tür hakların kapsamını daha fazla belirlemek için her bireysel davada ve aşağıdaki ilgili kriterler göz önünde bulundurularak

içtihatla ortaya konan özel koşullar ışığında değerlendirilmesi gerektiği kanaatindedir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 157):

1. Bilgi talebinin amacı
2. İstenen bilginin niteliği
3. Başvuranın rolü
4. Bilginin mevcudiyeti

Dört kriterden birisi olan “bilgi talebinin amacı” karşılanmadığı gerekçesiyle Sözleşme hükümleri doğrultusunda bilgiye erişime dair bir şikâyeti konu bakımından bağdaşmaz bulup redderken, Mahkeme, bunların kümülatif olarak incelenmesi gerektiğini zimni olarak kabul etmiştir (*Center for Democracy and the Rule of Law/Ukrayna*, §§ 49, 54-59).

1. Bilgi talebinin amacı

406. Sözleşme'nin 10. Maddesinin uygulanabilir olması için, Mahkeme, bir kamu makamının elinde bulunan bilgiye erişimi talep eden kişinin amacının bilgi ve görüş alma ve başkalarına verme özgürlüğünü kullanmasına imkân tanınması gerektiğine karar vermiştir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 158).

407. İstenen bilgiye erişimin ifade özgürlüğünün kullanılmasında elzem bir unsur olup olmadığı doğrulanmalıdır. Dolayısıyla, Mahkeme, bilginin toplanılmasının gazetecilik faaliyetleri veya kamu tartışması için elzem bir unsur veya bir forum oluşturan diğer faaliyetler için ilgili hazırlık niteliğinde bir adım olup olmadığına dair vurgu yapmıştır (bk. bir STK için *Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, §§ 27-28; gazeteciler için *Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya*, § 36; *Roşiiianu/Romanya*, § 63).

408. Bir bireyin yargılamalara taraf olmadığı ve kararın bir nüshasını talep ettiği bir davada, Mahkeme, başvuranın kararın bir nüshasının neden bilgi ve görüş alma ve başkalarına verme özgürlüğünü kullanması için gerekli olduğuna dair özel bir gerekçeye başvurmadığına işaret etmiştir (*Sioutis/Yunanistan* (k.k.), §§ 26-27; bk. ayrıca, bu davaya uygulanabildiği ölçüde, *Tokarev/Ukrayna* (k.k.), § 21 ve gazetecilik araştırmalarını yürüten bir STK üyeleri ve eski bir avukatın üçüncü kişilere ilişkin cezai kararlara erişim talep ettiği *Studio Monitori ve Diğerleri/Gürcistan*,). Mahkeme, başvuranın ilgili mahkemenin yazı işlerine talebinin amacına dair açıklama getirmemesinin, istenen bilginin ifade özgürlüğü haklarının kullanılmasında çok önemli olduğunu kabul etmek için Mahkeme açısından imkânsız hale getirmiştir (§§ 40-42).

409. *Center for Democracy and the Rule of Law/Ukrayna*, davasında, başvuran STK, Anayasa Mahkemesinden bir anayasal konunun yorumlanması ve söz konusu mahkemenin kararında atf yaptığı bu konuya ilişkin bir dava dosyasında yer alan hukuki görüşlerin birer nüshasını elde etmede başarısız olmuştur. STK, ilgili alana ilişkin özel bir deneyime sahip olduğunu veya söz konusu yorumlanan meseleye ilişkin faaliyetlerde bulunduğunu gösteren herhangi bir bilgi sunmadığı için talep edilen materyale erişiminin ifade özgürlüğü hakkını kullanmasında çok önemli olmadığı değerlendirilmiştir (§ 57).

232. Ancak, **Error! Hyperlink reference not valid.**, davasında, insan haklarını koruma faaliyetlerinde bulunan bir gazeteci ve insan haklarını korumak adına çalışan tanınmış bir STK'nın üyesi olan başvuran, kendisine göre ve hukuka aykırı olarak gizli tutulan cumhurbaşkanlığı kararnamelerine sonuçsuz kalan bir erişim talebinde bulunmuş, Mahkeme ise, başvuranın rolü göz önüne alındığında, talep edilen bilgilerin bir gazeteci olarak mesleki görevlerini yerine getirmesi için gerekli olduğu sonucuna ulaşmıştır (§ 29).

2. Talep edilen bilginin niteliği

411. Mahkeme, erişim talep edilen bilgi, veri veya dokümanların, Sözleşme kapsamında, açığa çıkarma ihtiyacını harekete geçirmek için genel itibarıyla, bir kamu yararı testini karşılaması gerektiği kanaatine varmaktadır. Neyin kamu yararına ilişkin bir konu teşkil edebileceğinin tanımı, her davanın koşullarına dayanacaktır. Kamu yararı, kamuoyunu, meşru bir şekilde ilgisini çekecek kadar etkileyen, kamuoyunun dikkatini çeken veya özellikle vatandaşların refahını veya toplum hayatını etkilemesi bakımından önemli ölçüde ilgilendiren konularla ilgilidir. Ayrıca, kaydadeğer uyuşmazlıklara yol açabilecek, önemli bir sosyal hususa ilişkin olan veya kamuoyunun bilgilendirilme konusunda menfaatinin bulunduğu bir sorunu içeren konularda da durum böyledir. Kamu yararı, kamuoyunun başkalarının özel hayatına ilişkin olarak bilgi arayışına veya okuyucunun sansasyon veya hatta röntgencilik isteğine indirgenemez (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], §§ 161-162).

412. Mahkeme, içtihadında, siyasi konuşmalara ve kamuoyunu ilgilendiren konularla ilgili tartışmalara kendisi tarafından tanınan ayrıcalıklı pozisyonun önemli olduğunu vurgulamıştır. Sözleşme'nin 10 § 2. maddesi gereğince, bu tür ifadelerle ilişkin kısıtlamalar için çok az kapsama izin vermenin gerekçesi, benzer şekilde, kamu makamlarının bu tür bilgilere sahip olduğu hâllerde, söz konusu bilgilere 10 § 1. madde uyarınca erişim hakkı sağlanmasını desteklemektedir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 163).

413. Örneğin, aşağıdaki hususlar, kamu yararına olduğu değerlendirilen kategoriler içinde yer alabilmektedir:

- “Elektronik takip tedbirlerine ilişkin somut bilgi” (*İnsan Hakları için Gençlik Girişimi/Sırbistan* , § 24);
- “Anayasal bir şikâyete ilişkin bilgi” ve “kamusal öneme sahip bir konu” (*Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, §§ 37-38).
- Meşru bir tarihsel araştırmaya yönelik orijinal belgelere dayalı kaynaklar” (*Kenedi/Macaristan*, § 43).
- Gayrimenkul işlem komisyonlarına ilişkin kararlar (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya* , § 42).
- “Devlet başkanı tarafından çıkarılan ve mevcut durumda Ukrayna'daki mevzuatın bir parçası olan yasakarun başlıkları” (**Error! Hyperlink reference not valid.** , § 30).

414. Aksine, Mahkeme, her iki taraf da kamuoyu tarafından bilinmesine rağmen, bir milletvekili ve iş adamı arasındaki yargılamalara ilişkin olarak talep edilen bilginin niteliğinin, açığa çıkarma ihtiyacını harekete geçirmek için gerekli kamu yararı testini karşılamadığı kanaatine varmıştır (*Sioutis/Yunanistan* (k.k.), § 30).

415. Müvekkilinin davasında, daha geniş kapsamlı kamusal tartışmaya değer bir husus olan soruşturma makamlarının suistimalini veya genel uygulamayı ya da tekrarlanan suistimali açığa çıkarmaktan ziyade, müvekkili aleyhindeki suçlamaları çürütmek isteyen bir avukatın bilgi alma talebine ilişkin olarak da aynı durum geçerliydi (*Tokarev/Ukrayna* (k.k.), §§ 22-23).

416. Aynı şekilde Mahkeme, uygulanabilir iç hukuk doğrultusunda kamuya açık bilgi teşkil etmeyen belgeler de dâhil olmak üzere süregelen ceza yargılamalarına ilişkin yargı kararlarının tam bir kopyasının talep edilmesinin, yalnızca, yolsuzluk suçları için eski üst düzey Devlet görevlilerine karşı suçlamalarda bulunulmasına dayanarak, kamuoyunun merakı ile aynı olmayan kamu yararı kriterini karşılamadığına hükmetmiştir (*Studio Monitori ve Diğerleri/Gürcistan*, § 42).

3. Bilgi talep eden kişinin rolü

417. Mahkeme, yukarıda belirtilen, biri talep edilen bilginin amacı ve diğeri ise talep edilen bilginin niteliğine ilişkin iki kriterin mantıksal sonucunun, bilgiyi arayan kişinin, bilgiyi kamudan "alma ve verme" konusundaki özel rolünün önem kazanmasına ilişkin olduğu kanaatine varmıştır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 164).

418. Mahkeme, bu rolün, gazeteciler (*Roşianu/Romanya*, § 61), ve faaliyetleri kamu yararı ile ilgili hususlara ilişkin olan sivil toplum kuruluşları tarafından oynandığını kabul etmektedir (*Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan; Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya*; <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-120955> *İnsan Hakları için Gençlik Girişimi/Sırbistan*).

419. İlâveten, Mahkeme, bilgiye erişim hakkının yalnızca sivil toplum kuruluşları ve basına uygulanmaması gerektiğini açık bir şekilde belirtmiştir. Mahkeme, yüksek düzeyde bir korumanın, akademik araştırmacılara (*Başkaya ve Okçuoğlu/Türkiye* [BD], §§ 61-67; *Kenedi/Macaristan*, § 42; *Gillberg/İsveç* [BD], § 93) ve kamuyu ilgilendiren hususlara ilişkin olarak edebiyat yazarlarına kadar uzandığını tekrarlamıştır (*Chauvy ve Diğerleri/Fransa*, § 68; *Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa* [BD], § 48).¹³

420. Aksine, başvuranın, yargılamalara taraf olmadığı bir davadaki kararın suretini talep eden özel bir kişi olduğu, ancak halkın talep edilen bilgiye erişimini artırmaya ve yayılmasını kolaylaştırmaya herhangi bir katkıda bulunacağını ileri sürmediği bir davada, Mahkeme, başvuranın bu testi karşılamak için herhangi bir özel rol üstlenmediğini kanaatindeydi (*Sioutis/Yunanistan* (k.k.), § 31).

4. Hazır ve mevcut bilgi

421. Mahkeme, talep edilen bilginin hazır ve mevcut olmasının, bilgi sağlamayı reddetmenin, söz konusu hükümlerle korunan "bilgi alma ve verme" özgürlüğüne bir "müdahale" olarak kabul edilip edilemeyeceğine dair genel değerlendirmede önemli bir kriter oluşturması gerektiği kanaatine varmaktadır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 170).

422. Dolayısıyla, Mahkeme, bir davada, talep edilen bilginin "hazır ve mevcut" olduğunu ve Hükümet tarafından herhangi bir veri toplanmasını gerekli kılmadığını göz önünde bulundurmıştır (*Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, § 36; bk. karşılaştırınız, *Guerra ve Diğerleri/İtalya* [BD], § 53 son cümlesi).

233. **Error! Hyperlink reference not valid.** davasında, Mahkeme, her ne kadar talep edilen veriler oldukça geniş bir dönemi (yaklaşık on bir yıl) kapsasa da, prensipte bu verilerin hazır ve erişilebilir olduğunu ve Mahkeme'ye yetkililerin bu verileri toplamasının uygulamada zor olduğu veya makul olmayan bir yük oluşturacağı konusunda hiçbir bilgi verilmediğini değerlendirmiştir (§ 32).

424. Diğer bir davada, başvuran derneğin amaçları, tarım ve orman arazisi mülkiyet devirlerinin toplum üzerindeki etkisini araştırmak ve ilgili mevzuat tasarısına ilişkin görüş sağlamaktı. Başvuran dernek, belirli bir belgeyle sınırlı olmayan fakat zamanla verilen bir dizi karara ilişkin olan bilgileri talep etmiştir. Mahkeme, yerel makamlar tarafından, derneğin talebini reddetmek için sunulan gerekçelerin "ilgili ve yeterli" olup olmadığını incelemiştir ve yerel makamlardan biri tarafından ileri sürülen, ilgili bilgi ve belgelerin toplanmasında karşılaşılan zorluklara atıfta bulunan argümanı, söz konusu organ tarafından ifade edilen, öngörülen zorlukların çoğuna organın kendisinin sebep olduğuna ve bu zorlukların kararlarından hiçbirini açıklamamasına ilişkin seçiminden kaynaklandığına hükmederek, reddetmiştir (*Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung/Avusturya*, § 46).

¹³ bk. yukarıda "Kamu bekçisi" rolü: artan koruma, görevler ve sorumluluklar" bölümü.

425. *Bubon/Rusya*, davasında, çeşitli hukuk dergileri ve çevrimiçi yasal bilgi veritabanları ve ağları için makaleler de yazan bir avukat olan başvuran, fuhuştan idari olarak sorumlu tutulan kişi sayısı, başlatılan ceza davalarının sayısı ve bu bağlamda mahkûm edilen kişilerin sayısına ilişkin bilgi için yetkili makamlara başvurmuştur. Mahkeme, başvuranın talep ettiği bilginin “hazır ve mevcut” olmadığı ve talep ettiği formda var olmadığı ölçüde, başvuranın Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamında haklarına müdahale edilmediğine hükmetmiştir (§ 44). Ceza Kanunu’nun belirli hükümleri kapsamında cezai olarak sorumlu bulunan bireylere uygulanan cezalar hakkında genel bilgilere ilişkin olarak Mahkeme, başvuranın kullanamadığı, bilgiye erişimi için başvurabileceği bir yol olduğuna hükmetmiştir (§ 47; bk, aynı anlamda, *Demokrasi Merkezi ve Hukukun Üstünlüğü* (k.k.), § 58).

C. Müdahalenin gerekliliğini değerlendirmeye yönelik kriterler (müdahalenin gözetilen meşru amaçla orantılı olup olmadığı veya farklı hak ve menfaatler arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığı)

426. Devlet elinde bulunan bilgilere erişime ilişkin davaların çoğunda, başvuranların haklarının kısıtlanmasını haklı kılmak üzere öne sürülen meşru amaç, diğerlerinin haklarının korunmasıdır (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 186; *Társaság a Szabadságjogokért/Macaristan*, § 34).

427. Mahkeme, ilk olarak, söz konusu müdahaleye ilişkin olarak ileri sürülen hak ve menfaatlerin, Sözleşme’nin 8. maddesinin uygulanmasını ve bunların, başvuranların 10. maddenin birinci paragrafıyla korunan hakkına karşı dengeleyici bir uygulamaya geçilmesini gerektirecek nitelikte ve seviyede olup olmadığını değerlendirmektedir. Bu kapsamda, Mahkeme, bağlamı ve söz konusu bilginin açığa çıkarılmasının öngörülebilir olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini göz önünde bulundurmaktadır. Mahkeme, insanların kendilerini bilerek veya isteyerek, halka açık bir şekilde kaydedilen veya bildirilen ya da bu yönde bir olasılığı bulunan faaliyetlere dâhil ettikleri durumlar olduğunu kaydetmektedir. Mahkemeye göre, bireyin gizliliğe ilişkin makul beklentileri belirleyici olmasa da önemli bir unsur olabilir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 57).

428. 8. maddenin uygulanabilir olmaması hâlinde, Mahkeme, müdahalenin, ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı olup olmadığına ilişkin bir analize geçmektedir (*Magyar Helsinki Bizottság/Macaristan* [BD], § 196). Mahkeme özellikle, yerel mahkemelerin, Sözleşme’nin 10. maddesi kapsamındaki ifade özgürlüğü haklarına saygı gösterilip gösterilmediğine ilişkin anlamlı bir değerlendirme yürütüp yürütmediklerini incelemektedir. Bu bağlamda Mahkeme, genel menfaate ilişkin bir konudaki tartışmaya katkıda bulunması amaçlanan bir yayına ilişkin herhangi bir kısıtlamanın azami bir incelemeye tabi tutulması gerektiğini vurgulamıştır (*aynı kararda*, § 199; ayrıca bk. Mahkemenin, Hükümetin, başvuranın hakkına edilen müdahalenin kanunla öngörüldüğünü ve bir veya birkaç meşru amaç izlediğini gösteren herhangi bir argüman ileri sürmediği kanaatine vardığı *Roşianu/Romanya*, § 67).

X. Yetki ve adalet sisteminin tarafsızlığının korunması ve ifade özgürlüğü: yargılamalar bağlamında ifade özgürlüğü ve hâkimlerin kamusal tartışmaya katılımı

429. Bu Kısımda incelenen dava kategorisinde, ifade özgürlüğü, yalnızca meşru menfaatlerle değil aynı zamanda Sözleşme kapsamında güvence altına alınan diğer haklarla da ters düşebilmektedir. Bu, özellikle, adil yargılanma hakkı ve neticeleri, Sözleşme'nin 6. maddesiyle güvence altına alınan masumiyet karinesi ve Sözleşme'nin 8. maddesiyle güvence altına alınan özel hayat hakkına atıfta bulunmaktadır.

430. Dolayısıyla, bu kısım, özellikle basına yapılanlar olmak üzere mahkeme dışındaki açıklamalara ve mahkeme salonundaki davranışa ilişkin olarak, adli yargılamalar bağlamında, ulusal hukuk hizmeti üyelerinin, avukatların ve sanıkların ifade özgürlüğünü içeren davaları değerlendirmektedir.

Ayrıca, adli yargılamaların ve başvurularının medyada yer almasına ilişkin ilkeleri düzenlemektedir.

Son olarak, bu kısım, herhangi bir adli yargılamadan bağımsız olarak, daha genel bir kamusal tartışma bağlamında yargının ifade özgürlüğü hakkında Mahkemenin içtihadını tanımlamaktadır.

A. Adalet sistemindeki aktörlerin özel statüsü ve adli yargılamalar bağlamında ifade özgürlükleri

1. Yargı mensupları¹⁴

431. Hâkimlerin ifade özgürlüğüne uygulanabilen genel ilkeler, *Baka/Macaristan* [BD] kararının 162-167. paragraflarında özetlenmiştir.

432. Yargının toplum içindeki özel görevi, hâkimlerin, gizlilik yükümlülüğünü gözlemlemelerini gerektirmektedir (*Morice/Fransa* [BD], § 128). Fakat, söz konusu görev özel bir amaç gözetmektedir: avukatların konuşmasının aksine hâkimlerin konuşması, yalnızca kendini ifade eden kişiye değil aynı zamanda o kişi aracılığıyla adalet sisteminin tümüne ilişkin olarak yapılan nesnel bir değerlendirmeye dair bir ifade olarak algılanmaktadır (*aynı kararda*, § 168).

433. Bu inceleme sırasında Mahkeme, devlet memurlarının ifade özgürlüğü hakkının ihtilaf konusu olması durumunda, 10 § 2 maddesinde atıfta bulunulan “görev ve sorumlulukların” özel bir önem arz ettiğini göz önünde bulundurmalıdır. Buna göre, söz konusu müdahalenin yukarıda belirtilen amaçla orantılı olup olmadığının belirlenmesinde ulusal makamlara belirli bir takdir marjı bırakılması haklı görülmektedir (*Baka/Macaristan* [BD], § 162; *Vogt/Almanya*, § 53; *Guja/Moldova* [BD], § 70; *Albayrak/Türkiye*, § 41).

434. Demokratik bir toplumda yargının Devlet organları arasında işgal ettiği önemli yer göz önünde bulundurulduğunda bu yaklaşım, yargı, olağan kamu hizmetinin bir parçası olmamasına rağmen bir hâkimin görevlerini yerine getirmesi ile bağlantılı olarak ifade özgürlüğüne kısıtlama getirilmesi hâlinde de uygulanmaktadır (*Albayrak/Türkiye*, § 42; *Pitkevich/Rusya* (k.k.)).

435. Yargıda görev alan kamu görevlilerine ilişkin olarak Mahkeme, yargının yetki ve tarafsızlığının yerindeliliğinin sorgulanmasının muhtemel olduğu hâllerde, kamu görevlilerinden, ifade özgürlüğünü uygularken kısıtlama göstermelerinin beklendiğini tekrarlamıştır (*Wille/Liechtenstein*, [BD], § 64;

Kayasu/Türkiye, § 92).

¹⁴ Burada kullanıldığı üzere, “yargı mensubu” ifadesi, hem hâkimleri hem de savcılarını kapsamaktadır.

436. Mahkemeye göre, savcılarının statüsü, doğrudan devredilmiş bir yetkiyi, vatandaşların korunması ve suçun önlenmesi ve kovuşturulması amaçlarıyla kanun kapsamında elinde bulundurarak, adaletin doğru şekilde tecelli ettirilmesine ve dolayısıyla halkın adalete olan güveninin sağlanmasına katkıda bulunmak suretiyle, bireysel özgürlüklerin ve hukukun üstünlüğünün garantörü olma yükümlülüğünü getirmektedir ([Kayasu/Türkiye](#) § 91).

437. Yargısal işlevlerini yerine getirirken ve ayrıca, özellikle diğer hâkimlere olmak üzere kamu görevlilerine yönelik eleştirilerini ifade ederken, adli mercilerden, tarafsız hâkim imajlarını korumak için ([Olujić/Hırvatistan](#), § 59), ele aldıkları davalara ilişkin olarak azami yargısal takdirlerini kullanmaları talep edilmektedir ([Di Giovanni/İtalya](#)).

438. Mahkeme, devam eden soruşturmalar bağlamında, kamu görevlilerinin, özellikle, adaletin doğru şekilde tecelli etmesini sağlamak için tasarlanan resmi bir gizlilik hükmü ile korunan bilgileri içeren soruşturmaları bizzat yürütmekle görevli oldukları durumlarda, ifade özgürlüğü haklarını kullanırken daha fazla dikkat göstermeleri gerektiğini vurgulamıştır ([Poyraz/Türkiye](#), §§ 76-78).

439. Süregelen ceza soruşturmalarına ilişkin olarak yetkili makamların ifadeleri hususunda Mahkeme, 6 § 2 maddesinin, yetkili makamları, halkı bu tür soruşturmalar hakkında bilgilendirmekten alıkoymayacağını fakat masumiyet karinesine saygı gösterileceği durumlarda, söz konusu maddenin, yetkili makamların gerekli tüm takdir yetkisi ve tedbirle birlikte halkı bilgilendirmesini gerektirdiğini yinelemektedir ([Fatullayev/Azərbaycan](#), §§ 159-162; [Garycki/Polonya](#), § 69; [Lavents/Letonya](#), §§ 126-127; [Slavov ve Diğerleri/Bulgaristan](#), §§ 128-130).

440. Mahkeme, bir kişi, belirli cezai bir suçtan dolayı yargılanıp suçlu bulunmadan önce, kamu görevlilerinin ifadelerinde tercih ettikleri kelimelerin önemini vurgulamıştır ([Daktaras/Litvanya](#), § 41; ayrıca bk. ulusal basına verilen röportajlar bağlamında [Butkevičius/Litvanya](#), § 50; [Gutsanovi/Bulgaristan](#), §§ 197 ve 202-203).

441. Mahkeme, hukukun üstünlüğüyle yönetilen bir Devlette ve demokratik bir toplumda, yargı erkinin yetkisini sürdürmenin önemini belirttiği hâllerde, mahkemelerin görevlerini düzgün şekilde yerine getirmelerinin, hâkimler ve avukatlar başta olmak üzere adalet sistemindeki çeşitli taraflar arasındaki değerlendirme ve karşılıklı saygıya dayalı ilişkiler olmaksızın mümkün olmayacağını da vurgulamaktadır ([Morice/Fransa](#) [BD], § 170).

2. Avukatlar

442. Avukatların özel statüleri, onlara, adaletin tecelli etmesinde halk ve mahkemeler arasında aracı olarak merkezi bir konum sağlamaktadır. Dolayısıyla avukatlar, hukukun üstünlüğüne dayanan bir Devlette önemli misyona sahip olan mahkemelere halkın güvenmesini sağlama hususunda kilit rol oynamaktadırlar ([Morice/Fransa](#) [BD], §§ 132-139; [Schöpfer/İsviçre](#), §§ 29-30; [Nikula/Finlandiya](#), § 45; [Amihalachioaie/Moldova](#), § 27; [Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], § 173; [André ve Diğerleri/Fransa](#), § 42; [Mor/Fransa](#), § 42).

443. Toplumdaki bireylerin, adaletin tecelli ettirilmesine itimatlarının olması için, etkin temsil sağlamak üzere avukatlık mesleği becerisine güven duymaları gerekmektedir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 132; [Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], § 175).

444. Bağımsız profesyoneller olarak avukatların adaletin tecelli ettirilmesindeki bu özel rolü, özellikle davranışlarına ilişkin olarak birçok görevi kapsamaktadır ([Morice/Fransa](#) [BD], § 133; [Van der Mussele/Belçika](#); [Casado Coca/İspanya](#), § 46; [Steur/Hollanda](#), § 38; [Veraart/Hollanda](#), § 51; [Coutant/Fransa](#) (k.k.)).

445. Avukatlar, gizlilik, dürüstlük içerisinde ve haysiyetle yürütülmesi gereken mesleki davranışlarıyla ilgili sınırlamalara tabi tutulmakla birlikte, bir yetki alanından diğerine farklılık gösterebilen özel hak ve ayrıcalıklardan da faydalanmaktadırlar -bunların arasında genellikle,

mahkemede kullanılan argümanlara ilişkin belli bir tolerans bulunmaktadır- ([Morice/Fransa](#) [BD], § 133; [Steur/Hollanda](#), § 38).

446. İlâveten, avukatların özel statüleri ve adaletin tecelli ettirilmesindeki pozisyonları göz önünde bulundurulduğunda, Mahkeme, avukatların gazetecilerle eşit sayılamayacağını dikkate almaktadır. Avukatların, adli yargılamalardaki ilgili pozisyon ve rolleri özünde farklıdır. Gazetecilerin, görev ve sorumlulukları gereğince, adaletin tecelli ettirilmesine ilişkin olanlar dâhil olmak üzere kamu yararını ilgilendiren konulara dair bilgi ve düşünceleri sunma görevleri bulunmaktadır. Avukatlar, kendi açılarından, adalet sisteminin işleyişine ve bir tarafın savunulmasına doğrudan dâhil olan kişilerdir ([Morice/Fransa](#) [BD], §§ 148 ve 168).

B. Adli yargılamaların medyada yer alması

1. Metadoloji

447. Kamuoyunu bilgilendirme ve kamuoyunun bilgi alma hakkı, ceza soruşturmalarının gizliliği kapsamındaki bilgileri açığa çıkarmaya ilişkin yasakla korunan eşit derecede önemli kamu menfaati ve özel menfaatlara aykırıdır. Söz konusu menfaatler, yargının yetki ve tarafsızlığı, cezai soruşturmanın etkililiği ve sanığın masumiyet karinesi hakkı ve özel hayatının korunma hakkıdır ([Bédât/İsviçre](#) [BD], § 55).

Dolayısıyla bu, genellikle, Sözleşme'nin söz konusu 6 § 2 ([Bladet Tromsø ve Stensaas/Norveç](#) [BD], § 65; [Axel Springer SE ve RTL Television GmbH/Almanya](#), §§ 40-42; [Eerikäinen ve Diğerleri/Finlandiya](#), § 60) ve 8. maddesiyle ([Bédât/İsviçre](#) [BD], §§ 72 ve devamı; [Axel Springer SE ve RTL Television GmbH/Almanya](#), § 40) güvence altına alınan haklardır.

448. İki hak arasındaki ihtilafa ilişkin hüküm vermesi talep edildiğinde Mahkeme, söz konusu menfaatleri göz önünde bulundurmalıdır. Başvurunun neticesi, ilke olarak, başvurunun, söz konusu basın makalesinin konusu olan kişi veya aynı makalenin yazarı tarafından yapılıp yapılmadığına dayanarak farklılık göstermemelidir ([Bédât/İsviçre](#) [BD], §§ 52-53; [Egeland ve Hanseid/Norveç](#), §§ 53 ve 63).

449. Dolayısıyla, söz konusu iki hak arasındaki dengeleme uygulamasının, Mahkemenin içtihadında düzenlenen kriterlere uygun olarak yerel makamlar tarafından üstlenilmesi hâlinde, Mahkeme, yerel mahkemelerin görüşleri yerine kendi görüşünü koymak için güçlü gerekçelere ihtiyaç duyacaktır ([Haldimann ve Diğerleri/İsviçre](#), § 55).

450. Denetim rolünün, eşit korumaya sahip iki hakkı değerlendirmeyi gerektirmediği hâllerde, Mahkeme, orantılılık incelemesi gerçekleştirir. Mahkeme, başvuranın ifadelerinin niteliği ve ifadelerin verildiği bağlam dâhil olmak üzere, bir bütün olarak, davanın ışığında şikâyet konusu müdahaleyi değerlendirmekte ve “acil bir sosyal ihtiyaca karşılık gelip gelmediği”, “izlenilen meşru amaçla orantılı olup olmadığı” ve ulusal makamlar tarafından bunu haklı kılmak amacıyla sunulan gerekçelerin “ilgili ve yeterli” olup olmadığını belirlemektedir ([Amihalachioaie/Moldova](#) § 30).

2. Genel ilkeler

451. Mahkeme “yargı yetkisi” ifadesinin, mahkemelerin hukuki uyuşmazlıkların çözümünde ve kişinin cezai alandaki bir suçlamaya dair suçluluğu veya masumluğunun belirlenmesinde doğru bir forum olduğu ve halkın geneli tarafından bu şekilde kabul edildiği ve halkın genelinin söz konusu görevi yerine getirmede mahkemenin kapasitesine saygı ve güven duyduğuna ilişkin bir anlayışı kapsadığı kanaatinde ([Morice/Fransa](#) [BD], § 129; [Di Giovanni/İtalya](#), § 71).

452. Zira demokratik bir toplumda, mahkemelerin, ceza yargılamalarına ilişkin olduğu ölçüde, yalnızca sanıkta değil, ([Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], § 172), aynı zamanda halkın genelinde güven

uyandırması gerekmektedir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 130; [Kudeshkina/Rusya](#), § 86).

453. Mahkeme, bazı kararlarında, demokratik herhangi bir toplum için önemli bir kurum olan adalet sisteminin özel rolünü vurgulamaktadır ([Di Giovanni/İtalya](#), § 71; [Prager ve Oberschlick/Avusturya](#), § 34).

454. Sonuç olarak, kanun ile yönetilen bir Devlette temel bir değer olan yargının garantörü olarak Mahkemenin, görevlerini yerine getirirken başarılı olması için halkın güvenini kazanması gerekmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, özellikle eleştirilen hâkimlerin kendilerini yanıt vermekten alıkoyan bir takdir yükümlülüğüne tabi oldukları gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, esasen temelsiz olan ciddi zarar verici saldırılara karşı bu tür bir güveni korumanın gerekli olduğunu ortaya koyabilir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 128; [Di Giovanni/İtalya](#) § 71; [Kudeshkina/Rusya](#), § 86).

455. Fakat, 10. maddenin 2. paragrafıyla (“yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için”) izin verilen ifade özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar, Devletleri, mahkemeler nezdinde derdest olan hususlara ilişkin tüm kamusal tartışmaları kısıtlamak üzere yetkili kılmamaktadır ([Worm/Avusturya](#), § 50).

456. Nitekim Mahkeme, özel dergilerde, genel basında veya genel olarak kamuoyunda, yargılamaların konusu hakkında önceden veya eş zamanlı bir tartışma yapılmaması gerektiğinin kabul edilemez olduğunu kanaatindedir. Medyanın bu tür bilgi ve fikirleri verme görevi bulunmakla birlikte kamunun da bunları alma hakkı bulunmaktadır ([Bédat/İsviçre](#) [BD], §51).

457. Adaletin doğru şekilde tecelli ettirilmesi adına konulan sınırları aşmaması koşuluyla, yorum dâhil olmak üzere yargılamalara ilişkin raporlama, tanıtılmalarına katkıda bulunur ve dolayısıyla, Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi kapsamındaki duruşmaların halka açık olması gerekliliğiyle tamamen uyumludur. Medyanın bu tür bilgi ve fikirleri verme görevi bulunmakla birlikte kamunun da bunları alma hakkı bulunmaktadır ([Worm/Avusturya](#), § 50).

458. Bu bağlamda, Mahkeme, düzenli olarak, Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere medya aracılığıyla bilgi sağlamasına ilişkin, 10 Temmuz 2003 tarihinde kabul edilen [Rec \(2003\)13](#) sayılı Tavsiye Kararı’na atıfta bulunmaktadır (bk, örneğin, [Dupuis ve Diğerleri/Fransa](#), § 42).

459. Mahkeme, hâlihazırda vuku bulan ceza yargılamalarını haber yapan gazetecilerin, adaletin doğru bir biçimde tecelli etmesine ilişkin olarak konulan kısıtlamaları aşmamaları ve yargılamanın kamuya mal olmuş bir kişiye ilişkin olup olmadığına bakılmaksızın ([Worm/Avusturya](#), § 50) sanığın masum sayılma hakkına saygı göstermeyi sağlamaları gerektiğini belirtmiştir ([Du Roy ve Malaurie/Fransa](#), § 34).

460. Mahkeme ayrıca, cezai konularda, tarafsız bir mahkeme hakkını kapsayan Sözleşme’nin 6 § 1 maddesi uyarınca güvence altına alındığı üzere herkesin adil yargılanma hakkının göz önünde bulundurulması gerektiğine ve bu bağlamda, izin verilen yorum sınırlarının, kasıtlı veya kasıtsız olarak, bir kişinin adil bir şekilde yargılanmasına hâle getirme veya ceza adaletinin idaresinde, mahkemelerin rolüne kamuoyunun duyduğu güveni zayıflatma olasılığı bulunan ifadeleri kapsamayabileceğine hükmetmektedir ([Tourancheau ve July/Fransa](#), § 66).

3. Başvuru kriterleri

461. Aşağıda belirtilen başvuru kriterleri kapsamlı değildir ve ihtilaf konusu yayınların etkileyebileceği menfaatlere bağlı olarak uygulanabilecek ek hususlar aşağıda 4. bölümde gösterilmektedir.

a. Genel menfaate ilişkin bir konudaki kamusal tartışmaya katkıda bulunmak

462. Herhangi demokratik bir toplum için elzem bir kurum olan adalet sisteminin işleyişine ilişkin hususlar, kamu yararının kapsamına girmektedir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 128; [July ve SARL](#)

[Libération/Fransa](#), § 67), dolayısıyla, yetkili makamlara bu doğrultuda sağlanan bilhassa kısıtlı takdir yetkisiyle birlikte ifade özgürlüğüne ilişkin yüksek bir koruma gerektirmektedir ([Morice/Fransa](#) [BD], §§ 125 ve 153; [July ve SARL Libération/Fransa](#), § 67).

463. Yargının işleyişi hakkındaki görüşlere ilişkin “kamu yararı” niteliği, yargılamalar diğer sanıklar bakımından hâlâ derdest olduğunda da geçerlidir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 125; [Roland Dumas/Fransa](#)).

464. Düşmanlık seviyesi ([E.K./Türkiye](#), §§ 79-80) ve bazı görüşlerin muhtemel ciddiyeti ([Thoma/Lüksemburg](#), § 57) kamu yararı hususunun mevcudiyeti göz önünde bulundurulduğunda, yüksek seviye bir koruma hakkını ortadan kaldırmamaktadır ([Paturel/Fransa](#), § 42).

465. Yapılan söz konusu açıklamalara ilişkin bir davanın medyada geniş yer bulması, bu durumun, kamuoyunu ilgilendiren bir tartışmaya katkısının belirtisi olabilir ([Bédât/İsviçre](#) [BD], § 64; [Morice/Fransa](#) [BD], § 151).

b. Söz konusu yorumların niteliği veya içeriği

466. Mahkeme, özellikle, Sözleşme'nin 10. maddesiyle korunan kamuoyunu bilgilendirme hakkı ve kamuoyunun bilgi edinme hakkına aykırı olan meşru menfaatler olmak üzere davanın tüm koşullarını göz önünde bulundurarak söz konusu beyanların niteliğini incelemektedir (bk. örneğin; adli soruşturmanın gizliliği ve masumiyet karinesi için, [Bédât/İsviçre](#) [BD], §§ 58 ve devamı; hâkimlerin itibarının korunması için [Morice/Fransa](#) [BD], §§ 154 ve devamı).

c. Söz konusu bilgiyi edinme yöntemi

467. Bir kişinin söz konusu bilgiyi edinme şekli, özellikle, adli soruşturmaların gizliliğinin ihlaline yol açan yayımlar hususunda ilgili bir kriterdir ([Bédât/İsviçre](#) [BD], § 56).

468. [Bédât/İsviçre](#) [BD] davasında Mahkeme, başvuranın ilgili bilgiyi edinirken yasa dışı bir şekilde hareket etmediği gerçeğinin, bilgiyi yayımlarken görev ve sorumluluklarına uyup uymadığını değerlendirmede zaruri olarak belirleyici bir faktör olmadığına, ve dolayısıyla profesyonel bir gazeteci olarak başvuranın, yayımlamayı planladığı bilginin gizli mahiyetinden haberdar olabileceğine hükmetmiştir (§ 57; ayrıca bk. duruşma kaydının izinsiz kullanımı için [Pinto Coelho/Portekiz](#) (no. 2); süregelen bir soruşturma dosyasından alıntıları bir kitapta kullanmak ve çoğaltmak için bk. [Dupuis ve Diğerleri/Fransa](#)).

d. Yayım yasağı veya yaptırımın orantılı olup olmadığı

469. Cumhuriyet savcılığınca yapılan bir başvuru veya buna eşlik etmeyen bir şikâyete değil yalnızca, müdahil taraf başvurusuyla birlikte yapılan bir şikâyete ilişkin olarak başlatılan ceza yargılamalarına uygulanan genel ve mutlak bir yasağı incelerken Mahkeme, bilgilendirme hakkına ilişkin bu tür bir muamele farklılığının nesnel gerekçelere dayandığının görülmediğini fakat bu farklılığın, müdahil tarafın başvuruda bulunduğu ceza yargılamalarına ilişkin olmasına rağmen basın, kamuoyunu ilgilendiren konular hakkında kamuoyunu bilgilendirme hakkını tamamıyla engellediği kanaatine varmıştır ([Du Roy ve Malaurie/Fransa](#), § 35).

470. Aksine, Mahkeme, yalnızca, aleni celsede okunana kadar usuli dokümanların kelimesi kelimesine çoğaltılmasını yasaklayan sınırlı ve geçici bir kısıtlamanın, usuli bilgi/belgelerin veya yargılamalardan edinilen bilginin yayımlanmasına ilişkin analiz veya bu husustaki yorumları engellemediğine ve basının halkı bilgilendirme hakkını tamamen kısıtlamadığına hükmetmiştir ([Tourancheau ve July/Fransa](#), § 73).

471. Bir gazetecinin, bir hâkim ve ilgili mahkeme yargılamalarını içeren bir kazayı rapor etmesini

engelleyen bir ihtiyati tedbir kararına ilişkin bir davada, Mahkeme aşırı kapsamlı olması nedeniyle mezkur tedbirin yargılamaların şeffaflığını azalttığından ve mahkemenin tarafsızlığına ilişkin şüphe uyandırabileceğinden dolayı yargının otoritesine zararlı olduğu kanaatine varmıştır ([Obukhova/Rusya](#), § 27).

472. Mahkemeye göre, ifade özgürlüğü hususu, adaletin adil bir şekilde tecelli etmesinin etkin işleyişi için elzem olan avukatlık mesleğinin bağımsızlığına ilişkindir ([Morice/Fransa](#) [BD], § 135; [Siałkowska/Polonya](#), § 111). Müdafinin ifade özgürlüğünün kısıtlanması -hafif bir cezai yaptırım yoluyla dahi- demokratik bir toplumda, yalnızca istisnai durumlarda gerekli kabul edilebilir ([Nikula/Finlandiya](#), § 55; [Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], § 174; [Mor/Fransa](#), § 44).

473. Mahkeme, bir avukata yaptırım uygulamanın doğrudan (disiplin yargılamaları) veya örneğin, imajları veya halk veya müvekkileri tarafından onlara duyulan güven bakımından dolaylı etkileri olabileceğini kaydetmiştir ([Mor/Fransa](#), § 176; ayrıca bk. [Dupuis ve Diğerleri/Fransa](#), § 48; [Mor/Fransa](#), § 61), veya daha genel olarak, bir bütün olarak avukatlık mesleği için caydırıcı bir etki ([Pais Pires de Lima/Portekiz](#), § 67).

474. Mahkeme sürekli olarak, Devlet kurumlarının baskın konumunun, yetkili makamların, özellikle, hapis cezasından ziyade diğer mevcut olası yaptırımlara sahip olmaları hâlinde, ifade özgürlüğüne ilişkin hususlarda ceza yargılamalarına başvurma konusunda kısıtlamada bulunmasını gerektirdiğine hükmetmektedir.

475. Bir avukatın, duruşma sırasında uygunsuz bir şekilde kendini kaybederek “mahkemeye saygısızlık” suçunu işlemesinden dolayı mahkûm edilmesine ilişkin bir davada Mahkeme, adalet sisteminin sorunsuz bir şekilde işlemesi adına, avukatların belirli davranışlarını cezalandırmak adli merci ve disiplin mercilerinin görevi olmakla birlikte, bu mercilerin, bu incelemenin, müvekkillerinin menfaatlerini savunmasına zarar verecek caydırıcı bir etkiye sahip bir tehdit teşkil etmemesini sağlamaları gerektiğini tekrarlamıştır ([Bono/Fransa](#) § 55; [Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], § 181; [Rodriguez Ravelo/İspanya](#), § 49).

476. Mahkeme, diğerlerinin yanı sıra, bir avukatın mahkûmiyetine sebebiyet veren, “mahkemeye saygısızlık” nedeniyle yürütülen ivedi yargılamaların mahiyeti ve adil olmamasının orantısızlığı pekiştirdiği kanaatine varmıştır ([Kyprianou/Kıbrıs](#) [BD], §§ 171 ve 181).

477. Bir derginin ön kapağında yer alan bir makalede, bir öğrencinin yerel bir beyzbol takımı için verilen bir partide tecavüze uğradığına ilişkin suçlamaların yayımlanmasına ilişkin bir davada Mahkeme, takım üyelerinin masum sayılma hakkının ihlal edildiğine ve bu davada, 10. madde ile istisnai olarak uyumlu olan cezai yaptırımların orantısız olduğuna hükmetmiştir. Söz konusu ciddi suçlamalar, olay ve olgular olarak sunulmuştur ve başvurular olgusal bir temele dayanıp dayanmadıklarını doğrulayamamışlardır; ilâveten, suçlamalar, ceza soruşturması açılmadan önce yayımlanmıştır ([Ruokanen ve Diğerleri/Finlandiya](#), § 48).

478. Aynı zamanda siyasetçi olan bir avukatın, kendi yargılamasını tasvir ettiği bir kitabın yayımlanmasının ardından bir savcıya hakaret suçundan mahkûm edildiği bir davada Mahkeme, hakaret olarak değerlendirilen yorumların iki yıl önce, duruşmadaki bir olay esnasında başvuran tarafından yapılan yorumlarla aynı olduğunu kaydetmiştir. Mahkeme, Ceza Kanunu’nda tanımlandığı üzere hakaret için veya başvuranın avukat olarak statüsüne dayanarak disiplin makamları tarafından başvuran aleyhinde herhangi bir yargılamanın başlatılmadığını kaydetmiştir. Mahkeme ayrıca, yargılamadaki olaydan iki yıl sonra ve başvuran beraat ettikten sonra, başvuranın, söz konusu yorumları kitabında tekrarladığında bu yorumları bir bağlama yerleştirme ve açıklama hususunda dikkatli olduğunu kaydetmiştir. Söz konusu tedbirin orantılı olup olmadığını değerlendirirken Mahkeme, yerel mahkemelerin bu ilgili faktörleri göz önünde bulundurmadığı gerçeğine özel bir önem göstermiştir ([Roland Dumas/Fransa](#), §§ 47-49).

4. İtiraza konu olan yayınların etkileyebileceği menfaatlerle ilgili diğer bağlamsal değerlendirmeler

a. Adli yargılamaların yürütülmesini etkileyebilecek yayınlar/açıklamalar

479. Mahkeme, itiraza konu olan bir yayının yargılamaların yürütülmesi üzerindeki potansiyel etkisini değerlendirmek için davanın çeşitli yönlerini dikkate alır. Yayının zamanı, içeriğinin niteliği (kısıktıcı olup olmadığı) ve bir davada karar veren hâkimlerin (profesyonel ya da profesyonel olmayan) statüsü, Mahkeme tarafından en sık incelenen hususlar arasındadır.

480. Yayın zamanının önemi ile ilgili olarak Mahkeme, bir davada, ihtilaf konusu makalenin ceza yargılamalarında kritik bir anda - savcılığın son mütalaalarının verildiği - ve davalının masumiyet karinesine saygının özellikle önemli olduğu zaman yayımlandığını kaydetmiştir(*Campos Dâmaso /Portekiz*, § 35; bk., bir ağır ceza mahkemesinin duruşmasından önceki bir yayınlı ilgili olarak,*Tourancheau ve July/Fransa*, § 75; ayrıca bk., *Dupuis ve Diğerleri/Fransa*, § 44).

481. Davalıların suçluluğu konusunda karar vermesi gereken bir jürinin meslekten olmayan üyelerinin profesyonel olmayan statüsü, bir makalenin adli yargılamalarının yürütülmesi üzerindeki muhtemel etkisi değerlendirilirken Mahkeme tarafından dikkate alınan başka bir husustur (*Tourancheau ve July /Fransa*, § 75).

482. Devletin takdir yetkisi göz önünde bulundurulduğunda, meslekten olmayan hâkimlerin ihtilaf konusu makaleyi okuma olasılığını ve bunun sahip olabileceği etkiyi değerlendirme görevi ilke olarak yerel mahkemelere aittir (*The Sunday Times/Birleşik Krallık (no. 1)*, § 63; *Worm /Avusturya*, § 54).

483. Mahkeme'nin kanaatine göre, profesyonel olmayan hâkimlerin bir davayı karara bağlamalarının istenemeyeceği gerçeği, yayınların adli yargılamaların sonucunu etkileme riskini azaltmaktadır (*Campos Dâmaso/Portekiz*, § 35; *A.B. /İsviçre*, § 55).

484. İhtilaf konusu bir yayının yargı içerisinde kanaat oluşturma ve karar alma süreçleri üzerindeki etkisi, söz konusu makalenin, davalı hakkında, davalının kişiliğinin rahatsız edici belirli yönlerini vurgulayan ve davalının kendisini savunmayı imkânsız hale getirmek için elinden gelen her şeyi yaptığı sonucuna varan son derece olumsuz bir tablo çizecek şekilde düzenlendiği durumlarda ortaya konulmuştur *Bédat /İsviçre* [BD], § 69).

485. Buna karşılık, Mahkeme, bir gazeteci olan başvuranın belirli bir bireyin potansiyel suçluluğu hakkında tavrını ortaya koymamasının, itiraza konu makalelerin adli yargılamaların sonucunu etkileme ihtimalini sonunda (*in fine*) azalttığını tespit etmiştir (*Campos Dâmaso/Portekiz*, § 35).

b. Adli soruşturmanın gizliliğinin ve masumiyet karinesinin ihlal edilmesine neden olabilecek yayınlar

486. Mahkeme, soruşturmaların gizliliğinin, bir yandan gizli anlaşma risklerini ve delillerin karartılması veya tahrip edilmesi tehlikesini öngörerek ceza yargılamalarının menfaatlerini ve diğer yandan sanığın özellikle masumiyet karinesi ve daha genel olarak, kişisel ilişkileri ve menfaatleri açısından menfaatlerini korumaya yönelik olduğunu vurgulamaktadır. Bu tür bir gizlilik, ayrıca, yargı içerisinde kanaat oluşturma ve karar alma süreçlerini koruma ihtiyacıyla da gerekçelendirilmektedir (*Bédat /İsviçre* [BD], § 68; *Brisç/Romanya*, § 109; *Tourancheau ve July /Fransa*, § 63; *Dupuis ve Diğerleri/Fransa*, § 44).

487. Olayların ciddiyeti ve olayların içerisinde olabilecek kişiler nedeniyle medyada geniş bir şekilde yer alan bir davada, bir avukat, gazetecilerin hâlihazırda bildiği bilgilerle ilgili olarak kişisel

yorumda bulunduğu ve gazetecilerin bu yorumlarla olsun veya olmasın haber yapmayı istedikleri durumlarda adli soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği için cezalandırılmaz. Bununla birlikte, kamuya açıklama yaparken, bir avukat, derdest olan bir adli soruşturmanın gizliliği ile ilgili olarak ihtiyatlılık görevinden muaf değildir (*Morice /Fransa* [BD], § 138; *Mor /Fransa*, §§ 55-56).

488. Bir başsavcının nüfuz ticareti konusunda devam eden bir soruşturma hakkında medyaya bilgi vermesi nedeniyle açığa alınmasına ilişkin bir davada, Mahkeme, başsavcının, ilk aşamada, soruşturma dosyasının özet bir açıklamasını sağladığını; başvuranın adli soruşturma tamamlanıncaya kadar ilgili herhangi bir kişiyi ismen tanımlamaktan kaçındığını ve dosyadan herhangi bir gizli bilgi veya belgeyi ifşa etmediğini kaydetmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin, ceza soruşturmasının gizliliğinin ihlal edildiğine yönelik kararlarını destekleyen “ilgili ve yeterli” gerekçeler ileri sürmediklerini tespit etmiştir (*Brisic/Romanya*, §§ 110-115).

489. Bir mahkeme duruşmasından izinsiz olarak ses kaydı yayınlayan bir gazeteci ile ilgili davada, Mahkeme, kamuoyunu bilgilendirme menfaatinin, başvuran gazetecinin üzerine düşen “görev ve sorumluluklardan” daha önemli olduğu sonucuna varmıştır. Başvuran gazetecinin eylemleri, hüküm giymiş kişilerden biri ile ilgili olarak meydana geldiğine inandığı bir adli hatayı ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Mahkeme özellikle iki unsuru dikkate almıştır: birincisi, ihtilaf konusu haber yayınlandığında yerel dava zaten karara bağlanmıştı ve ses alıntılarının yayınlanmasının adaletin doğru şekilde tecelli ettirilmesi üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceği artık açık değildi. Buna ek olarak, duruşmaya katılanların sesleri, kimliklerinin tespit edilmesini engellemek amacıyla değiştirilmiştir (*Pinto Coelho /Portekiz (no. 2)*, §§ 49-50).

490. Mahkeme, Norveç'teki büyük bir ceza yargılamasının medyada yer almasına ilişkin sınırlamalarla ilgili bir davada, koşullara bağlı olarak, duruşma salonundan ses ve görüntülerin canlı olarak yayınlanmasının yargılamanın niteliğini değiştirebileceğini, yargılamaya katılanlar üzerinde ek baskı oluşturabileceğini ve hatta davranış biçimlerini usule aykırı bir şekilde etkileyebileceğini ve dolayısıyla, adaletin adil bir şekilde tecelli ettirilmesine hanel getirebileceğini iddia etmiştir. Mahkeme, Sözleşmeciler Devletlerdeki yerel sistemler arasında, radyo veya televizyon yoluyla canlı yayının, basının adli yargılamalarla ilgili bilgi ve fikirleri vermesi için hayati bir araç olduğu konusunda hiçbir ortak paydanın bulunmadığını gözlemlemiştir (*P4 Radio Hele Norge ASA/Norveç* (k.k.)).

c. Yargılamalara taraf olanların özel hayatına ilişkin bilgilerin yayımlanması

491. Bir gazetecinin ceza soruşturmalarının gizliliği kapsamındaki bilgileri, özellikle de bir davalı tarafından sorgu hakimine yazılan mektupları ve tıbbi nitelikteki bilgileri ifşa etmesinden dolayı mahkum edilmesine ilişkin bir davada, Mahkeme, ulusal makamların yalnızca 8. madde ile korunan bilgileri bilerek ifşa etmeme negatif yükümlülüğüne tabi olmadıklarını, aynı zamanda bir sanığın yazışmalarına saygı gösterilmesi hakkı da dahil olmak üzere haklarının etkili bir şekilde korunmasını sağlamak için adımlar da atmaları gerektiğine karar vermiştir (*Bédat/İsviçre* [BD], § 76; ayrıca bk., *Craxi /İtalya (no. 2)*, § 73).

492. Mahkeme'nin kanaatine göre, bu tür bilgiler 8. madde kapsamında en yüksek düzeyde koruma gerektirmiştir; bu tespit, sanığın kamuoyu tarafından tanınmaması nedeniyle özellikle önem arz etmekteydi. Sanığın çok ciddi bir suçtan ötürü cezai soruşturmaya konu olması, kendi başına, bu kişiye kendisini gönüllü olarak kamuoyuna ifşa eden kamuoyuna mal olmuş bir kişiyle aynı muameleyi görmesini haklı kılmamıştır (bk., ayrıca, benzer bir bağlamda, *Fressoz ve Roire /Fransa* [BD], § 50; *Egeland ve Hanseid / Norveç*, § 62; mağdurun kimliğini koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, bk., *Kurier Zeitungsverlag ve Druckerei GmbH /Avusturya*).

d. Mahkemeye saygısızlık

493. Mahkeme,- esasen dayanaksız olan ciddi ölçüde zarar verici saldırı durumu hariç olmak üzere - hâkimlerin Devletin temel bir kurumunun parçasını oluşturduğunu göz önünde bulundurarak, hâkimlerin sadece teorik ve genel anlamda değil, aynı zamanda izin verilebilir sınırlar içinde kişisel eleştiriye de tabi tutulabileceğini kabul etmektedir. Dolayısıyla, hâkimler, resmi sıfatlarıyla hareket ederken, sıradan vatandaşlara göre daha geniş kabul edilebilir eleştiri sınırlarına tabi tutulabilirler (*Morice /Fransa* [BD], § 131; *July ve SARL Libération /Fransa*, § 74; *Aurelian Oprea /Romanya*, § 74; *Do Carmo de Portugal e Castro Câmara/Portekiz*, § 40).

494. Bununla birlikte, yargıyı, esasen dayanaksız olan ciddi ölçüde zarar verici saldırılara karşı korumak gerekli olabilir (*Prager ve Oberschlick/Avusturya*, § 34; *Lešník/Slovakya*, § 54; davalı tarafından savcının eleştirilmesi ile ilgili olarak bk., *Čeferin/Slovenya*, §§ 56 ve 58).

495. Avukatlar, eleştirilerinin belirli sınırları aşmaması koşuluyla, adaletin tecelli ettirilmesi hakkında kamuoyunda yorum yapma hakkına sahiptir (*Amihalachioaie /Moldova*, §§ 27-28; *Foglia /İsviçre*, § 86; *Mor/Fransa*, § 43). Bu sınırlar, Baro üyelerinin davranışlarına getirilen olağan kısıtlamalara dayanmaktadır (*Kyprianou /Kıbrıs* [BD], § 173).

496. Bu bağlamda, Mahkeme, Avrupa Barolar ve Hukuk Birlikleri Konseyi tarafından sayılan ve "haysiyet, şeref ve dürüstlük" ile "...adaletin adil bir şekilde tecelli ettirilmesine saygı" ya özel olarak atıfta bulunan on temel ilkeye atıfta bulunmuştur (*Morice /Fransa* [BD], §§ 58 ve 134). Mahkeme'nin kanaatine göre, bu tür kurallar, yargının, medyada yargısal tartışmanın sürdürülmesini sağlama veya belirli bir davaya bakan hakimlerle hesaplaşma isteği veya stratejisinin yönlendirebileceği haksız ve dayanaksız saldırılardan korunmasına katkıda bulunmaktadır.

497. Ayrıca, avukatın kendisini mahkeme salonunda veya başka bir yerde ifade etmesine bağlı olarak bir ayırım yapılmalıdır. İlk olarak, "mahkeme salonunda davranış" konusuna ilişkin olarak, avukatın ifade özgürlüğü müvekkilinin adil yargılanma hakkına ilişkin bir sorun gündeme getirebileceği için, adillik ilkesi, ayrıca, taraflar arasında özgür ve hatta kuvvetli tartışmaların yapılmasını desteklemektedir. Avukatlar, "müvekkillerinin menfaatlerini gayretli bir şekilde savunma" yükümlülüğüne sahiptir; bu durum, avukatların bazen mahkemenin tutumuna itiraz etme veya bu konuda şikâyetle bulunmaları hususlarında karar vermeleri gerektiği anlamına gelmektedir. Ayrıca, Mahkeme, ihtilaf konusu açıklamaların mahkeme salonu dışında tekrarlanmadığını dikkate almaktadır (*Morice /Fransa* [BD], §§ 136-137).

498. Mahkeme salonu dışında yapılan açıklamalara bakıldığında, Mahkeme, televizyon haberlerine çıkılarak veya basına açıklama yapılarak bir müvekkilin savunmasına devam edilebileceğini ve avukatın, bu tür kanallar aracılığıyla, kamuoyunu, yargılama öncesi işlemlere zarar verebilecek olan eksiklikler hakkında bilgilendirebileceğini yinelemektedir (*Morice /Fransa* [BD], § 138). Örneğin, Mahkeme, bir avukatın mahkeme salonundan ayrıldığı sırada gazetecilere yaptığı yorumların, Cumhuriyet Başsavcısını bir beraat kararına itiraz etmeye ikna etmeye yönelik analitik bir yaklaşımın parçası olduğunu ve bu nedenle, söz konusu yorumların, avukatın müvekkilini savunma görevi sırasında yaptığı bir açıklama olduğunu kaydetmiştir (*Ottan /Fransa*, § 58).

499. Aynı şekilde Mahkeme, ilgili kişiye bağlı olarak bir ayırım yapmaktadır; dolayısıyla, yargılamalara "taraf" olan bir savcı, "...müdafiinin oldukça önemli eleştirilerine müsamaha göstermelidir"(*Morice/Fransa* [BD], § 137; *Nikula /Finlandiya*, §§ 51-52; *Foglia /İsviçre*, § 95; *Roland Dumas/Fransa*, § 48).

500. Bu nedenle, bir savcı tarafından duruşma sırasında itirazda bulunan ve kendisini eleştirdiği bir notu yüksek sesle okuyan bir avukat aleyhine hakaret nedeniyle özel bir soruşturma açıldığı bir davada, Mahkeme, bir avukat tarafından mahkeme salonunda dile getirilen ve medya aracılığıyla yapılmayan bu tür eleştirilerin usuli niteliğe sahip olduğuna ve dolayısıyla, kişisel hakaret anlamına gelmediğine karar vermiştir (*Nikula/Finland*, § 52; see also *Lešník v. Slovakia*).

501. Dahası, avukatlar, sağlam bir olgusal dayanak olmadan yorumların izin verilebilir bir şekilde açıklanmasını aşacak derecede ciddi ifadelerde bulunamazlar ve hakaret edemezler. Mahkeme, özellikle ifadelerin yanıltıcı ya da haksız bir kişisel saldırı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceklerini tespit etmek ve kullanılan ifadelerin dava konusu olaylarla yeterince yakın bir bağı olmasını sağlamak amacıyla bunları genel bağlamlarında değerlendirmektedir (*Morice /Fransa* [BD], § 139, daha fazla atıfla birlikte).

502. Tutuklu bir başvuran tarafından bölge mahkemesine gönderilen bir mektupla ilgili davada, Mahkeme, eleştiri ve hakaret arasında açık bir ayırım yapmıştır. Mahkeme, bir bireyin tek amacının bir mahkemeye veya bu mahkemenin kürsüsünde oturan hâkimlere hakaret etmek olduğu durumlarda, uygun bir cezanın verilmesi halinde, bu durumun, ilke olarak, 10. maddenin ihlalini teşkil etmeyeceği kanaatindedir. Bununla birlikte, verilen ağır hapis cezasının, özellikle başvuranın daha önce benzer bir suçtan mahkûm edilmediği ve mektubun kamuoyunun dikkatine sunulmadığı dikkate alındığında, suçun ciddiyetini aştığı tespit edilmiştir (*Skatka/Polonya*, §§ 39-42).

503. Başvuranın hâkimlere gönderdiği mektupların aşağılayıcı olduğuna karar verilen içeriği nedeniyle yargılandığı, tutuklandığı ve ardından otuz beş gün süreyle bir psikiyatri kurumunda tutulduğu bir davada, Mahkeme, başvuranın yargının bazı mensuplarına yönelik özellikle sert, düşmanca ve saldırgan ifadelerinin sadece yazılı olarak kaydedildiğini ve kamuya açıklanmadığını kaydetmiştir. Dolayısıyla, bu ifadelerin kamuoyunun adaletin tecelli ettirilmesine olan güveni üzerindeki etkisi oldukça sınırlıydı. Mahkeme, ayrıca, başvuranın tutuklanmasını talep eden savcılığın, başvuranın vesayet altına alınmasına ilişkin yargılamalara katıldığını ve bu nedenle, savcılığın, başvuranın tutuklanmasını talep ettiği sırada, akıl sağlığının en azından ifadesinin alınmasına imkân vereceğini ve sergilediği davranışların da sebebi olabileceğini bildiğini kaydetmiştir (*Ümit Bilgiç/Türkiye*, §§ 133-136).

504. Bir müvekkiliyle ilgili hukuk davasında karar veren bir hâkim hakkında yolsuzluk iddiasıyla Yüksek Yargı Kuruluna şikâyette bulunan bir avukat olan başvuranın söz konusu hâkime 50.000 avro tazminat ödemesine karar verildiği bir davada, Mahkeme, itiraz konusu yaptırımın aşırı olduğuna ve gerekli adil dengeyi sağlamadığına karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, yerel mahkemelerin, suçlamalar kamuoyuna açıklanmamasına rağmen, bunların yargı çevrelerinde tartışıldığına karar verdiklerini kaydetmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, başvuranın, gizli kalması gereken yargılamalardan kaynaklanan sızıntılardan sorumlu tutulamayacağına karar vermiştir (*Pais Pires de Lima/Portekiz*, § 66).

C. Hâkimlerin kamuoyu tartışmasına katılması

505. Tartışılan bir konunun siyasi sonuçları olsa bile, bu, tek başına, bir hâkimin konu hakkında açıklama yapmasını engellemek için yeterli değildir (*Wille/Liechtenstein* [BD], § 67).

506. Mahkeme, bu ilkeyi, başvuranın yargı içerisinde hâkimlik görevinde bulunmasına rağmen, özellikle Parlamento'ya, yargı sisteminin düzenlenmesini etkileyen anayasal ve yasal reformlar hakkındaki görüşlerini ve eleştirilerini ifade etmesi nedeniyle Yüksek Mahkeme Başkanlığı görevinin erken sonlandırılmasına ilişkin bir davada uygulamıştır. Bu davada, Mahkeme, aynı zamanda Ulusal Yargı Konseyi Başkanı olan ve işlevleri ve görevleri arasında yargıyı ve bağımsızlığını etkileyebilecek yasal reformlar hakkındaki görüşlerin ifadesi de yer alan başvuranın bulunduğu göreve özel bir önem vermiştir (*Baka/Macaristan* [BD], § 168).

507. Mahkeme, bu bağlamda, her bir hakimin yargı bağımsızlığını geliştirmek ve korumaktan sorumlu olduğunu ve statülerine ve daha genel olarak, yargı sisteminin işleyişine ilişkin mevzuatın hazırlanmasında hakimlere ve yargıya danışılması ve buna dahil edilmeleri gerektiğini kabul eden Avrupa Konseyi belgelerine atıfta bulunmuştur (bk., <https://rm.coe.int/168070098d> *Avrupa Hakimleri Danışma Konseyi'nin(CCJE) 3(2002) no'lu Görüşünün* 34. paragrafı ve *Hakimlerin Magna Carta'sının*3. ve 9. paragrafları (*Baka /Macaristan* [BD], §§ 80-81).

508. Bir davada, başvuran, yargı görevinden alınmasının, seçim kampanyası sırasında medyaya yaptığı bazı açıklamalardan kaynaklandığını iddia etmiştir. Mahkeme, bu davada, başvurana disiplin yargılamaları kapsamında önemli usul güvencelerinin verilmediğini ve başvurana uygulanan yaptırımın orantısız bir şekilde ağır olduğunu ve yargı kurumlarının etkinliğine ilişkin kamuoyu tartışmasına katılmak isteyen hâkimler üzerinde "caydırıcı bir etki"ye sahip olabilecek nitelikte olduğunu gözlemlemiştir (*Kudeshkina /Rusya*, §§ 97-99 ayrıca bk. yargı reformlarını aleni bir şekilde eleştirdikten sonra görevine görev süresinden önce son verilen bir savcı hakkındaki Kövesi/Romanya, §§ 205-208 ; ve bir yargı görevlisine sonradan kınama cezasına dönüştürülen bir tayin disiplin cezası verilmesine ilişkin Eminagaoglu/Türkiye).

509. *Previti /İtalya* (k.k.) davasında, Mahkeme, hâkimlerin, hukuk uzmanı sıfatıyla, Hükümet tarafından başlatılan yasal değişikliklerle ilgili olarak eleştiriler de dâhil olmak üzere görüşlerini ifade edebileceklerine karar vermiştir. Uygun bir şekilde ifade edilen böyle bir tutum, belirli bir davada yargı makamının itibarını zedelemeyi veya tarafsızlıklarını tehlikeye atmaz. Mahkeme'nin belirttiği gibi, demokrasi ve çoğulculuk ilkelerinin uygulanmasında, belirli hâkimlerin veya hâkim gruplarının, hukuk uzmanı sıfatıyla, Hükümetin kanun tekliflerine ilişkin çekinceler veya eleştiriler ifade edebilmeleri, bu tekliflerin uygulanabileceği adli yargılamaların adilliklerini zedelememektedir.

510. Öte yandan, bir Anayasa Mahkemesi hâkiminin görüşlerini (yüksek kamu görevlilerine gönderilen bir mektupta ve bir medya röportajında ve ayrıca, Anayasa Mahkemesini yolsuzlukla suçladığı ve çalışmasını tartıştığı resmi olmayan bir basın toplantısında) alenen ifade ettiği gerekçesiyle görevinden alındığından şikâyet ettiği bir davada, Mahkeme, işten çıkarma kararının, esasen, söz konusu hâkimin tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin makul şüpheler ve bir hâkimin rolüyle bağdaşmayan davranışla ilgili olduğunu kaydetmiş ve başvuran tarafından 10. madde kapsamında sunulan şikâyetin açıkça dayanaksız olduğu sonucuna varmıştır (*Simić /Bosna-Hersek* <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-169737> (k.k.), §§ 35-36).

XI. İfade özgürlüğü ve ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü veya kamu güvenliği, düzenin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi meşru amaçları

511. Bu bölümde atıfta bulunulan meşru amaçlara, genellikle, birlikte ve bazen gizli bilgilerin açıklanmasının önlenmesi gibi diğer meşru amaçlarla aynı zamanda başvurulmaktadır (*Stoll /İsviçre* [BD], § 53) veya başkalarının haklarının korunması (*Brambilla ve Diğerleri/İtalya*, § 50). Bazen, sözde "ayrılıkçı" söylemlerle karşı karşıya kalındığında " toprak bütünlüğünün sağlanması" gibi meşru amaçlardan birine odaklanılmaktadır (*Sürek ve Özdemir /Türkiye* [BD], § 50).

512. Terörle mücadele¹⁵ , bu kategoriye giren davalarda çoğu zaman en baskın bağlam olarak anılmaktadır.

513. Bu meşru amaçlara atıfta bulunan iç hukuk hükümleri çok çeşitlidir ve genellikle Ceza Kanunu'nda veya terörle mücadele mevzuatında ve hatta bazen ulusal Anayasalarda yer almaktadır.

A. Genel ilkeler

514. Genel bir ilke olarak, ifade özgürlüğünün kullanımına getirilen herhangi bir kısıtlamanın "gerekliliği" ikna edici bir şekilde ortaya konulmalıdır (*Sürek ve Özdemir /Türkiye* [BD], § 57; *Dilipak*

¹⁵ bk., ayrıca [Terörle İlgili İçtihat Rehberi](#).

/ *Türkiye*, § 63). Mahkeme, kısıtlamayı gerekçelendirmek için ulusal makamlar tarafından ileri sürülen gerekçelerin “ilgili ve yeterli” olup olmadığını belirlemelidir (*Barthold /Almanya*, § 55; *Lingens /Avusturya*, § 40).

515. Özellikle gizli bilgilerin açıklanmasına ilişkin olarak, Mahkeme, “ulusal güvenlik” ve “kamu güvenliği” kavramlarının ölçülülükle uygulanması ve sınırlayıcı bir şekilde yorumlanması gerektiğini ve yalnızca, ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin korunması amacıyla bilgilerin yayılmasının engellenmesi için gerekli olduğunun gösterildiği durumlarda bu kavramlara başvurulması gerektiğini vurgulamıştır (*Stoll /İsviçre* [BD], § 54; *Görmüş ve Diğerleri/Türkiye*, § 37).

516. Bir yandan, Mahkeme, devamlı olarak, Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi kapsamında, siyasi konuşma veya tartışmaya getirilen kısıtlamalara yönelik çok az alan olduğuna karar vermiştir (*Brasiler /Fransa*, § 41) veya kamu yararına yönelik konulara ilişkin tartışmayla ilgili olarak (*Sürek/Türkiye (no. 1)* [BD], § 61; *Lindon, Otchakovsky-Laurens ve July/Fransa* [BD], § 46; *Wingrove/Birleşik Krallık*, § 58).

517. İfade özgürlüğü, özellikle siyasi partiler ve aktif üyeleri için önem arz etmektedir ve siyasetçilerin, özellikle de muhalefet partisi üyelerinin ifade özgürlüğüne müdahale, Mahkeme'nin en sıkı denetimini gerektirmektedir. İzin verilebilir eleştirilerin sınırları, Hükümet ile ilgili olduğunda, sade vatandaşlar veya hatta siyasetçilere kıyasla daha geniştir (*Faruk Temel /Türkiye*, § 55; *Incal/Türkiye*, § 54; *Han /Türkiye*, § 29; *Yalçiner /Türkiye*, § 43).

518. Mahkeme'ye göre, hukukun üstünlüğüne dayalı demokratik bir toplumda, mevcut düzene karşı çıkan ve gerçekleştirilmesinin barışçıl yollarla savunulduğu siyasi fikirlere uygun şekilde ifade edilme imkânı verilmelidir (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası /Türkiye*, § 70).

519. Öte yandan, Mahkeme, terörün önlenmesiyle bağlantılı sorunları dikkate almaktadır (*Gözel ve Özer /Türkiye*, § 55; *Karataş /Türkiye*, § 51). Bu bağlamda, Mahkeme, yetkililerin daha fazla şiddeti arttırabilecek fiillere karşı ihtiyatlı olması, yani Sözleşme'nin 10 § 2 maddesi anlamında kamu güvenliğinin ve düzenin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi gereğine özellikle dikkat etmektedir (*Leroy/Fransa*, § 36).

520. Mahkeme, terörle mücadelenin yol açtığı zorlukların, ulusal makamların Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamındaki yükümlülüklerinden muaf tutmak için kendi başına yeterli olmadığı kanaatindedir (*Döner ve Diğerleri/Türkiye*, § 102). Başka bir deyişle, Mahkeme'nin 10. maddeye ilişkin içtihadından doğan ilkeler, ulusal makamların terörle mücadele kapsamında ulusal güvenliği ve kamu güvenliğini korumak için aldığı önlemlere de uygulanmaktadır (*Faruk Temel / Türkiye*, § 58).

521. Her davanın koşulları ve bir Devletin takdir yetkisi dikkate alındığında, Mahkeme, bireyin temel ifade özgürlüğü hakkı ile demokratik bir toplumun kendisini terör örgütlerinin faaliyetlerine karşı koruması şeklindeki meşru hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını tespit etmelidir (*Zana /Türkiye*, § 55; *Karataş /Türkiye*, § 51; *Yalçın Küçük/Türkiye*, § 39; *İbrahim Aksoy/Türkiye*, § 60).

234. Daha spesifik olarak, bir öğretmenin özellikle hassas bir bağlamda kamuoyuna yaptığı açıklamalara ilişkin bir davada, Mahkeme, öğretmenlerin eğitim alanında öğrencileri için bir otorite simgeleri oldukları için, özel görev ve sorumluluklarının bir dereceye kadar okul dışı etkinlikleri için de geçerli olduğunu değerlendirmiştir (**Error! Hyperlink reference not valid.** (k.k.), §§ 31-32, ve buradaki atıflar). Bu nedenle Paris'teki Ocak 2015 saldırılarının ardından okulda hüküm süren özellikle gergin atmosferi göz önünde bulunduran Mahkeme, bir öğretmenin yorumları ceza hukuku kapsamında mutlaka cezalandırılabilir nitelikte olmasa dahi (nefrete kışkırtma, yabancı düşmanlığı

veya ayrımcılık teşkil etmese dahi), yine de bu tür yorumların meşru bir biçimde, öğretmenlerin ketumluk bağdaşmadığına kanaat getirmiştir (§ 34).

B. Müdahalenin gerekçelendirilmesi ile ilgili değerlendirme kriterleri

1. Kamu yararına yönelik tartışmaya katkı

523. Mahkeme, kamu yararı kavramının ne anlama geldiğini açık bir şekilde tanımlamıştır: kamu yararı, genel olarak, kamuoyunu meşru olarak ilgi gösterebileceği ölçüde etkileyen, dikkatini çeken veya özellikle vatandaşların refahını veya toplumun varlığını etkiledikleri için kamuoyunu önemli ölçüde ilgilendiren konularla ilgilidir. Bu, aynı zamanda, önemli bir ihtilafa yol açabilecek, önemli bir sosyal meseleyle ilgili olan veya kamuoyunun hakkında bilgi sahibi olmak isteyeceği bir sorunu içeren konular için de geçerlidir *Satakunnan Markkinpörssi Oy ve Satamedia Oy /Finlandiya* [BD], §§ 171; *Sürek ve Özdemir/Türkiye* [BD], § 61).

524. Mahkeme, ulusal güvenlikle ilgili bazı bilgilerin gizliliğine zarar verebilecek yayınlarla ilgili bazı davalarda, bu yayınların kamu yararına yönelik tartışmalara yaptığı katkıyı vurgulamıştır. Mahkeme'nin kanaatine göre, bu tür yayınlar, Devletin güvenlik servisleri tarafından gerçekleştirilen yasadışı eylemleri ifşa etme gerekliliğiyle ve kamuoyunun bunlar hakkında bilgi edinme hakkı ile gerekçelendirilmiştir (*Observer ve Guardian/Birleşik Krallık*, § 69; *The Sunday Times / Birleşik Krallık (no. 2)*, §§ 54-55).

525. Bir dergi sahibinin terörle mücadelede görev alan Devlet görevlileri aleyhinde şiddet suçlamalarını içeren bir haber yayımladığı gerekçesiyle mahkûm edilmesine ilişkin bir davada, Mahkeme, iddia edilen yanlış davranışın ciddiyeti karşısında, kamuoyunun hem görevlilerin davranışının niteliğini hem de kimliklerini öğrenme konusunda meşru bir menfaatinin bulunduğunu kaydetmiştir. Bu bağlamda, Mahkeme, haber makalesine dayanak teşkil eden bilgilerin hâlihazırda başka gazetelerde yayımlanmış olduğu ve bu gazeteler hakkında kovuşturma yürütülmediğini kaydetmiştir (*Sürek /Türkiye (no. 2)* [BD], §§ 39-40).

2. Konuşmanın niteliği ve içeriği ve potansiyel etkisi: metnin bağlam içinde analizi

526. Bu tür davada ortaya çıkan temel soru, söz konusu konuşmanın şiddeti, nefreti veya hoşgörüsüzlüğü arttırabilecek veya gerekçelendirebilecek nitelikte olup olmadığıdır. Bu davaların birçoğunda, Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesinin uygulanabilirliği konusunda karar vermesi gerekmiştir¹⁵.

527. Mahkeme'nin kanaatine göre, belirli ifadelerin, bir bütün olarak ele alındığında, şiddete teşvik ettiği şeklinde sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağını tespit ederken, kullanılan kelimelere ve yayımlandıkları bağlama ve ayrıca, potansiyel etkilerine dikkat edilmelidir (bk., örneğin, *Özgür Gündem /Türkiye*, § 63; *Gözel ve Özer/Türkiye*, § 52).

528. Mahkeme'nin değerlendirmesindeki temel faktörlerden biri, söz konusu açıklamaların yapıldığı siyasi veya sosyal arka plandır (*Perinçek/İsviçre* [BD], § 205); örneğin: gergin bir siyasi veya sosyal arka plan (*Mariya Alekhina ve Diğerleri/Rusya*, § 218; *Zana /Türkiye*, §§ 57-60; *Sürek /Türkiye (no. 3)* [BD], § 40), ölümcül cezaevi ayaklanmaları sırasında ortam (*Saygılı ve Falakaoğlu (no. 2) /Türkiye*, § 28), Fransa'da Avrupalı olmayan ve özellikle Müslüman göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin sorunlar (*Soulas ve Diğerleri/Fransa*, §§ 38-39; *Le Pen /Fransa* (k.k.)), veya 1990 yılında bağımsızlığının yeniden tesis edilmesinden kısa bir süre sonra Litvanya'daki ulusal

¹⁵ bk. 17. Madde Rehberi (hakların kötüye kullanılması yasağı).

azınlıklarla ilişkiler (*Balsytė-Lideikienė /Litvanya*, § 78)).

529. Diğer bir faktör, yakın veya daha geniş bağlamlarında yorumlanan ve görülen ifadelerin, doğrudan veya dolaylı olarak şiddet çağrısı olarak ya da şiddet, nefret veya hoşgörüsüzlüğün bir gerekçesi olarak görülüp görülemeyeceğidir (*Perinçek /İsviçre* [BD], § 206; bk., diğerlerinin yanı sıra, *Incal /Türkiye*, § 50; *Sürek /Türkiye (no. 1)* [BD], § 62; *Özgür Gündem /Türkiye*, § 64; *Gündüz/Türkiye*, §§ 48 ve 51; *Soulas ve Diğerleri/Fransa*, §§ 39-41 ve 43; *Balsytė-Lideikienė /Litvanya*, §§ 79-80; *Féret / Belçika*, §§ 69-73 ve 78; *Hizb ut-Tahrir ve Diğerleri/Almanya* (k.k.), § 73; *Kasymakhunov ve Saybatalov /Rusya*, §§ 107-112; *Fáber /Macaristan*, §§ 52 ve 56-58; *Vona/Macaristan*, §§ 64-67).

530. Mahkeme, davanın sonucuna karar verirken, yukarıda anılan faktörlerin herhangi birinin tek başına ele alınmasından ziyade bunlar arasındaki karşılıklı etkileşimin önemini vurgulamıştır (*Perinçek / İsviçre* [BD], § 208).

531. *Savva Terentyev/Rusya*, davasında, Mahkeme, yerel makamların, ihtilaf konusu açıklamaları ilgili tartışma bağlamında analiz etmeden, bu açıklamaların yapıldığı siyasi ve sosyal arka plan ve kapsadıkları alan dikkate alınarak herhangi bir zararlı sonuç doğurma potansiyelini hiçbir şekilde değerlendirmeye çalışmadan şekline ve anlamına odaklandıklarını kaydetmiştir. Mahkeme, tüm olgular ve ilgili faktörler dikkate alınmadığı için, ileri sürülen gerekçelerin, başvuranın ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı göstermek için "ilgili ve yeterli" olarak kabul edilemeyeceği sonucuna varmıştır (§§ 82-84).

532. Açıklanan görüşler şiddete teşvik içermiyorsa- başka bir ifadeyle, söz konusu görüşler şiddet içeren eylemlere veya kanlı intikama başvurmayı savunmuyorsa, taraftarlarının hedeflerini gerçekleştirmek için terör suçlarının işlenmesini haklı göstermiyorsa veya belli kişilere karşı derin ve akıl dışı bir nefret saikiyle şiddete teşvik edebilecek şekilde yorumlanamıyorsa- Sözleşmeciler Devletler, 10. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen amaçlara, yani toprak bütünlüğünün, ulusal güvenliğin ve düzenin korunmasına veya suç işlenmesinin önlenmesine dayanarak ve ceza kanununun yükünü medyaya yükleyerek kamuoyunun bu görüşler hakkında bilgi edinme hakkını kısıtlamamalıdır *Sürek /Türkiye (no. 4)* [BD], § 60; *Gözel ve Özer /Türkiye*, § 56; *Nedim Şener/Türkiye*, § 116; *Dilipak /Türkiye*, § 62).

533. Bununla birlikte, ihtilaf konusu ifadelerin, bir bireye, kamu görevlisine veya nüfusun bir kesimine karşı şiddeti teşvik etmesi durumunda, Devlet makamları, ifade özgürlüğüne müdahalenin gerekliliğini incelerken daha geniş takdir yetkisine sahiptir (*Sürek /Türkiye (no. 3)* [BD], § 37). Bu durum, silahlı güç kullanımı çağrısında bulunan açıklamalar ((*aynı karar*, § 40; *Taşdemir / Türkiye* (k.k.)) veya açıklamaları yapan kişiler eylem aracı olarak silahlı gücün kullanılması için açıkça çağrıda bulunmasa bile aynı zamanda kendilerini şiddet kullanımından uzak tutmadıkları durumlarda sosyal istikrarı tehlikeye atabilecek açıklamalar için geçerlidir *Yalçiner /Türkiye*, § 46; *Zana /Türkiye*, § 58).

534. Mahkeme, *Zana/Türkiye*, davasında, ihtilaf konusu açıklamaların potansiyel etkisi kavramına ilişkin iki kriteri vurgulamıştır: birincisi, açıklamaları yapan kişinin rolü ve işlevi ve ikinci olarak, açıklamalarının konusunu çevreleyen sosyal bağlam açısından durum (§§ 49-50;bk., ayrıca, *Yalçiner /Türkiye*, §§ 46-49).

535. İnternette polis memurlarına karşı saldırgan nitelikte yorumlarda bulunmaktan dolayı mahkum edilen bir blog yazarına hapis cezası verilmesi ile ilgili *Savva Terentyev /Rusya*, davasında, Mahkeme, başvuranın yorumlarının saldırgan, aşağılayıcı ve düşmanca üslubunu kaydetmiştir. Ancak, Mahkeme, bu ifadelerin polis memurlarına karşı nefreti veya şiddeti teşvik etme girişimi olarak ve dolayısıyla, başvuranın mahkûmiyetini gerektirecek açık ve yakın bir tehlike oluşturduğu şeklinde değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır. Mahkeme, özellikle, başvuranın ne tanınmış bir blog yazarı ne de sosyal medyanın popüler bir kullanıcısı olduğunu ve bu doğrultuda, nüfuz sahibi bir kişi statüsüne sahip olmadığını vurgulamıştır (§ 81).

536. Mahkeme, diğer hususların yanı sıra, zulüm veya eşitsizlik geçmişine sahip olan savunmasız azınlıklara aşağılayıcı veya ayrımcı nitelikte söylemlere karşı daha fazla koruma güvencesi verilmesi gerektiğini kabul etmiştir (*Savva Terentyev/Rusya*, § 76; *Soulas ve Diğerleri/Fransa*, §§ 38-39; *Le Pen/Fransa* (k.k.)). *Savva Terentyev /Rusya* davasında, Mahkeme, yerel mahkemelerin, isimleri tespit edilmemiş olan polis memurlarının neden savunmasız olarak değerlendirilebileceklerini açıklamadıklarını kaydetmiştir (§§ 75-76).

537. İfadenin iletilme yöntemi de söylemin potansiyel etkisini değerlendirmede önemli bir kriterdir. Bu nedenle, Mahkeme, mecazi dil içeren ve sınırlı bir kitleye ulaşan kullanılan ifadenin şeklini göz önünde bulundurarak, bir bireyin şiir antolojisi yayımlamaktan mahkumiyetinin orantısız olduğuna karar vermiştir (*Karataş /Türkiye*, § 52; bk., ayrıca, *Polat /Türkiye* [BD], § 47).

538. Özellikle söylemin bir seçim kampanyası kapsamında bir siyasi partinin broşürlerinin dağıtılması aracılığıyla (*Féret /Belçika*, § 76), veya açıklamaların potansiyel etkisini arttıran İnternet aracılığıyla yayıldığı durumlarda, kullanılan araç belirli bir önem arz edebilmektedir. Mahkeme'nin kanaatine göre, nefret söylemi ve şiddeti teşvik eden söylem de dâhil olmak üzere hakaret içeren ve açıkça yasa dışı olan diğer söylem türleri, daha önce hiç olmadığı kadar, birkaç saniye içinde dünya çapında yayılabilmekte ve bazen çevrimiçi olarak sürekli erişilebilir durumda kalabilmektedir (*Delfi AS /Estonya* [BD], § 110). Bu durum, internetteki içeriğin ve iletişimin insan haklarının ve özgürlüklerinin kullanılmasına ve bunlardan yararlanılmasına yönelik oluşturduğu zarar riskinin, kesinlikle, basının oluşturduğu zarar riskinden daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir; dolayısıyla bu, çevrimiçi bir yayının kamuoyuna ulaşma kapsamını tespit etmek amacıyla söz konusu yayının potansiyel etkisinin değerlendirilmesi için gereklidir (*Savva Terentyev/Rusya*, § 79; *Delfi AS /Estonya* [BD], § 133).

539. Mahkeme'nin içtihadında, içeriklerine ve dayanılan meşru amaçlar üzerindeki etkilerine bağlı olarak birkaç söylem kategorisini tespit etmek mümkündür. Bu kategoriler her zaman açıkça ayırt edilmese de, bunları ve her biri için geçerli olan belirli kriterleri tanımlamak uygundur. Söz konusu kategoriler aşağıda ayrı olarak ele alınmaktadır.

a. Yasa dışı örgütlerin ayrılıkçı söylemi ve yayınları

540. Genel olarak, Mahkeme, demokrasiye zarar vermemeleri koşuluyla, farklı siyasi programların, hatta Devletin hâlihazırdaki teşkilatlanma biçimini sorgulayan programların teklif edilmesine ve tartışılmasına izin vermenin demokrasinin özünde olduğu kanaatindedir (*Sosyalist Parti ve Diğerleri/ Türkiye*, § 47).

541. Mahkeme, bir müdahalenin orantılı olup olmadığını değerlendirirken, sözde barışçıl veya demokratik ayrılıkçı söylem ile şiddeti sürdüren suç veya eylemlerle bağlantılı ayrılıkçı söylem arasında ayırım yapmaktadır. Mahkeme, Fransız Bask ayrılıkçı hareketinin siyasi bir liderinin ifade özgürlüğüne müdahalenin orantılı olduğuna karar vermiştir; tedbir, başvuranın mahkûm edildiği suçlardan bahsetmediği sürece halen Bask meselesiyle ilgili görüşlerini ifade etme hakkına sahip olduğu göz önüne alındığında, şartlı tahliye edildiği süre boyunca geçerli olan, söz konusu suçlarla ilgili çalışmaları yayma veya halka açık yorumlarda bulunma yasağıyla ilgiliydi (*Bidart/Fransa*, § 42).

542. Mahkeme, özellikle belirli bir bölgedeki ayrılıkçı taleplerin yanı sıra silahlı çatışmaların mevcut olduğu durumlarda söylemin gerçekleştiği bağlamı dikkate almaktadır. Dolayısıyla, ulusal güvenlik ve kamu güvenliği kavramlarının kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanmasının gerekli olmasına karşın, Mahkeme, Çeçen Cumhuriyeti'ndeki çatışmayla ilgili konuların çok hassas bir niteliğe sahip olduğuna ve bu nedenle, yetkililer tarafından özel ihtiyat gerektirdiğine karar vermiştir (*Stomakhin /Rusya*, §§ 85-86; *Dmitriyevskiy /Rusya*, § 87).

543. Mahkeme, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin haklı kılınmasının gerektiği durumlarda, (özellikle sloganlar biçimindeki) ayrılıkçı söylemin ulusal güvenliği ve kamu düzenini

etkileyici nitelikte olması ve bu meşru amaçlarla ilgili olarak açık ve yakın bir tehlike arz etmesi gerektiğine karar vermiştir (*Gül ve Diğerleri/Türkiye*, § 42; *Kılıç ve Eren /Türkiye*, §§ 29-30; *Bülent Kaya/Türkiye*, § 42).

544. Mahkeme'nin kanaatine göre, bir yerel gazete editörünün ayrılıkçı bir hareketin ciddi suçlamaları aranan liderleri tarafından yazıldığı iddia edilen makaleleri yayımladığı için cezaya mahkum edilmesi, yalnızca bu makalelerin yazarları olduğu varsayılan kişilerin profiline dayanılarak haklı gösterilemez (*Dmitriyevskiy /Rusya*, §§ 104 ve 114; bk., aynı anlamda *Ceylan/Türkiye* [BD], § 36; *Sürek ve Özdemir /Türkiye* [BD], § 61; *Erdoğan ve İnce /Türkiye* [BD], §§ 52 ve 55; *Faruk Temel /Türkiye*, §§ 62 ve 64; *Polat /Türkiye* [BD], § 47).

545. Yasaklı terör örgütlerinin açıklamalarının yayımlanmasının terör suçu işlemeye veya terörü haklı çıkarmaya alenen teşvik tehlikesine yol açıp açmadığı değerlendirilirken, yalnızca mesajı yazan kişinin ve muhatabının niteliği değil, aynı zamanda söz konusu makalenin içeriği ve yayımlandığı arka planın da dikkate alınması gerekmektedir. Çatışan menfaatler arasında bir denge kurarken, ulusal makamlar, kendileri için hiç hoş bir bakış açısı arz etmese de, kamuoyunun çatışmanın taraflarından birinin bakış açısından bir çatışma durumu hakkında farklı bir perspektif ile ilgili bilgi edinme hakkını yeterince dikkate almalıdır (*Gözel ve Özer/Türkiye*, § 56).

546. Dolayısıyla Mahkeme, iç hukuka göre "terör" örgütü olarak sınıflandırılan örgütlerin açıklamalarının veya broşürlerinin yayımlanmasından dolayı süreli yayın sahiplerinin, yayıncılarının veya editörlerinin mahkûm edilmesine ilişkin olarak Türkiye aleyhine açılan çok sayıda davada Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (*Gözel ve Özer /Türkiye*; *Karakoyun ve Turan /Türkiye*; *Çapan /Türkiye*; *İmza / Türkiye*; *Kanat ve Bozan /Türkiye*; *Demirel ve Ateş /Türkiye*; *Özer /Türkiye (no. 3)*). Mahkeme'nin kanaatine göre, bu müdahale örnekleri, ilgili medya çalışanlarını kısmen sansürleme ve doğrudan ya da dolaylı olarak terör suçlarının işlenmesini savunmamaları koşuluyla, kamusal tartışmanın bir parçası olan alenen görüş iletebilmelerini sınırlama etkisine sahipti (bk., özellikle *Ali Gürbüz /Türkiye*, § 77, *Özgür Gündem /Türkiye*, §§ 62-64, ve dört *Yıldız and Taş/Türkiye* kararı (*no. 1*, *no. 2*, *no. 3* ve *no. 4*); bir kişinin sadece bir terör örgütünün ölen üyelerinin cenazesine katıldığı gerekçesiyle bu terör örgütü lehine propaganda yapmaktan mahkum edilmesi ile ilgili olarak bk., *Nejdet Atalay/Türkiye*, §§ 20-23).

547. Bunun aksine, İsviçre gümrük makamları tarafından Kürdistan İşçi Partisinin(PKK) büyük miktarda propaganda malzemesine el konulması ve imha edilmesi ile ilgili davada, Mahkeme, el konulan malzemelerin şiddeti savunduğuna ve yücelttiğine ve Türk makamlarına karşı silahlı mücadele için mümkün olduğunca çok insanı kazanmayı amaçladığına karar vermiş ve kısıtlamanın 10 § 2 maddesi uyarınca haklı olduğu sonucuna varmıştır (*Kaptan /İsviçre* (k.k.)).

548. Ayrıca, bir televizyon şirketinin bir terör örgütünü teşvik eden programları yayınlamaktan mahkum edilmesine ilişkin bir davada, Mahkeme'nin başvuran şirketin şikayetinin 17. madde gereğince 10. maddenin kapsamı dışında kaldığı sonucuna varırken programların içeriğini, sunumunu ve bağlantısını incelediği ve aşağıdaki unsurları dikkate aldığı kaydedilmelidir: olayların kavgalara ve eylemlere katılmaya defalarca teşvik, örgüte veya silahlı mücadeleye katılmaya teşvik ile birlikte tek taraflı olarak ele alınması ve örgütün ölen üyelerinin kahraman olarak tasvir edilmesi. Mahkeme, ayrıca, ulusal mahkemelerin, ilgili zamanda başvuran şirketin önemli ölçüde bu örgüt tarafından finanse edildiğini tespit ettiklerini kaydetmiştir (*Roj TV A/S /Danimarka* (k.k.)).

b. Suç teşkil eden eylemlerin ve/veya terör eylemlerinin yüceltilmesi ve tasvip edilmesi

549. Mahkeme, terörü savunan söyleme müdahalenin gerekçelendirilmesini incelerken, itiraz konusu açıklamaların içeriği ve bunların yapıldığı bağlam (*Erdoğan ve İnce /Türkiye* [BD], § 47) ve söz konusu açıklamaları yapan bireyin kişiliği ve görevi (*Demirel ve Ateş /Türkiye*, § 37) dahil olmak

üzere, müdahaleyi bir bütün olarak davanın ışığında dikkate alır.

550. Mahkeme, haftalık bir dergi sahibinin mahkûmiyetine ilişkin bir davada, makalenin içeriğinin bölgede daha fazla şiddeti teşvik edebilecek şekilde olduğuna karar vermiştir. Mahkeme'nin kanaatine göre, okurlar, şiddete başvurmanın saldırgan karşısında gerekli ve haklı bir meşru müdafaa tedbiri olduğu izlenimi edinmiş ve Mahkeme, davada söz konusu olan meselenin şiddete teşvik olduğu sonucuna varmıştır. Başvuranın bu makalelerde yer alan görüşler ile kendisini şahsen ilişkilendirmemesine rağmen, makale yazarına yine de şiddetin körüklenmesi için bir araç temin etmiştir (*Sürek/Türkiye (no. 3)* [BD], §§ 40-41).

551. Başka bir davada, karikatürist olan başvuran, 11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezinin ikiz kulelerine düzenlenen saldırıdan iki gün sonra bir karikatürün yayımlanmasının ardından terörü tasvip etme suçuna iştirak etmekten mahkûm edilmiştir. Mahkeme, tüm dünyanın saldırı haberi karşısında hala şok içinde olduğu bir dönemde, zamansal yönü ve dil ile ilgili önlemlerin yokluğunu vurgulamıştır. Mahkeme, ayrıca, çizimin yayımlanmasının şiddeti körükleyebilecek tepkilere yol açtığını kaydetmiş ve bunun, yayımlandığı siyasi açıdan hassas bölgede kamu düzenini büyük ölçüde etkilemiş olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, Mahkeme, başvurana verilen ölçülü yaptırımın ilgili ve yeterli gerekçelere dayandığına karar vermiştir (*Leroy /Fransa*, §§ 45-46).

552. Mahkeme, savaş suçlarının alenen savunulmasına ilişkin olarak, konuşmanın kamu yararına yönelik bir tartışmaya katkıda bulunup bulunmadığına önem atfetmektedir. Fransız Silahlı Kuvvetlerinin üyesi olan bir yazarın Cezayir Savaşı sırasında işkence kullanımını anlattığı bir kitapla ilgili davada Mahkeme, ihtilaf konusu metnin yalnızca kamuoyunu bu tür uygulamaların mevcut olduğu konusunda değil, aynı zamanda bunların Fransız makamlarının onayını da aldığı konusunda bilgilendirerek toplumsal hafıza için özel önem arz ettiğine karar vermiştir (*Orban ve Diğerleri/Fransa*, § 49).

553. Mahkeme, tarihsel hakikati aramanın ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğunu ve savaş suçları veya insanlığa karşı suç teşkil edebilecek eylemlerin nedenleri üzerine bir tartışmanın özgürce gerçekleştirilebilmesi gerektiğini yinelemiştir (*Dmitriyevskiy /Rusya*, § 106).

c. Düzensizliği ve suçu önleme gerekçesiyle kısıtlanan diğer konuşma türleri

235. Üye Devletler askerlik hizmetine karşı çıkan veya askersizleştirmeyi savunan ifadeler bağlamında diğerlerinin yanı sıra, 10. maddenin ikinci paragrafında belirtildiği üzere, düzensizliği önlemenin meşru amacına dayanmışlardır (*Arrowsmith/Birleşik Krallık*, Komisyon raporu; *Chorherr/Avusturya*, § 32). *Ergin/Türkiye (no. 6)* (no.6) davasında, Mahkeme, her ne kadar rahatsız edici haberde kullanılan kelimeler bu habere askerlik hizmetine düşman bir çağrışım katsa da şiddet kullanımını teşvik etmedikleri veya silahlı direnişi veya isyanı kışkırtmadıkları ve nefret söylemi oluşturmadıkları sürece, müdahalenin düzensizliği önleme meşru amacı ile gerekçelendirilemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, rahatsız edici haberin halkın geneline satılan bir gazetede yayınlandığını kaydetmiştir. Söz konusu haber ne biçemi ne de içeriği bakımından, insanları derhal askerden kaçışa teşvik etmeyi amaçlamamıştır (§ 34).

236. Portekiz ceza mevzuatı uyarınca bir geminin ülke karasularına girmesine izin verilmemesine ilişkin bir davada, başvuran dernekler, hamileliği isteyerek sonlandırmanın suç olmaktan çıkarılması için kampanya yürütmek için bilgi aktarmaya ve toplantılar düzenlemeye çalışmaktaydılar. Mahkeme, bu yasağın, *diğerlerinin yanı sıra*, düzensizliği önleme meşru amacını güttüğünü kabul etmiştir (*Women On Waves ve Diğerleri/Portekiz*, § 35). Ancak, Mahkeme böylesine radikal bir önlemin, yalnızca başvuran dernekler üzerinde değil, kurulu düzene meydan okuyan fikir ve bilgileri paylaşmak isteyen diğer taraflar üzerinde de caydırıcı bir etkiye yol açtığı sonucuna varmıştır.

237. Benzer şekilde, Mahkeme, bir afiş kampanyasının yayıncıların ahlaksız davranışları ve kendi dinini yayma amaçlı bir internet sitesine atıfta bulunması nedeniyle yasaklanmasının, diğer meşru

amaçların yanı sıra, suçun önlenmesini amaçladığını kabul etmiştir (*Mouvement raëlien suisse/İsviçre* [BD], § 54). Mahkeme; insan klonlamanın teşvik edilmesine, “geniokrasinin” savunulmasına ve Raelian Hareketinin literatürünün ve fikirlerinin bazı üyeleri tarafından çocuklara yönelik cinsel istismara yol açma olasılığına atıfta bulunmak suretiyle kararlarında ayrıntılı gerekçeler sunan yerel mahkemelerce yapılan hukuki incelemenin etkinliğine ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığını kaydetmiştir.

238. Anayasaya aykırı (Nazi) sembollerini içeren bir blog yazısının yayınlanmasıyla ilgili bir davada Mahkeme, tarihsel bağlam ışığında, Nazi dehşetini yaşayan Devletlerin, işlenen kitlesel vahşetten kendilerini uzak tutma konusunda özel bir ahlaki sorumluluğa sahip olarak kabul edilebileceğine ve bunun, düzensizliği önlemek amacıyla, insanların bu sembolleri görmeye alışmasını önlemek için bu simgelerin her türlü iletişim aracında kullanılmasının yasaklanmasını gerektirebileceğine kanaat getirmiştir (*Nix/Almanya* (k.k.)).

239. Yakın zamanda yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminin hileli olduğunu iddia eden üst düzey diplomatların görevden alınmasına ilişkin bir davada Mahkeme, müdahalenin ulusal güvenliği ve kamu güvenliğini koruma ve düzensizliği önleme meşru amaçlarını güttüğünü kabul etmiştir. Mahkeme diplomatları bağlayan sadakat görevi ve Davalı Devletin siyasi olarak tarafsız bir diplomat topluluğuna güvenebilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (*Karapetyan ve Diğerleri/Ermenistan* , §§ 49-50).

240. Gazetecilerin gazetecilik faaliyetleri yürüttükleri gerekçesiyle ulusal ceza hukuku hükümlerini ihlal ederek işledikleri eylemlerin yaptırımlarına ilişkin olarak da Sözleşmeciler Devletlerce düzensizliğin veya suçun önlenmesine başvurulmuştur.¹⁶ .

3. Yaptırımın ağırlığı

241. Demokratik bir sistemde, hükümetin sahip olduğu hakim konum, özellikle hasımlarının haksız saldırı ve eleştirilerine cevap vermek için başka yolların mevcut olduğu durumlarda, hükümetin ceza yargılamalarına başvurmadan kendisini sakınmasını gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte, bu tür açıklamalara karşı kamu düzeninin garantörleri sıfatıyla yetkili Devlet makamlarının, ceza hukuku niteliğinde bile olsa uygun şekilde ve aşırıya kaçmadan ilgili tedbirleri alabilmeleri kesinlikle mümkündür (*Incal/Türkiye* , § 54); bu alandaki ceza hukuku yaptırımlarına ilişkin örnekler için bk. *Arslan/Türkiye* [BD], §§ 49-50; *Stomakhin/Rusya* , §§ 128 ve 132).

242. Bir davada Mahkeme, özellikle başvuranın cezanın sadece küçük bir bölümünü çekmiş olması nedeniyle, cezanın izlenen meşru amaçla orantılı olduğuna karar vermiştir (*Zana/Türkiye* , § 61).

243. Buna karşılık, *Dickinson/Türkiye* davasında Mahkeme, başvuranın gözaltına alınmasının ve tutuklanmasının ve hakkındaki cezai yaptırımın (sadece adli para cezası dahi olsa) davanın kendi koşullarında haklı olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, özellikle cezanın etkilerini göz önünde bulundurarak, doğası gereği böyle bir yaptırımın (ılımlı miktarına rağmen) kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etkiye sahip olacağını değerlendirmiştir. Sonuç olarak cezanın beş yıl geri bırakılmış olması, kararın ve karardan doğan tüm sonuçların nihai olarak ortadan kalkmasına rağmen, bu sonucu değiştirmemiştir. Nitekim, hapis cezasını gerektirebilecek ciddi bir ceza gerektiren suç temelinde başvuran aleyhindeki ceza yargılamalarının kayda değer bir süre devam ettirilmesi, başvuranın kamu yararına olan konularda konuşma isteği üzerinde caydırıcı bir etki yapmıştır (§ 58).

244. Mahkeme, söz konusu bilgilerin zaten kamuya açıklanmış olması nedeniyle, bilgilerin yayınlanmasını önlemeye yönelik bir tedbirin orantısız olduğuna karar vermiştir (*Vereniging Weekblad Bluf!/Hollanda* , §§ 44-46).

245. Özellikle basın özgürlüğü ile ilgili davalarda, önemli olan, hafif bir ceza ile cezalandırılmak değil, gazetecilerin onları yaşamı etkileyen konuların kamuoyunda tartışılmasına katkıda bulunmaktan

¹⁶ bk. yukarıda Kısım V - "" .

caydırabilecek nitelikte her ne şekilde olursa olsun cezalandırılmalarıdır (*Dammann/İsviçre* , § 57). Bu bağlamda Mahkeme, özellikle başvuranın daha sert bir ceza verilmesini daha kabul edilebilir kılacak bir şekilde benzer bir suçtan hiçbir zaman mahkûm edilmediğini dikkate almıştır (*Stomakhin/Rusya* , § 130).

246. Bir gazetecinin tutuklanmasıyla ilgili bir davada Mahkeme, ciddi suçlamaların söz konusu olduğu davalarda bile, tutukluluğun yalnızca, diğer tüm tedbirlerin yargılamaların düzgün şekilde yürütülmesini tam olarak garanti altına almadığı kanıtlandığında, istisnai bir son çare tedbiri olarak kullanılması gerektiğini kaydetmiştir. Mahkeme, özellikle, eleştirel görüşlerini ifade eden kişilerin tutuklanmasının hem tutukluların kendileri hem de bir bütün olarak toplum için bir dizi olumsuz etki yarattığını ve böyle bir tutuklamanın sivil toplumu sindirerek ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etkiye yol açtığını vurgulamıştır (*Şahin Alpay/Türkiye*, §§ 181-182).

247. Ayrıca, Mahkeme, müdahalenin orantılılığını incelerken, ilgili söylemin sahibinin mahkûm edilmesiyle sonuçlanan ceza yargılamasının süresini de dikkate alabilir (*Gül ve Diğerleri/Türkiye* , § 43).

XII. Genel İlkeler İfade özgürlüğü ve sağlığın veya ahlaki değerlerin korunması

248. Sağlığın veya ahlaki değerlerin korunmasına ilişkin meşru amaca genelde Sözleşmeciler Devletler tarafından aynı anda her iki açıdan dayanılmaktadır (*Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 54; *Bayev ve Diğerleri / Rusya*, § 45). Ek olarak, ahlaki değerlerin ya da sağlığın korunması amacına bazen özellikle diğerlerinin hakları (*Müller ve Diğerleri / İsviçre*, § 30; *Aydın Tatlav / Türkiye*, § 20; *Sekmadien Ltd. / Litvanya*, § 69), suçun önlenmesi (*Open Door ve Dublin Well Woman / İrlanda* , § 61; *Mouvement raëlien suisse / İsviçre* BD], § 54) ve düzenin korunması (*Akdaş / Türkiye*, § 23) gibi diğer meşru amaçlarla birlikte dayanılmaktadır.

249. Rehberin bu bölümü daha sonra “başkalarının haklarının korunmasının” yerel yargılamalar ve/veya Mahkeme önünde en önemli meşru amaç olarak kabul edildiği bazı davaları da inceleyecektir (*Vejdeland ve Diğerleri / İsveç*, § 49; *Mamère / Fransa*, § 18; *Hertel / İsviçre*, § 42). Bu meşru amaç, sağlık ya da ahlaki değerlerin korunmasına ilişkin değerlendirmeler tarafından desteklenmektedir.

250. Mahkeme, davalı Devlet'in bir müdahaleyi haklı çıkarmak için dayandığı amaçların meşruiyetini değerlendirme hakkını saklı tutar. Dolayısıyla Mahkeme, reşit olmayanlar arasında eşcinselliğin teşvik edilmesini yasaklayan bir yasayla ilgili bir davada, damgalama ve önyargıyı şiddetlendiren ve homofobiye teşvik eden söz konusu mevzuatın, Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinin güvence altına aldığı meşru amaçlardan herhangi biri tarafından gerekçelendirilemeyeceğine karar vermiştir (*Bayev ve Diğerleri / Rusya*, § 83). Davalı Devlete göre demografik hedefleri korumak için eşcinsel ilişkilere ilişkin bilgilerin gizlenmesi gerekliliği, halk sağlığını koruma meşru amacı ile haklı gösterilemez (*agy.*, § 73).

251. Bu meşru amaçların izlenmesiyle ilgili olarak müdahaleye izin veren iç hukuk hükümleri çok çeşitlidir. Söz konusu menfaatler, diğerlerinin yanı sıra, mezar taşlarına saygısızlık (*Sinkova / Ukrayna*, § 44), müstehcen yayınlar (*Perrin / Birleşik Krallık* (k.k.); *Akdaş / Türkiye*, § 19) ya da halka açık alanlara poster asılmasının yönetimi (*Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 25) gibi konuları düzenleyenler gibi hukuki ve cezai mevzuat tarafından korunmaktadır.

A. Genel İlkeler

1. Sağlığın korunması

252. Sağlığın korunmasının meşru amaç olarak dayanıldığı davalar arasında diğer konuların yanı sıra halk sağlığı (özellikle, tütün reklamlarına dair bir kısıtlamaya ilişkin olarak *Société de conception de presse et d'édition ve Ponson / Fransa*, § 53), biyoetik (insan klonlama ve bilinç transferini destekleyen bir söyleme ilişkin olarak *Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 54,) hastaların doğrulanmamış tıbbi bilgilere maruz kalmama hakları (*Vérités Santé Pratique SARL / Fransa* (k.k.) ve uyuşturuıcı kullanımını teşvik eden söylemlerle (*Palusinski / Polonya* (k.k.)) ilgili konularda çeşitli davalar yer almaktadır.

253. Mahkeme, dava konusu ifadenin sağlığın korunmasına ilişkin konuları tartışmayı amaçladığı durumlarda ifade özgürlüğüne yüksek düzeyde koruma sağlar. Bu davalarda Mahkeme, bahsedilen ifadeleri genel çıkarı etkileyen bir tartışmaya katılım olarak nitelendirir (*Hertel / İsviçre*, § 47) ve sonrasında söz konusu tedbirlerin izlenen amaçla orantılı olup olmadığını dikkatle inceler.

254. Mahkeme, halkın bir çevre felaketi ve bunun halk sağlığı üzerindeki sonuçları hakkında yetkililer tarafından yeterince bilgilendirilmemesini eleştiren ifadelerin son derece önemli olan bir kamuoyu tartışmasının parçası olduğu kanaatindedir (*Mamère / Fransa*, § 20; ayrıca bk., mikrodalga fırınlarda hazırlanan gıdaların tüketiminin sağlık üzerindeki etkilerine ilişkin bilimsel bir makaleye ilişkin, *Hertel / İsviçre*, § 47). Mahkeme, dava konusu tedbir için "ihtiyacın" belirlenmesinde yetkililere tanınan takdir marjının özellikle dar olduğu sonucuna varmıştır.

255. Mahkeme, genel çıkarlarla ilgili konuları incelerken ifade edilen görüşün azınlık olmasına ve esastan yoksun görünmesine rağmen, ifade özgürlüğünü yalnızca genel kabul görmüş fikirlerle sınırlamanın özellikle makul olmayacağı kanaatindedir (*Hertel / İsviçre*, § 50). Bununla birlikte, Mahkeme, herhangi bir kesinliğin yüksek ihtimalle bulunmadığı bir durumda rahatsız edici, şoke edici veya rahatsız edici bilgilerin yayılmasını yasaklayan bir şey bulunmasa da, bunun yalnızca usturuplu bir şekilde yapılabileceğini belirtmiştir (*Vérités Santé Pratique SARL / Fransa* (k.k.)).

256. Mahkeme, halk sağlığının korunmasına ilişkin bir müdahalenin orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi konusunda bir Avrupa konsensüsünün varlığına büyük önem atfetmektedir. Nitekim tütün reklamlarının sıkı düzenlemelere tabi tutulması ihtiyacı konusundaki Avrupa Konsensüsünün varlığını tanımalarının ardından Mahkeme, Fransa ve Avrupa Birliğinin üzerinde yasalar çıkardığı kamu sağlığına yönelik temel mülahazaların ekonomik tahakkümlerin ve hatta ifade özgürlüğü gibi temel hakların önüne geçebileceği kanaatine varmıştır (*Société de conception de presse et d'édition ve Ponson / Fransa*, § 56).

2. Ahlaki değerlerin korunması

257. Mahkemenin içtihadında, aşağıdaki türdeki ifadelere yönelik bir müdahaleyi gerekçelendirmek üzere ahlaki değerlerin korunması meşru bir amaç olarak kullanılmıştır:

- sanatsal performans içerenler dâhil olmak üzere siyasi ifadeler (*Sinkova / Ukrayna*, § 107; *Mariya Alekhina ve Diğerleri / Rusya*, § 203)
- Edebi ifadeler (*Akdaş / Türkiye*, § 30),
- Felsefi ya da dini ifadeler (*.A. / Türkiye*, § 20; *Aydın Tatlav / Türkiye*, § 25)
- Eğitimsel ifadeler (*Handyside / Birleşik Krallık*),
- Ya da ticari söyleme benzer ifadeler (*Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 62).

258. Genel olarak, ahlaki değerler uğruna ifade özgürlüğünün kısıtlanmasına ilişkin davalarda Mahkeme, ulusal makamların geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu kanaatindedir (*Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 76). Bununla birlikte, böyle bir takdir yetkisinin genişliği, özellikle söz

konusu konuşmanın türünün önemli olması gibi bir dizi faktöre bağlı olarak değişir (*agy.*, § 61). Mahkeme her ne kadar Sözleşme kapsamında siyasi ifadelere getirilebilecek kısıtlamaların kapsamının dar olduğunu düşünse de (*Ceylan / Türkiye* [BD], § 34), Sözleşmeci Devletler ahlaki değer ya da özellikle dinle ilgili konularda kişilerin vicdani kanaatlerine saldırı teşkil edebilecek durumlar (*Sekmadienis Ltd. / Litvanya*, § 73; *Murphy / İrlanda*, § 67) karşısında ticari hususlarda ve reklamlardaki ifadeler (*Sekmadienis Ltd. / Litvanya*, § 73; *markt intern Verlag GmbH ve Klaus Beermann / Almanya*, § 33) konusunda geniş takdir yetkisine sahiptir. Bu, yerel mahkemelerin geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu “cinsel ahlaki değerler” konusunda da geçerlidir (*Müller ve Diğerleri v. İsviçre*, § 36).

259. Mahkeme, Sözleşmeci Devletlerin ahlak değerleri anlayışına yönelik iç hukukunda tek tip bir Avrupa standardı bulmanın mümkün olmadığını kaydetmiştir. Ahlaki değerlerin gerekleri konusunda kendi yasalarının benimsediği görüş zamandan zamana ve yerden yere değişmektedir ve çoğu zaman tek bir Devlet içinde çeşitli kültürel, dini, medeni veya felsefi toplulukların varlığının dikkate alınmasını gerektirmektedir (*Kaos GL / Türkiye*, § 49). Sonuç olarak Mahkeme, ülkelerinin hayati unsurlarıyla doğrudan ve sürekli temas halinde oldukları için Devlet makamlarının kural olarak söz konusu gerekliliklerin tam içerikleri ve aynı zamanda “kısıtlamanın” “gerekliliği” ya da bunlara yönelik “cezalar” konusunda görüş bildirme hususunda uluslararası hâkimlere kıyasla daha iyi bir konumda olduğunu kanaatindedir (*Handyside / Birleşik Krallık*, § 48, *Otto-Preminger-Institut / Avusturya*, § 56).

260. Bununla birlikte Mahkeme, Devletin ahlaki değerlerin korunması konusundaki takdir yetkisinin sınırsız ve incelemeden muaf olduğunu kabul edemeyeceğini belirtmiştir (*Open Door ve Dublin Well Woman / İrlanda*, § 68). Başka bir deyişle, ahlaki değerlerin korunmasına ilişkin olarak Mahkeme, Sözleşmeci Devletlerin belirli ancak sınırsız olmayan bir takdir yetkisine sahip oldukları kanaatindedir (bk., örneğin, *Norris / İrlanda*, § 45). Dolayısıyla, demokratik bir toplumda Devlet müdahalesinin gerekliliğini değerlendirirken Mahkeme, müdahale için acil bir toplumsal ihtiyacın var olup olmadığının, izlenen meşru amaçla orantılı olup olmadığının ve müdahaleyi meşrulaştırmak üzere yerel makamlar tarafından sunulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığının belirlenmesini gerektiren içtihatları temelinde geliştirilen geleneksel ilkeleri kullanır (*Open Door ve Dublin Well Woman / İrlanda*, § 70).

261. Her Sözleşmeci Devletin kendine has özelliklerine bağlı olarak dini inancın korunması, ahlaki değerlerin korunması meşru amacından kaynaklanabilir (*Sekmadienis Ltd. / Litvanya*, § 69). Bu kapsamda, Mahkeme bireylerin dini kanaatlerine saldırılar karşısında bireylerin haklarının korunmasına ilişkin gereklilikler konusunda tek tip bir Avrupa standardı bulunmamasının kişilerin vicdani kanaatlerine saldırı teşkil edebilecek hususlara ilişkin olarak ifade özgürlüğünün düzenlenmesinde Sözleşmeci Devletlerin daha geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu anlamına geldiği kanaatindedir (*Aydın Tatlav / Türkiye*, § 24).

262. Diğer taraftan, Mahkeme'nin görüşüne göre tanınan takdir yetkisinin kapsamı -bir diğer deyişle Avrupa Konseyi'ne Üye Devletlerin kültürel, tarihsel ve dini konulardaki farklılıklarının kabul edilmesi- Avrupa edebi mirasına ait bir eserin belirli bir dilde halka açık erişimini kısıtlayacak düzeyde genişletilemez (*Akdaş / Türkiye*, § 30). Sodomazoşizm, vampirizm ve pedofili (*paedophilia*) gibi çeşitli uygulamalarla birlikte cinsel ilişki sahnelerinin aşırı tasvirlerini içeren bir romanın bütün kopyalarının toplatılıp yok edildiği ve ilgili yayıncının mahkûm edildiği bu davada Mahkeme, Devletlere bu konuda belirli takdir yetkisi verilmiş olsa da söz konusu davada kitabın ilk yayınlanmasının ardından bir yüzyıl geçmiş olmasını, birçok ülkede çeşitli dillerde yayınlanmış olmasını ya da Türkiye'de toplatılmasından yaklaşık on yıl önce prestijli “La Pléiade” serisinde yayınlanarak tanınmasını göz ardı edemeyeceğini hatırlatmıştır (*Akdaş / Türkiye*, §§ 28-29)

263. Son olarak, Mahkeme Sözleşme'nin 10. maddesinin ifadenin dile getirilmesine ya da yazılı olarak yayınlanmasına yönelik yayınlama öncesi müdahaleyi yasaklamadığının Sözleşmenin aşağıdaki lafzında açıkça ortaya koyulduğu görüşündedir: “Şartlar”, “kısıtlamalar”, “önlemek” ve “önlenmesi” (*Kaos GL / Türkiye*, § 50). Ancak, haber değer kaybeden bir unsurdur ve yayınlanmasının kısa bir süre

için de olsa gecikmesi bütün değerini ve ilgi çekiciliğini kaybetmesine sebep olabilir (*Ahmet Yıldırım / Türkiye*, § 47). Bu da Mahkemenin yayınlama öncesi yapılacak kısıtlamaların doğasında bulunana tehlikelerin en dikkatli şekilde incelemeye tabi tutulması ihtiyacını ortaya çıkardığı sonucuna varmasına yol açmıştır (*Kaos GL / Türkiye*, § 50).

B. Müdahalenin gerekçelendirilmesine ilişkin değerlendirme kriteri

1. İfadenin niteliği, içeriği ve potansiyel etkisi

a. İfadenin niteliği ve içeriği

264. Tartışma konusu ifadelerin genel çıkarılara yönelik bir tartışmaya ne ölçüde katkıda bulunabileceğini değerlendirmek, izlenen meşru amaçtan bağımsız olarak ifade özgürlüğüne yönelik yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığını analiz etme konusunda ilk kriterdir. Genel anlamda ifadelerin genel çıkarılara yönelik bir tartışmaya katkıda bulunduğu durumlarda ulusal takdir yetkisi daralmaktadır. Mahkeme'nin görüşüne göre ifadenin içeriğinin ahlaki değerlere aykırılığı ifadenin kamunun çoğunluğu tarafından kabul görmemiş olmasından anlaşılamaz (*Alekseyev / Rusya*, § 81).

265. Dine ilişkin ifadeler hususunda Mahkeme ifadelerin tonlama açısından hakaret içerip içermediğinin ve söz konusu inanca mensup kişilerin doğrudan hedef alınıp alınmadığının ya da kutsal sembollere saldırı teşkil edip etmediğinin belirlenmesinin gerektiği kanaatindedir. Dolayısıyla, dinlerini açıklama özgürlüğünü kullanmayı tercih eden kimseler doğal olarak hiçbir eleştiriye maruz kalmamayı bekleyemez ve dini inançlarının başkaları tarafından reddedilmesine ve hatta kendi inancına ters doktrinlerin diğerleri tarafından yayılmasına tolerans göstermek ve kabul etmek zorundadır (*Otto-Preminger-Institut / Avusturya*, § 47).

266. Mahkeme, dini inançlar kapsamında Sözleşme'nin 10 § 2. Maddesinde bahsedilen görevler ve sorumluluk arasında kutsal olarak görülenlere ilişkin haksız yere saldırı niteliği taşıyan ve dine hakaret unsuru taşıyan ifadelerden mümkün olduğunca kaçınma görevi dâhil olmak üzere böylesi inançlara sahip bireylerin Sözleşme'nin 9. maddesi kapsamındaki haklarını barışçıl bir şekilde kullanmasını sağlamak şeklindeki genel gerekliliğe atıfta bulunmaktadır (*Sekmadienis Ltd. / Litvanya*, § 74; *Giniewski / Fransa*, § 43; *Murphy / İrlanda*, § 65). Mahkeme, ilke olarak, yerel makamların kutsal olarak görülenlere yapılan uygunsuz saldırıların cezalandırılmasının gerektiği yönünde meşru bir kanaate varabileceğini belirtmiştir (*İ.A. / Türkiye*, § 24) Mahkeme, bir dine mensup kimselerin duygularını incitebilecek düzeyde provokatif bir şekilde dini tapınma öğelerinin sunulmasının demokratik toplumların temellerinden biri olan hoşgörü ruhunu kötü bir niyetle ihlal edilmesi olarak görülebileceği kanaatindedir (*E.S. / Avusturya*, § 53). Gösterme yoluyla (by way of illustration) Mahkeme, İslam dininin Peygamberini pedofili ile suçlayan bir konuşmacının bu kötü niyetli saldırılarının ön yargıya sebep olabileceğinden ve dini barışı risk altına sokabileceğinden dolayı mahkûm edilmesinin Sözleşme'nin 10. Maddesine yönelik bir ihlal oluşturmadığına karar vermiştir (*agy.*, §§ 57-58).

267. Aksi yönde, başvuranın sosyopolitik alanda dine ilişkin olarak inanca mensup olmayan bir kimsenin eleştirel yaklaşımını sunduğu bir kitapta başvuranın ifadelerini incelerken Mahkeme, müslümanların kitabı okuduklarında dinlerine yönelik yapılan iğneleyici yorumlar dolayısıyla incinebilecek olsalar da özellikle Müslümanlar hakkında doğrudan inananlara yönelik yapılan yorumlarda hakaret içeren bir ton ya da kutsal sembollere yönelik kötü niyetli saldırı bulunmadığı yönünde bir kaniya varmıştır. Müdahalenin orantısız olduğuna karar verilmiştir (*Aydın Tatlav / Türkiye*, §§ 26-31; bk. din propagandası içeren bir söyleme örnek olarak *Kutlular v. Türkiye*, § 48).

268. Dini figürlerin tasvir edildiği kıyafet reklamları yapan bir şirkete verilen cezaya ilişkin bir davada Mahkeme, söz konusu reklamların haksız şekilde hakaret veya saygısızlık içermediği, dini inançlar

temelinde nefrete teşvik etmediği ve bir dine yönelik mesnetsiz ve kötü niyetli bir şekilde saldırıda bulunmadığını tespit etmiştir (*Sekmadienis Ltd. Litvanya*, § 77).

269. Mahkeme aynı zamanda ahlaki değerler ve kamu sağlığı üzerindeki etkilerini dikkate alarak ifadelerin sahibinin kullanabileceği çeşitli ifade biçimleri de incelemiştir. Başvuranın bu meşru amaçların korunması üzerinde daha az etkisi olan diğer mevcut alternatiflere sahip olduğu durumlarda özellikle örneğin belirli bir ifade şeklinin ceza kanunu ihlal ettiği ve çarpışma sırasında hayatlarını kaybeden askerlerin anısına hakaret teşkil ettiği hallerde bu ilke uygulanabilir (*Sinkova / Ukrayna*, § 110).

270. Son olarak Mahkeme, hararetli bir tartışma sırasında bile, suçlayıcı ifadelerin, başka türlü kabul edilebilir bir düşünce açıklamasının içine yerleştirilmesinin ve bunun ifade özgürlüğünün izin verilen sınırlarını aşan ifadeleri kabul edilebilir kıldığı sonucuna varılmasının Sözleşme'nin 10. maddesiyle bağdaşmadığı kanaatindedir (*E.S. / Avusturya*, § 55).

b. İfadenin etkisi: yayma aracı ve hedef kitle

271. Ahlaki değerler ve kamu sağlığının korunması şeklindeki meşru amacı izleyen bir müdahalenin gerekçelendirilmesine yönelik yapılan incelemede söz konusu materyalin toplum üzerindeki etkisini ölçme konusunda tartışma konusu metne erişimi olan toplumdaki bireylerin kırılabilirliği önemli bir kriterdir. *Handyside / Birleşik Krallık* davasında tartışma konusu kitap spesifik olarak 12 ile 18 yaşları arasında okul çağındaki çocuklar için yazılmıştır. Mahkeme, Birleşik Krallıkta ahlak ve eğitime ilişkin görüşlerin çeşitli olmasına ve sürekli değişim içerisinde olmasına rağmen yetkili İngiliz hâkimler takdir yetkilerini kullanırken söz konusu tarihte Schoolbook isimli kitabın kitabı okuyan çocuk ve yetişkinlerin çoğunun ahlaki üzerinde olumsuz etkilerinin olacağı yönünde kanaatlerine tespit etmiştir (§ 52).

272. Aynı şekilde, başvuranların bir yüksek lisede (*gymnasieskola*) öğrencilerin dolaplarına homofobik broşürler bıraktıklarından dolayı mahkûm edildikleri bir davada Mahkeme, başvuranların -isveç okullarında eğitimde objektiflik konusundaki eksiklikler hakkında bir tartışma başlatma-amacının kabul edilebilir olmasına rağmen broşürlerin lafzına dikkat edilmesi gerektiğini tespit etmiştir. Broşürlerde eşcinselliğin "ahlak değerleri açısından toplum üzerinde yıkıcı etkisi" olan "sapkın bir cinsel eğilim" olduğu ve HIV ve AIDS'in meydana çıkmasından sorumlu olduğu yönünde bir tanımlama yapılmıştır. Mahkeme öğrencilerin etkilenmeye müsait ve hassas yaşlarda olduğunu özellikle not etmiştir (*Vejdeland ve Diğerleri / İsveç*, § 56).

273. Bu durum, herkesin ücretsiz bir şekilde erişebildiği yani bir diğer deyişle spesifik olarak savunmasız bir grubu hedeflemeyen ancak toplumun her kesiminden erişim sağlayabilecek kimseler için uygun olmayan ifadeler için de geçerlidir (*Kaos GL / Türkiye*, §§ 61 ve 63). Dolayısıyla, Mahkeme'nin görüşüne göre iki erkek arasındaki cinsel ilişkileri gösteren bir resmi tarif eden bir dergi toplumun tüm kesimleri için uygun değildir ve toplumun belirsiz bir kesiminin hassasiyetlerine aykırılık teşkil edebilir (*agy.*, §§ 59-60). Bu bağlamda, Mahkeme bir derginin sayısının bütün üye kopyalarının toplatılmasının orantısız bir müdahale teşkil ettiğini kabul ederken böylesi bir tedbir yerine ilgili derginin 18 yaşından küçüklere satılmasının yasaklanması, reşit olmayanlar için uyarı içeren bir paketleme gerektirmesi ya da hatta gazete kiosklarından kaldırılması gibi uygulamaların tercih edilebileceğini belirtmiştir (*agy.*, §§ 61 ve 63; ayrıca bk., özellikle insan ve hayvanlar arasındaki cinsel ilişkileri içeren sanat eserlerinin kamuya açık olarak sergilenmesi konusunda benzer bir yaklaşım için, *Müller ve Diğerleri / İsviçre*, § 36).

274. Bu gerekçe aynı zamanda sağlığın korunması için de geçerlidir. Mahkeme, dergi okurlarının çoğunluğunu daha savunmasız olan gençlerin oluşturmasından dolayı mesajın bu grup üzerindeki etkisinin dikkate alınması gerektiği görüşündedir. Sonuç olarak, Mahkeme davanın birinde incitici yayınların insanları özellikle gençleri bütün ürünleri kullanımına teşvik edebilecek kapasitede olduğu yönündeki değerlendirmenin müdahaleyi meşru kılmak için ilgili ve yeterli bir sebep olduğuna karar vermiştir (*Société de conception de presse et d'édition ve Ponson / Fransa*, §§ 58-60).

275. Diğer taraftan, mesajların agresif, cinsel açıdan sansürlü olmaması ya da belirli bir cinsel davranışı teşvik etmemesi halinde ve reşit olmayanlar için çeşitlilik, eşitlik ve hoşgörü fikirlerinin sunulması halinde mesajların çocuklar gibi savunmasız kitleler için özellikle erişilebilir olmasının Devletin müdahalesini meşru kılması için yeterli değildir (*Bayev ve Diğerleri / Rusya*, § 82).

2. Ceza ya da tedbirin derecesi

276. Müdahalenin orantılılığı, söz konusu ifadelerin kısıtlanması ya da yasaklanması kapsamında değerlendirilmelidir. Mahkeme, bu bağlamda yetkililerin temel hakları kısıtlamaya karar verdiklerinde söz konusu haklara mümkün olan en az seviyede hanel getirecek yöntemi seçmeleri gerektiğini hatırlatmıştır (*Women On Waves ve Diğerleri / Portekiz*, § 41).

277. Mahkeme, hamile kadınlara sağlık durumu, ya da hamileliğin sonlandırılmasına yönelik danışmanlık talep etmesindeki gerekçelere bakılmaksızın yurt dışındaki kürtaj merkezlerine ait bilgi verilmesine yönelik bir anayasal kısıtlamanın çok geniş olduğunu ve bu yüzden izlenen amaçlar ile orantılı olmadığına karar vermiştir (*Open Door ve Dublin Well Woman / İrlanda*, §§ 73-80)

278. Aynı şekilde Mahkeme, diğer alternatiflerin bulunmasına rağmen bir derginin bütün kopyalarının yerel mahkemeler tarafından toplanmasının orantısız olduğu yönünde tespitler bulunmuştur (*Kaos GL / Türkiye*, §§ 61 ve 63; ayrıca bk., orantılı olduğu değerlendirilen bir cezaya ilişkin olarak, *E.S. / Avusturya*, § 56).

279. Mahkeme, ilke olarak barışçıl ve şiddet içermeyen ifadelerin hapis cezası verilmesi tehdidi ile karşı karşıya bırakılmaması gerektiği şeklinde bir değerlendirme yapmıştır (*Murat Vural / Türkiye*, § 66). Siyasi ifadelere hususunda ilke ceza verme eylemi ulusal mahkemelere özgü bir durum olsa da, siyasi ifade kapsamında bir suç karşısında hapis cezası verilmesi, Sözleşme'nin 10. maddesince garanti altına alınan ifade özgürlüğü ile örneğin nefret suçu gibi temel hakların ciddi bir şekilde zarar gördüğü durumlar başta olmak üzere sadece istisnai durumlarda uyumlu olabilecektir (*Otegi Mondragon / İspanya*, § 59). Bu ilke, tartışma konusu materyalin tamamen ticari nitelikte olduğu durumlarda ve kamu çıkarına ilişkin bir tartışmaya katkıda bulunma eğiliminin olmadığı durumlar için geçerli değildir (*Perrin / Birleşik Krallık* (k.k.)).

280. Bir şehit anıtında düzenlenen gösterinin ardından verilen bir mahkûmiyet kararına ilişkin bir davada Mahkeme cezanın infazının durdurulduğunu not ederek hapis cezasının ne kadarlık kısmının infaz edildiğini incelemiştir (*Sinkova / Ukrayna*, § 111).

281. Bu durum, iki yıllık hapis cezasının "önemsiz" bir para cezasına çevrildiği davada da geçerlidir (*I.A. / Türkiye*, § 32).

282. Bir web sitesinin ücretsiz ön izleme sayfasında ciddi düzeyde müstehcen materyalin yayınlanmasından dolayı verilen mahkûmiyete ilişkin bir davada Mahkeme başvurana 30 ay hapis cezası hükmedilmesine rağmen başvuranın 15 ay sonra serbest bırakılmasını talep edebileceğini not etmiştir. Yerel makamların sadece para cezasının yeterli bir ceza oluşturmayacağı ya da caydırıcı etkisinin olmayacağı şeklindeki değerlendirmelerinin makul olduğu kanısına varmıştır (*Perrin / Birleşik Krallık* (k.k.)).

283. Diğer davalarda, uygulanan yaptırımın boyutuna bakılmaksızın önemli olan söz konusu hüküm sadece hukuki nitelikli olsa da ilgili hükmün kişinin aleyhine verilmiş olmasıdır (*Société de conception de presse et d'édition / Fransa*, § 49). Ek olarak serbest meslek kapsamında muhtemel cezaların çeşitliliği dikkate alındığında Mahkeme para cezası verilmesinin göz ardı edilebilecek bir disiplin suçu olmadığı yönünde karar vermiştir (*Stambuk / Almanya*, § 51).

284. Ek olarak, para cezası verilmesinin ya da tazminata hükmedilmesinin orantılılığını değerlendirirken tartışma konusu ifadeleri kullanan kişinin şahsi durumunu ve özellikle söz konusu miktarı ödeme kapasitesini dikkate almak gereklidir. Rahatsız edici materyalleri yayınlayanlara para cezası ve tazminat olarak "ciddi" miktarların hükmedildiği bir davada Mahkeme yaptırımın ağırlığını

incelerken ilgili meblağ yüksek tirajlı bir derginin geliri karşısında değerlendirilmelidir (*Société de conception de presse et d'édition and Ponson / Fransa*, § 62).

285. Mahkeme'nin görüşüne göre bir kısıtlamanın ya da bir yaptırımın gerekçelendirilmesi söz konusu materyalin yazarının ifade özgürlüğü üzerindeki genel etkisi dikkate alınarak incelenmelidir. Dolayısıyla, ilgili derneğin kendisinin ya da web sitesinin yasaklanmasının orantısız olduğu ancak tartışma konusu kısıtlamanın sadece posterlerin kamuya açık alanda gösterilmemesi ile sınırlı kalmasının başvuranın dernek haklarının asgari düzeyde etkilenmesini sağladığı şeklinde bir değerlendirme gerçekleştirmiştir (*Mouvement raëlien suisse / İsviçre* [BD], § 75).

XIII. İfade özgürlüğü ve İnternet

A. İfade özgürlüğü kapsamında İnternet spesifik özellikleri

1. İnternetin inovatif özelliği

286. Mahkeme İnternet üzerinden kullanıcıların kendini ifade etme eylemlerinin ifade özgürlüğünün kullanılması için eşsiz bir ortam sunduğunu (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 110; *Cengiz ve Diğerleri / Türkiye*, § 52), ve büyük hacimlerde bilgi saklama ve aktarma kapasitesi ve erişilebilirliği dikkate alındığında İnternetin kamunun haberlere erişimini geliştirme ve genel anlamda bilginin yayılmasının kolaylaştırma konusunda önemli bir rol üstlendiğini birçok kez not etmiştir (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 133; *Times Newspapers Ltd / Birleşik Krallık*, (no. 1 ve no. 2), § 27).

287. Dolayısıyla, Mahkeme İnternete erişimin engellenmesinin “ülke sınırları gözetilmeksizin” lafzı ile bu madde kapsamındaki hakların güvence altına alındığının öngörüldüğü Sözleşme'nin 10. maddesinin 1. paragrafı ile doğrudan çelişki içerisinde olduğu şeklinde bir değerlendirmede bulunmuştur (*Ahmet Yıldırım / Türkiye*, § 67).

288. Ek olarak, Mahkeme sadece İnternet aracılığıyla mümkün olan hizmetlerin ve bilgilerin sayısının arttığını (*Jankovskis / Litvanya*, § 49; *Kalda / Estonya*, § 52) ve geleneksel medyada görmezden gelinen siyasi içeriklerin genellikle İnternet aracılığıyla paylaşıldığını ve dolayısıyla gazeteci vatandaş kavramının ortaya çıkmasına ortam hazırladığını gözlemlemiştir (*Cengiz ve Diğerleri / Türkiye*, § 52).

289. Sözleşme'nin 10. maddesinin maddi kapsamını dikkate alarak Mahkeme bu hükmün aktarılan mesajın türü ne olursa olsun ve mesaj kar amacı gütsün dahi İnternet üzerinde yapılan iletişimlere uygulanacağını vurgulamıştır (*Ashby Donald ve Diğerleri / Fransa*, § 34).

290. Mahkeme özellikle aşağıdaki alanların ifade özgürlüğü hakkının kullanılması kapsamında olacağı görüşündedir:

- İnternet sitelerinin önemli bir rolünü temsil ettiği için İnternet arşivlerinin bakımı (*Times Newspapers Ltd / Birleşik Krallık* (no. 1 ve no. 2), § 27; *M.L. ve W.W. / Almanya*; *Węgrzynowski ve Smolczewski / Polonya*);
- Ücretsiz veya ücret karşılığında moda gösterilerinin fotoğraflarını ve videolarını sunan moda ile ilgili bir İnternet sitesinin fotoğraflarının yayınlanması (*Ashby Donald ve Diğerleri / Fransa*, § 34);
- Bir siyasi partinin seçmene geçersiz oy pusulalarının fotoğraflarını ve neden bu şekilde oy verdiklerine yönelik yorumlarını anonim şekilde paylaşma imkânı sunan mobil uygulamayı erişilebilir hale getirmesi (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt / Macaristan* [BD], § 91);
- Özellikle kullanıcıların video yükleyebildiği, izleyebildiği ve paylaşabildiği bir web sitesi olan Youtube (*Cengiz ve Diğerleri / Türkiye*, § 52) ve bir grup çerçevesinde web sitesi yaratma ve

paylaşma imkânı sunmak için tasarlanan bir Google hizmeti olan Google Sites gibi bilgi paylaşımı sunan belirli sitelerin kurulması (*Ahmet Yıldırım / Türkiye*, § 49).

291. Mahkeme, İnternetin profesyonel medya faaliyetleri bağlamında oynadığı rolü ve genel olarak ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasındaki önemini göz önünde bulundurarak, gazetecilerin yaptırımlara maruz kalma korkusu olmadan İnternetten elde ettikleri bilgiyi kullanmalarına izin veren yerel düzeyde yeterli bir yasal çerçevenin bulunmaması basının önem arz eden “kamu bekçisi” fonksiyonunu yerine getirmesi karşısında ciddi bir engel teşkil ettiğini hatırlatmıştır. Mahkeme'nin görüşüne göre böylesi bilgilerin gazetecilerin özgürlüğüne ilişkin yasal güvencelerin kapsamından tamamen çıkarılmasının kendisi bile Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında basın özgürlüğüne haksız bir müdahale teşkil edebilir (*Editorial Board of Pravoye Delo ve Shtekel / Ukrayna*, § 64; *Magyar Jeti Zrt / Macaristan*, § 60).

2. İnternet ve diğer medya

292. İnternetin sağladığı faydaları kabul etmekle birlikte Mahkeme, bu faydaların yanında birçok tehlikenin varlığını da kabul etmektedir. Örnek verilecek olursa hakaret, nefret söylemi ve şiddeti teşvik eden ifadeler dâhil olmak üzere yasadışı ifadelerin daha önce hiç olmadığı şekilde saniyeler içinde dünya çapında yayılabileceğini ve bazı durumlarda internette sonsuza kadar kalabileceğini belirtmiştir (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 110; *Annen / Almanya*, § 67).

293. Dahası, Mahkeme özellikle yazılı basından farklı olarak bilhassa bilgi saklama ve aktarma kapasitesi açısından İnternetin bir bilgi ve iletişim aracı olduğunu kabul etmektedir. Dünya çapında milyarlarca insana hizmet sunan elektronik ağın yazılı medya ile aynı düzenlemelere ve kontrollere tabi tutulmadığını ve büyük ihtimalle asla tabi tutulmayacağını ve materyal hazırlanmasına yönelik politikalar konusunda yazılı medya ve İnternet arasında farklılıklar olabileceğini kabul etmiştir. İnternete ilişkin düzenleyici kurallar, kaçınılmaz bir şekilde ilgili hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesini sağlamak amacıyla teknolojinin spesifik durumlarına uygun olarak düzenlenmek zorundadır (*Editorial Board of Pravoye Delo and Shtekel / Ukrayna*, § 63).

294. Aynı şekilde, Mahkeme İnternet ve sosyal medyanın güçlü iletişim araçları olmalarına rağmen İnternet ve sosyal medya kullanımının doğasında olan seçeneklerin buralardan elde edilen bilgilerin yayımlanan bilgi ile aynı senkrona veya etkiye sahip olmayacağı anlamına geldiğini (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık*, [BD], § 119) ve bir internet sitesinde mevcut olan bir programda yayınlanan telefon görüşmesinin seyirciler üzerindeki etkisi bir televizyon programındakinden daha zayıf olduğunu kaydetmiştir (*Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG / İsviçre*, § 64).

B. İnternet bağlamında diğerlerinin haklarının korunması

1. Genel yorumlar

295. İnternet bağlamında ifade özgürlüğünün kullanılmasının belirli yönleri, Mahkeme'yi ifade özgürlüğü ile diğer hak ve gereklilikler arasındaki adil dengeyi incelemeye yönlendirmiştir. Bu bağlamda, İnternet üzerindeki içerik ve iletişimlerin insan hak ve özgürlüklerinin özellikle de özel hayata saygı hakkının kullanılması üzerindeki zarar verme riskinin, basının yarattığı riskten kesinlikle daha yüksek olduğu kanaatindedir (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 133; *Editorial Board of Pravoye Delo ve Shtekel / Ukrayna*, § 63; *Węgrzynowski ve Smolczewski / Polonya*, § 98).

Dolayısıyla, ifade özgürlüğünün kullanılmasında İnternet'ten elde edilebilecek önemli faydaların kabul edilmesiyle birlikte, karalayıcı veya diğer yasa dışı ifade şekillerine ilişkin sorumluluk ilke olarak söz konusu olmalıdır ve kişilik hakları ihlalleri için etkili bir yol teşkil etmelidir (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 110).

296. Kişisel itibara yönelik bir saldırının 8. madde kapsamına girebilmesi için, internetin belirli özellikleri, ciddiyet düzeyine ilişkin bir karar verilirken dikkate alınabilir (*Arnarson / İzlanda*, § 37).

297. İnternetin güçlendirici etkisi, aleyhinde antisemitizm suçlamasında bulunulan bir kişiyle ilgili bir davada çok açık bir şekilde görülmektedir; bir derneğin internet sitesinde yayınlanmış ve derneğe söz konusu makaleyi kaldırması emredilmiştir. Mahkeme, özellikle, antisemitizm iddiasının potansiyel etkisinin önemli olduğunu ve söz konusu metnin antisemitik olarak tanımlanmasının çok sayıda insan tarafından görülebilir olduğu göz önüne alındığında, bu etkinin kapsamının metnin yayınlandığı bültenin olağan okuyucu kitlesi ile sınırlı olmadığını kaydetmiştir. Bir arama motoruna yalnızca bir kimsenin adının girilmesi, söz konusu yazıya erişim ve bu yazının okuması için imkân sağlamaktadır. Başvuran derneğin sitesinde yapılan yayın, bu nedenle, ilgili kişinin itibarı ve hakları üzerinde önemli bir etki yaratmıştır (*Cicad / İsviçre*, § 60).

298. Üye Devletlerin sahip olduğu takdir yetkisine ilişkin olarak Mahkeme, özel kişilerin dâhil olduğu bir tartışmanın mevcut olduğunu ve hakaret içerikli olduğu iddia edilen ifadelerin kısmi olarak kamuya açık olan bir ortamda, daha açık ifade etmek gerekirse kısıtlı erişimin olduğu bir İnternet forumunda kullandığını not ederek hakaret temelinde verilen bir mahkûmiyete ilişkin davada takdir yetkisinin daha geniş olduğunu kabul etmiştir (*Wrona / Polonya* (k.k.) [komite], § 21; ayrıca bk. *Kucharczyk / Polonya* (k.k.) [Komite], bir avukatın özel hayatına saygı hakkı ve özel bir internet portalında eleştiri içeren bir yorum paylaşan bir bireyin ifade özgürlüğü arasındaki dengeye ilişkin olarak)

299. Çevrimdışı yayınlar için geçerli olan genel ilkeler çevrimiçi olanlar için de geçerlidir. Örneğin;

- Mahkeme, İnternet üzerinde bireyin ismi veya tasviri gibi özel ya da kişisel bir bilginin paylaşıldığı durumlarda gizliliğin korunması ihtiyacının üstün bir gereklilik olmaktan çıktığı ve söz konusu bilginin artık gizli olmadığı ve kamuya açık hale geldiği kanısındadır. Böylesi davalarda, aile hayatı ve itibarın korunması ön plana çıkmaktadır ve bunların korunması sağlanmalıdır (*Aleksey Ovchinnikov / Rusya*, §§ 49-50);

- Mahkeme bir ağ yöneticisinin başkanlığını yaptığı bir derneğin internet sitesinde yayınlanan yorumlar dolayısıyla belediye başkanı hakkında aleni hakareten cezai anlamda mahkûm edilmesini aşırı bulmuştur ve özellikle söz konusu yorumların bir belediye politikasının eleştirilmesi bağlamında söz konusu dernek üyelerinin kamu yararı içeren bir konudaki taleplerini içeren ve bu derneğin temsilcisi tarafından kullanılan ifadelerle ilişkin olduğunu not etmiştir (*Renaud / Fransa*, § 40);

- Aynı şekilde, Mahkeme bir STK'nın bir siyasetçinin konuşmasını "sözlü ırkçılık" olarak tanımlamasından dolayı sorumlu tutulduğu bir davada Sözleşme'nin ihlal edildiğini tespit etmiştir (*GRA Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus / İsviçre*);

- Aksi yönde, Mahkeme hayvanların ve çevrenin korunmasında kamu yararının bulunduğu inkâr edilemez olmasına rağmen, bir hayvan hakları organizasyonunun yoğun çiftçilik şartları altındaki hayvanların resminin yanında toplama kampındaki insanların resminin bulunduğu bir poster İnternette çevrimiçi olarak yayınlamasını engelleyen bir emrin çıkarılmasını orantılı olarak değerlendirmiştir (*PETA Deutschland / Almanya*);

- ek olarak kullanılan araç ne olursa olsun ırk temelli ayrımcılığı ve nefreti teşvik eden bütün ifadeler Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinde öngörülen korumanın kapsamı dışındadır; Mahkeme, aynı zamanda bir siyasetçi olan web sitesi sahibinin zenofobik yorumlar yapmasından dolayı mahkûm edilmesinin, göçmenlerin haklarının korunması konusunda acil bir toplum ihtiyaca denk geldiği yönünde değerlendirmede bulunmuştur (*Féret / Belçika*, § 78; ayrıca bk. *Willem / Fransa*, ilgili belediyenin internet sitesinde tekrarlanan ve ayrımcılığa teşvik eden yorumlarından dolayı seçilmiş bir temsilcinin mahkûm edilmesine ilişkin olarak);

- aynı şekilde meşru fikir çatışmasının sınırlarının dışına taşan kişisel saldırıların çevrimiçi olarak yayınlanması da Sözleşme'nin 10 § 2 maddesinde öngörülen korumanın kapsamı dışındadır (*Tierbefreier e.V. / Almanya*, § 56).

300. *Tamiz / Birleşik Krallık*, (k.k.) davasında siyasetçi olan başvuran kendisinin hakaret içerikli olarak değerlendirdiği ve Google Blogger platformunda yayımlanan yorumlardan dolayı Google'ın sorumlu olduğunu yerel mahkemenin kabul etmemesinden dolayı itibarına saldırıldığından şikâyet etmiştir. Yerel mahkemeler, Devletin yargı yetkisinin dışında hakarete yönelik işlemlerin başlatılması için gerekli olan "gerçek ve ciddi" zarar görme şartının gerçekleşmediği yönünde değerlendirmede bulunmuştur. Mahkeme bu eşik testinin önemini vurgulayarak gerçekte her gün milyonlarca İnternet kullanıcısının çevrimiçi olarak yorumlar paylaştığını bu kullanıcıların çoğunun kendini saldırgan olarak değerlendirebilecek hatta hakaret teşkil edecek şekillerde ifade ettiklerini belirtmiştir. Mahkeme, yerel mahkemelerin başvuranın şikâyetinde bulunduğu yorumların çoğunun şüphesiz olarak saldırgan nitelikte olduğu ancak İnternet portallarındaki diyaloglarda sıklıkla görülen ve başvuranın bir siyasetçi olarak hoşgörü göstermesi beklenen türde "kaba sözden" (*vulgar abuse*) ileri gitmediği yönündeki tespitini kabul etmiştir. Ek olarak daha spesifik iddialar içeren yorumların çoğu yazıldıkları bağlamda okuyucular tarafından ciddiye alınmayacak bir şey olarak algılanacaktır (§ 81).

2. Savunmasız bireylerin korunması

301. Savunmasız bireylerin korunmasının özellikle yaşları dolayısıyla ifade özgürlüğünün İnternet bağlamında kullanılması konusunda çeşitli sonuçları olacaktır.

302. Dolayısıyla, Mahkeme söz konusu materyalin ulusal makamların korumaya çalıştığı gençlerin tam da aradığı türden bir materyal olduğunu not ederek ücretsiz görüntülenen bir web sitesinde müstehcen içeriklerin yayınlanmasından dolayı verilen mahkûmiyete karşı yapılan başvuruyu kabul edilemez bulmuştur (*Perrin / Birleşik Krallık*, (k.k.)).

303. Ek olarak, cinsellikle ilgili bir davada Mahkeme şiddet içeren bir olaya maruz kalan bir çocuğun kimliğine yönelik olarak basının tekrar tekrar atıfta bulunmasının çocuğun morali, psikolojik gelişimi ve özel hayatı üzerinde zarar verici bir etkiye sebep olabileceğini tespit etmiştir. Bu sebeple, bahsedilen kişisel bilgi kamuya açık olsa bile bir diğer deyişle İnternette mevcut olsa bile söz konusu yazıyı yazan yazara yüklenen hukuki sorumluluğun haklı temellere dayandığı kanaatine varmıştır (*Aleksey Ovchinnikov / Rusya*, §§ 51-52).

304. Mahkeme'nin görüşüne göre İnternet üzerinde pedofili tehlikesi karşısında çocukları hedef alan cinsel içerikli bir reklamı yayınlayan kimsenin kimliğini elde etmek amacıyla yürütülen soruşturmanın etkili bir şekilde gerçekleştirilmesini engelleyen güçlendirilmiş gizlilik koruması meşru olamaz. Dolayısıyla, Mahkeme İnternetin anonim yapısından dolayı suç amaçlı kullanılabilmesi vurgulayarak (*agy.*, § 48) söz konusu bağlamda mevcut durumun çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde oluşturduğu potansiyel tehlikeyi ve yaşı dolayısıyla çocuğun içinde bulunduğu savunmasız durumu not ederek İnternetteki bir arkadaşlık sitesinde (*dating site*) bir çocuğa ilişkin olarak uygun olmayan paylaşımlarda bulunduğu için aranan bir kimsenin kimliğini açıklaması yönünde İnternet hizmet sağlayıcısını zorunlu tutmamanın Sözleşme'nin 8. maddesi ile uyumlu olmadığına karar vermiştir (*K.U. / Finlandiya*, § 41).

3. İnternet haber portallarının "görev ve sorumlulukları"

305. İnternetin kendine has yapısı nedeniyle Sözleşme'nin 10. maddesinin amaçları doğrultusunda bir İnternet haber portalına yüklenecek "görev ve sorumluluklar" 3. kişiler tarafında oluşturulan içerikler hususunda geleneksel yayıncılara yüklenenler ile belirli düzeyde farklılık gösterse de (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 113; ayrıca bk. *Orlovskaya Iskra / Rusya*, § 109) ifade özgürlüğü haklarının kullanılması kapsamında kamunun bilgi ve fikir paylaşabildiği bir ortam, basına uygulanabilecek

prensipler ışığında değerlendirilmelidir (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ve Index.hu Zrt / Macaristan*, § 61).

306. Üçüncü bir kimse tarafından yapılan bir yorumu İnternet portalı yöneticisinin kaldırmasının gerekip gerekmediğini değerlendirirken Mahkeme, ifade özgürlüğü ve bireyin veya yorumda bahsedilen kurumun itibar hakkı arasında adil bir denge kurmak amacıyla dört kriter belirlemiştir (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ve Index.hu Zrt / Macaristan*, §§ 60 ve devamı.; *Delfi AS / Estonya* [GC], §§ 142 et seq.). Bunlar şöyle ifade edilebilir:

1. Yorumların niteliği ve içeriği,
2. Yorumları yapan kişilerin sorumlu tutulabilirliği,
3. Başvuranlar tarafından alınan tedbirler ve mağdur tarafın tutumu,
4. Mağdur taraf ve başvuranlar açısından oluşan sonuçlar.

307. Bu kriterler ışığında Mahkeme, nefret söylemi ya da şiddete teşvik niteliğinde olan yorumların ağır nitelikli olması değerlendirildiğinde İnternet haber portalının sitesinde hakaret içerikli anonim yorumlar yayınlaması nedeniyle tazminat ödemesine hükmedilmesinin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında meşru olduğuna karar vermiştir (*Delfi AS / Estonya* BD]).

308. Aksi yönde, söz konusu yorumlarda nefret söyleminin ya da fiziksel bütünlüğe direk tehdit bulunmaması dikkate alındığında Mahkeme İnternet portallarının üçüncü taraf yorumlarından dolayı sorumlu tutulmasının Sözleşme'nin 10. maddesi ile uyumlu olmadığını tespit etmiştir. Hızlı cevap için etkili prosedürle birlikte bildir-ve-kapat sisteminin söz konusu davadaki emlak yönetim sitelerinin ticari itibarı konusunda uygun bir koruma aracı olarak fonksiyon göstermediğini belirtmek için bir sebep olmadığını özellikle belirtmiştir (*Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ve Index.hu Zrt / Macaristan*, § 91; ayrıca bk., içeriğin yasaya aykırı olduğunun bildirilmesinin ardından hızlı cevabın önemine ilişkin olarak, *Pihl / İsveç*, § 32; *Tamiz / Birleşik Krallık* (k.k.), § 84; *Høiness / Norveç*, §§ 73-74).

4. Bir bağlantının (hyperlink) paylaşılmasından dolayı ortaya çıkan sorumluluk

309. *Magyar Jeti Zrt / Macaristan* davasında başvuran şirket, sonradan hakaret içerikli olduğu yönünde karar verilen bir Youtube röportajının bağlantısını vermesinden dolayı sorumlu tutulmuştur.

İnternetin kamunun haberlere ve bilgiye erişimini kolaylaştırmadaki rolünü dikkate alarak Mahkeme bağlantıların temel amacının diğer sayfalara ve ağ kaynaklarına yönlendirme yoluyla sayısız miktarda bilgiyi içermesi ile bilinen bir ağa kullanıcıların ulaşmasına imkân tanımak olduğunu vurgulamıştır. Bağlantılar, mevcut bilginin birbiri ile ilişkilendirilmesi yoluyla erişilebilir kılınması sayesinde İnternetin akıcı işleyişine katkıda bulunmaktadır (*Magyar Jeti Zrt / Macaristan*, § 73).

310. Bağlantılar temelde bir aktarma tekniği olarak geleneksel yayıncılık faaliyetlerinden farklıdır. Bu doğrultuda, bağlantılar genel kural olarak kullanıcıları İnternetin başka bir noktasında mevcut olan içeriğe yönlendirmektedir. Bağlantılar, okuyucuya ilgili ifadeleri sunmaz ve bunların içeriğini aktarmaz ve sadece başka bir web sitesindeki materyalin varlığını okuyucuya haber verme işlevini yerine getirmektedir (*Magyar Jeti Zrt / Macaristan*, § 74).

311. Bilginin yayılması amacıyla gerçekleştirilen diğer eylemlerle karşılaştırıldığında bağlantıların öne çıkan bir diğer özelliği de bağlantı aracılığıyla bilgi sunan kimsenin bağlantının erişim sağladığı ve bağlantının oluşturulmasından sonra değişikliğe uğrayabilecek olan web sitesi içeriği üzerinde kontrol gücünün bulunmamasıdır. Ek olarak, bir bağlantı ile ulaşılan yasa dışı olduğu iddia edilen içerik zaten kamuya sınırsız erişim sağlanması yoluyla ilk yayıncı tarafından ilgili web sitesinde erişilebilir kılınmıştır (*Magyar Jeti Zrt / Macaristan*, § 75).

312. Mahkeme, bir bağlantının paylaşılmasının hakaret içerikli ifadelerin paylaşılması olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda yerel mahkemelerin her davada özelinde bireysel değerlendirmeler yapmasını gerektiği ve sadece yeterli ve ilgili gerekçeler kapsamında sorumlu olan bağlantıyı oluşturan kişiyi bulması gerektiği görüşündedir.

Bu bağlamda söz konusu davada Mahkeme, başvuran şirkete karşı hüküm verilirken yerel mahkemelerin incelemeyeceği birkaç ilgili soruyu aşağıda listelemiştir: (i) başvuran şirket tartışma konusu içeriği onaylamış mıdır; (ii) tartışma konusu içeriği tekrarlamış mıdır (onaylamadan); (iii) tartışma konusu içeriğe yönelik bağlantı koymuş mudur (onaylamadan veya tekrar etmeden); (iv) tartışma konusu içeriğin hakaret içerdiğini ya da kanuna aykırı olduğunu başvuran şirket biliyor muydu ya da bilebilir miydi; (v) başvuran şirket iyi niyetli bir şekilde davranmış mıdır, gazetecilik ahlakına saygı göstermiş midir, gazetecilik ahlakı kapsamında beklenen özen gösterilmiş midir? (*Magyar Jeti Zrt / Macaristan*, § 77).

313. *Magyar Jeti Zrt / Macaristan* davasının koşullarında Mahkeme, bağlantı görmenin bilgi yayma olarak kabul edildiğini ve bunu gönderen kişi için sorumluluk doğurduğunu ve bu durumun İnternet üzerindeki bilgi akışına ilişkin olumsuz sonuçlarının olabileceğini ve yazarların ve yayıncıların içeriği değişime açık olan materyallere ilişkin bağlantıları kullanmaktan çekinmesine sebep olabileceğini not etmiştir. Bu yüzden, bu durum direkt ya da dolaylı yoldan İnternet kapsamında ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etkiye sebep olabilir (§§ 83-84).

5. İnternet üzerinde “Görevler, sorumluluklar” ve basın yayımları

314. Gazetecilik ahlakına uygun olarak güvenilir ve kesin bilgi sağlama konusuna ilişkin olarak Mahkeme, basının İnternet üzerinden yayın yaptığı zaman sorumluluğunun arttığını ve bireylerin geleneksel ve elektronik yollarla sunulan yüksek miktarda bilgiye maruz kaldığı ve paydaşların sayısının her geçen gün arttığı bir ortamda gazetecilik ahlakına uygunluğu gözlemlemenin daha da önem kazandığını ifade etmiştir (*Stoll / İsviçre* [BD], § 104). Bir gazetecinin “görev ve sorumlulukları” değerlendirilirken kullanılan kanalın potansiyel etkisi oldukça önemli bir faktördür ve diğer hususların yanında söz konusu kanala bağlı olarak objektif ve dengeli aktarma metotları ciddi ölçüde değişiklik gösterebilir (*Delfi AS / Estonya* [BD], § 134).

315. Aynı şekilde basının yayınlanan bilginin tarihi doğruluğunu sağlama yoluyla gazetecilik ahlakı ilkesine uygun hareket etme görevi, materyalin yayınlanması konusunda aciliyetin bulunmadığı durumlarda daha sıkı hale gelmektedir (*Times Newspapers Ltd / Birleşik Krallık (no. 1 ve no. 2)*, § 45).

316. Dolayısıyla, Mahkeme'nin görüşüne göre bir gazeteye yazılı basındaki aynı yazıdan dolayı açılan iftira davasına ilişkin bildiriye bulunduğu bir durumda bir İnternet arşivinde bulunan bir yazıya uygun bir kalifikasyon yayınlama gerekliliği ifade özgürlüğüne yönelik olarak ölçüsüz bir müdahale teşkil etmez (*Times Newspapers Ltd / Birleşik Krallık (no. 1 ve no. 2)*, § 47).

317. Aksi yönde, gazetecilik ahlakı, geçmişte kesin yargı kararları ile hakaret teşkil ettiği tespit edilen yayınların bütün izlerinin İnternet arşivlerinden kaldırılmasını gerektirmez (8. Madde kapsamında hakaret içerikli olduğu tespit edilen bir basın yazısının gazetenin İnternet arşivinde saklanması uygunluğu konusunda *Węgrzynowski ve Smolczewski / Polonya*, §§ 60-68; ayrıca bk., bir yargılama ve cezai mahkûmiyete ilişkin çevrimiçi materyalin anonimleştirilmesine yönelik ihtiyaç konusunda, *M.L. ve W.W. / Almanya*).

318. Aynı şekilde, bir internet sitesinin editörünün ilgili yazıyı iddiaları teyit etmek konusunda gazeteciliğin getirdiği yükümlülükler uygun şekilde yazdığından emin olduğu dikkate alındığında bu editör bir seçim adayı hakkında çocuğa yönelik cinsel taciz iddialarını yayınlamasından dolayı sorumlu tutulamaz (*Ólafsson / İzlanda*). Son olarak, gazetecilerin “görevleri ve sorumlulukları” arasında bir yazının çıkacağına dair ilgisine yazının çıkmasını önlemek amacıyla bir tedbir talebinde bulunmasına imkân vermek için önceden bildirimde bulunma yükümlülüğü bulunmamaktadır (*Mosley / Birleşik Krallık*, §§ 125-129).

319. Gazetecilerin kendi ifade özgürlüklerini kullanması konusundaki “görev ve sorumluluklarının” kendi gazeteleri dışındaki sitelerde özellikle ücretsiz erişilebilen İnternet forumları dâhil olmak üzere kendi adlarıyla İnternet üzerinde yaptıkları bilgi paylaşımları için de söz konusu olduğunu not etmek önem arz etmektedir (bk., bu doğrultuda, [Fatullayev / Azerbaycan](#), §§ 94-95).

C. İnternet erişimini engellemek

320. Mahkeme, yerel makamların belirli İnternet sitelerine erişimi engellemesine yönelik tedbirlerin Sözleşme’nin 10. maddesine uygunluğu hakkında birçok kez karar vermiştir. Temelde başvuruların engelleme tedbirinin yan etkilerinden şikâyetçi olmuştur.

321. Youtube video sitesine yönelik yapılan erişim engeli hususunda Mahkeme, Youtube’un engellenmesi kararından doğrudan etkilenmeyen basit kullanıcılar olmalarına rağmen başvuruların dava konusu tedbirin bilgi ya da fikre erişme ve paylaşma haklarını etkilediğini, Youtube’un aktif kullanıcı olduklarını, bu platformun yapısı, erişilebilirliği ve potansiyel etkisi açısından eşsiz olduğunu ve kendileri için başka bir alternatif bulunmadığını meşru bir şekilde iddia edebileceklerini not etmiştir ([Cengiz ve Diğerleri / Türkiye](#), §§ 52, 53, 55; ayrıca bk. Ahmet, §§ 49 ve 55, Google Sites üzerinden hizmet alan bir web sitesine sahibi tarafından erişilememesine ilişkin olarak).

322. Aksi yönde, Mahkeme söz konusu web sitesinin diğer Türk kullanıcıları ile aynı durumda olan başvuranın da sadece 2 müzik paylaşma sitesine yönelik erişim engeli tedbirinden dolayı yoldan etkilenmesinin başvuranın “mağdur” olarak değerlendirilmesi için yeterli olmadığına karar vermiştir ([Akdeniz / Türkiye](#) (k.k.), § 24).

323. Engelleme tedbirinin meşru olup olmadığına yönelik olarak Mahkeme, böylesi önceden yapılacak kısıtlamaların ilke olarak Sözleşme ile uyumlu olmasa da yasağın kapsamı üzerinde sıkı kontrol ve herhangi bir suiistimali önlemek için etkili yargı denetimi sağlayan katı yargı çerçevesinin bir parçası olmak zorunda olduğuna karar vermiştir. Böylesi bir tedbire yönelik olarak çatışma içinde olan söz konusu çıkarların tartılmasına dayanan ve bunlar arasında bir dengenin kurulmasının amaçlandığı yargı denetimi, ifade özgürlüğüne ilişkin önleyici kısıtlamaların uygulanması konusunda kesin ve spesifik kurallar içeren bir çerçeve olmadan akıl ve mantığa aykırıdır ([Ahmet Yıldırım / Türkiye](#), § 64; bilgi ve fikir alma ve verme özgürlüğüne ilişkin olarak [Cengiz ve Diğerleri / Türkiye](#), § 62; ayrıca bk. [OOO Flavus ve Diğerleri / Rusya](#), §§ 40-43).

324. Özellikle, Mahkeme belirli sitelere bütün erişimin engellenmesi değerlendirilirken söz konusu çeşitli çıkarların tartılması ihtiyacına vurgu yapmıştır ([Ahmet Yıldırım / Türkiye](#), § 66) ve yetkililerin diğer hususların yanı sıra böylesi bir tedbirin büyük miktarlardaki bilgiyi erişemez kılarak İnternet kullanıcılarının haklarını önemli düzeyde kısıtlamaya ve ciddi düzeyde yan etkilere sebep olmaya müsait olduğunu not etmiştir ([agy.](#); [Cengiz ve Diğerleri / Türkiye](#), § 64).

325. Aynı IP adresine sahip başka bir site hakkındaki engelleme emrinin otomatik sonucu olarak bir internet sitesinin engellenmesine ilişkin [Vladimir Kharitonov / Rusya](#) kararında, Mahkeme bu tedbirin yüksek miktardaki bilgiyi erişilemez kılarak ve dolayısıyla İnternet kullanıcılarının haklarını ciddi ölçüde kısıtlayarak ciddi bir yan etkiye sebebiyet verdiğini not etmiştir. Mahkeme, yetkili makamların kararlarını dayandırdıkları yasal çerçevenin Sözleşme’nin 10. maddesinin amaçları kapsamında yeterli kadar öngörülebilir olmadığı kanaatine varmıştır (§§ 45-47).

326. [Kablis / Rusya](#) davasında Mahkeme, izinsiz bir toplumsal olaya katılımı teşvik eden bir İnternet gönderisine ilişkin olarak önceden yapılacak bir kısıtlamanın Sözleşme’nin 10. maddesi ile uyumlu olup olmayacağını incelemiştir. Mahkeme söz konusu olay gerçekleşmeden önce engelleme tedbirinin yargı denetimine tabi tutulabiliyor olmasının gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu tarihten sonra paylaşımındaki bilgi değerini ve ilgi çekiciliğini kaybetmiştir ve bu aşamadaki yargı denetimine yönelik engelleme tedbirinin iptal edilmesi anlamsız olacaktır (§ 96). Aynı şekilde bu davada ve [Elvira Dmitriyeva / Rusya](#) davasında Mahkeme, başvuruların ilgili prosedüre aykırı olarak düzenlenen

toplumsal olaya katılım sağlamak için çevrimiçi çağrılarda bulunmasından dolayı kanuni yasağa aykırı davranmış olmalarının tek başına başvuruların ifade özgürlüğüne yönelik yapılan müdahaleyi meşru kılmak için yeterli olmadığı görüşündedir (§§ 103 ve 84 sırasıyla).

327. Mahkeme, birçok davada bir web sitesine ilişkin toplu engelleme emrinin aşırı bir tedbir olduğunu ve bunun BM İnsan Hakları Komitesi ve diğer uluslararası organlar tarafından bir gazetenin ya da yayıncının yasaklanması ile karşılaştırıldığını tespit etmiştir (*OOO Flavus ve Diğerleri / Rusya*, § 37; *Bulgakov / Rusya*, § 34).

328. Muhalif çevrimiçi medya organlarının toplu şekilde gerekçesiz olarak kapatılmasına ilişkin *OOO Flavus ve Diğerleri / Rusya* davasında Mahkeme yasadışı ve yasadışı bilgi arasındaki ayrımı bilinçli bir şekilde yok sayan bu tedbirin keyfi ve açık şekilde mantığı aykırı olduğu kanaatine varmıştır (§ 34).

329. Yasaklı materyalin bulunması yüzünden bir web sitesinin mahkeme emriyle tamamen engellenmesi ve materyal kaldırıldıktan sonra engelin devam etmesine ilişkin *Bulgakov / Rusya* davasında Mahkeme engelleme emri için yasal gerekçe olmadığına ve emrin yasal dayanağını oluşturan mevzuatın yetkililere İnternet sitesinin tamamına erişimi engelleme konusunda yetki vermediğine karar vermiştir (§ 34). Ayrıca, Mahkeme yasaklı materyalin kaldırılmasından sonra web sitesine erişim engelinin devam etmesinin daha önem arz eden bir kanuna aykırılık teşkil ettiğini ifade etmiştir (§ 38). Son olarak, Mahkeme 10. maddenin usule ilişkin gerekliliğinin ifade özgürlüğü hakkına saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik daha geniş bir amacın tamamlayıcısı olmakla birlikte, etkili bir başvuru hakkının usuli güvence sağladığını belirtmiştir (§ 46). Bu anlamda Mahkeme, başvuranın adli yargı kararına resmi şekilde itiraz etme ve duruşmaya katılma fırsatına sahip olmasına rağmen, temyiz mahkemesinin başvuranın şikâyetlerinin esaslarını değerlendirmemesinden dolayı Sözleşme'nin 13. maddesinin anlamı dâhilinde "etkili" bir hukuk yoluna erişimi bulunmadığını değerlendirmiştir (§ 48; ayrıca bk. *Engels / Rusya*, §§ 41-44).

330. Son olarak, bir İnternet sitesi sahibinin, İnternet sitesinin tamamının engellenmesini önlemek amacıyla, yerel mahkemeler tarafından filtre aşma araçlarıyla ilgili olarak yasaklanan bilgileri kaldırmak zorunda bırakıldığı bir davada, Mahkeme, kararın yasal dayanağının mahkemelere veya İnternet sitesi sahiplerine yasaklanması muhtemel içeriğin niteliği veya kategorileri hakkında herhangi bir gösterge sunmadığına ve dolayısıyla öngörülebilirlik şartını karşılamadığına karar vermiştir (*Engels / Rusya*, §§ 27-28).

D. İnternete erişim ve tutuklular

331. Mahkeme, kamunun ücretsiz erişim sağlayabildiği belirli sitelerde yayımlanan bilgilere mahkûmların İnternet aracılığıyla ulaşmalarının diğerlerinin haklarının korunması ve düzenli korunması ve suçun önlenmesi gerekçeleriyle reddedilmesine ilişkin olarak karar vermiştir.

332. Sözleşme'nin 10. maddesinin İnternete ya da belirli İnternet sitelerine mahkûmlar için erişim sağlanması yönünde genel bir yükümlülük yüklenmediğini vurgularken (*Jankovskis / Litvanya*, § 55; *Kalda / Estonya*, § 45), Mahkeme başvuranın bilgi alma hakkını kullanmasına müdahale olduğunu tespit ederek Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu sonuca varırken Mahkeme, özellikle ilgili bilginin niteliğine ve kaynağına ve yerel makamların mahkûmların bireysel durumlarını detaylı ve yeterli bir şekilde incelememesine dayanmıştır ve ardından başvuranın yerel mahkemeler önündeki yargılamalar bağlamında haklarını korumak adına erişime ihtiyaç duyduğunu (*Kalda / Estonya*, § 50) ve söz konusu bilginin başvuranın rehabilitasyonu ve sonrasındaki aşamada toplum ile tekrardan bütünleşmesi hususunda önem arz eden eğitim alması konusu ile doğrudan ilgili olduğu ifade etmenin makul olduğunu not etmiştir (*Jankovskis / Litvanya*, § 59).

XIV. Çoğulculuk ve ifade özgürlüğü

333. Mahkeme, çoğulculuk olmadan demokrasinin olamayacağı görüşündedir (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 129). Demokrasinin temel özelliklerinden biri, bir ülkenin sorunlarını şiddete başvurmadan diyalog yoluyla çözme olanağı sunmasıdır (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 95). Mahkeme'nin görüşüne göre, amacı temel hakları güvence altına alarak normal rejimi yeniden tesis etmek olan yasal bir rejim olan olağanüstü hal durumunda bile Sözleşmeciler Devletler, alınan her türlü tedbirin demokratik düzeni tehditlerden korumaya çalışması gerektiğini akılda tutmalıdır ve çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik gibi demokratik bir toplumun değerlerini korumak için her türlü çaba gösterilmelidir (*Şahin Alpay / Türkiye*, § 180).

334. Demokrasi ifade özgürlüğü ile gelişir. Demokrasinin kendisine zarar vermemek kaydıyla, bir Devletin mevcut örgütlenme şeklini sorgulayanlar da dâhil olmak üzere, çeşitli siyasi programların önerilmesine ve tartışılmasına izin vermek demokrasinin özüdür (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 129; *Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 95; *Sosyalist Parti ve Diğerleri / Türkiye*, §§ 41, 45 ve 47).

335. 10. madde kapsamında tehlikede altında olan şeyin önemi göz önüne alındığında, Devlet çoğulculuğun nihai garantörüdür (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD], § 101; *Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 99; *Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya*, § 38).

336. Mahkeme, görsel-işitsel yayın alanında yukarıdaki ilkelerin Devlete şunları sağlamak üzere bir görev yüklediği görüşündedir: İlk olarak kamu, tarafsız ve doğru bilgiye ve diğerlerinin yanı sıra ülkedeki siyasi görüşlerin çeşitliliğini yansıtan çeşitli görüş ve yorumlara televizyon ve radyo aracılığı ile ulaşabilmelidir ve ikincil olarak görsel-işitsel medya alanında çalışan gazeteciler ve diğer profesyoneller bu bilgi ve yorumları paylaşmaktan alıkoymamalıdır (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 100).

337. Demokrasinin doğasında mevcut olan bir değer olarak çoğulculuk, Mahkeme'nin Sözleşme'nin 10. maddesine ilişkin içtihadında, çeşitli alanlarda ve özellikle aşağıda belirtilen alanlarda vurgulanmaktadır.

A. Görsel-işitsel medyada çoğulculuğa ilişkin genel ilkeler

338. 10. maddenin 1. paragrafında yer alan ifade özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından birini ve toplumun ilerlemesi için temel koşullardan birini oluşturur (*Lingens / Avusturya*, § 41). Basın ve diğer haber medyası özgürlüğü, kamuoyuna siyasi liderlerin fikir ve tutumlarından haberdar olmak ve onlar hakkında bir fikir oluşturmak için en iyi yollardan birini sağlar. Siyasi meseleler ve kamuyu ilgilendiren diğer konularda bilgi ve fikir vermek basının görevidir. Sadece basının bu tür bilgi ve fikirleri yayma görevi yoktur, aynı zamanda kamuoyunun da bunları alma hakkı vardır (bk., örneğin, *Handyside / Birleşik Krallık*, § 49, ve *Lingens / Avusturya*, §§ 41-42).

339. Radyo ve televizyon gibi görsel-işitsel medya bu açıdan özellikle önemli bir role sahiptir. Mesajları ses ve görüntü yoluyla iletme özelliği nedeniyle, görsel-işitsel medya baskıdan daha hızlı ve güçlü bir etkiye sahiptir (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD]; § 119; *Pedersen ve Baadsgaard / Danimarka* [BD], § 79; *Jersild / Danimarka*, § 31). Eğlence kaynakları olarak televizyon ve radyonun işlevi, dinleyicinin veya izleyicinin evinin mahremiyetinde etkilerini artırmaktadır (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 97; *Murphy / İrlanda*, § 74). Ayrıca, özellikle uzak bölgelerde televizyon ve radyo, diğer medya araçlarına göre daha kolay erişilebilir olabilir (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 97).

340. Mahkeme, çoğulculuk ilkesinin işitsel-görsel yayıncılık alanında da Devlete öncelikle kamuoyunun tarafsız ve doğru bilgiye ve diğerlerinin yanı sıra ülkedeki siyasi görüşlerin çeşitliliğini

yansıtan çeşitli görüş ve yorumlara televizyon ve radyo aracılığı ile ulaşabilmesini sağlama görevini yüklediği görüşündedir (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 20). Bu amaçlara ulaşmak için kullanılacak araçların seçimi yerel koşullara göre değişebilir ve bu nedenle Devletin takdir yetkisi dâhilindedir.

341. Bir Devlet, bir kamusal yayıncılık sistemi oluşturmaya karar verdiğinde, yukarıda belirtilen ilkelerden hareketle iç hukuk ve uygulamanın sistemin çoğulcu bir hizmet sunmasını güvence altına alması gerekir. Özellikle bir ülkede ya da bölgede özel istasyonların güçlü bir alternatif olmak için yetersiz kaldığı ve kamu ya da devlet organizasyonlarının tek ya da baskın yayıncı olduğu durumlarda söz konusu organizasyonların tarafsız, bağımsız ve dengeli haberler, bilgiler ve yorumlar sunması ve ek olarak görüş ve fikirlerin olabildiğince geniş bir yelpazede ifade edilebildiği bir kamu tartışma ortamı sunması demokrasinin düzgün işleyişi için vazgeçilemezdir (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 101).

342. *Manole ve Diğerleri / Moldova* davasında başvuranların hepsi söz konusu tarihte gazeteci, editör ya da üreticiydi ve başvurular ifade özgürlüklerinin kısıtlandığından ve ülkede tek el olan kamu yayını hizmetinin bağımsızlığına ilişkin yasal güvencelerin yetersizliğinden şikâyet etmiştir. Mahkeme, bu davada 10. maddenin 2. fıkrasında belirtilen koşullara tabi olarak gazetecilerin bilgi verme hakkına sahip olduğunu yinelemiştir. 10. maddenin koruması çalışan gazetecileri ve diğer medya çalışanlarını kapsamaktadır. Çalışan bir gazeteci, işvereni tarafından uygulanan ve gazetecilik özgürlüğünü kısıtlayan genel bir kural veya politikadan doğrudan etkilendiğini iddia edebilir. Çalışan bir gazeteciye karşı işveren tarafından uygulanan bir yaptırım veya başka bir önlem, ifade özgürlüğüne müdahale teşkil edebilir (§§ 103 ve 111; ayrıca bk. *Fuentes Bobo / İspanya*, § 38).

343. Bir kamusal radyo hizmeti kapsamında çalışan bir gazetecinin disiplin gerekçeleriyle görevden alınmasına ilişkin bir davada Mahkeme görsel-işitsel medyada çoğulculuğa ilişkin genel ilkelere ve kamu yayıncılarının kamunun çıkarları doğrultusunda editörlük politikalarını belirleme hakkına ve onların canlı yayındaki ifadelerine yönelik sorumluluklarına dikkat çekmiştir. Mahkeme, başvuranın gazeteci olmasının başvurana otomatik olarak işvereni tarafından belirtilen politikaya ters ve kontrolsüz bir politika izleme hakkı vermediğini ve başvuranın bu davranışının yönetim tarafından alınan meşru editoryal kararları küçük görmeye tekabül ettiğini tespit etmiştir (*Nenkova-Lalova / Bulgaristan*, §§ 59-60).

B. Medyada çoğulculuk ve seçimler

344. Serbest seçimler ve ifade özgürlüğü ve özellikle siyasi tartışma özgürlüğü, her demokrasinin temelini oluşturur. İki hak birbiriyle ilişkilidir ve birbirini güçlendirmek için çalışır. Seçimden önceki dönemde, her türlü görüş ve bilginin serbestçe dolaşmasına izin verilmesi özellikle önemlidir (*Orlovskaya Iskra / Rusya*, § 110; *Cheltsova / Rusya*, § 96; *Długołęcki / Polonya*, § 40; *Bowman / Birleşik Krallık*, [BD], § 42). Bu ilke hem ulusal hem de yerel seçimler için geçerlidir (*Cheltsova / Rusya*, § 96; *Kwiecień / Polonya*, § 48).

345. Sonuç olarak, basın bekçi rolü, seçim zamanında daha az önemli değildir. Mahkeme'nin görüşüne göre, bu rol kamu yararına olan konularda bilgi ve fikirlerin yayılmasını amaçlayan özgür editoryal seçim temelinde basın özgürlüğünün bağımsız bir şekilde kullanılmasını kapsar. Özellikle adayların ve programlarının tartışılması, halkın bilgi alma hakkına katkıda bulunur ve seçmenlerin adaylar arasında bilinçli seçimler yapması için fırsat sunar (*Orlovskaya Iskra / Rusya*, § 130).

346. Mahkeme, genel çıkarla ilgili konulardaki siyasi tartışmaların ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların dar yorumlanması gereken bir alan olduğunu yinelemiştir (*Lopes Gomes da Silva / Portekiz*, § 33).

347. Seçim tartışmaları bağlamında Mahkeme, adayların ifade özgürlüğünü engelsiz bir şekilde kullanmalarına özel bir önem atfetmiştir (*Kudeshkina / Rusya*, § 87).

348. Sözleşmeye ek 1 No.lu Protokol'ün 3. Maddesine ilişkin hazırlık çalışmalarına atıfta bulunan Mahkeme "yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerini özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar" ifadesiyle esasen - ifade özgürlüğünün dışında (hâlihazırda Sözleşme'nin 10. maddesince güvence altına alınmıştır)- vatandaşların seçme ve seçilme hakkını kullanmasında eşit muamele ilkesinin ima edildiğini vurgulamıştır (*Mathieu-Mohin ve Clerfayt / Belçika*, § 54).

349. Bazı durumlarda bu haklar çelişebilir ve seçim esnasında ve seçim öncesinde normalde kabul edilemez olan türden bazı kısıtlamaların "yasama organı seçimi sırasında halkın kanaatini özgürce ifade etmesini" sağlamak adına ifade özgürlüğü üzerinde uygulanması gerekli görülebilir. Mahkeme, Sözleşmeci Devletler seçim sistemlerinin organizasyonlarına ilişkin kararları kendileri verdiği için devletlerin bu iki hak arasında denge kurma hususunda takdir yetkisi olduğunu kabul etmektedir (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD], § 123; *Oran / Türkiye*, § 52; *Bowman / Birleşik Krallık*, [BD], § 43).

C. Ücretli reklamlara ilişkin düzenlemeler

350. Mahkeme, finansal açıdan güçlü grupların ticari reklamcılık alanında rekabete yönelik avantajlar elde edebileceğini ve bu şekilde reklamları yayınlayan radyo ve televizyonların özgürlükleri üzerinde baskı kurabileceklerini hatta bunların özgürlüğünü engelleyebileceklerini kabul etmektedir. Mahkeme, böylesi durumların Sözleşme'nin 10. maddesinde öngörülen demokratik bir toplumda ifade özgürlüğünün temel rolüne zarar verdiği görüşündedir (*VgT Verein gegen Tierfabriken / İsviçre*, § 73).

351. Mahkeme, reklam yapmak için yayın süresi satın almanın, diğerlerine göre daha büyük kaynaklara sahip gruplar tarafından dengesiz kullanım lehine olacak şekilde, belirgin bir şekilde taraflı bir amaca sahip olma eğiliminde olduğuna karar vermiştir (*Murphy / İrlanda*, § 74). Medya çoğulculuğu, özellikle reklamcılık alanında risk altındadır ve bunun nedeni ise söz konusu reklamların politik (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık*, [BD]) ya da dini (*Murphy / İrlanda*) nitelikli olmasıdır.

352. Mahkeme, ücretli politik içerikli reklamların nasıl düzenleneceğine ilişkin bir Avrupa standardı olmadığını not etmiştir (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık*, [BD], § 123). Bu durum, kamu yararına olan ifadelerin kısıtlanması hususunda Devlete verilen ve genelde dar olan takdir yetkisini genişletmektedir (*agy.*, § 123; *TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti / Norveç*, § 67; *Société de conception de presse et d'édition ve Ponson / Fransa*, §§ 57 ve 63). *Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD] davasında Mahkeme politik reklamlar konusunda tartışılması gereken çıkarlardan birinin başvuran STK'nın halkın erişme hakkının bulunduğu genel çıkarlara yönelik bilgi ve fikirleri verme hakkı olduğu ve diğerinin de makamların demokratik tartışma ortamını ve sürecini etki gücü yüksek olan medyaya avantajı bir şekilde erişimi olan finansal açıdan güçlü olan gruplar tarafından yapılacak manipülasyonlardan koruma isteği olduğunu not etmiştir. Mahkeme, bu tür grupların ücretli reklamcılık alanında rekabet avantajları elde edebileceğini ve böylece Devletin nihai garantörü olduğu özgür ve çoğulcu bir tartışmayı engelleyebileceğini kabul etmektedir (§ 112).

353. Politik reklamcılık alanında medya çoğulculuğunun korunması, büyük partilere kayda değer bir yayın süresi verilirken, küçük partilerden pek bahsedilmediği durumlarda özellikle yüksektir. Bu gibi durumlarda Mahkeme, kanunen yasak olmasına rağmen küçük bir partinin mesajını halka iletmesinin tek yolunun televizyonda yayınlanacak ücretli reklamlar olduğuna karar vermiştir (*TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti / Norveç*, § 73). Alternatif medyaya erişim, radyo veya televizyon tartışma programları, yazılı medya ve sosyal medya gibi potansiyel olarak elverişli diğer medyaya erişim üzerindeki bir kısıtlamanın orantılılığını değerlendirmede önemli bir faktördür (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık* [BD], § 124).

354. Mahkeme ayrıca, yayıncılıkta tarafsızlığı teşvik etme amacını korumak ve tüm dinler için eşit bir ortam sağlamak adına dini reklamcılık bağlamında medya çoğulculuğunu korumaktadır (*Murphy*

/İrlanda, § 78). Bu bağlamda, sadece tek bir dinin reklam yapmasına izin veren bir hükmün meşru kılınmasının zor olacağını ve Devlet veya devletin tayin ettiği herhangi bir organ tarafından vaka bazında kabul edilemez veya aşırı dini reklamların filtrelenmesine izin veren bir hükmün de adil, nesnel ve tutarlı bir şekilde uygulanmasının zor olacağını kabul etmektedir (*agy.*, § 77). Bununla birlikte, bir Devletin sınırlı reklam verme özgürlüğünün bile daha az mensubu ve kaynağı olan dinlere kıyasla baskın bir dine daha fazla fayda sağlayacağını düşünmesi makul olarak değerlendirilmiştir (*agy.*, § 78).

D. Görsel-işitsel kaynakların dağıtımı

355. Sözleşme'nin 10 § 1 maddesinin 3. cümlesi kapsamında Devletler, özellikle teknik açıdan topraklarında yayıncılığın organizasyonunu veya nasıl işleyeceğini lisans sistemiyle düzenleme altına alabilir (*Centro Europa 7 S.r.l. Ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 139). Bir lisansın verilmesi, aday kanalın doğası ve amaçları, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde potansiyel izleyici kitlesi, belirli bir izleyici grubunun hakları ve ihtiyaçları ve uluslararası yasal kaynaklardan doğan yükümlülükler gibi diğer hususlara bağlı olabilir (*Demuth / İsviçre*, § 33; *Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 139).

356. Bu, Sözleşme'nin 10. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi uyarınca meşru amaçlar güden müdahalelere yol açabilecek olsa da, ilgili maddenin 2. fıkrasında belirtilen amaçlardan herhangi birine uymasalar bile, bunların Sözleşme ile uyumluluğu yine de 2. fıkranın diğer gereklilikleri ışığında değerlendirilmelidir (*Demuth / İsviçre*, § 33; *Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH / Avusturya*, § 25; *Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya*, § 32).

357. Birçok davada Mahkeme yayıncılık lisansının verilmemesinin (bk., diğer birçok karar arasında, *Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya*, § 27; *Radio ABC / Avusturya*, § 27; *United Christian Broadcasters Ltd / Birleşik Krallık* (k.k.); *Glas Nadezhda EOOD ve Elenkov / Bulgaristan*, § 42) ya da bir televizyon programının yayınlanmasına yetki verilmemesinin (*Leveque / Fransa* (k.k.); *Demuth / İsviçre*, § 30) Sözleşme'nin 10 § 1. maddesince güvence altına alınan hakların kullanılmasına yönelik müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir.

358. Mahkeme, son yıllarda kaydedilen teknik ilerlemenin bir sonucu olarak, bu kısıtlamaların gerekçesinin artık günümüzde mevcut frekans ve kanal sayısı ile ilgili hususlarda bulunamayacağını düşünmektedir; her şeyden önce, daha az kısıtlayıcı eşdeğer çözümlerin bulunmadığı iddia edilemez (*Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya*, § 39).

359. Devletlere tanınan takdir marjına ilişkin olarak, Mahkeme ticari yayıncılık gibi değişken bir alanda inceleme standartlarının daha az katı olmasının önemli olduğunu değerlendirmektedir (*Demuth / İsviçre*, § 42; *Markt intern Verlag GmbH ve Klaus Beermann / Almanya*, § 33).

360. Ulusal makamlara tanınan takdir marjının kapsamını belirlerken, Üye Devletlerin politik yapılarını aynı zamanda kültürel ve dilsel çoğulculuğunu özellikle yayıncılıkta çoğulculuğu teşvik eden bu faktörlerin radyo ve televizyon yayınlarına izin verilirken meşru olarak dikkate alınabileceği durumlarda hesaba katmak gerekir (*Demuth / İsviçre*, § 44).

361. Ayrıca, usulde adalet ilkesi ve usule ilişkin güvenceler, yayın lisansı verilmesinin reddedildiği ve ayrıca bu kararın gerekçelerinin ulusal güvenlik sebebiyle açıklanmadığı bir bağlamda da geçerlidir (*Aydoğan ve Dara Radyo Televizyon Yayıncılık Anonim Şirketi / Türkiye*, § 43).

E. Medya sahipliğine ilişkin şeffaflık

362. Mahkeme, demokratik bir toplumda görsel-işitsel sektörde gerçek çoğulculuğu sağlamak için, birkaç kanalın varlığının veya potansiyel operatörlerin görsel-işitsel pazara erişmesi için teorik

imkânın sağlanması yeterli olmadığını belirtmiştir. Sağlayıcıların, toplumdaki farklı görüşleri mümkün olduğunca yansıtmak amacıyla genel program içeriğinin çeşitliliğini garanti etmek için bu pazara etkin erişime sahip olmaları gereklidir (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 130).

363. Bir toplumdaki güçlü bir ekonomik veya siyasi grubun görsel-ışitsel medya üzerinde bir hâkimiyet konumu elde etmesine ve böylece yayıncılar üzerinde baskı yapmasına ve nihayetinde editöryal özgürlüklerini kısıtlamasına izin verildiği bir durum, özellikle bu grubun de kamu yararına olan ve ayrıca kamunun alma hakkına sahip olduğu bilgi ve fikirlerin dağıtılmasına hizmet ettiği hallerde demokratik bir toplumda ifade özgürlüğünün temel rolünü zedeler (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 98).

364. Mahkeme, görsel-ışitsel medya gibi hassas bir sektörde müdahale etmeme görevine ek olarak Devletin etkin çoğulculuğu garanti altına almak için uygun bir yasal ve idari çerçeveyi uygulamaya koyma konusunda pozitif bir yükümlülüğü olduğunu gözlemlemiştir (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 134).

365. Mahkeme, etkili çoğulculuğu garanti altına almak için uygun bir yasal ve idari çerçeveyi uygulamaya koymaya yönelik pozitif yükümlülüğün ulusal görsel-ışitsel sistemin iki aktörün elinde olduğu (*Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 134) daha da kritiği tekel olduğu hallerde özellikle arzu edilir olduğuna karar vermiştir (Centro Europa 7 Srl ve Di Stefano / İtalya [BD], § 134) İkinci durumda, Mahkeme kamu yayıncısının mevcut frekanslar üzerinde tekel olmasına izin veren bir lisans rejiminin, kısıtlayıcı doğası nedeniyle, buna acil bir ihtiyaç olduğu kanıtlanmadıkça haklı çıkarılamayacağına karar vermiştir (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, § 98; *Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya*, § 39).

366. Mahkeme, içtihadında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin medya çoğulculuğu ve medya içeriğinin çeşitliliğine ilişkin *CM/Rec(2007)2 sayılı Tavsiye Kararına* atıfta bulunmaktadır (*Centro Europa 7 S.r.l. Ve Di Stefano / İtalya* [BD], § 134). Kamu hizmeti olarak medya hususunda, bu alanda Sözleşme'nin 10. maddesinin yorumlanmasına ilişkin yaklaşım noktasında rehberlik yapan ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi aracılığıyla Sözleşmeciler Devletler tarafından anlaşmaya varılan kamu hizmeti olarak yayıncılık hususundaki standartlara atıfta bulunmaktadır (*Manole ve Diğerleri / Moldova*, §§ 102 ve 51-54).

F. Çoğulculuk ve azınlıkların ifade özgürlüğü

367. Azınlık bir grubun Sözleşme haklarını kullanması bunun çoğunluk tarafından kabul edilmesi şartına bağlanırsa, Mahkeme bu durumun Sözleşmenin özünde yatan değerlere aykırı olacağını değerlendirmiştir (*Alekseyev / Rusya*, § 81). Bu durum söz konusu olduğunda, bir azınlık grubunun din, ifade ve dernek özgürlüğü hakları Sözleşme gereğince uygulanabilir ve etkili olmaktan ziyade sadece teorik hala gelecektir (*agy.*, § 81; *Barankevich / Rusya*, § 31)

368. Mahkeme, Sözleşme güvencelerinin kapsamının genişletilmesi adına destek verilmesi ve esas korumanın kapsamının daraltılması amacıyla bu desteğe ihtiyaç duyulan bir durum arasında oneli bir ayırım yapmaktadır (*Bayev ve Diğerleri / Rusya*, §§ 70-71).

369. Başvuran şirkete dini figürler tasvir eden kıyafet reklamlarından dolayı para cezası ödemesinin hükmedildiği *Sekmadienis Ltd. / Litvanya* davasında Mahkeme, ülkede diğer çeşitli Hristiyan ve Hristiyan olmayan dini toplulukların bulunmasına rağmen yerel yargılamalarda danışılan tek dini topluluğun Roma Katolik Kilisesi olduğunu not etmiştir (§ 80). Hristiyan inancına sahip Litvanya popülasyonunun çoğunluğu tarafından reklamların saldırgan bulunduğu şeklindeki Hükümet tarafından yapılan çıkarımın doğru olduğu varsayılsa da azınlık bir grubun Sözleşme haklarını kullanması bunun çoğunluk tarafından kabul edilmesi şartına bağlanırsa, Mahkeme bu durumun Sözleşmenin özünde yatan değerlere aykırı olacağını değerlendirmiştir (§ 82).

XV. Sözleşme'nin 10. Maddesi ve Sözleşme'nin diğer hükümleriyle ve Sözleşme'ye ek Protokollerle olan ilişkisi: birbirine bağıllık, örtüşme

370. Bazı durumlarda tek bir husus hem Sözleşme'nin 10. maddesi hem de başka bir Sözleşme hükmünün kapsamına girebilir. Bu durumda Mahkeme davayı davanın kendine has koşulları bağlamında daha ilgili gördüğü Sözleşme hükmü kapsamında incelemektedir -bu hüküm "özel hüküm" (*lex specialis*) olarak değerlendirilir-ya da şikâyeti bir hüküm altında ikinci bir hüküm ile bağlantılı olarak incelemektedir, ya da şikâyet edilen hususu her iki madde kapsamında incelemektedir.

1. Sözleşme'nin 6 § 1 maddesi

371. Yasal reformlara ilişkin eleştirilerinin ardından savcının görevinin erkenden sonra erdirilmesine ilişkin olarak *Kövesi / Romanya* davasında Mahkeme görevden alınmasının incelenmesi konusunda yerel mahkemeler tarafından getirilen kısıtlamaların Sözleşme'nin 6 § 1 maddesine aykırı olduğu görüşündedir (§§ 157-158) ve aynı olgusal unsurlara dayanarak Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında başvuranın ifade özgürlüğüne yönelik uygulanan kısıtlamalar karşısında suiistimale karşı etkili ve yeterli güvenceler bulunmadığına karar vermiştir (§ 210).

2. Sözleşme'nin 8. maddesi

372. Gazetecilerin gözlem altına alınması ve kaynaklarını açığa çıkarabilecek dokümanları teslim etmeleri yönündeki emre ilişkin olan bir davada Mahkeme gazetecilerin kaynaklarını tespit etmek amacıyla başvuranlara karşı uygulanan gözlem altına alma yetkisine karşı kanunlarda güvencelerin olmadığına ve aynı olgular temelinde Sözleşme'nin 8. ve 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri / Hollanda*, § 102; ayrıca bk. karşılaştırmaya müsait bir bağlamda Mahkeme'nin yapmış olduğu değerlendirmeye yönelik olarak: *Saint-Paul Luxembourg S.A. / Lüksemburg*, § 44; *Ernst ve Diğerleri / Belçika*, § 116; *Nagla / Letonya*, § 101).

3. Sözleşme'nin 9. maddesi

373. Başvuranların Sözleşme'nin hem 10. hem de 9. maddesine dayandığı birçok davada Mahkeme şikâyetleri sadece 10. madde kapsamında incelemeye karar vermiş ve dolayısıyla Sözleşme'nin 9. maddesinin ihlal edildiği iddiasını amacından yoksun bırakmıştır (bk., örneğin yetkili devlet organının dini bir konuya ilişkin ücretli bir reklamın özel bir radyo istasyonunda yayınlanmasını yasaklamasına ilişkin olarak *Murphy / İrlanda*, § 71; yetkili devlet organının Hristiyanlıkla ilgili bir radyo istasyonuna yayın lisansı vermemesine ilişkin olarak *Glas Nadezhda EOOD ve Elenkov / Bulgaristan*, § 59; "inanmayanları" hedef alan saldırgan ifadelerle halkın suça teşvik edilmesinden dolayı hükmedilen cezai mahkûmiyete ilişkin olarak *Kutlular / Türkiye*, §§ 35 ve 48. Mahkemenin ifade özgürlüğü ve din özgürlüğünün birbiri ile yakından alakalı olduğunu belirttiği ve şikâyetleri gerektiği yerde Sözleşme'nin 9. maddesiyle bağlantılı olarak Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında incelemeye karar verdiği dava için bk. *Religious Community of Jehovah's Witnesses / Azerbaycan*, § 24).

374. Mahkeme ayrıca zaman zaman şikâyetleri yalnızca 9. madde kapsamında incelemiş ve aynı şikâyetleri 10. madde kapsamında incelemeyi reddetmiştir (*Kokkinakis / Yunanistan*, § 55; *Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses ve Diğerleri / Gürcistan*, § 144; *Nasirov ve Diğerleri / Azerbaycan*, § 77).

4. Sözleşme'nin 11. maddesi¹⁷

375. Meslektaşlarını gücendiren makaleler yayınlayan sendika üyelerinin görevden alınmasına ilişkin bir davada (*Palomo Sánchez ve Diğerleri / İspanya* [BD]), Mahkeme ilk olarak sendika bağlamında ifade özgürlüğünün dernek kurma özgürlüğü ile yakından ilişkili olduğunu not etmiştir. Ancak, başvuruların şikâyetinin sendikanın yönetim kurulu üyeleri olarak yayınladıkları ve sergiledikleri makaleler ve karikatürler yüzünden görevden alınmalarına ilişkin olmasına rağmen Mahkeme, başvuruların sendika üyeliği yüzünden görevden alınmadığı yönünde yapılan tespiti göz önüne alındığında olguların Sözleşme'nin 11. maddesi ışığında yorumlansa da Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında değerlendirilmesinin daha uygun olacağı görüşündedir (§ 52).

376. *Women On Waves and Others / Portekiz* davasında Mahkeme öncelikle ifade özgürlüğü ve dernek kurma özgürlüğünün birbirinden ayrılmasının güç olduğunu not etmiştir ve Sözleşme'nin 10. maddesi tarafından güvence altına alınan şahsi fikirlerin korunması Sözleşme'nin 11. maddesinde öngörülen barışçıl olarak toplanma hakkının amaçlarından biri olduğunu hatırlatmıştır (§ 28). Mahkeme, söz konusu durumu yalnızca 10. madde kapsamında incelemenin daha kolay olduğuna karar vermiştir. Ancak bu yaklaşım, Mahkeme'nin 10. maddeyi incelerken ve yorumlarken uygun olan hallerde Sözleşme'nin 11. maddesini dikkate almasını engellemez (*Schwabe ve M.G. / Almanya*, § 101; *Ezelin / Fransa*, § 37; *Karademirci ve Diğerleri / Türkiye*, § 26; *Novikova ve Diğerleri / Rusya*, § 91; ayrıca bk., bu iki Sözleşme hükmü arasındaki ilişkiye ilişkin olarak, *Öllinger / Avusturya*, § 38; *Djavit An / Türkiye*, § 39; Sözleşme'nin 11. maddesi karşısında Sözleşme'nin 10. maddesinin genel hüküm (a *lex generalis*) olarak görüldüğü aksi yöndeki bir yaklaşım için, bk. *Hâkim Aydın / Türkiye*, § 41).

5. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesi

377. Öğrencilerin seçmeli Kürtçe dil dersi verilmesi için üniversite yetkililerine dilekçe sunmaları yüzünden geçici uzaklaştırma aldıkları ve hem Sözleşme'nin 10. maddesine hem de Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 2. maddesine dayanılan *İrfan Temel ve Diğerleri / Türkiye* davasında Mahkeme ikinci hükmü ilkinin ışığında yorumlamaya karar vermiştir (ayrıca bk. *Çölgeçen ve Diğerleri / Türkiye*).

378. Buna karşılık, mahkumların yüksek öğrenimlerine devam edebilmeleri için, cezaevi yetkilileri tarafından bu amaç için özel olarak tahsis edilmiş binalarda bilgisayar kullanmalarına veya internete erişmelerine izin verilmemesiyle ilgili bir davada, Mahkeme davayı 1 No'lu Protokol'ün 2. maddesinin ilk cümlesi kapsamında incelemiştir (*Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl / Türkiye*, § 42).

6. Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi

379. Mahkeme, demokratik bir toplumda ifade özgürlüğü ile serbest seçim hakkının birbiriyle bağlantılı olduğunu defalarca vurgulamıştır. Özellikle, *Orlovskaya Iskra / Rusya* davasında Mahkeme, başvuranın ifade özgürlüğünü Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesince güvence altına alınan serbest seçim hakkı ışığında değerlendirmenin uygun olacağını değerlendirmiştir. Bunlar hukukun üstünlüğüyle yönetilen etkili ve anlamlı bir demokrasinin temellerinin kurulmasında ve korunmasında kritik öneme sahip olan haklardır (§ 110; ayrıca bk. *Hirst / Birleşik Krallık, (no. 2)* [BD], § 58).

380. İfade özgürlüğü “yasama organı seçimi sırasında halkın kanaatini özgürce ifade etmesini sağlayacak şartlardan” biridir (*Mathieu-Mohin ve Clerfayt / Belçika*, §§ 42 ve 54). Bu nedenle, Mahkeme seçim öncesi dönemde her türlü görüş ve fikrin serbest sirkülasyonuna izin verilmesinin özellikle önemli olduğunu belirtmiştir. Bazı durumlarda bu hakların çelişebileceği ve seçim esnasında ve seçim öncesinde normalde kabul edilemez olan türden bazı kısıtlamaların yasama organı seçimi sırasında halkın kanaatini özgürce ifade etmesini” sağlamak adına ifade özgürlüğü üzerinde

¹⁷ Ayrıca bk. [11. Madde Rehberi](#), Bölüm I B.

uygulanmasının gerekli görülebileceği ifade edilmiştir (*Bowman / Birleşik Krallık* [BD], §§ 41-43). Mahkeme, Sözleşmeciler Devletler seçim sistemlerinin organizasyonlarına ilişkin kararları kendileri verdiği için devletlerin bu iki hüküm arasında denge kurma hususunda takdir yetkisi olduğunu kabul etmektedir (*Animal Defenders International / Birleşik Krallık*, § 111; *Mathieu-Mohin ve Clerfayt / Belçika*, § 54; *TV Vest AS & Rogaland Pensjonistparti / Norveç*, § 62; *Orlovskaya Iskra / Rusya*, § 134).

Alıntılanan davaların listesi

Bu Rehberde alıntılanan içtihat, Mahkeme tarafından verilen hüküm ve kararlara ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun (“Komisyon”) karar ve raporlarına atıfta bulunmaktadır.

Aksi belirtilmediği takdirde, tüm atıflar, Mahkemenin bir Dairesi tarafından verilen esasa ilişkin bir karara ilişkindir. “(k.k.)” kısaltması, alıntının kabul edilebilirlik hakkında bir karara ait olduğunu ve “[BD]” kısaltması, davanın Büyük Daire tarafından görüldüğünü göstermektedir.

Bu güncellemenin yayımlandığı tarih itibarıyla Sözleşme’nin 44. maddesi anlamında kesinleşmemiş olan Daire kararları aşağıdaki listede (*) ile işaretlenmiştir. Sözleşme’nin 44 § 2 maddesi aşağıdaki gibidir: “Bir Dairenin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir:

a) Taraflar davanın Büyük Daireye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse, veya b) Karardan itibaren üç ay içinde davanın Büyük Daireye gönderilmesi istenmezse, veya c) Büyük Daire Kurulu 43. madde çerçevesinde sunulan istemi reddederse.” Büyük Daireye gönderme talebinin Büyük Daire Kurulu tarafından kabul edilmesi halinde, kesinleşen Daire kararı değil onu takiben verilen Büyük Daire Kararıdır.

Rehberin elektronik versiyonunda alıntılanan davalar için oluşturulan bağlantı linklerinin yönlendirildiği HUDOC veri tabanı (<https://hudoc.echr.coe.int>), Mahkemenin içtihadına (Büyük Daire, Daire ve Komite hüküm ve kararları, tebliğ edilen davalar, danışma görüşleri ve İchtihat Bilgi Notu’ndan hukuki özetler), Komisyonun içtihadına (kararlar ve raporlar) ve Bakanlar Komitesinin kararlarına erişime imkân sağlamaktadır.

Mahkeme, kararlarını iki resmi dili İngilizce ve/veya Fransızca olarak verir. Ayrıca HUDOC veri tabanında, pek çok önemli davanın, Mahkemenin resmi dilleri dışında, otuzdan fazla dilde tercüme edilmiş versiyonları yer almaktadır ve üçüncü taraflarca oluşturulan yaklaşık yüz çevrim içi içtihat derlemesiyle ilgili bağlantılar bulunmaktadır.

—A—

- A. / Norveç*, no. 28070/06, 9 Nisan 2009
A.B. / İsviçre, no. 56925/08, 1 Temmuz 2014
Açık ve Diğerleri / Türkiye, no. 31451/03, 13 Ocak 2009
Ahmed ve Diğerleri / Birleşik Krallık, 2 Eylül 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-VI*
Ahmet Yıldırım / Türkiye, no. 3111/10, AİHM 2012
Akdaş / Türkiye, no. 41056/04, 16 Şubat 2010
Akdeniz / Türkiye (k.k.), no. 20877/10, 11 Mart 2014
Aksu / Türkiye [BD], no. 4149/04 ve 41029/04, AİHM 2012
Albayrak / Türkiye, no. 38406/97, 31 Ocak 2008
Aleksey Ovchinnikov / Rusya, no. 24061/04, 16 Aralık 2010
Alekseyev / Rusya, no. 4916/07 ve 2 Diğerleri, 21 Ekim 2010
Ali Gürbüz / Türkiye, no. ^{52497/08} ve 6 Diğerleri, 12 Mart 2019
Allenet de Ribemont, 10 Şubat 1995, Seri A no. 308
Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia / Yunanistan, no. 72562/10, 22 Şubat 2018
Altıntaş / Türkiye, no. 50495/08, 10 Mart 2020
Altuğ Taner Akçam / Türkiye, no. 27520/07, 25 Ekim 2011
Alves da Silva / Portekiz, no. 41665/07, 20 Ekim 2009
Amihalachioaie / Moldova, no. 60115/00, AİHM 2004-III
Amorim Giestas ve Jesus Costa Bordalo / Portekiz, no. 37840/10, 3 Nisan 2014
Amuur / Fransa, 25 Haziran 1996, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1996-III*
André ve Another / Fransa, no. 18603/03, 24 Temmuz 2008
Animal Defenders International / Birleşik Krallık [BD], no. 48876/08, AİHM 2013 (alıntılar)
Annen / Almanya, no. 3690/10, 26 Kasım 2015
Anthony Fransa ve Diğerleri / Birleşik Krallık (k.k.) [komite], no. 25357/16 ve 3 Diğerleri, 26 Eylül 2017
Arnarson / İzlanda, no. 58781/13, 13 Haziran 2017
Arrigo ve Vella / Malta (k.k.), no. 6569/04, 10 Mayıs 2005
Arrowsmith / Birleşik Krallık, no. 7050/75, 12 Ekim 1978 tarihli Komisyon Raporu, Kararlar ve Raporlar 19
Arslan / Türkiye [BD], no. 23462/94, 8 Temmuz 1999
Artun ve Güvener / Türkiye, no. 75510/01, 26 Haziran 2007
Ashby Donald ve Diğerleri / Fransa, no. 36769/08, 10 Ocak 2013
Aslı Güneş / Türkiye (k.k.), no. 53916/00, 13 Mayıs 2004
Atamançuk / Rusya, no. 4493/11, 11 Şubat 2020
ATV Zrt / Macaristan, no. 61178/14, 28 Nisan 2020
Aurelian Oprea / Romanya, no. 12138/08, 19 Ocak 2016
Axel Springer AG / Almanya [BD], no. 39954/08, 7 Şubat 2012
Axel Springer AG / Almanya (no. 2), no. 48311/10, 10 Temmuz 2014
Axel Springer SE ve RTL Television GmbH / Almanya, no. 51405/12, 21 Eylül 2017
Aydar / Türkiye (k.k.), no. 32207/96, 1 Temmuz 2003
Aydın Tatlav / Türkiye, no. 50692/99, 2 Mayıs 2006
Aydoğan ve Dara Radyo Televizyon Yayıncılık Anonim Şirketi / Türkiye, no. 12261/06, 13 Şubat 2018

—B—

- Bahçeci ve Turan / Türkiye*, no. 33340/03, 16 Haziran 2009
Baka / Macaristan [BD], no. 20261/12, 23 Haziran 2016
Bagirov / Azerbaycan, no. 81024/12 ve 28198/15, 25 Haziran 2020

Balaskas / Yunanistan, no. 73087/17, 5 Kasım 2020
Balsytė-Lideikienė / Litvanya, no. 72596/01, 4 Kasım 2008
Baldassi ve Diğerleri / Fransa, no. 15271/16 ve 6 Diğerleri, 11 Haziran 2020
Bamber / Birleşik Krallık, no. 33742/96, 11 Eylül 1997 tarihli komisyon kararı
Barankevich / Rusya, no. 10519/03, 26 Temmuz 2007
Barata Monteiro da Costa Nogueira ve Patrício Pereira / Portekiz, no. 4035/08, 11 Ocak 2011
Barthold / Almanya, 25 Mart 1985, Seri A no. 9
Bartnik / Polonya (k.k.) [komite], no. 53628/10, 11 Mart 2014
Başkaya ve Okçuoğlu / Türkiye [BD], no. 23536/94 ve 24408/94, AİHM 1999-IV
Bayev ve Diğerleri / Rusya, no. 67667/09 ve 2 Diğerleri, 20 Haziran 2017
Becker / Norveç, no. 21272/12, 5 Ekim 2017
Bédat / İsviçre [BD], no. 56925/08, 29 Mart 2016
Belpietro / İtalya, no. 43612/10, 24 Eylül 2013
Bergens Tidende ve Diğerleri / Norveç, no. 26132/95, AİHM 2000-IV
Bezymyanny / Rusya, no. 10941/03, 8 Nisan 2010
Bidart / Fransa, no. 52363/11, 12 Kasım 2015
Bladet Tromsø ve Stensaas / Norveç [BD], no. 21980/93, AİHM 1999-III
Błaja News Sp. z o. o. / Polonya, no. 59545/10, 26 Kasım 2013
Bohlen / Almanya, no. 53495/09, 19 Şubat 2015
Boldea / Romanya, no. 19997/02, 15 Şubat 2007
Bono / Fransa, no. 29024/11, 15 Aralık 2015
Boudelal / Fransa (k.k.), no. 14894/14, 13 Haziran 2017
Bowman / Birleşik Krallık, 19 Şubat 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-I*
Boykanov / Bulgaristan, no. 18288/06, 10 Kasım 2016
Bozhkov / Bulgaristan, no. 3316/04, 19 Nisan 2011
Brambilla ve Diğerleri / İtalya, no. 22567/09, 23 Haziran 2016
Brasilier / Fransa, no. 71343/01, 11 Nisan 2006
Brisic / Romanya, no. 26238/10, 11 Aralık 2018
Brosa / Almanya, no. 5709/09, 17 Nisan 2014
Brunet-Lecomte ve Diğerleri / Fransa, no. 42117/04, 5 Şubat 2009
Brunet-Lecomte ve Lyon Mag' / Fransa, no. 17265/05, 6 Mayıs 2010
Bucur ve Toma / Romanya, no. 40238/02, 8 Ocak 2013
Bülent Kaya / Türkiye, no. 52056/08, 22 Ekim 2013
Bulgakov / Rusya, no. 20159/15, 23 Haziran 2020
Burden / Birleşik Krallık [BD], no. 13378/05, AİHM 2008
Busuioc / Moldova, no. 61513/00, 21 Aralık 2004
Butkevičius / Litvanya, no. 48297/99, AİHM 2002-II (alıntılar)

—C—

Cangi / Türkiye, no. 24973/15, 29 Ocak 2019
Campos Dâmaso / Portekiz, no. 17107/05, 24 Nisan 2008
Çapan / Türkiye, no. 71978/01, 25 Temmuz 2006
Cârlan / Romanya, no. 34828/02, 20 Nisan 2010
Casado Coca / İspanya, 24 Şubat 1994, Seri A no. 285-A
Castells / İspanya, 23 Nisan 1992, Seri A no. 236
Çeferin / Slovenya, no. 40975/08, 16 Ocak 2018
Cengiz ve Diğerleri / Türkiye, no. 48226/10 ve 14027/11, AİHM 2015 (alıntılar)
Center for Democracy ve the Rule of Law / Ukrayna (k.k.), no. 75865/11, 3 Mart 2020
Centro Europa 7 S.r.l. ve Di Stefano / İtalya [BD], no. 38433/09, AİHM 2012

Ceylan / Türkiye [BD], no. 23556/94, AİHM 1999-IV
Chalabi / Fransa, no. 35916/04, 18 Eylül 2008
Chauvy ve Diğerleri / Fransa, no. 64915/01, AİHM 2004-VI
Cheltsova / Rusya, no. 44294/06, 13 Haziran 2017
Chernysheva / Rusya (k.k.), no. 77062/01, 10 Haziran 2004
Chorherr / Avusturya, 25 Ağustos 1993, Seri A no. 266-B
Cicad / İsviçre, no. 17676/09, 7 Haziran 2016
Cimperšek / Slovenya, no. 58512/16, 30 Haziran 2020
Clavel / İsviçre, no. 11854/85, 15 Ekim 1987 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 54
Colaço Mestre ve SIC – Sociedade Independente de Comunicação, S.A. / Portekiz, no. 11182/03 ve 11319/03, 26 Nisan 2007
Çölgeçen ve Diğerleri / Türkiye, no. 50124/07 ve 7 diğer başvurular, 12 Aralık 2017
Colombani ve Diğerleri / Fransa, no. 51279/99, AİHM 2002-V
Editorial Board of Pravoye Delo ve Shtetel / Ukrayna, no. 33014/05, AİHM 2011 (alıntılar)
Couderc ve Hachette Filipacchi Associés / Fransa [BD], no. 40454/07, AİHM 2015 (alıntılar)
Coutant / Fransa (k.k.), no. 17155/03, 24 Ocak 2008
Craxi / İtalya (no. 1), no. 34896/97, 5 Aralık 2002
Craxi / İtalya (no. 2), no. 25337/94, 17 Temmuz 2003
Cumhuriyet Vakfı ve Diğerleri / Türkiye, no. 28255/07, 8 Ekim 2013
Cumpănă ve Mazăre / Romanya [BD], no. 33348/96, AİHM 2004-XI

—D—

Daktaras / Litvanya, no. 42095/98, AİHM 2000-X
Dalban / Romanya [BD], no. 28114/95, AİHM 1999-VI
Dammann / İsviçre, no. 77551/01, 25 Nisan 2006
De Carolis ve Fransa Télévisions / Fransa, no. 29313/10, 21 Ocak 2016
De Diego Nafria / İspanya, no. 46833/99, 14 Mart 2002
De Haes ve Gijssels / Belçika, 24 Şubat 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1997-I*
De Lesquen du Plessis-Casso / Fransa, no. 54216/09, 12 Nisan 2012
Delfi AS / Estonya [BD], no. 64569/09, AİHM 2015
Demirel et Ateş / Türkiye, no. 10037/03 ve 14813/03, 12 Nisan 2007
Demuth / İsviçre, no. 38743/97, AİHM 2002-IX
Desjardin / Fransa, no. 22567/03, 22 Kasım 2007
Dickinson / Türkiye, no. 25200/11, 2 Şubat 2021
Di Giovanni / İtalya, no. 51160/06, 9 Temmuz 2013
Dilipak / Türkiye, no. 29680/05, 15 Eylül 2015
Dimitras ve Diğerleri / Yunanistan (k.k.), no. 59573/09 ve 65211/09, 4 Temmuz 2017
Dink / Türkiye, no. 2668/07 ve 4 Diğerleri, 14 Eylül 2010
Djavit An / Türkiye, no. 20652/92, AİHM 2003-III
Długołęcki / Polonya, no. 23806/03, 24 Şubat 2009
Dmitriyevskiy / Rusya, no. 42168/06, 3 Ekim 2017
Do Carmo de Portekiz e Castro Câmara / Portekiz, no. 53139/11, 4 Ekim 2016
Donaldson / Birleşik Krallık, no. 56975/09, 25 Ocak 2011
Döner ve Diğerleri / Türkiye, no. 29994/02, 7 Mart 2017
Du Roy ve Malaurie / Fransa, no. 34000/96, AİHM 2000-X
Dupuis ve Diğerleri / Fransa, no. 1914/02, 7 Haziran 2007
Dyuldin ve Kislov / Rusya, no. 25968/02, 31 Temmuz 2007
Dzhugashvili / Rusya (k.k.), no. 41123/10, 9 Aralık 2014

—E—

- E.K. / Türkiye*, no. 28496/95, 7 Şubat 2002
E.S. / Avusturya, no. 38450/12, 25 Ekim 2018
Ediciones Tiempo / İspanya, no. 13010/87, 12 Temmuz 1989 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 62
Éditions Plon / Fransa, no. 58148/00, AİHM 2004-IV
Eerikäinen ve Diğerleri / Finlandiya, no. 3514/02, 10 Şubat 2009
Egeland ve Hanseid / Norveç, no. 34438/04, 16 Nisan 2009
Egill Einarsson / İzlanda, no. 24703/15, 7 Kasım 2017
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası / Türkiye, no. 20641/05, AİHM 2012 (alıntılar)
Eker / Türkiye, no. 24016/05, 24 Ekim 2017
Elvira Dmitriyeva / Rusya, no. 60921/17 ve 7202/18, 30 Nisan 2019
Eminağaoğlu / Türkiye, no. 76521/12, 9 Mart 2021
Engels / Rusya, no. 61919/16, 23 Haziran 2020
Eon / Fransa, no. 26118/10, 14 Mart 2013
Erdoğan ve İnce / Türkiye [BD], no. 25067/94 ve 25068/94, AİHM 1999-IV
Erdtmann / Almanya (k.k.), no. 56328/10, 5 Ocak 2016
Ergin / Türkiye (no. 6), no. 47533/99, AİHM 2006-VI (alıntılar)
Ergüdoğan / Türkiye, no. 48979/10, 17 Nisan 2018
Ernst ve Diğerleri / Belçika, no. 33400/96, 15 Temmuz 2003
Ezelin / Fransa, 26 Nisan 1991, Seri A no. 202

—F—

- Fáber / Macaristan*, no. 40721/08, 24 Temmuz 2012
Falzon / Malta, no. 45791/13, 20 Mart 2018
Faruk Temel / Türkiye, no. 16853/05, 1 Şubat 2011
Fatullayev / Azerbaycan, no. 40984/07, 22 Nisan 2010
Fayed / Birleşik Krallık, 21 Eylül 1994, Seri A no. 294-B
Fedchenko / Rusya, no. 33333/04, 11 Şubat 2010
Fedchenko / Rusya (no. 3), no. 7972/09, 2 Ekim 2018
Feldek / Slovakya, no. 29032/95, AİHM 2001-VIII
Féret / Belçika, no. 15615/07, 16 Temmuz 2009
Financial Times Ltd ve Diğerleri / Birleşik Krallık, no. 821/03, 15 Aralık 2009
Flcury / Fransa, no. 29784/06, 11 Mayıs 2010
Foglia / İsviçre, no. 35865/04, 13 Aralık 2007
Folea / Romanya, no. 34434/02, 14 Ekim 2008
Flux / Moldova (no. 4), no. 17294/04, 12 Şubat 2008
Frankowicz / Polonya, no. 53025/99, 16 Aralık 2008
Fressoz ve Roire / Fransa [BD], no. 29183/95, AİHM 1999-I
Frisk ve Jensen / Danimarka, no. 19657/12, 5 Aralık 2017
Fuchsmann / Almanya, no. 71233/13, 19 Ekim 2017
Fuentes Bobo / İspanya, no. 39293/98, 29 Şubat 2000

—G—

- Gafiuc / Romanya*, no. 59174/13, 13 Ekim 2020
Garycki / Polonya, no. 14348/02, 6 Şubat 2007

Gawlik / Lihtenştayn, no. 23922/19, 16 Şubat 2021
Genner / Avusturya, no. 55495/08, 12 Ocak 2016
Gillberg / İsveç [BD], no. 41723/06, 3 Nisan 2012
Giniewski / Fransa, no. 64016/00, AİHM 2006-I
Gîrleanu / Romanya, no. 50376/09, 26 Haziran 2018
Glas Nadezhda EOOD ve Elenkov / Bulgaristan, no. 14134/02, 11 Ekim 2007
Glaserapp / Almanya, 28 Ağustos 1986, Seri A no. 104
Glor / İsviçre, no. 13444/04, AİHM 2009
Godlevskiy / Rusya, no. 14888/03, 23 Ekim 2008
Goodwin / Birleşik Krallık, 27 Mart 1996, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1996-II*
Gorelishvili / Gürcistan, no. 12979/04, 5 Haziran 2007
Görmüş ve Diğerleri / Türkiye, no. 49085/07, 19 Ocak 2016
Goryaynova / Ukrayna, no. 41752/09, 8 Ekim 2020
Gorzelik ve Diğerleri / Polonya [BD], no. 44158/98, AİHM 2004-I
Gurgenidze / Gürcistan, no. 71678/01, 17 Ekim 2006
Goussev ve Marenk / Finlandiya, no. 35083/97, 17 Ocak 2006
Gözel ve Özer / Türkiye, no. 43453/04 ve 31098/05, 6 Temmuz 2010
GRA Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus / İsviçre, no. 18597/13, 9 Ocak 2018
Grebneva ve Alisimchik / Rusya, no. 8918/05, 22 Kasım 2011
Grigoriades / Yunanistan, 25 Kasım 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1997-VII*
Grinberg / Rusya, no. 23472/03, 21 Temmuz 2005
Grupo Interpres SA / İspanya, no. 32849/96, 7 Nisan 1997 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 89
Gsell / İsviçre, no. 12675/05, 8 Ekim 2009
Guerra ve Diğerleri / İtalya, 19 Şubat 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-I*
Guja / Moldova [BD], no. 14277/04, AİHM 2008
Gül ve Diğerleri / Türkiye, no. 4870/02, 8 Haziran 2010
Gündüz / Türkiye, no. 35071/97, AİHM 2003-XI
Guseva / Bulgaristan, no. 6987/07, 17 Şubat 2015
Gutiérrez Suárez / İspanya, no. 16023/07, 1 Haziran 2010
Gutsanovi / Bulgaristan, no. 34529/10, AİHM 2013 (alıntılar)

—H—

Hachette Filipacchi Associés / Fransa, no. 71111/01, 14 Haziran 2007
Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) / Fransa, no. 12268/03, 23 Temmuz 2009
Hadjianastassiou / Yunanistan, 16 Aralık 1992, Seri A no. 252
Hakim Aydın / Türkiye, no. 4048/09, 26 Mayıs 2020
Haldimann ve Diğerleri / İsviçre, no. 21830/09, AİHM 2015
Han / Türkiye, no. 50997/99, 13 Eylül 2005
Hveyside / Birleşik Krallık, 7 Aralık 1976, Seri A no. 24
Hvezhiyski / Bulgaristan, no. 10783/14, 6 Nisan 2021
Harabin / Slovakya, no. 58688/11, 20 Kasım 2012
Haseldine / Birleşik Krallık, no. 18957/91, 13 Mayıs 1992 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 73
Heinisch / Almanya, no. 28274/08, AİHM 2011 (alıntılar)
Herbai / Macaristan, no. 11608/15, 5 Kasım 2019
Hertel / İsviçre, 25 Ağustos 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-VI*
Hirst / Birleşik Krallık (no. 2) [BD], no. 74025/01, AİHM 2005-IX
Hizb ut-Tahrir ve Diğerleri / Almanya (k.k.), no. 31098/08, 12 Haziran 2012

Høiness / Norveç, no. 43624/14, 19 Mart 2019
Hrico / Slovakya, no. 49418/99, 20 Temmuz 2004

— I —

İ.A. / Türkiye, no. 42571/98, AİHM 2005-VIII
Ibragim Ibragimov ve Diğerleri / Rusya, no. 1413/08 ve 28621/11, 28 Ağustos 2018
İbrahim Aksoy / Türkiye, no. 28635/95 ve 2 Diğerleri, 10 Ekim 2000
Ibrahimov ve Mammadov / Azerbaycan, no. 63571/16 ve 5 Diğerleri, 13 Şubat 2020
Ileana Constantinescu / Romanya, no. 32563/04, 11 Aralık 2012
İmza / Türkiye, no. 24748/03, 20 Ocak 2009
Incal / Türkiye, 9 Haziran 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-IV
Independent Newspapers (İrlanda) Limited / İrlanda, no. 28199/15, 15 Haziran 2017
Informationsverein Lentia ve Diğerleri / Avusturya, 24 Kasım 1993, Seri A no. 276
İrfan Temel ve Diğerleri / Türkiye, no. 36458/02, 3 Mart 2009

— J —

Janowski / Polonya [BD], no. 25716/94, AİHM 1999-I
Jankovskis / Litvanya, no. 21575/08, 17 Ocak 2017
Jecker / İsviçre, no. 35449/14, 6 Ekim 2020
Jelševar ve Diğerleri / Slovenya (k.k.), no. 47318/07, 11 Mart 2014
Jersild / Danimarka, 23 Eylül 1994, Seri A no. 298
Jerusalem / Avusturya, no. 26958/95, AİHM 2001-II
Jobe / Birleşik Krallık (k.k.), no. 48278/09, 14 Haziran 2011
Jokitaipale ve Diğerleri / Finlandiya, no. 43349/05, 6 Nisan 2010
Temmuz ve SARL Libération / Fransa, no. 20893/03, AİHM 2008 (alıntılar)

— K —

K.U. / Finlandiya, no. 2872/02, AİHM 2008
Kaboğlu ve Oran / Türkiye, no. 1759/08 ve 2 Diğerleri, 30 Ekim 2018
Kablís / Rusya, no. 48310/16 ve 59663/17, 30 Nisan 2019
Kaçcki / Polonya, no. 10947/11, 4 Temmuz 2017
Kalda / Estonya, no. 17429/10, 19 Ocak 2016
Kalfagiannis ve Prospert / Yunanistan (k.k.), no. 74435/14
Kanat ve Bozan / Türkiye, no. 13799/04, 21 Ekim 2008
Kanellopoulou / Yunanistan, no. 28504/05, 11 Ekim 2007
Kaos GL / Türkiye, no. 4982/07, 22 Kasım 2016
Kapsis ve Danikas / Yunanistan, no. 52137/12, 19 Ocak 2017
Kaptan / İsviçre (k.k.), no. 55641/00, 12 Nisan 2001
Karácsony ve Diğerleri / Macaristan [BD], no. 42461/13 ve 44357/13, 17 Mayıs 2016
Karademirci ve Diğerleri / Türkiye, no. 37096/97 ve 37101/97, AİHM 2005-I
Karakó / Macaristan, no. 39311/05, 28 Nisan 2009
Karakoyun ve Turan / Türkiye, no. 18482/03, 11 Aralık 2007
Karapetyan ve Diğerleri / Ermenistan, no. 59001/08, 17 Kasım 2016
Karastelev ve Diğerleri / Rusya, no. 16435/10, 6 Ekim 2020
Karataş / Türkiye, no. 23168/94, AİHM 1999-IV

Karhuvaara ve Iltalehti / Finlandiya, no. 53678/00, AİHM 2004-X
Karsai / Macaristan, no. 5380/07, 1 Aralık 2009
Kasabova / Bulgaristan, no. 22385/03, 19 Nisan 2011
Kasymakhunov ve Saybatalov / Rusya, no. 26261/05 ve 26377/06, 14 Mart 2013
Kayasu / Türkiye, no. 64119/00 ve 76292/01, 13 Kasım 2008
Kazakov / Rusya, no. 1758/02, 18 Aralık 2008
Kenedi / Macaristan, no. 31475/05, 26 Mayıs 2009
Khadija Ismayilova / Azerbaycan, no. 65286/13 ve 57270/14, 10 Ocak 2019
Kharlamov / Rusya, no. 27447/07, 8 Ekim 2015
Khurshid Mustafa ve Tarzibachi / İsveç, no. 23883/06, 16 Aralık 2008
Khuzhin ve Diğerleri / Rusya, no. 13470/02, 23 Ekim 2008
Kılıç ve Eren / Türkiye, no. 43807/07, 29 Kasım 2011
Klein / Slovakya, no. 72208/01, 31 Ekim 2006
Kokkinakis / Yunanistan, 25 Mayıs 1993, Seri A no. 260-A
Kövesi / Romanya, no. 3594/19, 5 Mayıs 2020
Krasulya / Rusya, no. 12365/03, 22 Şubat 2007
Kucharczyk / Polonya (k.k.) [komite], no. 72966/13, 24 Kasım 2015
Kudeshkina / Rusya, no. 29492/05, 26 Şubat 2009
Kula / Türkiye, no. 20233/06, 19 Haziran 2018
Kuliş / Polonya, no. 15601/02, 18 Mart 2008
Kuliş ve Różycki / Polonya, no. 27209/03, 6 Ekim 2009
Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH / Avusturya, no. 3401/07, 17 Ocak 2012
Kutlular / Türkiye, no. 73715/01, 29 Nisan 2008
Kwiecień / Polonya, no. 51744/99, 9 Ocak 2007
Kyprianou / Kıbrıs [BD], no. 73797/01, AİHM 2005-XIII

Lacroix / Fransa, no. 41519/12, 7 Eylül 2017
Langner / Almanya, no. 14464/11, 17 Eylül 2015
Laranjeira Marques da Silva / Portekiz, no. 16983/06, 19 Ocak 2010
Lavents / Letonya, no. 58442/00, 28 Kasım 2002
Le Pen / Fransa (k.k.), no. 18788/09, 20 Nisan 2010
Leander / İsveç, 26 Mart 1987, Seri A no. 116
Leempoel & S.A. ED. Ciné Revue / Belçika, no. 64772/01, 9 Kasım 2006
Leroy / Fransa, no. 36109/03, 2 Ekim 2008
Lešník / Slovakya, no. 35640/97, AİHM 2003-IV
Leveque / Fransa (k.k.), no. 35591/97, 23 Kasım 1999
Lewveowska-Malec / Polonya, no. 39660/07, 18 Eylül 2012
Lilliendal / İzlanda (k.k.), no. 29297/18, 12 Mayıs 2020
Lindon, Otchakovsky-Laurens ve Temmuz / Fransa [BD], no. 21279/02 ve 36448/02, AİHM 2007-IV
Lingens / Avusturya, 8 Temmuz 1986, Seri A no. 103
Loersch ve Nouvelle Association du Courier / İsviçre, no. 23868/94 ve 23869/94, 24 Şubat 1995 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 80
Loiseau / Fransa (k.k.), no. 46809/99, AİHM 2003 XII (alıntılar)
Lombardi Vallauri / İtalya, no. 39128/05, 20 Ekim 2009
Lombardo ve Diğerleri / Malta, no. 7333/06, 24 Nisan 2007
Lopes Gomes da Silva / Portekiz, no. 37698/97, AİHM 2000-X

—M—

- M.L. ve W.W. / Almanya*, no. 60798/10 ve 65599/10, 28 Haziran 2018
Magyar Helsinki Bizottság / Macaristan [BD], no. 18030/11, 8 Kasım 2016
Magyar Jeti Zrt / Macaristan, no. 11257/16, 4 Aralık 2018
Magyar Kétfarkú Kutya Párt / Macaristan [BD], no. 201/17, 20 Ocak 2020
Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete ve Index.hu Zrt / Macaristan, no. 22947/13, 2 Şubat 2016
Mahi / Belçika (k.k.), no. 57462/19, 7 Temmuz 2020
Mamère / Fransa, no. 12697/03, AİHM 2006-XIII
Man ve Diğerleri / Romanya (k.k.), no. 39273/07, 19 Kasım 2019
yMándli ve Diğerleri / Macaristan, no. 63164/16, 26 Mayıs 2020
Manole ve Diğerleri / Moldova, no. 13936/02, AİHM 2009 (alıntılar)
Martenko / Ukrayna, no. 4063/04, 19 Şubat 2009
Margulev / Rusya, no. 15449/09, 8 Ekim 2019
Mariapori / Finlandiya, no. 37751/07, 6 Temmuz 2010
Marinova ve Diğerleri / Bulgaristan, no. 33502/07, 30599/10 ve 2 Diğerleri, 12 Temmuz 2016
Mariya Alekhina ve Diğerleri / Rusya, no. 38004/12, 17 Temmuz 2018
Markt intern Verlag GmbH ve Klaus Beermann / Almanya, 20 Kasım 1989, Seri A no. 165
Matalas / Yunanistan, no. 1864/18, 25 Mart 2021
Mătăşaru / the Republic of Moldova, no. 69714/16 ve 71685/16, 15 Ocak 2019
Mater / Türkiye, no. 54997/08, 16 Temmuz 2013
Mathieu-Mohin ve Clerfayt / Belçika, 2 Mart 1987, Seri A no. 113
Matúz / Macaristan, no. 73571/10, 21 Ekim 2014
McVicar / Birleşik Krallık, no. 46311/99, AİHM 2002-III
Medžlis Islamske Zajednice Brčko ve Diğerleri / Bosna Hersek [BD], no. 17224/11, 27 Haziran 2017
Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl / Türkiye, no. 47121/06 ve 2 Diğerleri, 18 Haziran 2019
Melnychuk / Ukrayna (k.k.), no. 28743/03, AİHM 2005-IX
Members of the Gldani Congregation of Jehovah's Witnesses ve Diğerleri / Gürcistan, no. 71156/01,
3 Mayıs 2007
Metis Yayıncılık Limited Şirketi ve Sökmen / Türkiye (k.k.), no. 4751/07, 20 Haziran 2017
MGN Limited / Birleşik Krallık, no. 39401/04, 18 Ocak 2011
Mikkelsen ve Christensen / Danimarka (k.k.), no. 22918/08, 24 Mayıs 2011
Mikolajová / Slovakya, no. 4479/03, 18 Ocak 2011
Miljević / Hırvatistan, no. 68317/13, 25 Haziran 2020
Minelli / İsviçre (k.k.), no. 14991/02, 14 Haziran 2005
Mladina d.d. Ljubljana / Slovenya, no. 20981/10, 17 Nisan 2014
Monica Macovei / Romanya, no. 53028/14, 28 Temmuz 2020
Monnat / İsviçre, no. 73604/01, AİHM 2006-X
Moohan ve Gillon / Birleşik Krallık (k.k.), no. 22962/15 ve 23345/15, 13 Haziran 2017
Mor / Fransa, no. 28198/09, 15 Aralık 2011
Morar / Romanya, no. 25217/06, 7 Temmuz 2015
Morice / Fransa [BD], no. 29369/10, AİHM 2015
Morissens / Belçika, no. 11389/85, 3 Mayıs 1988 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 56
Mosley / Birleşik Krallık, no. 48009/08, 10 Mayıs 2011
Mouvement raëlien suisse / İsviçre [BD], no. 16354/06, AİHM 2012 (alıntılar)
Müller ve Diğerleri / İsviçre, 24 Mayıs 1988, Seri A no. 133
Murat Vural / Türkiye, no. 9540/07, 21 Ekim 2014
Murphy / İrlanda, no. 44179/98, AİHM 2003 IX (alıntılar)

—N—

Nagla / Letonya, no. 73469/10, 16 Temmuz 2013
Nadtoka / Rusya, no. 38010/05, 31 Mayıs 2016
Nasirov ve Diğerleri / Azerbaycan, no. 58717/10, 20 Şubat 2020
Nedim Şener / Türkiye, no. 38270/11, 8 Temmuz 2014
Neij ve Sunde Kolmisoppi / İsveç (k.k.), no. 40397/12, 19 Şubat 2013
Nejdet Atalay / Türkiye, no. 76224/12, 19 Kasım 2019
Nenkova-Lalova / Bulgaristan, no. 35745/05, 11 Aralık 2012
News Verlags GmbH & Co.KG / Avusturya, no. 31457/96, AİHM 2000-I
Nikowitz ve Verlagsgruppe News GmbH / Avusturya, no. 5266/03, 22 Şubat 2007
Nikula / Finlandiya, no. 31611/96, AİHM 2002-II
Nilsen / Birleşik Krallık (k.k.), no. 36882/05, 9 Mart 2010
Nilsen ve Johnsen / Norveç [BD], no. 23118/93, AİHM 1999-VIII
Niskasaari ve Diğerleri / Finlandiya, no. 37520/07, 6 Temmuz 2010
Nix / Almanya (k.k.), no. 35285/16, 13 Mart 2018
Nordisk Film & TV A/S / Danimarka (k.k.), no. 40485/02, AİHM 2005-XIII
Norris / İrlanda, 26 Ekim 1988, Seri A no. 142
Novikova ve Diğerleri / Rusya, no. 25501/07 ve 4 Diğerleri, 26 Nisan 2016
N.Š. / Hırvatistan, no. 36908/13, 10 Eylül 2020
Nur Radyo Ve Televizyon Yayıncılığı A.Ş. / Türkiye, no. 6587/03, 27 Kasım 2007
Nurminen ve Diğerleri / Finlandiya, no. 27881/95, Commission k.kision of 26 Şubat 1997

—O—

Oberschlick / Avusturya (no. 1), 23 Mayıs 1991, Seri A no. 204
Oberschlick / Avusturya (no. 2), 1 Temmuz 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1997-IV
Observer ve Guardian / Birleşik Krallık, 26 Kasım 1991, Seri A no. 216
Obukhova / Rusya, no. 34736/03, 8 Ocak 2009
Ólafsson / İzlanda, no. 58493/13, 16 Mart 2017
Öllinger / Avusturya, no. 76900/01, AİHM 2006-IX
Olujić / Hırvatistan, no. 22330/05, 5 Şubat 2009
OOO Flavus ve Diğerleri / Rusya, no. 12468/15 ve 2 Diğerleri, 23 Haziran 2020
OOO Izdatelskiy Tsentri Kvaritirnyy Ryad / Rusya, no. 39748/05, 25 Nisan 2017
OOO Regnum / Rusya, no. 22649/08, 8 Eylül 2020
Open Door ve Dublin Well Woman / İrlanda, 29 Ekim 1992, Seri A no. 246-A
Oran / Türkiye, no. 28881/07 ve 37920/07, 15 Nisan 2014
Orban ve Diğerleri / Fransa, no. 20985/05, 15 Ocak 2009
Orlovskaya Iskra / Rusya, no. 42911/08, 21 Şubat 2017
Österreichische Vereinigung zur Erhaltung, Stärkung und Schaffung / Avusturya, no. 39534/07,
28 Kasım 2013
Otegi Mondragon / İspanya, no. 2034/07, AİHM 2011
Ottan / Fransa, no. 41841/12, 19 Nisan 2018
Otto-Preminger-Institut / Avusturya, 20 Eylül 1994, Seri A no. 295-A
Özgür Gündem / Türkiye, no. 23144/93, AİHM 2000-III
Özer / Türkiye (no. 3), no. 69270/12, 11 Şubat 2020
Öztürk / Türkiye [BD], no. 22479/93, AİHM 1999-VI

—P—

- P4 Radio Hele Norge ASA / Norveç* (k.k.), no. 76682/01, AİHM 2003-VI
Pais Pires de Lima / Portekiz, no. 70465/12, 12 Şubat 2019
Pakdemirli / Türkiye, no. 35839/97, 22 Şubat 2005
Palusinski / Polonya (k.k.), no. 62414/00, AİHM 2006-XIV
Panioglu / Romanya, no. 33794/14, Aralık 2020
Socialist Party ve Diğerleri / Türkiye, 25 Mayıs 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-III
Paturel / Fransa, no. 54968/00, 22 Aralık 2005
Peck / Birleşik Krallık, no. 44647/98, AİHM 2003-I
Pedersen ve Baadsgaard / Danimarka [BD], no. 49017/99, AİHM 2004-XI
Pentikäinen / Finlandiya [BD], no. 11882/10, AİHM 2015
Perinçek / İsviçre [BD], no. 27510/08, AİHM 2015 (alıntılar)
Perrin / Birleşik Krallık (k.k.), no. 5446/03, AİHM 2005-XI
Peruzzi / İtalya, no. 39294/09, 30 Haziran 2015
PETA Deutschlve / Almanya, no. 43481/09, 8 Kasım 2012
Petro Carbo Chem S.E. / Romanya, no. 21768/12, 30 Haziran 2020
Piermont / Fransa, 27 Nisan 1995, Seri A no. 314
Pihl / İsveç, no. 74742/14, 7 Şubat 2017
Pinto Coelho / Portekiz (no. 2), no. 48718/11, 22 Mart 2016
Pinto Pinheiro Marques / Portekiz, no. 26671/09, 22 Ocak 2015
Pitkevich / Rusya (k.k.), no. 47936/99, 8 Şubat 2001
Polanco Torres ve Movilla Polanco / İspanya, no. 34147/06, 21 Eylül 2010
Polat / Türkiye [BD], no. 23500/94, 8 Temmuz 1999
Poyraz / Türkiye, no. 15966/06, 7 Aralık 2010
Prager ve Oberschlick / Avusturya, 26 Nisan 1995, Seri A no. 313
Previti / İtalya (k.k.), no. 45291/06, 8 Aralık 2009
Prunea / Romanya, no. 47881/11, 8 Ocak 2019
Purcell ve Diğerleri / İrlanda, no. 15404/89, 16 Nisan 1991 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 70
Putistin / Ukrayna, no. 16882/03, 21 Kasım 2013

—R—

- Radio ABC / Avusturya*, 20 Ekim 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1997-VI
Radio Fransa ve Diğerleri / Fransa, no. 53984/00, AİHM 2004-II
Radio Twist a.s. / Slovakya, no. 62202/00, AİHM 2006-XV
Radobuljac / Hırvatistan, no. 51000/11, 28 Haziran 2016
Ragıp Zarakolu / Türkiye, no. 15064/12, 15 Eylül 2020
Raichinov / Bulgaristan, no. 47579/99, 20 Nisan 2006
Reichman / Fransa, no. 50147/11, 12 Temmuz 2016
Reklos ve Davourlis / Yunanistan, no. 1234/05, 15 Ocak 2009
Religious Community of Jehovah's Witnesses / Azerbaycan, no. 52884/09, 20 Şubat 2020
Renaud / Fransa, no. 13290/07, 25 Şubat 2010
Ressiot ve Diğerleri / Fransa, no. 15054/07 ve 15066/07, 28 Haziran 2012
Reznik / Rusya, no. 4977/05, 4 Nisan 2013
Roche / Birleşik Krallık [BD], no. 32555/96, AİHM 2005-X
Rodina / Letonya, no. 48534/10 ve 19532/15, 14 Mayıs 2020
Rodionov / Rusya, no. 9106/09, 11 Aralık 2018
Rodriguez Ravelo / İspanya, no. 48074/10, 12 Ocak 2016

Roemen ve Schmit / Lüksemburg, no. 51772/99, AİHM 2003-IV
Roj TV A/S / Danimarka (k.k.), no. 24683/14, 17 Nisan 2018
Rolve Dumas / Fransa, no. 34875/07, 15 Temmuz 2010
Romanenko ve Diğerleri / Rusya, no. 11751/03, 8 Ekim 2009
Rommelfanger / Almanya, no. 12242/86, 6 Eylül 1989 tarihli komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar 62
Roşianu / Romanya, no. 27329/06, 24 Haziran 2014
Rotaru / Romanya [BD], no. 28341/95, AİHM 2000-V
Rumyana Ivanova / Bulgaristan, no. 36207/03, 14 Şubat 2008
RTBF / Belçika, no. 50084/06, AİHM 2011 (alıntılar)
Rubins / Letonya, no. 79040/12, 13 Ocak 2015
Rubio Dosamantes / İspanya, no. 20996/10, 21 Şubat 2017
Ruokanen ve Diğerleri / Finlandiya, no. 45130/06, 6 Nisan 2010

—S—

Saaristo ve Diğerleri / Finlandiya, no. 184/06, 12 Ekim 2010
Sabuncu ve Diğerleri / Türkiye, no. 23199/17, 10 Kasım 2020
Şahin Alpay / Türkiye, no. 16538/17, 20 Mart 2018
Saint-Paul Lüksemburg S.A. / Lüksemburg, no. 26419/10, 18 Nisan 2013
Salabiaku / Fransa, 7 Ekim 1988, Seri A no. 141-A
Salihu ve Diğerleri / İsveç (k.k.), no. 33628/15, 10 Mayıs 2016
Sanoma Uitgevers B. V. / Hollanda [BD], no. 38224/03, 14 Eylül 2010
Sapan / Türkiye, no. 44102/04, 8 Haziran 2010
Satakunnan Markkinapörssi Oy ve Satamedia Oy / Finlandiya [BD], no. 931/13, 27 Haziran 2017
Savitchi / Moldova, no. 11039/02, 11 Ekim 2005
Savva Terentyev / Rusya, no. 10692/09, 28 Ağustos 2018
Saygılı ve Falakaoğlu (no. 2) / Türkiye, no. 38991/02, 17 Şubat 2009
Scharsach ve News Verlagsgesellschaft / Avusturya, no. 39394/98, AİHM 2003-XI
Schöpfer / İsviçre, 20 Mayıs 1998, Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-III
Schwabe ve M.G. / Almanya, no. 8080/08 ve 8577/08, AİHM 2011 (alıntılar)
Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft SRG / İsviçre, no. 34124/06, 21 Haziran 2012
Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft ve Diğerleri / İsviçre (k.k.), no. 68995/13, 12 Kasım 2019
Sdružení Jihočeské Matky / Çek Cumhuriyeti (k.k.), no. 19101/03, 10 Temmuz 2006
Sedletska / Ukrayna, no. 42634/18, 1 Nisan 2021
Sekmadienis Ltd. / Litvanya, no. 69317/14, 30 Ocak 2018
Selahattin Demirtaş / Türkiye (no. 2) [BD], no. 14305/17, 22 Aralık 2020
Selistö / Finlandiya, no. 56767/00, 16 Kasım 2004
Sellami / Fransa, no. 61470/15, 17 Aralık 2020
Selmani ve Diğerleri / Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti, no. 67259/14, 9 Şubat 2017
Semir Güzel / Türkiye, no. 29483/09, 13 Eylül 2016
Şener / Türkiye, no. 26680/95, 18 Temmuz 2000
Shahanov ve Palfreeman / Bulgaristan, no. 35365/12 ve 69125/12, 21 Temmuz 2016
Shapovalov / Ukrayna, no. 45835/05, 31 Temmuz 2012
Shvydika / Ukrayna, no. 17888/12, 30 Ekim 2014
Siałkowska / Polonya, no. 8932/05, 22 Mart 2007
Sidabras ve Džiautas / Litvanya, no. 55480/00 ve 59330/00, AİHM 2004-VIII
Simić / Bosna Hersek (k.k.), no. 75255/10, 15 Kasım 2016
Sinkova / Ukrayna, no. 39496/11, 27 Şubat 2018
Sioutis / Yunanistan (k.k.), no. 16393/14, 29 Ağustos 2017

Siryk / Ukrayna, no. 6428/07, 31 Mart 2011
Skatka / Polonya, no. 43425/98, 27 Mayıs 2003
Slavov ve Diğerleri / Bulgaristan, no. 58500/10, 10 Kasım 2015
Smolorz / Polonya, no. 17446/07, 16 Ekim 2012
Soares / Portekiz, no. 79972/12, 21 Haziran 2016
Société de conception de presse et d'édition / Fransa, no. 4683/11, 25 Şubat 2016
Société de conception de presse et d'édition ve Ponson / Fransa, no. 26935/05, 5 Mart 2009
Société Prisma Presse / Fransa (no. 1) (k.k.), no. 66910/01, 1 Temmuz 2003
Société Prisma Presse / Fransa (no. 2) (k.k.), no. 71612/01, 1 Temmuz 2003
Sofranschi / Moldova, no. 34690/05, 21 Aralık 2010
Sorguç / Türkiye, no. 17089/03, 23 Haziran 2009
Soulas ve Diğerleri / Fransa, no. 15948/03, 10 Temmuz 2008
Sousa Goucha / Portekiz, no. 70434/12, 22 Mart 2016
Stambuk / Almanya, no. 37928/97, 17 Ekim 2002
Stveard Verlags GmbH / Avusturya, no. 13071/03, 2 Kasım 2006
Stveard Verlags GmbH ve Krawagna-Pfeifer / Avusturya, no. 19710/02, 2 Kasım 2006
Steel ve Diğerleri / Birleşik Krallık, 23 Eylül 1998, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1998-VII*
Steel ve Morris / Birleşik Krallık, no. 68416/01, AİHM 2005-II
Stern Taulats ve Roura Capellera / İspanya, no. 51168/15 ve 51186/15, 13 Mart 2018
Steur / Hollanda, no. 39657/98, AİHM 2003-XI
Stevens / Birleşik Krallık, no. 11674/85, 3 Mart 1986 tarihli komisyon kararı, *Kararlar ve Raporlar 46*
Stichting Ostade Blade / Hollanda (k.k.), no. 8406/06, 27 Mayıs 2014
Stojanović / Hırvatistan, no. 23160/09, 19 Eylül 2013
Stoll / İsviçre [BD], no. 69698/01, AİHM 2007-V
Stomakhin / Rusya, no. 52273/07, 9 Mayıs 2018
Studio Monitori ve Diğerleri / Gürcistan, no. 44920/09 ve 8942/10, 30 Ocak 2020
The Sunday Times / Birleşik Krallık (no. 1), 26 Nisan 1979, Seri A no. 30
The Sunday Times / Birleşik Krallık (no. 2), 26 Kasım 1991, Seri A no. 217
Sürek / Türkiye (no. 1) [BD], no. 26682/95, AİHM 1999-IV
Sürek / Türkiye (no. 2) [BD], no. 24122/94, 8 Temmuz 1999
Sürek / Türkiye (no. 3) [BD], no. 24735/94, 8 Temmuz 1999
Sürek / Türkiye (no. 4) [BD], no. 24762/94, 8 Temmuz 1999
Sürek ve Özdemir / Türkiye [BD], no. 23927/94 ve 24277/94, 8 Temmuz 1999
Sylka / Polonya (k.k.), no. 19219/07, 3 Haziran 2014
Szanyi / Macaristan, no. 35493/13, 8 Kasım 2016
Szurovecz / Macaristan, no. 15428/16, 8 Ekim 2019

—T—

Tagiyev ve Huseynov / Azerbaycan, no. 13274/08, 5 Aralık 2019
Tamiz / Birleşik Krallık (k.k.), no. 3877/14, 19 Eylül 2017
Tammer / Estonya, no. 41205/98, AİHM 2001-I
Tănăsoaica / Romanya, no. 3490/03, 19 Haziran 2012
Társaság a Szabadságjogokért / Macaristan, no. 37374/05, AİHM 2009
Taşdemir / Türkiye (k.k.), no. 38841/07, 23 Şubat 2010
Tatár ve Fáber / Macaristan, no. 26005/08 ve 26160/08, 12 Haziran 2012
Tele 1 Privatfernsehgesellschaft mbH / Avusturya, no. 32240/96, 21 Eylül 2000
Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. ve Diğerleri / Hollanda, no. 39315/06, 22 Kasım 2012
Tête / Fransa, no. 59636/16, 26 Mart 2020

Thoma / Lüksemburg, no. 38432/97, AİHM 2001-III
Tillack / Belçika, no. 20477/05, 27 Kasım 2007
Times Newspapers Ltd / Birleşik Krallık (no. 1 ve no. 2), no. 3002/03 ve 23676/03, AİHM 2009
Timpul Info-Magazin ve Anghel / Moldova, no. 42864/05, 27 Kasım 2007
Thorgeir Thorgeirson / İzlanda, 25 Haziran 1992, Seri A no. 239
Tierbefreier e./ / Almanya, no. 45192/09, 16 Ocak 2014
Tokarev / Ukrayna (k.k.), no. 44252/13, 21 Ocak 2020
Tőkés / Romanya, no. 15976/16 ve 50461/17, 27 Nisan 2021
Tolmachev / Rusya, no. 42182/11, 2 Haziran 2020
Tolstoy Miloslavsky / Birleşik Krallık, 13 Temmuz 1995, Seri A no. 316-B
Toranzo Gomez / İspanya, no. 26922/14, 20 Kasım 2018
Tourancheau ve Temmuz / Fransa, no. 53886/00, 24 Kasım 2005
Travaglio / İtalya (k.k.), no. 64746/14, 24 Ocak 2017
Turhan / Türkiye, no. 48176/99, 19 Mayıs 2005
Tuşalp / Türkiye, no. 32131/08 ve 41617/08, 21 Şubat 2012
TV Vest AS & Rogalve Pensjonistparti / Norveç, no. 21132/05, AİHM 2008 (alıntılar)

—U—

Uj / Macaristan, no. 23954/10, 19 Temmuz 2011
Ulusoy ve Diğerleri / Türkiye, no. 34797/03, 3 Mayıs 2007
Ümit Bilgiç / Türkiye, no. 22398/05, 3 Eylül 2013
Unabhängige Initiative Informationsvielfalt / Avusturya, no. 28525/95, AİHM 2002-I
United Christian Broadcasters Ltd / Birleşik Krallık (k.k.), no. 44802/98, 7 Kasım 2000
Ürper ve Diğerleri / Türkiye, no. 14526/07 ve 8 Diğerleri, 20 Ekim 2009

—V—

Vajnai / Macaristan, no. 33629/06, AİHM 2008
Van der Musselle / Belçika, 23 Kasım 1983, Seri A no. 70
Vejdeland ve Diğerleri / İsveç, no. 1813/07, 9 Şubat 2012
Veraart / Hollanda, no. 10807/04, 30 Kasım 2006
Vereinigung Bildender Künstler / Avusturya, no. 68354/01, 25 Ocak 2007
Vereniging Weekblad Bluf! / Hollanda, 9 Şubat 1995, Seri A no. 306-A
Vérités Santé Pratique SARL / Fransa (k.k.), no. 74766/01, 1 Aralık 2005
Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG / Almanya, no. 35030/13, 19 Ekim 2017
Verlagsgruppe News GmbH / Avusturya (no. 2), no. 10520/02, 14 Aralık 2006
VgT Verein gegen Tierfabriken / İsviçre, no. 24699/94, AİHM 2001-VI
Vides Aizsardzības Klubs / Letonya, no. 57829/00, 27 Mayıs 2004
Viorel Burzo / Romanya, no. 75109/01 ve 12639/02, 30 Haziran 2009
Vladimir Kharitonov / Rusya, no. 10795/14, 23 Haziran 2020
Vogt / Almanya, 26 Eylül 1995, Seri A no. 323
Volkmer / Almanya (k.k.), no. 39799/98, 22 Kasım 2001
Von Hannover / Almanya, no. 59320/00, AİHM 2004-VI
Von Hannover / Almanya (no. 2) [BD], no. 40660/08 ve 60641/08, AİHM 2012
Von Hannover / Almanya (no. 3), no. 8772/10, 19 Eylül 2013
Vona / Macaristan, no. 35943/10, AİHM 2013
Voskuil / Hollanda, no. 64752/01, 22 Kasım 2007

—W—

- Wall Street Journal Europe Sprl ve Diğerleri / Birleşik Krallık* (k.k.), no. 28577/05, 10 Şubat 2009
Wanner / Almanya (k.k.), no. 26892/12, 23 Ekim 2018
Weber / İsviçre, 22 Mayıs 1990, Seri A no. 177
Weber ve Saravia / Almanya (k.k.), no. 54934/00, AİHM 2006-XI
Węgrzynowski ve Smolczewski / Polonya, no. 33846/07, 16 Temmuz 2013
Welsh ve Silva Canha / Portekiz, no. 16812/11, 17 Eylül 2013
White / İsveç, no. 42435/02, 19 Eylül 2006
Wille / Lihtenştayn [BD], no. 28396/95, AİHM 1999-VII
Willem / Fransa, no. 10883/05, 16 Temmuz 2009
Wingrove / Birleşik Krallık, 25 Kasım 1996, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1996-V*
Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft mbH / Avusturya (no. 3), no. 66298/01 ve 15653/02, 13 Aralık 2005
Wojtas-Kaleta / Polonya, no. 20436/02, 16 Temmuz 2009
Women On Waves ve Diğerleri / Portekiz, no. 31276/05, 3 Şubat 2009
Worm / Avusturya, 29 Ağustos 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1997-V*
Wrona / Polonya (k.k.) [komite], no. 68561/13, 12 Aralık 2017

—Y—

- Yalçın Küçük / Türkiye*, no. 28493/95, 5 Aralık 2002
Yalçınler / Türkiye, no. 64116/00, 21 Şubat 2008
Yarushkevych / Ukrayna (k.k.), no. 38320/05, 31 Mayıs 2016
Yaşar Kaplan / Türkiye, no. 56566/00, 24 Ocak 2006
Yıldız ve Taş / Türkiye (n° 1), no. 77641/01, 19 Aralık 2006
Yıldız ve Taş / Türkiye (n° 2), no. 77642/01, 19 Aralık 2006
Yıldız ve Taş / Türkiye (n° 3), no. 477/02, 19 Aralık 2006
Yıldız ve Taş / Türkiye (n° 4), no. 3847/02, 19 Aralık 2006
Yılmaz ve Kılıç / Türkiye, no. 68514/01, 17 Temmuz 2008
Yordanova ve Toshev / Bulgaristan, no. 5126/05, 2 Ekim 2012
Youth Initiative for Human Rights / Sırbistan, no. 48135/06, 25 Haziran 2013
Yuriy Chumak / Ukrayna, no. 23897/10, 18 Mart 2021

—Z—

- Zakharov / Rusya*, no. 14881/03, 5 Ekim 2006
Zana / Türkiye, 25 Kasım 1997, *Karar ve Hükümler Derlemesi 1997-VII*
Zarubin ve Diğerleri / Litvanya (k.k.), no. 69111/17 ve 3 Diğerleri, 26 Kasım 2019
Ziemiński / Polonya (no. 2), no. 1799/07, 5 Temmuz 2016